

การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

**KNOWLEDGE MANAGEMENT ACCORDING TO TRI - SIKKHĀ FOR
ADMINISTRATORS OF PARIYATTIDHAMMA SCHOOLS,
GENERAL EDUCATION SECTION,
NAKHON SAWAN PROVINCE.**

พระพยุพ อาสโณ (สังวรลี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

พระพยุห์ อาสโภ (สังวรลี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Knowledge Management According to Tri - Sikkhā
for Administrators of Pariyattidhamma
Schools, General Education Section,
Nakhon Sawan Province.**

Phra Payap Āsabho (Sangworali)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง)

กรรมการ

(พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาอุดร อุตโตโร, ดร.)

(พระมหาอุดร อุตโตโร, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหาอุดร อุตโตโร, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระพัยพ อาสโณ)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
ผู้วิจัย	: พระพยุพ อาสโภ (สังวรลี)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, ดร. ป.ธ.๖, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา) : พระมหาอุดร อุตตโร, ดร. ป.ธ.๙, น.บ. (นิติศาสตร์), ศน.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน ๑๐๗ รูป/คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Research) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๘ รูป แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า :

๑) สภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีทั้งหมด ๗ ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ๑) ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) ด้านการแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๓) ด้านการจัดการความรู้ให้ระบบตามหลักไตรสิกขา ๔) ด้านการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๕) ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๖) ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา และ ๗) ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขาและ

ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา

๒) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, และประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) เสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า (๑) ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรควรให้แต่ละฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพิ่มความละเอียดรอบคอบ ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ มีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ของนโยบายโรงเรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา (๒) ด้านการแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขาบุคลากร ควรแสวงหาและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา โดยพิจารณาบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรม และการพัฒนาทางด้านจิตใจมีการกำหนดนโยบายให้ผู้สอนตั้งใจสอน แสวงหาแนวทางในการสอน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (๓) ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา บุคลากรควรมี การปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้ มีการกำหนดความรู้ ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำการจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดการความรู้ อย่างเป็นระบบ (๔) ด้านการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขาผู้บริหารส่งเสริมและอบรมบุคลากร ให้รู้จักการรวบรวมและจัดเก็บเอกสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการนำไปใช้ เพื่อการเรียนรู้ของประชากรในโรงเรียนเอง (๕) ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขานั้น ผู้บริหารควรมีนโยบายจัดหา และจัดสร้างสื่อและอุปกรณ์พัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน (๖) ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ควรมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นร่วมกันโดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับเหตุผล ของกันและกัน (๗) ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยไม่ปล่อยให้ผ่านไปโดยไม่ได้มุ่งหวังอะไรโดยเปล่าประโยชน์กล่าวคือศึกษาจากองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

- Thesis Title** : Knowledge Management According to the Tri - Sikkhā for Administrators of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province.
- Researcher** : Phra Payap Āsabho (Sangworali)
- Degree** : Master of Arts (Educational Administration)
- Thesis Supervisory Committee**
- : Dr. Phrakhru Srisutamniwit, Pali VI, B.A (Buddhist Studies), M.Ed. (Educational Administration), Ph.D. (Buddhist Education Administration)
 - : Dr. Phramaha Udon Uttaro, Pali IX, LL.B. (Bachelor of Laws), M.A. (Educational Administration), Ph.D. (Buddhist Education Administration)
- Date of Graduation** : May 5, 2018

Abstract

The objectives of the research were: 1) to study the state of the knowledge management according to Tri-Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province, 2) to compare the opinions towards the knowledge management according to Tri-Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province classified by personal factors and, 3) to study the suggestions for the knowledge management according to Tri-Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province,

This research was Descriptive Research consisting of Qualitative Research and Quantitative Research. The sample of the research consisted of 107 administrators, teachers and staffs. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The tools of the research were the questionnaire and the structured interview from 8 Key Informants. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation.

Results of the research :

1. Overall, the state of the knowledge management according to Tri - Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province in all 7 aspects: 1) the knowledge assignment according to Tri - Sikkhā, 2) the knowledge acquisition according to Tri - Sikkhā, 3) the systematic knowledge management according to the Tri - Sikkha, 4) the knowledge refinement according to Tri - Sikkhā, 5) the knowledge access according to Tri - Sikkhā, 6) the knowledge sharing according to Tri - Sikkhā, and 7) the learning according to Tri - Sikkhā was at high level. When considering each aspect, it found that the knowledge assignment and the knowledge acquisition according to Tri - Sikkhā were at the highest level. However, the systematic knowledge management according to Tri - Sikkhā was at the lowest level.

2. The comparison of the opinions of the administrators, teachers and staffs towards the knowledge management according to Tri - Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province classified by personal factors: gender, age, education degree, job position, and work experience found that the administrators, teachers and staffs having the different gender, age, education degree, job position, and work experience had the different opinion toward the knowledge management according to Tri - Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province at the 0.05 of statistical significance. Therefore, all hypotheses were accepted.

3. The suggestions for the knowledge management according to Tri - Sikkhā for the administrators of Phrapariyattidhamma schools, General Education Section, Nakhon Sawan Province found that: 1) for the knowledge assignment according to Tri - Sikkhā, the administrators, teachers and staffs should participate in the brainstorming for the problem solving and assign the knowledge necessary to the vision of the schools' policies with the application of the Tri - Sikkhā, 2) for the knowledge acquisition according to Tri - Sikkhā, the staffs should seek for the knowledge and practice in the Tri - Sikkhā by considering the role on the ethic promotion and the mental development, set the policies for the teachers and seek for the teaching ways for the highest benefit to the students, 3) for the systematic knowledge management according to Tri - Sikkhā, the administrators, teachers and

staffs should improve the work process for the knowledge management process and assign the knowledge with various approaches for the standard of the knowledge management systematically, 4) for the knowledge refinement according to Tri - Sikkhã, the administrators should promote and train the staffs in collecting the documents easy to apply for learning, 5) for the knowledge access according to Tri - Sikkhã, the administrators should set the policies for providing the media and equipment to develop the learning in the technologies useful to the working, 6) for the knowledge sharing according to Tri - Sikkhã, the administrators, teachers and staffs should exchange the knowledge and opinion together, and 7) for the learning according to Tri - Sikkhã, the teachers should give the opportunities to the students in learning the new knowledge.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, ดร. ประธานกรรมการ, พระมหาอุดร อุตตโร, ดร. กรรมการ ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์เสียสละเวลาช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ปรับปรุงวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดีตลอดมา

ขออนุโมทนาและขอขอบพระคุณ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล, พระมหาปรกณ ปญญาวุฑโฒ, รศ.ดร. วรภักดิ์ เกื่อนช้าง, รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภักทราคม, และผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณพระสุธีวรารักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดประชานิยม ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม (Try out) และอนุญาตให้เก็บข้อมูลในการวิจัยด้วยความเต็มใจยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้คัดเลือกไว้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนทั้งหมด ๘ ท่าน ดังมีรายชื่อ ๑) พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร. ๒) พระครูนิปูณวรานุกิจ ๓) พระครูปลัดกมล จันทวิโส ๔) พระปลัดปัญญวิชัย ปุณญกาโม ๕) พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฎิภาณกวี ๖) พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล ๗) พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ ๘) มหาประเสริฐ ปุณณสิริ

ขออนุโมทนาขอขอบคุณผู้บริหารและครูตลอดจนเจ้าหน้าที่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแต่งหนังสือตราเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิง

ขออนุโมทนาขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ทุกรูป/คน ที่อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้วิจัยตั้งแต่ได้เข้าศึกษา ตลอดถึงเพื่อนๆ นิสิตสาขาวิชาการบริหาร การศึกษา รุ่นที่ ๖ ทุกรูป/คน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอย่างดีในการทำวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดาญาติมิตร ครูอาจารย์ รวมทั้ง คณะญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่านซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมดที่ได้อุปถัมภ์กำลังทรัพย์ และกำลังใจสนับสนุนในการศึกษาที่ได้ร่วมสรรค์สร้างงานวิจัยชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา โดยตลอดมา ขออ้อว่า “ไม่เคยลืม” จึงเป็นที่มาของการทำงานวิจัยครั้งนี้ให้ประสบผลสำเร็จด้วยดียิ่ง

พระพยัพ อาสโภ

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(ฉ)
สารบัญ	(ช)
สารบัญตาราง	(ฎ)
สารบัญแผนภาพหรือแผนภูมิ	(ฐ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฑ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๑๒
๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๑๒
๒.๑.๒ ความหมายของการจัดการความรู้	๑๖
๒.๑.๓ องค์ประกอบของการจัดการความรู้	๒๓
๒.๑.๔ เป้าหมายของการจัดการความรู้	๒๘
๒.๑.๕ กระบวนการของการจัดการความรู้	๒๙
๒.๑.๖ ประโยชน์ของการจัดการความรู้	๓๙
๒.๑.๗ กรอบแนวคิดของการบริหารจัดการความรู้	๔๑
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา	๔๓
๒.๒.๑ หลักธรรมในไตรสิกขา	๔๓
๒.๒.๒ หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา	๔๖
๒.๒.๓ ความสำคัญของไตรสิกขา	๕๒
๒.๒.๔ จุดมุ่งหมายของไตรสิกขา	๕๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๒.๕ กระบวนการไตรสิกขา	๕๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	๖๐
๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการบริหารการศึกษา	๖๐
๒.๓.๒ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา	๖๑
๒.๓.๓ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา	๖๖
๒.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๖๘
๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๖๘
๒.๔.๒ แนวทางการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๗๒
๒.๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๗๖
๒.๕.๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต	๗๖
๒.๕.๒ โรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา	๗๗
๒.๕.๓ โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา	๗๙
๒.๕.๔ โรงเรียนวัดไพรเหนือวิทยา	๘๐
๒.๕.๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว	๘๐
๒.๕.๖ โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า)	๘๑
๒.๕.๗ โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา	๘๖
๒.๕.๘ โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม	๘๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๐
๒.๖.๑ งานวิจัยภายในประเทศ	๙๐
๒.๖.๒ งานวิจัยต่างประเทศ	๑๒๐
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๒๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๒๔
๓.๒ ประชากรกลุ่มและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๒๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๒๖
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๒๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๓๐
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๓๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๓๕
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๓๕
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๑๓๗
๔.๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๑๔๕
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ปลายเปิดกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๑๕๓
๔.๖ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๑๕๕
๔.๗ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๖๔
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๘
๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกเป็นรายด้าน	๑๖๘
๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๗๐
๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๗๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๗๓
๕.๒.๑ ศึกษาสภาพความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๑๗๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
๕.๒.๒	ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนปรีดีธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	๑๘๔
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๘๗
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๘๗
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๘๘
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๘๘
บรรณานุกรม		๑๘๙
ภาคผนวก		๒๐๑
ภาคผนวก ก	รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, รายงานผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ให้สัมภาษณ์	๒๐๒
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือ, หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม, หนังสือขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัย, หนังสือขอความอนุเคราะห์ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๒๐๕
ภาคผนวก ค	ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ, ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Try out)	๑๓๒
ภาคผนวก ง	แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๕๒
ภาคผนวก จ	ประมวลภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิจัย	๒๖๙
ประวัติผู้วิจัย		๒๗๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๑๓
๒.๒ ยุคต่างๆ ของการจัดการความรู้	๑๖
๒.๓ ความหมายของการจัดการความรู้	๒๒
๒.๔ กระบวนการจัดการความรู้	๓๑
๒.๕ อุปสรรคของการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้	๓๕
๒.๖ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๔๑
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรแต่ละโรงเรียน	๑๒๕
๓.๒ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ	๑๒๖
๓.๓ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ	๑๒๘
๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๓๕
๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม	๑๓๗
๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๑๓๘
๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ การจัดการความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ตามหลักไตรสิกขา	๑๓๙
๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๑๔๐
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๑๔๑
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๑๔๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ตามหลักไตรสิกขา	๑๔๓
๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรเรียนรู้ ตามหลักไตรสิกขา	๑๔๔
๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ	๑๔๕
๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ	๑๔๖
๔.๑๒	แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๔๗
๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ	๑๔๙
๔.๑๔	แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน	๑๕๑
๔.๑๕	แสดงข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ ที่ได้จากแบบสอบถาม ปลายเปิด	๑๕๓
๕.๑	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๑๗๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ ความมุ่งมั่นของผู้นำความชัดเจนของวัฒนธรรมองค์กร	๒๕
๒.๒ กระบวนการจัดการความรู้	๓๗
๒.๓ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง	๓๘
๒.๔ กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของ วิง	๔๑
๒.๕ กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของ แอนเดอร์สันและศูนย์คุณภาพและผลิตภัณฑ์ สหรัฐอเมริกา	๔๒
๒.๖ วงจรการจัดการความรู้ของวงจรการจัดการความรู้	๔๒
๒.๗ โครงสร้างการบริหารงานการศึกษาโรงเรียนศรีนภเขตวิทยา (วัดตากฟ้า)	๘๒
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๒๓
๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๖๔

คำอธิบายการใช้สัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกายนิกาย ปาฏิภวรรค (ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ (ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิตามรรค (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ม.อุ.อ. (ไทย) = มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี อุปริปัญญาสักรกถา (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๒๒๖/๑๐๓ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึงสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทปาลี ฉบับบาลี พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๒๒๖ หน้าที่ ๑๐๓ ส่วนพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๒/๓๐๘ หมายความว่าสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๘๒ หน้าที่ ๑๐๘ เป็นต้น

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ม.อุ.อ. (ไทย) ๓/๑/๓๑๖ – ๓๒๐. หมายถึง มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี อุปริปัญญาสักรกถา (ภาษาไทย) ภาษาไทย เล่มที่ ๓ ข้อที่ ๑ หน้าที่ ๓๑๖ ถึง หน้าที่ ๓๒๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านโดยเฉพาะในด้านการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา คือกลุ่มผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาคือกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ โดยที่ผู้บริหารและคณาจารย์ผู้มีความพร้อมมีศักยภาพในการพัฒนา ก็สามารถเป็นผู้นำให้แก่ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเมื่อครูอาจารย์ผู้สอนและเจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญแล้วกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพย่อมส่งผลเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนในการฝึกอบรมและเรียนรู้ด้วย

กระแสของความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหากลยุทธ์ ในการพัฒนาความสามารถของประชากรในประเทศประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ด้านการศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลงและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา คือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่โดยที่เมื่อผู้บริหารมีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนา ก็สามารถเป็นผู้นำให้แก่ครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเมื่อผู้สอนมีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญแล้วกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาชาตินั้น ทำได้ยากแต่นับเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง สามารถทำได้และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในใจของคนทุกคนดังจะเห็นได้จากตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)^๑ ได้ให้การสนับสนุนคณะนักวิจัยหลักจากคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อแสวงหายุทธศาสตร์แนวทางและรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้ชื่อว่า “รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา”

^๑ประเวศ วะสี, “ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษา”, ในรายงานการประชุมเรื่องวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ทางการปฏิรูปการศึกษา:วาระแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

เป็นโครงการที่อยู่ในความสนใจของผู้บริหารทั้งหลายที่ต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ โดยผู้บริหารคือกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทในการดำเนินงาน กระบวนการรูปแบบดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการศึกษาที่สามารถสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน^๒ เพื่อเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนรากฐานความรู้ในการพัฒนาทางการศึกษาให้มีทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเนื่องจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยยึดแนวทาง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

คุณธรรมจริยธรรมกล่าวหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จัดว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ในโลกปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้นการเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางเยาวชนของชาติ ที่เคยชินกับระบบการแข่งขันเพื่อประกอบอาชีพในสังคมใหม่เรียกว่าสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมและ วัตถุนิยมในการศึกษาที่สามารถสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเพื่อเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยน รากฐานความรู้ในการพัฒนาทางการศึกษาให้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อนึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันนั้นได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยยึดแนวทาง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงในการบริหารงาน ของสถานศึกษานั้นดำเนินไปโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาโดยมีการสนับสนุนจากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนศาสนาอื่น ในพื้นที่ลักษณะการบริหารจัดการการใช้ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารแตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพของแต่ละคน เพื่อมาผลักดันผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ แก่สถานศึกษาซึ่งเป็นการท้าทายอีกอย่างหนึ่งของผู้บริหารทำให้ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถ ประสบการณ์ในการบริหารงานมากตามไปด้วยเพราะคุณภาพของบุคลากรและการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาจะเป็นไปอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร^๓ ในทำนองเดียวกันการที่ผู้บริหารหรือ ผู้บังคับบัญชาจะเก่งงานสักเพียงใดจะเป็นผู้นำแบบใดหรือใช้ความสามารถใช้หลักจิตใจและมี มนุษย์สัมพันธ์ได้ดีมากน้อยเพียงใดก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจะขาดไม่ได้ คือคุณธรรม จริยธรรม^๔

^๒ ทัศนาศา ฆมนณิ, ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเรื่องยากที่ทำได้จริง, (กรุงเทพมหานคร: อัลฟามิเลียนเนียม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ ๒๕๔๓, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔), หน้า ๖๕ - ๖๖.

^๔ บุญเลิศ ไพรินทร์, เทคนิคเพื่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ทักษะและทัศนคติ, (กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการพิมพ์สำนักงาน ก.พ., ๒๕๓๘), หน้า ๖๔.

ประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพองค์ประกอบ ของไตรสิกขา คือศีล หมายถึง การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า “ศีลสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาอบรม ชั้นศีล สมภาณี หมายถึง การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม ตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงาน คือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวทั่วพร้อมเรียกว่า “จิตตสิกขา” ชั้นสมภาณี ปัญญา หมายถึง การฝึกฝนอบรมในการพิจารณาให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หมายถึง การฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวงแล้วเกิดความสุขสดชื่น เบื่อหน่ายในสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาได้ การฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่า “ปัญญาสิกขา” ชั้นปัญญา

เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการบริหารงานการจัดการความรู้ของผู้บริหารซึ่งผู้บริหารที่ใช้หลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางการบริหารจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมย่อมเป็นศูนย์กลางรวมใจรวมงาน และสามารถจัดการให้งานในการปฏิบัติหน้าที่ลุล่วงไปด้วยดี

สำหรับการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น ดังที่ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^๕ ได้แสดงรูปแบบการบริหารโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหารจะเป็นผู้ดำเนินการเองเกือบทั้งหมด โดยอาศัยศรัทธาของชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นพี่เลี้ยงในการบริหารจัดการศึกษา ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาวิชาพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงทางตันทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เฉพาะที่สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนนั้นโดยมากมักไม่ค่อยจะมีปัญหามากนัก เพราะมีความพร้อมหลายประการในการอำนวยความสะดวกการจัดการศึกษาแต่โรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้น มีปัญหาเรื่องสภาพการบริหารงานในเชิงวิชาการของโรงเรียนยังไม่เอื้อต่อการศึกษามีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหาร การบรรจุแต่งตั้งครู การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา รวมไปถึงการวางแผนการบริหารจัดการ ยังไม่สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการได้จำนวนนักเรียนที่ไม่มีความแน่นอน มีการย้ายเข้า ย้ายออกตลอดเวลา จึงเป็นปัญหาทางการบริหารงานและมีผลสะท้อนถึงการที่จะมุ่งพัฒนาและกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาได้

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ได้ส่งเสริมการนำหลักธรรมมาใช้ในโรงเรียนและเป็นโรงเรียนรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสทางการศึกษา พระภิกษุและสามเณร ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสเล่าเรียนวิชาสามัญเช่นเดียวกับเยาวชนทั่วไป เพื่อจะได้มีโอกาสพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป แต่การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น ได้มุ่งหวังถึงความเป็นเลิศทางวิชาการความเป็นผู้นำทางด้านจริยธรรมหรือวัตรปฏิบัติ นับว่าเป็นภารกิจที่หนักและสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการ

^๕สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวให้ได้เนื่องจากมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะเป็นสถานศึกษาที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ เพราะมีความไม่แน่นอนหลายประการในการบริหารและการจัดการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่มีบทบาทในโรงเรียนดังกล่าว ล้วนแต่เป็นพระภิกษุนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นบรรพชิต (พระภิกษุและสามเณร) การบริหารการจัดการศึกษาจึงยังต้องพัฒนาปรับปรุงอีกระยะหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องการบริหารตนบริหารคนและบริหารงานของโรงเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้มีหลากหลายกระบวนการ แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยกำหนดกระบวนการจัดการความรู้เป็น ๗ ขั้นตอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่หมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้, การจัดการความรู้ให้ระบบ, การกลั่นกรองความรู้, การเข้าถึงความรู้การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้, และการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะเป็นกระบวนการที่มีการออกแบบให้เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังได้กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษานำแนวทางการจัดการความรู้นี้มาประยุกต์ใช้ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะได้มาจากประสบการณ์เดิมหรืออาจจะเรียนรู้ประสบการณ์ของคนอื่น มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน บุคลากร และนักเรียน

ดังนั้นผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรนำแนวปฏิบัติที่อยู่ในขอบข่ายของคุณธรรมเพราะคุณธรรมเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงานทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจรู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นผู้บริหารสามารถใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการนั่นคือหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักคุณธรรมที่ผู้บริหารที่เป็นผู้นำในองค์กรควรยึดปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันการที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมโดยเป็นผู้มี ศีล สมาธิ ปัญญา ถือว่าเป็นการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการดียิ่งขึ้นช่วยทำให้คุณภาพทางการศึกษาไทยได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น ประสพปัญหาในการดำเนินงานหลายด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านการกำหนดความรู้, การสร้างและแสวงหาความรู้, การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ, การประมวลและการกลั่นกรองความรู้, การเข้าถึงความรู้, การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้, และการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งไม่เป็นไปตามระบบระเบียบที่ควรจะเป็น ยังมีความบกพร่องในหลายๆ ด้านหลายๆ ฝ่ายคือ บุคลากรกล่าวคือผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาที่ดีในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านศีลธรรมจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม และบุคลากรในโรงเรียน จะต้องให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จะต้องเป็นผู้มีความรู้และเข้าใจ กระบวนการบริหารงาน รวมถึงต้องมีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการนำหลักไตรสิกขามาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมแก่การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ว่าเป็นทางออกที่เน้นการจัดการความรู้ของผู้บริหาร โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การใช้หลักธรรมคือหลักไตรสิกขาในการจัดการความรู้ของผู้บริหาร ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โดยกำหนดศึกษาเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดของนครสวรรค์ถึงการนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาคือหลักไตรสิกขาได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญาซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับนักบริหารมาใช้นาน้อยเพียงใดและจะศึกษาจากทัศนะของครูอาจารย์ รวมทั้งบุคลากร ผู้บริหารการศึกษาในการจัดการความรู้ของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาตามนโยบายของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาระดับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และเสนอแนวทางสำหรับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินการ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารในสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์นี้ และหน่วยงานอื่นๆ ใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้ของผู้บริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ระดับความคิดเห็นบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ เสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษา เรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยครั้งนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษา การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้กำหนดที่จะศึกษาด้านหลักๆ คือ

๑. การจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้

- ๑) การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา
- ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา
- ๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา
- ๔) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา
- ๕) การเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา
- ๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา
- ๗) การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา^๖

๒. ศึกษาหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ

- ๑) ศีล
- ๒) สมาธิ
- ๓) ปัญญา^๗

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และประสบการณ์ในการบริหาร

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกออกเป็น ๒ ด้านหลักๆ คือ ๑) ด้านการจัดการความรู้ของผู้บริหาร ๒) ด้านหลักไตรสิกขา ดังต่อไปนี้

- ๑) การจัดการความรู้ของผู้บริหาร
 - (๑) การกำหนดความรู้
 - (๒) การสร้างและแสวงหาความรู้
 - (๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

^๖บุญดี บุญญาภิจ และคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: จีรวัดน์เอ็กซ์เพรส, ๒๕๕๕), หน้า ๕๔ - ๕๙.

^๗อง.ตึก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒ - ๓๑๔.

- (๔) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้
- (๕) การเข้าถึงความรู้
- (๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
- (๗) การเรียนรู้
- ๒) หลักไตรสิกขา
 - (๑) ด้านศีล
 - (๒) ด้านสมาธิ
 - (๓) ด้านปัญญา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลประชากรทั้งหมด ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวนทั้งสิ้น ๑๐๗ รูป/คน^๕

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๘ รูป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์จำนวน ๘ โรงเรียน ประกอบด้วย ๑) วัดหนองปลิงวิทยา ๒) วัดศิรีวงศ์วิทยา ๓) บาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม ๔) วัดไทรเหนือวิทยา ๕) พระปริยัติธรรม วัดท่าพระเจริญพรต ๖) พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว ๗) โรงเรียนศรีนภเขตวิทยา (วัดตากฟ้า) ๘) วัดวาปีรัตนารามวิทยาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินครสวรรค์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยโดยเริ่มตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึง เดือน มีนาคม ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน

^๕สถิติข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นครสวรรค์: ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐, ครั้งที่ ๑

๑.๕.๔ บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

การจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม หมายถึง วิธีการ แนวทาง และกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม และครูผู้สอน ปฏิบัติ จัดขึ้น สนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมความรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งประกอบด้วย

การกำหนดความรู้ หมายถึง การกำหนดหรือระบุความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติงาน การนำความรู้ไปกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ รวมถึงประกาศและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทราบเพื่อสร้างความเข้าใจ และแรงจูงใจเพื่อให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือภายในองค์กร

การแสวงหาความรู้ หมายถึง การสังเคราะห์ ค้นหา และรวบรวมความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่กระจัดกระจาย ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำความรู้ให้ตรงกับความต้องการของบุคลากร และโรงเรียน

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ หมายถึง การนำความรู้ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำการจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย การสร้างความเข้าใจ แรงจูงใจให้บุคลากรเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับ การส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี และมีการมอบหมายบุคลากรให้รับผิดชอบในการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้มีระบบที่ง่ายและสะดวกในการค้นหา

การกลั่นกรองความรู้ หมายถึง การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มา หรือมีอยู่ให้มีความถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดทำเอกสารความรู้ที่มีรูปแบบ มาตรฐานเดียวกัน และใช้ภาษาที่สื่อสารและถูกต้องและตรงกัน

การเข้าถึงความรู้ หมายถึง การให้บริการด้านความรู้ของโรงเรียนแก่ผู้ต้องการใช้ความรู้ที่สะดวก รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการ โดยการจัดทำแผ่นพับหนังสือเวียน บอร์ดประชาสัมพันธ์ และการมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้ที่มีการจัดหมวดหมู่ และจำแนกประเภทความรู้เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการนำไปใช้

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ หมายถึง การสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรม และการกระตุ้นให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อกระตุ้นให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อบุคลากรและโรงเรียน

การเรียนรู้ หมายถึง การสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน นำผลจากการปฏิบัติงานมาสร้างเป็นความรู้ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่อง หมุนเวียนวงจรแห่งการเรียนรู้

บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม คือ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ **ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** หมายถึง ผู้ได้รับตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ครู และเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ให้เป็นไปด้วยดี และบรรลุวัตถุประสงค์

ไตรสิกขา หมายถึง การฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักการศึกษ ๓ ประการ คือ

๑. ศีล หมายถึง การฝึกในด้านพฤติกรรม การจัดระเบียบระบบความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความกตัญญู การตรงต่อเวลา การมีระเบียบวินัย การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อนข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า “ศีลสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ต้องศึกษาอบรม ขึ้นศีล

๒. สมาธิ หมายถึง การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจให้เหมาะสม ความตั้งมั่นตั้งใจ เอาใจใส่มีใจจดจ่อในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกทั่วตัวพร้อม อย่างมีสมาธิ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในองค์กร

๓. ปัญญา หมายถึง การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา การรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่างๆ สร้างสรรค์ การจัดการความรู้ การคิดวิเคราะห์เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกทั่วตัวพร้อมเรียกว่า “จิตตสิกขา” ขึ้นสมาธิ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในสังกัดสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์มีทั้งหมด ๘ โรงเรียน ได้แก่ ๑) โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา ๒) โรงเรียนวัดศิรีวงศ์วิทยา ๓) โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม ๔) โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา ๕) โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดท่าพระเจริญพรต ๖) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว ๗) โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า) ๘) โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นครสวรรค์

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๒ ได้ทราบถึงระดับความคิดเห็นบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้ทราบถึงแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๔ ผลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำไป พัฒนาการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง๒ด้านโดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการจัดการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขา เพื่อประกอบในการศึกษาตามขอบข่ายของการศึกษาการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษาโดยแบ่งหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

๒.๑.๒ ความหมายของการจัดการความรู้

๒.๑.๓ องค์ประกอบของการจัดการความรู้

๒.๑.๔ เป้าหมายของการจัดการความรู้

๒.๑.๕ กระบวนการของการจัดการความรู้

๒.๑.๖ ประโยชน์ของการจัดการความรู้

๒.๑.๗ กรอบแนวคิดของการจัดการความรู้

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

๒.๒.๑ หลักธรรมในไตรสิกขา

๒.๒.๒ หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา

๒.๒.๓ ความสำคัญของไตรสิกขา

๒.๒.๔ จุดมุ่งหมายของไตรสิกขา

๒.๒.๕ กระบวนการไตรสิกขา

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการบริหารการศึกษา

๒.๓.๒ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๓.๓ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๔.๒ แนวทางการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๔.๒.๑ ปัจจัยด้านความรู้ ประกอบไปด้วยความรู้ ๔ แนวทาง

๒.๔.๒.๒ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการความรู้ ๖ ด้าน

๒.๔.๒.๓ ปัจจัยด้านขั้นตอนการจัดการความรู้ ๓ ขั้นตอน

๒.๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๒.๕.๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต

๒.๕.๒ โรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา

๒.๕.๓ โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา

๒.๕.๔ โรงเรียนวัดไพรเหนือวิทยา

๒.๕.๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว

๒.๕.๖ โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า)

๒.๕.๗ โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา

๒.๕.๘ โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยภายในประเทศ

๒.๖.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ในปัจจุบันนี้การจัดการความรู้เป็นส่วนประกอบสำคัญของการทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรต่างๆ พร้อมทั้งการจัดการความรู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ดังนั้นในยุคข้อมูลข่าวสารการได้มาการปรับปรุงและการประยุกต์ใช้ความรู้กลายเป็นหน้าที่หลักของเครือข่ายต่างๆ เครือข่ายส่วนมากมีการจัดการความรู้สำหรับการจัดการความรู้ถือเป็นความพยายามที่จะรวบรวมจัดให้เป็นระบบและจัดโครงสร้างสิ่งต่างๆ ที่ต้องรู้โดยสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องต่อการทำงาน^๑ แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเนื่องจากเป็นกลยุทธ์หลักที่ทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างไรก็ตามการนำแนวคิดการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ในชุมชนต่างๆ ในรูปแบบของเครือข่ายทางปัญญาที่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาของประเทศเพราะเครือข่ายถือเป็นทุนมนุษย์ที่เปี่ยมศักยภาพและยังเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นความรู้ของเครือข่ายมีอยู่ในรูปแบบของข้อมูลและสารสนเทศเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการรู้แจ้งที่มาจากการแก้ไขปัญหาและมาจากประสบการณ์อีกด้วย ดังนั้น การจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรหน่วยงานหรือชุมชนค้นหาเลือกรวบรวมและเผยแพร่ความรู้ที่สำคัญซึ่งจะมีประโยชน์ในการแก้ปัญหาการตัดสินใจและเป็นประโยชน์ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน

^๑R. Agranoff, *Managing within Networks: Add value to Public Organization*. (Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2007), p. 29.

การจัดการความรู้ประกอบด้วยการดำเนินการขององค์กรในการที่จะกำหนดสร้างทดแทน และกระจายความรู้สำหรับการนำมาใช้ใหม่ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการทั้งการรับรู้และการเรียนรู้ ต้นกำเนิดของการจัดการความรู้มาจากประเทศตะวันตกประมาณปี ค.ศ. ๑๙๘๖ แต่ในฐานะที่ประเทศไทย เป็นประเทศกำลังพัฒนาและต้องการมีเสถียรภาพทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมการศึกษาและด้านอื่นๆ จึง ได้มีการนำการจัดการความรู้มาใช้ในประเทศเมื่อไม่นานมานี้เองแต่ประเทศไทยมีบริบท หรือสิ่งแวดล้อมที่ต่างกับประเทศตะวันตกดังนั้นจึงต้องมีความยืดหยุ่นสูงในการปฏิบัติจนเกิดการ เคลื่อนกระแสนการจัดการความรู้ในภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคประชาสังคมภาคราชการและภาคเอกชน^๒

นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรได้แก่ภาวะของการแข่งขันกระแสน การเปลี่ยนแปลงของสังคมเศรษฐกิจยุคใหม่ (new economy) และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ของเทคโนโลยีรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้แก่การเกิดความผิดพลาดซ้ำๆ ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรและความรู้ของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเมื่อลาออกไปความรู้ก็จะติดไปกับผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น ทำให้องค์กรขาดความรู้กันไปหรือจากการที่องค์กรมี Best Practice แต่ไม่เคยนำมาใช้และบางครั้ง องค์กรก็ไม่รู้ว่า Best Practice ของตนคืออะไร^๓ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้องค์กรธุรกิจสมัยใหม่ ต้องตื่นตัวในเรื่องการจัดการความรู้เนื่องจากเห็นว่าเป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนั้นการจัดการ ความรู้จึงจัดเป็นนวัตกรรมในการบริหารองค์กรสมัยใหม่ที่น่าจะมีประโยชน์ต่อการเพิ่มศักยภาพ ในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและเพิ่มสมรรถนะในการแข่งขันกับองค์กรอื่นอีกทั้งช่วยให้องค์กรนั้น สามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาวซึ่งในเรื่องแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการความรู้ นี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากนักวิชาการมาอธิบายตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Agranoff, Robert (2007, p. 29)	ในปัจจุบันนี้การจัดการความรู้เป็นส่วนประกอบสำคัญของการทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรต่างๆ พร้อมทั้งการจัดการความรู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร
วิจารณ์ พานิช (๒๕๔๙, หน้า ๖๘)	การจัดการความรู้ประกอบด้วยการดำเนินการขององค์กรในการที่จะกำหนดสร้างทดแทนและกระจายความรู้สำหรับการนำมาใช้ใหม่

^๒วิจารณ์ พานิช, การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๖๘.

^๓ลำปาง แม้นมาตย์, การจัดการความรู้ในองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นามมีบุ๊คส์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ลำปาง แม้นมาตย์ (๒๕๕๐, หน้า ๒๘)	สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรได้แก่ภาวะของการแข่งขัน กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมเศรษฐกิจยุคใหม่และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร

ประเภทของความรู้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของความรู้ พบว่า ความรู้จำแนกออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ชัดแจ้งโดยความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ต่างๆ ซึ่งสื่อสารหรือถ่ายทอดในรูปแบบของตัวเลขสูตรหรือลายลักษณ์อักษรได้ยากความรู้ชนิดนี้พัฒนาและแบ่งปันกันได้และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันส่วนความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลมองเห็นได้ชัดหรือได้มีการบันทึกไว้แล้วรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือคู่มือเอกสารและรายงานต่างๆ ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย

สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ กล่าวว่าความรู้สามารถจำแนกออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ ๑. ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ต่างๆ อธิบายออกมาได้ยากแต่สามารถพัฒนาและแบ่งปันได้ ๒. ความรู้ที่ชัดแจ้งความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ ได้เช่นหนังสือคู่มือเอกสาร

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ได้แบ่งความรู้ออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการอยู่ในตำราคู่มือปฏิบัติงาน

๒. ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคนเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนานเป็นภูมิปัญญา

โดยความรู้ทั้ง ๒ ประเภทนี้มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกันการจัดการความรู้ “ความรู้เด่นชัด” จะเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ตรวจสอบและตีความได้เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดความรู้ใหม่นำมาสรุปไว้เพื่อใช้อ้างอิงหรือให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ต่อไป (ดูวงจรทางซ้ายในรูป) ส่วนการจัดการ “ความรู้ซ่อนเร้น” นั้นจะเน้นไปที่การจัดเวทีเพื่อให้มีการแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในตัวผู้ปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอันนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ที่แต่ละคนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ต่อไปในชีวิตจริงความรู้ ๒ ประเภทนี้จะเปลี่ยนสภาพสลับปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลาบางครั้ง Tacit ก็ออกมาเป็น Explicit และบางครั้ง

^๕ จันทรเพ็ญ จันทวี, “บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการจัดการความรู้”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, (ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐).

^๖ สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ, Knowledge Management การจัดการความรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

Explicit ก็เปลี่ยนไปเป็น Tacit^๖ ลักษณะอักษรได้ต้องอาศัยการเปรียบเทียบการอุปมาอุปไมยให้เกิดการรับรู้และความรู้ที่ชัดเจนเป็นลักษณะของความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นสิ่งพิมพ์ หนังสือคู่มือเอกสารตำราต่างๆ เพื่อทำให้คนเกิดความเข้าใจได้ง่าย

ยุคต่างๆ ของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้แบ่งออกเป็นยุคโดยเริ่มประมาณปี ๑๙๗๘ - ๑๙๗๙ ซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นของการจัดการความรู้ โดยมีแนวคิดที่ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถบริหารจัดการได้โดยอาศัยการจัดการที่เป็นระบบมีโครงสร้างตายตัวและเริ่มมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของมนุษย์ต่อมาในยุคที่สองเริ่มตั้งแต่ช่วงประมาณปี ๑๙๙๕ ซึ่งมีการแบ่งความรู้ออกเป็น ๒ ประเภท คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลและความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างชัดเจนรูปแบบในการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ที่เรียกว่า เซชิโมเดล ของอิคุจิโรโนนากะ (IkujiroNonaka) เริ่มได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายเป็นยุคที่กล่าวได้ว่าเริ่มมีกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบโดยมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยทำให้คนติดต่อกันสะดวกมากขึ้น และในช่วงประมาณปี ๑๙๙๘ - ๒๐๐๑ การจัดการความรู้เริ่มเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้นบางองค์กรมีการแต่งตั้งตำแหน่งนักบริหารจัดการความรู้ (CKO) อย่างไรก็ตามการจัดการความรู้โดยใช้วงจรเกลียวความรู้หรือเซชิโมเดลก็ยังมีข้อจำกัดในบางเรื่องเนื่องจากการคิดที่ว่าความรู้เป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกินกว่าจะจำแนกเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลและความรู้ประเภทความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลได้อย่างชัดเจนและการเปลี่ยนรูปของความรู้ทำให้เกิดการสูญเสียบริบทที่สำคัญของความรู้ได้ ดังนั้นการจัดการความรู้ให้ได้ผลดีจึงต้องมีการผสมผสานความรู้ทั้ง ๒ ประเภทในช่วงเวลาที่เหมาะสมโดยความรู้ต้องไม่อยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมากเกินไปทั้ง ๒ ประเภทในช่วงเวลาที่เหมาะสมโดยความรู้ต้องไม่อยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมากเกินไปแต่ต้องสมดุลซึ่งเป็นที่มาของการจัดการความรู้ในยุคที่สาม

ทั้งนี้การจัดการความรู้ในยุคที่สามซึ่งมองว่าความรู้เป็นเรื่องซับซ้อนยากที่จะจัดเป็นระบบที่แน่นอนหรือแบ่งออกเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลหรือความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลได้อย่างชัดเจนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ดังนั้น จึงต้องอาศัยหลักธรรมชาติและระบบซับซ้อน (Complex adaptive systems) มาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งการจัดการความรู้ในแนวคิดนี้จะไม่สามารถอธิบายได้โดยใช้ระบบเหตุผลและอย่างเต็มที่ วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ในยุคนี้คือเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการตัดสินใจและการสร้างนวัตกรรมมากกว่ามุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียวโดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมมนุษย์ และเชื่อว่าความรู้และการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้ให้ความรู้สมัครใจที่จะแบ่งปันให้กับผู้อื่นเท่านั้น ไม่สามารถบังคับให้มีการแบ่งปันได้เพราะแม้จะบังคับก็จะทำให้การถ่ายทอดหรือแบ่งปันความรู้เป็นไปอย่างไร้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่^๗

^๖สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.km.or.th/kmi-articles/prof-vichampanich/28-0001-intro-to-km.html>, [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].

^๗บุญดี บุญญากิจ และคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: จีรวัดน์ เอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘ - ๑๙.

ตารางที่ ๒.๒ ยุคต่างๆ ของการจัดการความรู้

ยุคที่ ๑	ยุคที่ ๒	ยุคที่ ๓
- มองว่าเทคโนโลยีสารสนเทศคือการจัดการความรู้ - เริ่มรู้จัก “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” (CoP)	- มีการเกิดและเสื่อมของการมีโครงการจัดการความรู้และตำแหน่ง “คุณเอื้อ” (CKO) ในองค์กร - CKO เริ่มหายไป	- การจัดการความรู้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการหลักขององค์กร - มุ่งเน้นที่กระบวนการความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล - ใช้การจัดการความรู้มาช่วยในการปรับผลดำเนินงาน - การผสมผสานเครื่องมือต่างๆ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้
๑๙๙๕	๑๙๙๘	๒๐๐๑
		๒๐๐๓

ที่มา : บุญดี บุญญากิจและคณะ, (๒๕๔๘ : ๑๙)

๒.๑.๒ ความหมายของความรู้

- ความรู้ คืออะไร

คำว่า **ความรู้ (Knowledge)** นั้น ในทัศนะของฮอสเปอร์ (อ้างถึงในมานิช เวชพันธ์) นับเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ ซึ่งอาจจะโดยการนึกได้ มองเห็นได้ หรือได้ฟังความรู้นี้ เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้^๑ โดยประกอบไปด้วยคำจำกัดความหรือความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหา และมาตรฐานเป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นเรื่องของการจำอะไรได้ ระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนหรือใช้ความสามารถของสมองมากนัก ด้วยเหตุนี้ การจำได้จึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในทางจิตวิทยา และเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิดและความสามารถทางสมองมากขึ้น เป็นลำดับ ส่วนความเข้าใจ (Comprehension) นั้น ฮอสเปอร์ ชี้ให้เห็นว่า เป็นขั้นตอนต่อมาจากความรู้ โดยเป็นขั้นตอนที่จะต้องใช้ความสามารถของสมองและทักษะในขั้นที่สูงขึ้น จนถึงระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ โดยมักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ แล้ว อาจจะโดยการฟัง การเห็น การได้ยิน หรือเขียน แล้วแสดงออกมาในรูปของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายต่างๆ เช่น การบรรยายข่าวสารที่ได้ยินมาโดยคำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนก็ได้

^๑ฮอสเปอร์ อ้างถึงใน มานิช เวชพันธ์, “นับเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ ซึ่งอาจจะโดยการนึกได้ มองเห็นได้ หรือได้ฟังความรู้นี้ เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้”, (๒๕๓๒), หน้า ๑๕ - ๑๖.

Davenport &Prusak ได้ให้นิยามความรู้ว่า "ความรู้คือส่วนผสมที่เลื่อนไหลของประสบการณ์ ที่ได้รับการวางโครงสร้าง, เป็นคุณค่าต่างๆ ข้อมูลในเชิงบริบท และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ที่ชำนาญ การ ซึ่งได้นำเสนอกรอบหรือโครงสร้างอันหนึ่งขึ้นมา เพื่อการประเมินและการรวบรวมประสบการณ์ และข้อมูลใหม่ๆ มันให้กำเนิดและถูกประยุกต์ใช้ในใจของบรรดาผู้รู้ทั้งหลาย ในองค์กรต่างๆ บ่อยครั้ง มันได้รับการฝังตรึงไม่เพียงอยู่ในเอกสารต่างๆ หรือในคลังความรู้เท่านั้น แต่ยังอยู่ในงานประจำ กระบวนการ การปฏิบัติ และบรรทัดฐานขององค์กรด้วย

ในหนังสือ “Working Knowledge: How Organization Manage What They Know” โดย ดาเวนพอร์ท ที เอช และ แอล พรุสัค (Davenport, T. H., และ L. Prusak, Boston: Havard Business School Press) อ้างถึงในองค์กรแห่งความรู้จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ หน้า ๑๗ ของ รศ.ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ว่า **ความรู้** คือ “กรอบของการผสมระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท และความรู้แจ้งอย่างซ้ำซ้อน ซึ่งจะเป็กรอบสำหรับประเมินค่า และการนำประสบการณ์สารสนเทศใหม่ๆ มาผสมรวมด้วยกัน”^๙

ยังมีผู้ให้ความหมายและคำจำกัดความอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวในที่นี้ จากสัดส่วนความรู้ ในองค์กรจะพบว่า ความรู้ประเภท Tacit ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากทักษะและประสบการณ์ที่อยู่ในตัวคน มีถึงร้อยละ ๘๐ ส่วนความรู้ประเภท Explicit ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นเหตุและเป็นผลที่สามารถจะบรรยาย ถอดความ ออกมาในรูปของทฤษฎี การแก้ไขปัญหาคู่มือ หรือในรูปฐานข้อมูล ความรู้ประเภทนี้มีเพียงร้อยละ ๒๐ (ในบางแนวคิดได้แบ่งความรู้ออกเป็น ๔ ประเภท ๑ Tacit ๒.Implicit ๓. Explicit ๔. Embedded)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า

ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนการค้นคว้าหรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติการและทักษะ ความเข้าใจ หรือ สารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ องค์วิชาในว่าแต่ละสาขา^{๑๐}

ดาเวนพอร์ท (Davenport.๑๙๙๘) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ส่วนผสมของกรอบประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ที่เป็นสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานสำหรับการประเมินและรวมกันของประสบการณ์และสารสนเทศใหม่^{๑๑}

ยามาซากิ (Yamazaki.๑๙๙๙) กล่าวว่า ความรู้ คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา^{๑๒}

^๙รศ.ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, อ้างถึงใน องค์กรแห่งความรู้จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ, หน้า ๑๗.

^{๑๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๒๓๒.

^{๑๑}ดาเวนพอร์ท (Davenport) อ้างใน พรธิดา วิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, : (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

^{๑๒}ยามาซากิ (Yamazaki) อ้างใน สุวรรณเหรียญ เสาวภาคย์และคณะ, การจัดการความรู้, (กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์ (๑๙๙๖) จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วและรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชา ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย^{๑๓}

ศรันย์ ชูเกียรติ กล่าวว่าองค์ความรู้หมายถึงความรู้ในการทำบางสิ่งบางอย่าง(Know how หรือ How to) ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่กิจกรรมอื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งปัจจุบันองค์ความรู้ถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญต่อกิจการมากเนื่องจากเป็นที่มาของการก่อกำเนิดกำไรในธุรกิจและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมถึงทำให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว^{๑๔}

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย กล่าวว่าความรู้เป็นการผสมผสานของประสบการณ์สารสนเทศความเข้าใจทักษะความเชี่ยวชาญรวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนค้นคว้าและถ่ายทอดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดสำหรับการประเมินความเข้าใจและการนำสารสนเทศและประสบการณ์ใหม่มาผสมรวมกัน^{๑๕}

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าความรู้คือทักษะความเข้าใจที่สั่งสมไว้ในตัวบุคคล ซึ่งอธิบายสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นได้อย่างมีเหตุผลโดยอาศัยข้อมูลทักษะและประสบการณ์ที่มีอยู่เป็นส่วนสนับสนุนการตัดสินใจและรวมถึงการผสมผสานค่านิยมความเข้าใจสารสนเทศความรอบรู้ในบริบทและความรู้ถ่องแท้อย่างเชี่ยวชาญเข้าด้วยกันซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ

ความหมายของการบริหารจัดการความรู้

คำว่าการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) นั้นได้มีผู้ให้คำนิยามแตกต่างกันไปแต่ทั้งนี้ก็ยังพิจารณาเห็นได้ว่าความหมายในการจัดการความรู้ นั้นยังคงมีทิศทางที่สรุปได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันดังนี้

เจษฎา นกน้อย และคณะ ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการความรู้คือการจัดการให้รับรู้ความเป็นจริงสร้างความรู้สังเคราะห์ความรู้ให้เหมาะสมกับการใช้งานนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติเรียนรู้และสร้างความรู้จากการปฏิบัติและเอาผลการประเมินมาสู่การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อยกระดับปัญญาของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเอาปัญญายกระดับกลับไปใช้ในการปฏิบัติอีก^{๑๖}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า การจัดการความรู้คือความรู้ที่เกิดจากการประมวลสังเคราะห์และจำแนกแยกแยะสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การตีความและทำความเข้าใจกับสารสนเทศเหล่านั้นจนกลายเป็นความรู้แล้วซึ่งความรู้นี้ครอบคลุมทั้งส่วนของความรู้โดยนัยที่ซ่อนอยู่ภายใน

^{๑๓}บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: เจริญผล, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

^{๑๔}ศรันย์ ชูเกียรติ, *เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการ “องค์ความรู้” ในองค์กรกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน*, (ว.จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, ๒๐, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๑), หน้า ๑๔.

^{๑๕}ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย, *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้*, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔๐.

^{๑๖}เจษฎา นกน้อย และคณะ, *นวัตกรรมการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

ความคิดของพนักงานและที่ฝังตัวอยู่ในองค์กรกับความรู้แจ้งชัดที่ปรากฏในเอกสารบันทึกหรือรายงานต่างๆ ขององค์กรการจัดการความรู้ทั้งสองประเภทนี้ให้เป็นระบบเกิดขึ้นในระดับทีมงานหรือระดับกลุ่มในองค์กรที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคนเพราะการจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้^{๑๗}

สุประภาดา โชติมณี กล่าวว่าการบริหารจัดการความรู้ (KnowledgeManagement: KM) คือการบริหารจัดการความรู้ที่ต้องการใช้ให้แก่คนที่ต้องการในเวลาที่ต้องใช้เพื่อให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ดังนิยาม “Right Knowledge Right people Right time”^{๑๘}

พรธิดา วิเชียรปัญญา สรุปว่าบริหารจัดการความรู้หมายถึงกระบวนการอย่างเป็นระบบสำหรับการได้รับการสร้างการบูรณาการการแบ่งปันและการใช้สารสนเทศรวมทั้งความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและประสบการณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร^{๑๙}

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ กล่าวว่าบริหารจัดการความรู้หมายถึงกระบวนการสร้างประมวลเผยแพร่และใช้ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน^{๒๐}

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้^{๒๑} รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด

ไทวน (Tiwana.๒๐๐๐) กล่าวว่าบริหารจัดการความรู้ว่าหมายถึงการจัดการความรู้ในองค์กรสำหรับงานด้านธุรกิจ^{๒๒}

โดยสรุปการบริหารจัดการความรู้เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้หรือนวัตกรรมและการจัดเก็บความรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอันจะก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้เพื่อให้เกิดการเผยแพร่กระจายและไหลเวียนความรู้ทั่วทั้งองค์กรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร

^{๑๗}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการความรู้, (กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓.

^{๑๘}สุประภาดา โชติมณี, Modern KM application in Business management การจัดการความรู้อย่างไรให้ใช้ได้ผลกับทุกระบบ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัททงษ์วินทร์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑.

^{๑๙}พรธิดา วิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด ๒๕๔๗), หน้า ๒๘ - ๓๐.

^{๒๐}ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, องค์การแห่งความรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: รัตนไตร, ๒๕๔๘), หน้า ๔๗.

^{๒๑}สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

^{๒๒}Tiwana, Amrit. The knowledge management toolkit: practicecal techniques forbuildinga knowledge management system. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2000.

การจัดการความรู้มีนักวิชาการกล่าวถึงและอธิบายความหมายไว้หลากหลายซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสมรวมทั้งช่วยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรทั้งนี้การจัดการความรู้ไม่ใช่เครื่องมือที่จัดการกับตัวของความรู้โดยตรงแต่เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีระหว่างกันได้^{๒๓}

การจัดการความรู้คือการจัดการเพื่อเอื้อให้เกิดความรู้ใหม่โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่และประสบการณ์ของคนในองค์กรอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่จะทำให้มีความได้เปรียบคู่แข่งขัน^{๒๔}

การจัดการความรู้เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือการเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กรองค์กรจะต้องกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคคลทุกคนกล้าคิดกล้าทำกล้าลองผิดลองถูกโดยผู้บริหารจะต้องยอมรับผลลัพธ์ที่จะออกมาไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่ได้รับในการลองนำความรู้ที่ได้มาฝึกปฏิบัติหากล้มเหลวก็จะทำผิดซ้ำสองอีกอย่างไรก็ตามการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะต้องสอดคล้องกับทิศทางและค่านิยมวัฒนธรรมขององค์กรด้วย^{๒๕}

การจัดการความรู้หมายถึงกระบวนการที่เป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูลสารสนเทศ ความคิดการกระทำตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมและจัดเก็บในลักษณะแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอันจะก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายหรือไหลเวียนทั่วองค์กรอย่างสมดุลและเป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการพัฒนาผลผลิตขององค์กรซึ่งจากทัศนะดังกล่าวนี้เป็นการเน้นให้เห็นว่าการจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ความคิดการกระทำและประสบการณ์ของบุคคลเพื่อนำมาสร้างนวัตกรรมแล้วจัดเก็บความรู้ไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้มีการแบ่งปันและถ่ายทอดไปยังบุคคลต่างๆ ซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถทั้งหมดขององค์กรการจัดการความรู้มีอยู่ในหลายองค์กร เช่น ธนาคารโลกไม่เรียกว่า “การจัดการความรู้” แต่เรียกว่า “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้” (knowledge sharing) เพราะมีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่จัดการไม่ได้ซึ่งหมายความว่าจัดการความรู้นี้จะบังคับให้เกิดขึ้นไม่ได้แต่จะเกิดขึ้นเองโดยความสมัครใจหรือพร้อมใจเป็นการพร้อมใจที่จะแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันซึ่งจากคำอธิบายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์กรจะกำหนดให้มี

^{๒๓} C. O'Dell, C. Jackson Grayson, Jr. and N.Essaides, “If Only We Knew What We Know: The Transfer of Internal Knowledge and Best Practice”, (The Free Press, USA., 1998), pp.3 - 9.

^{๒๔} Toyama, Ryoko, The Importance of leadership in knowledge management. In Asian Productivity Organization, (Tokyo: APO, 2002), p.71.

^{๒๕} บุญดี บุญญาภิกิจและคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๕๔.

การจัดการความรู้โดยไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรไม่ได้ อีกทั้งจะต้องได้รับการยอมรับหรือความร่วมมือจากบุคลากรทั้งองค์กรการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้จึงจะเกิดขึ้นได้^{๒๖}

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชาวต่างประเทศกล่าวถึงการจัดการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์กรจะกำหนดให้มีการจัดการความรู้ โดยไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรไม่ได้ อีกทั้งจะต้องได้รับการยอมรับหรือความร่วมมือจากบุคลากรทั้งองค์กรการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้จึงจะเกิดขึ้นได้^{๒๗}

จะเห็นว่าได้ให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้สร้างฐานความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร อันถือว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารองค์กรสมัยใหม่^{๒๘} การจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการใช้ทุนทางปัญญาเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการเน้นการจัดการความรู้จากความรู้เดิม โดยอาศัยทุนทางปัญญาเป็นพื้นฐานแล้วนำมาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้องค์กร^{๒๙} การจัดการความรู้เป็นรากฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลงขององค์กรเพราะจะช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาสูงขึ้นหรือสามารถปรับตัวจากสถานะเดิมไปสู่สถานะที่ดีกว่าได้ ดังนั้นความสำเร็จดังกล่าวก็ขึ้นกับว่าผู้นำองค์กรมีความมุ่งมั่นมากน้อยเพียงใดที่จะเป็นผู้นำซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร^{๓๐}

กล่าวโดยสรุปว่าเมื่อพิจารณาจากความหมายของการจัดการความรู้ของนักวิชาการ จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้เป็นระบบบริหารจัดการทรัพย์สินความรู้ขององค์กรทั้งที่เป็นความรู้โดยนัยและความรู้ที่เห็นได้อย่างชัดแจ้งระบบการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวพันกับการจำแนกความรู้ การตรวจสอบความรู้ การจัดเก็บความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว การเตรียมการกรองความรู้และเตรียมการเข้าถึงความรู้ให้กับผู้ใช้ทั้งนี้โดยมีหลักการที่สำคัญคือทำให้ความรู้ถูกใช้ ถูกปรับเปลี่ยนและถูกยกระดับให้สูงขึ้น บุคลากรจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้ให้แก่อันจะส่งผลให้องค์กรขององค์กรจะมีการยกระดับความรู้ซึ่งครอบคลุมความหมายการรวบรวมการจัดระบบการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในด้านการจัดการความรู้เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม และการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร

^{๒๖} วิจารณ์ พานิช, การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๔.

^{๒๗} วิจารณ์ พานิช, การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๔.

^{๒๘} J.R. Schermerhorn, **Management**, 9nd ed. (New York: John Wiley & Sons, 2000), p. 211.

^{๒๙} M. Marquardt, **Building the Learning Organization**, 2nd ed. Palo Alto, (CA :Davies - Black, 2002), p. 82.

^{๓๐} J.L Chatzkel, **Knowledge capital**, (New York: Oxford University Press, 2003), pp. 306 - 307.

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของการจัดการความรู้

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
O'Dell, C., C. Jackson Grayson, Jr. and N. Essaiades (1998, pp.3 - 9)	การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสมรวมทั้งช่วยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร
Toyama, Ryoko (2002, p.71)	การจัดการความรู้คือการจัดการเพื่อเอื้อให้เกิดความรู้ใหม่โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่และประสบการณ์ของคนในองค์กรอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่จะทำให้มีความได้เปรียบคู่แข่งขัน
บุญดีบุญญ ญาณกิจและคณะ (๒๕๔๗, หน้า ๕๔)	การจัดการความรู้เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือการเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กร
วิจารณ์ พานิช (๒๕๔๙, หน้า ๑๓๔)	การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูลสารสนเทศความคิดการกระทำตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมและจัดเก็บในลักษณะแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้
Hlupic, V., Pouloudi, A., & Rzevski, G. (2002, p.96)	การจัดการความรู้ เป็นกลยุทธ์กระบวนการและเทคโนโลยีที่ใช้ในองค์กรเพื่อแสวงหาสร้างจัดการแลกเปลี่ยนและทำให้ความรู้ที่ต้องการสัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ขององค์กรที่เน้นบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นลูกค้ามีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์และบริการเพิ่มขึ้น
Marquardt, M. (2002, p. 82)	การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการในการใช้ทุนทางปัญญาเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการเน้นการจัดการความรู้จากความรู้เดิมโดยอาศัยทุนทางปัญญาเป็นพื้นฐานแล้วนำมาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้องค์กร
Chatzkel, J.L (2003, pp.306 - 307)	การจัดการความรู้ เป็นรากฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลงขององค์กรเพราะจะช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาสูงขึ้นหรือสามารถปรับตัวจากสถานะเดิมไปสู่สถานะที่ดีกว่าได้กระนั้นความสำเร็จดังกล่าวก็ขึ้นกับว่าผู้นำองค์กรมีความมุ่งมั่นมากน้อยเพียงใดที่จะเป็นผู้นำซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร

ลักษณะของความรู้

ความรู้ที่เกิดขึ้นเกิดจากการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีผู้รู้ที่ศึกษาด้านนี้ และเปรียบเทียบในลักษณะของการหมุนเกลียวการเรียนรู้ (Knowledge Spiral) ซึ่งคิดค้นโดย IKUJIRO NONAGA และ TAKRUCHI ดังรูป ๑ ที่แสดง ขอบิบายดังนี้ จากรูป Knowledge Spiral จะเห็นว่ากระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้แบ่งออกได้เป็น ๔ ลักษณะดังนี้

๑. Socialization เป็นขั้นตอนแรกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้าง Tacit knowledge ของผู้ร่วมงานโดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงที่แต่ละคนมีอยู่

๒. Externalization เป็นขั้นตอนที่สองในการสร้างและแบ่งปันความรู้จากสิ่งที่มีอยู่ และเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการแปลงความรู้จาก Tacit knowledge เป็น Explicit Knowledge

๓. Combination เป็นขั้นตอนที่สามในการแปลงความรู้ขั้นต้นเพื่อการสร้าง Explicit-Knowledge จาก Explicit Knowledge ที่ได้เรียนรู้เพื่อการสร้างเป็นความรู้ประเภท Explicit Knowledge ใหม่ ๆ

๔. Internalization เป็นขั้นตอนที่สี่และขั้นตอนสุดท้ายในการแปลงความรู้จาก Explicit Knowledge กลับสู่ Tacit Knowledge ซึ่งจะนำความรู้ที่เรียนมาใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในชีวิตประจำวัน^{๓๑}

๒.๑.๓ องค์ประกอบของการจัดการความรู้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ได้เสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้อย่างหลากหลายโดย มาร์ควาต์ (Marquardt, ๑๙๙๖: ๘) ได้เสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้ ๔ ประการดังนี้

๑. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) องค์การควรแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์และมีผลต่อการดำเนินงานจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

๒. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การแสวงหาความรู้นั้นเป็นการปรับใช้ความรู้โดยทั่วไปแต่การสร้างความรู้เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ (generative) การสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดันการหยั่งรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลการสร้างความรู้ใหม่ควรอยู่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในองค์กรซึ่งหมายความว่าทุกๆ คนสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้รูปแบบต่างๆ

๓. การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) ในการจัดการความรู้้องการต้องกำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้และต้องพิจารณาถึงวิธีการในการเก็บรักษาและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการ้องการต้องเก็บรักษาส่งที่้องการเรียกว่าเป็นความรู้ไว้ให้ดีที่สุดไม่ว่าจะเป็นข้อมูลสารสนเทศตลอดจนผลสะท้อนกลับการวิจัย

^{๓๑} ลักษณะของความรู้, “กระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/hunsa.com/hlubkuv/article/26744>, .search? dciam. [๑๑ กันยายน ๒๕๖๐].

และการทดลองการจัดเก็บเกี่ยวข้องกับด้านเทคนิคเช่นการบันทึกเป็นฐานข้อมูลหรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนรวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมนุษย์ด้วยเช่นการสร้างและจดจำของปัจเจกบุคคล เป็นต้น

๔. การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (Knowledge Transfer and Utilization) การถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากความรู้มีความจำเป็นสำหรับองค์การเนื่องจากองค์การจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อมีความรู้กระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมทั่วทั้งองค์การการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลไกด้านอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้การเคลื่อนที่ของสารสนเทศและความรู้ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งนั้นเป็นไปได้โดยตั้งใจ และไม่ได้ตั้งใจ^{๓๒}

พรธิตา วิเชียรปัญญา ได้เสนอองค์ประกอบการบริหารจัดการความรู้ว่าความสำเร็จในการนำการจัดการความรู้มาใช้พัฒนาคนพัฒนางานและพัฒนาองค์การต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ คือ ผู้นำและกลยุทธ์วัฒนธรรมองค์กรโครงสร้างพื้นฐานและทีมเทคโนโลยีและการสื่อสารการวัดและประเมินผลอธิบาย ได้ดังนี้

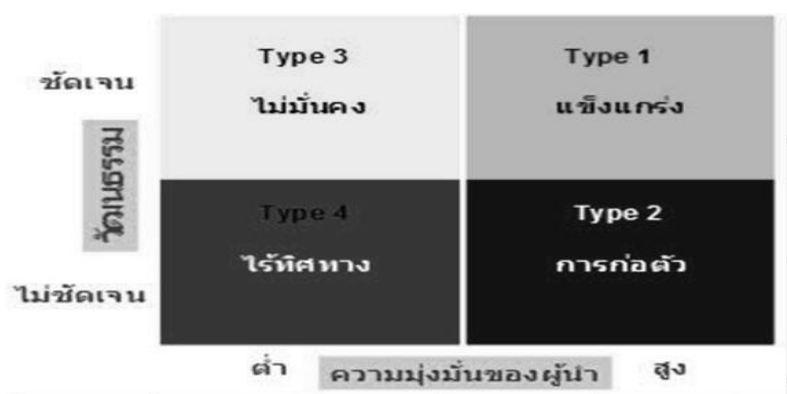
๑. ผู้นำและกลยุทธ์

ผู้นำหรือผู้บริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินการจัดการความรู้เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายกลยุทธ์เป้าหมายและเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้ผู้บริหารต้องมุ่งมั่นที่จะบรรลุผลลัพธ์ของการจัดการความรู้ต้องให้การสนับสนุนทรัพยากรงบประมาณและเวลาอย่างพอเพียงแสดงภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานที่รับผิดชอบและบุคลากรทั่วไปรวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ผู้นำที่จัดการความรู้จะต้องให้การยอมรับสมาชิกทีมทุกคนเพื่อให้สมาชิกทีมมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีมมีการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อให้สมาชิกเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่มีความอบอุ่นและเป็นมิตรเพื่อให้เกิดความไว้วางใจและสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนกลยุทธ์เป็นการเลือกใช้วิธีในการดำเนินงานการจัดการความรู้ซึ่งขึ้นกับบริบทและปัจจัยแวดล้อมขององค์การนั้น แผนกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ควรเลือกทำในเรื่องที่สามารถบูรณาการเข้ากับงานประจำได้กลยุทธ์การจัดการความรู้ตามแนวคิดของ แฮนเซน และคณะ (Hansen, Nohria, and Tierney) มี ๒ แบบ คือ กลยุทธ์ที่เน้นการใช้ประโยชน์จากความรู้แบบชัดแจ้ง (Codification strategy) เป็นกลยุทธ์ที่พยายามแปลงความรู้ทุกอย่างให้อยู่ในรูปแบบของความรู้แบบชัดแจ้งให้มากที่สุดดำเนินการโดยรวบรวมข้อมูลสำคัญๆ บันทึกในสื่อต่างๆหรือระบบฐานข้อมูลและกลยุทธ์ที่เน้นการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่สะสมในบุคคล (Personalization strategy) เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการถ่ายทอดความรู้โดยตรงจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งกลยุทธ์นี้จะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการสื่อสาร

^{๓๒} มาร์ควาตต์ (Marquardt), อังใน เจษฎา นกน้อย และคณะ, นานาพรรณสนะการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๒. วัฒนธรรมองค์กร

แผนภาพที่ ๒.๑ ความมุ่งมั่นของผู้ปาความชัดเจนของวัฒนธรรมองค์กร

ที่มา : พรธิตาวิเชียรปัญญา ๒๕๔๗ : ๓๔

เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคลในองค์กรผู้บริหารต้องสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างวัฒนธรรมแนวคิดเชิงบวกและสร้างบรรยากาศให้บุคลากรเกิดความไว้วางใจกันรวมทั้งสนับสนุนการเผยแพร่และเพิ่มพูนความรู้ในการทำงานแก่คนในองค์กรซึ่งแนวทางการจัดการวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการบริหารจัดการความรู้มี ๓ แนวทาง คือ การธำรงรักษาวัฒนธรรมเดิมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางส่วนและสร้างวัฒนธรรมขึ้นใหม่ถ้าผู้นำรู้จักวิธีสร้างและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรอย่างเหมาะสมก็จะส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จในการนำการจัดการความรู้ไปใช้

๓. โครงสร้างพื้นฐานและทีม

โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยพื้นฐานหลักที่สนับสนุนให้ปัจจัยอื่นๆ ทำหน้าที่ได้เต็มที่ส่งผลให้การจัดการความรู้ดำเนินการได้อย่างราบรื่น เนื่องจากเป็นโครงสร้างทางด้านการบริหารจัดการความรู้ขององค์กรซึ่งมีทั้งสิ่งที่จับต้องได้ เช่น สถานที่เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ และสิ่งที่จับต้องไม่ได้เช่นโครงสร้างองค์กรระบบสายการบังคับบัญชา และระบบที่สนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างสะดวกในการดำเนินงานจัดการความรู้ ต้องจัดทำโครงสร้างการบริหารให้มีความชัดเจนทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนทราบบทบาทหน้าที่และขอบเขตงานที่ตนเองรับผิดชอบใช้ระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจมีการมอบหมายงานและอำนาจหน้าที่ในลักษณะชั่วคราว (Temporary organization) เช่น คณะกรรมการคณะทำงานเฉพาะกิจหรือคณะทำงานในโครงการต่างๆ เมื่อปฏิบัติภาระหน้าที่สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดแล้วจะสลายตัวไปเช่นชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices: COP)

ชุมชนนักปฏิบัติ หรือ Community of Practice (CoP) นับเป็นกุญแจสำคัญในการเคลื่อนกระบวนกรจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่ทรงพลังและสร้างความยั่งยืนเนื่องจากการเกิดขึ้นของชุมชนนักปฏิบัตินั้นสะท้อนให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวรวมที่เชื่อว่าจะสามารถเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share and Learn) มีการพัฒนาและจัดการเพื่อยกระดับองค์ความรู้ขององค์กรหรือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเห็นได้ว่าปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญและผู้

ปฏิบัติการจัดการความรู้ในองค์กรกำลังให้ความสนใจกันอย่างกว้างขวางอีกทั้งองค์กรต่างๆ กำลังนำแนวคิดนี้มาใช้ปฏิบัติในองค์กรอย่างจริงจังความหมายของนักชุมชนปฏิบัติชุมชนนักปฏิบัตินี้นิยมเรียกกันย่อๆ ว่า CoP หมายถึง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่รวบรวมกลุ่มคนซึ่งมีความรู้ความสนใจในเรื่องเดียวกันมาร่วมแลกเปลี่ยนแบ่งปันเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ร่วมกันเพื่อให้ได้มาในเรื่องชุมชนความรู้ในเรื่องนั้นๆ (Knowledge Assets) สำหรับคนในชุมชนนำไปทดลองใช้แล้วนำผลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกส่งผลให้ความรู้ต่างๆ ได้รับการยกระดับขึ้นเรื่อยๆ ผ่านการปฏิบัติประยุกต์และปรับใช้ตามแต่สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่หลากหลายอันทำให้งานบรรลุผลดีขึ้นเรื่อยๆ ลักษณะที่สำคัญของ CoP เป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันโดยมีความสนใจและความปรารถนา (Passion) ร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเรียกว่ามีประเด็นหรือกลุ่มความสนใจความรู้ร่วมกัน (Knowledge Domain) มีปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มเป็นชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความรู้ซึ่งเรียกว่าชุมชน (Community) มีการแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ร่วมกัน และต้องมีการสร้างฐานข้อมูลความรู้และแนวปฏิบัติที่มีการแลกเปลี่ยนกันในระบบคลังความรู้และนำความรู้นั้นไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Practice)

รูปแบบหรือประเภทของ CoP

๑. ชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ (Helping Communities) เป็นชุมชนที่มีการร่วมแก้ปัญหาการทำงานที่ประสบในแต่ละวันโดยช่วยกันแลกเปลี่ยนแนวคิดประสบการณ์และมุมมองต่างๆ ในกลุ่มสมาชิก
๒. ชุมชนเพื่อการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice Communities) เป็นชุมชนที่เน้นการแสวงหาพัฒนาและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากชุมชนอื่นๆ หรือการสร้างแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดขึ้นมาเอง
๓. ชุมชนเพื่อพัฒนาระดับความรู้ (Knowledge-stewarding Communities) เป็นชุมชนที่มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ มีการจัดระเบียบความรู้และยกระดับความรู้ความคิดของสมาชิกอยู่ประจำ
๔. ชุมชนนวัตกรรม (Innovation Communities) เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาแนวคิดจากการผสมผสานแนวคิดของสมาชิกที่มีมุมมองต่างกันเพื่อหาแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงานหรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่เป็นนวัตกรรม

๔. เทคโนโลยีและการสื่อสาร

เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การติดต่อสื่อสารและเชื่อมโยงคนภายในและภายนอกองค์กรสะดวกและรวดเร็วขึ้น ไม่มีข้อจำกัดทั้งด้านเวลาและระยะทางและเป็นแหล่งข้อมูลจึงมีบทบาทสำคัญของการจัดการความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีที่เชื่อมคนทั่วโลกเข้าด้วยกันทำให้กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge transfer) ทำได้ดียิ่งขึ้นทั้งยังสามารถช่วยในด้านการจัดเก็บและปรับปรุงความรู้ (Knowledge storage and maintenance) เทคโนโลยีช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกระบวนการจัดการความรู้ด้วยอีกทั้งเทคโนโลยียังช่วยให้การเรียนรู้ทำได้ง่ายยิ่งขึ้นเพราะช่วยให้รูปแบบการนำเสนอข้อมูลความรู้มีหลากหลาย จึงนับว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการความรู้ อย่างไรก็ตามหากเน้นเฉพาะที่เทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตโดยปราศจากความสนใจในการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรและ

วัฒนธรรมขององค์กรแล้วการดำเนินการจัดการความรู้ให้ประสบความสำเร็จจะเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพนักงานไม่เข้าใจและขาดความสนใจในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ ก็อาจเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าได้

ส่วนการสื่อสารเป็นกระบวนการติดต่อส่งผ่านข้อมูลความคิดความเข้าใจหรือความรู้สึก ระหว่างบุคคลพฤติกรรมที่ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการสื่อสาร ได้แก่ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) คือเราเข้าใจผู้อื่นเราสามารถรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นเราพร้อมและเต็มใจที่จะคุยกับผู้อื่น และเราจะช่วยเหลือที่เราจะทำได้การเปิดเผยข้อมูล (Openness) คือการเปิดเผยความคิดและความรู้สึก ให้ผู้อื่นรับทราบความไว้วางใจ (Trust) การพรรณนา (Describing) หรือการถ่ายทอดข้อมูลการดัดแปลง เอาข้อมูลที่ได้จากประสาทสัมผัสมาเป็นคำพูดการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็นทักษะการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของผู้นำและทีมเพราะเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในเรื่องของการจัดการความรู้นั้นมีงานวิจัยจำนวนมากที่พยายามอธิบายความสัมพันธ์ และบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการความรู้ ดังที่ปรากฏว่าเป็นเรื่องราวจำนวนมาก ที่แสดงถึงความสำเร็จในการจัดการความรู้ขององค์กรผ่านการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแม้ว่า การจัดการความรู้จะเป็นกระบวนการไม่ใช่เทคโนโลยีแต่เทคโนโลยีกลับถูกคาดหวังว่าเป็นปัจจัย แห่งความสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จองค์กรส่วนใหญ่จึงมี การจัดสรรงบประมาณในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมีผลต่อความสำเร็จในระบบการจัดการความรู้ เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการความรู้ทั้งในส่วนของพนักงานและองค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในการจัดการความรู้ประกอบด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication Technology) เทคโนโลยีการทำงานร่วมกัน (Collaboration Technology) และเทคโนโลยีการจัดเก็บ (Storage technology)

เทคโนโลยีการสื่อสารช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้ต่างๆ ได้ง่ายขึ้นสะดวกขึ้น รวมทั้งสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ค้นหาข้อมูลสารสนเทศและความรู้ที่ต้องการได้ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเอ็กซ์ทราเน็ต หรือ อินเทอร์เน็ต

เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานร่วมกันช่วยให้สามารถประสานการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพลดอุปสรรคในเรื่องของระยะทางตัวอย่างเช่น โปรแกรมกลุ่ม **groupware** ต่างๆ หรือระบบ **Screen Sharing** เป็นต้น

เทคโนโลยีในการจัดเก็บช่วยในการจัดเก็บและจัดการความรู้ต่างๆ จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยี ที่นำมาใช้ในการจัดการความรู้ขององค์กรนั้นประกอบด้วยเทคโนโลยีที่สามารถครอบคลุม กระบวนการต่างๆ ในการจัดการความรู้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้เช่นมีระบบฐานข้อมูลและระบบ การสื่อสารที่ช่วยในการสร้างค้นหาแลกเปลี่ยนจัดเก็บความรู้ต่างๆ ไรก็ตามในปัจจุบันมีซอฟต์แวร์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ โดยเฉพาะที่เรียกว่า Know-ware เช่นระบบ Electronic document management หรือ Enterprise knowledge portal

๕. การวัดและประเมินผล

ผู้บริหารควรกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์เพื่อใช้ประเมินผลเป็นกลไกขับเคลื่อนการจัดการความรู้ของแต่ละฝ่ายและองค์กรเพราะจะทำให้ทราบความก้าวหน้าและปรับปรุงงานให้ดีขึ้นได้ ใช้ติดตาม (Monitor) การทำงานแล้วนำมาทบทวนแก้ไขข้อบกพร่องของกระบวนการต่างๆ และปรับปรุงให้ประสบผลสำเร็จใช้เป็นเครื่องมือสำหรับกระตุ้น (Motivate) ผู้ปฏิบัติงานการวัดความสำเร็จของการจัดการความรู้โดยใช้การอภิปรายผลลัพธ์ที่ได้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ ได้แก่ การทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานโดยประเมินจากเอกสารสรุปปัญหาและอุปสรรคหรือข้อดีข้อเสียในการนำองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นไปใช้และการวัดกระบวนการตามขั้นตอนด้วยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสังเกตการมีส่วนร่วมของพนักงานในองค์กรองค์ประกอบทั้งหมดที่กล่าวมามีผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ซึ่งไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าองค์ประกอบใดสำคัญกว่ากันเพราะทุกองค์ประกอบเป็นปัจจัยที่ต่างส่งผลกระทบต่อกันและกัน ดังนั้น การจะทำให้การดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ประสบความสำเร็จนั้นผู้บริหารและคณะทำงานการจัดการความรู้จะต้องสามารถบริหารจัดการองค์ประกอบทั้งหมดอย่างเป็นระบบไปในทิศทางเดียวกันและมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน^{๓๓}

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของการจัดการความรู้คือกระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้การจัดการความรู้ดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพทั้งนี้ต้องมีตัวขับเคลื่อนซึ่งประกอบด้วยด้านกระบวนการในการจัดการความรู้ด้านภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมองค์กรในการจัดการความรู้และด้านการวัดผลในการจัดการความรู้

๒.๑.๔ เป้าหมายของการจัดการความรู้

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาได้กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการจัดการความรู้ คือ การใช้ประโยชน์จากความรู้มาเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรการจัดการความรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม วัตถุประสงค์ทั่วไปของการจัดการความรู้มีดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานทางธุรกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
๒. เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ
๓. เพื่อปรับปรุงเทคนิคกระบวนการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์
๔. เพื่อสร้างวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดให้แก่องค์กรเพื่อช่วยลดงบประมาณในการทำงานให้แก่องค์กร^{๓๔}
๕. เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ในองค์กรขณะเดียวกันวิจารณ์พานิชได้กล่าวว่าเป้าหมายของการนำวิธีการจัดการความรู้มาใช้ในมหาวิทยาลัยน่าจะมี ๖ ประการได้แก่

^{๓๓} พรธิดา วิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๔๗), หน้า ๓๒ - ๓๖.

^{๓๔} สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา, การจัดการความรู้สู่วงจรคุณภาพที่เพิ่มพูน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา, ๒๕๕๖), หน้า ๘.

๑) เพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลงานและการสร้างสรรค์ขององค์กร (เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ) อันจะนำไปสู่ชื่อเสียงและเกียรติคุณว่าเป็นองค์กรที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างแท้จริงมิใช่เพียงเป็นข้ออ้างอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นจะนำไปสู่ความเป็นองค์กรเรียนรู้ซึ่งเป็นพหุปัญญาขององค์กรสำหรับเผชิญความผันผวนไม่แน่นอนในอนาคตอย่างมั่นใจ

๒) ช่วยให้อุคลากรแต่ละคนมีผลงานดีขึ้นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มขึ้นในระยะยาวและที่สำคัญยิ่ง คือ เป็นเครื่องมือให้อุคลากรมีความสุขสามารถได้รับผลประโยชน์จากการทำงานในลักษณะที่ผลประโยชน์คือความสุขไม่ใช่เพียงผลประโยชน์เชิงวัตถุเท่านั้น

๓) สร้างบรรยากาศการทำงานที่มีความกระตือรือร้น เกิดความสุขจากการได้ออกความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในหน้าที่ของตนจากการได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อร่วมงานทั้งในหน่วยงานของตนและหน่วยงานอื่น ทำให้การทำงานเป็นเรื่องที่ให้ความสุขความพึงพอใจแทนที่จะเป็นความน่าเบื่อหน่ายหรือท้อถอยรวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมสร้างสรรค์หน่วยงานของตน

๔) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนขององค์กรให้เป็นผู้ที่มีความเป็นพลวัตมีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึง การเป็นบุคคลเรียนรู้นั่นเอง การพัฒนาคนโดยใช้งานและการพัฒนางานเป็นเครื่องมือย่อมสร้างผลประโยชน์สองต่อ คือ การเกิดประโยชน์ต่อทั้งคนและทั้งงาน

๕) เป็นเครื่องมือสะสมความรู้และทุนปัญญา (Intellectual Capital) ขององค์กรสำหรับใช้พัฒนางานและเผชิญความไม่แน่นอนในอนาคต

๖) ในระยะยาว ๕ – ๑๐ ปี จะมีผลเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของคนเปลี่ยนพฤติกรรมของคนพฤติกรรมที่สำคัญที่สุดทรงพลังที่สุด คือ พฤติกรรมร่วมกันคิดร่วมกันทำหาทางปรับปรุงงานอยู่ตลอดเวลา^{๓๕}

สรุปได้ว่าเป้าหมายในการจัดการความรู้คือการนำกระบวนการจัดการความรู้มาพัฒนาแนวทางในการทำงานและพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรให้เป็นระบบและนำองค์ความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร

๒.๑.๕ กระบวนการของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อต้องการใช้ความรู้ในการทำงาน ต้องการตอบคำถามหรือข้อสงสัยในสิ่งที่ยังไม่รู้และต้องการใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิต ซึ่งการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ ต้องรู้ว่าจะใช้การจัดการความรู้ไปเพื่อวัตถุประสงค์ใดรู้ว่าจะทำอะไรให้สำเร็จโดยต้องรู้ว่าในปัจจุบันสิ่งที่ตนเองรู้ที่เป็นอยู่อันได้แก่ทัศนคติความรู้และทักษะที่มีคืออะไรและสิ่งที่ต้องรู้ต้องมีมากขึ้นคืออะไรที่จะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริงโดยบรรลุถึงเป้าหมายและสิ่งที่มุ่งหวังได้ทั้งนี้เมื่อศึกษาแนวคิดหรือนิยามของคำว่า “กระบวนการจัดการความรู้” พบว่า มีผู้รู้หลายท่านที่ได้ให้นิยามไว้หลากหลาย ดังนี้ การจัดการความรู้ประกอบด้วย

^{๓๕} วิจารณ์ พานิช, วารสารศูนย์บริการวิชาการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓, (ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน, ๒๕๕๖).

กิจกรรมและกระบวนการต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

๑. การขุดค้นและรวบรวมความรู้
๒. การจัดหมวดหมู่ความรู้ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน
๓. การจัดเก็บความรู้เพื่อให้ค้นหาได้ง่าย
๔. การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้
๕. การจัดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้
๖. การวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อยกระดับความรู้
๗. การสร้างความรู้ใหม่
๘. การประยุกต์ใช้ความรู้
๙. การเรียนรู้จากการใช้ความรู้^{๓๖}

ขั้นตอนที่เป็นระบบของการจัดการความรู้โดยเริ่มจาก

๑. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)
๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)
๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
๕. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
๗. การเรียนรู้ (Learning)^{๓๗}

กรอบความคิดของการจัดการความรู้สามารถสรุปขั้นตอนหลักๆ ของกระบวนการความรู้ไว้ดังนี้

๑. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)
๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
๕. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
๗. การเรียนรู้ (Learning)^{๓๘}

^{๓๖} บุญดี บุญญากิจ และคณะ, *การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙), หน้า ๙.

^{๓๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, *คู่มือการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), ๒๕๕๐), หน้า ๕๖.

^{๓๘} บุญดี บุญญากิจ และคณะ, *การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*, (กรุงเทพมหานคร: จีรวัดน์เอ็กซ์เพรส, ๒๕๕๕), หน้า ๕๔ - ๕๙.

กระบวนการสำคัญของการจัดการความรู้ ซึ่งตรงกับกิจกรรมของหน่วยงานส่วนกลาง กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุขประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนได้แก่

๑. การกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้หรือการมองว่าเราจะไปทางไหน หรือพูดง่ายๆ ว่าจะทำไปทำไม (Knowledge Vision)

๒. การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ การเอาความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) มาถ่ายทอดเล่าสู่กันฟัง หรือการจัดเวทีให้มีการแบ่งปันความรู้หรือแลกเปลี่ยนเล่าสู่กันฟังโดยวิธีการเช่นนี้อาจเรียกว่าเป็นชุมชนของการปฏิบัติที่ดี

๓. การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้หรือชุมชนทรัพยากรความรู้^{๓๙}

สรุปได้ว่ากระบวนการจัดการความรู้จะต้องมีการบูรณาการทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ จะต้องสอดคล้องกับทิศทางและค่านิยมขององค์กรที่นำการจัดการความรู้ไปใช้ด้วย

ตารางที่ ๒.๔ กระบวนการจัดการความรู้

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
บุญดี บุญญากิจ และคณะ (๒๕๔๙, หน้า ๙)	๑. การสร้างความรู้ ๒. การจัดเก็บความรู้ ๓. การแบ่งปันความรู้ ๔. การประยุกต์ใช้ความรู้
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (๒๕๕๐, หน้า ๕๖)	๑. การบ่งชี้ความรู้ ๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ ๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ ๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ๕. การเข้าถึงความรู้ ๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ๗. การเรียนรู้
บุญดี บุญญากิจ และคนอื่นๆ (๒๕๕๕, หน้า ๕๔-๕๙)	๑. การค้นหาความรู้ ๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ ๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ ๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ๕. การเข้าถึงความรู้ ๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ๗. การเรียนรู้

^{๓๙} ธีรนนท์ สิ้นชัย, การจัดการความรู้ [KM] ของศูนย์ควบคุมโรคใช้หวัดนกรมปศุสัตว์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า ๒๙.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สนธยา พลศรี (๒๕๔๕, หน้า ๕๐-๕๑)	กระบวนการสำคัญของการจัดการความรู้ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนได้แก่ ๑. การกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้หรือการมองว่าเราจะไปทางไหนหรือพูดง่ายๆ ว่าจะทำไปทำไม ๒. การแบ่งปันความรู้คือการเอาความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนมาถ่ายทอดเล่าสู่กันฟังหรือการจัดเวทีให้มีการแบ่งปันความรู้หรือแลกเปลี่ยนเล่าสู่กันฟังโดยวิธีการเช่นนี้อาจเรียกว่าเป็นชุมชนของการปฏิบัติที่ดี ๓. การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้หรือชุมชนทรัพยากรความรู้

กระบวนการในการบริหารจัดการความรู้

บุญดี บุญญากิจ และคณะ จากการศึกษากรอบความคิดของการบริหารจัดการความรู้สามารถสรุปขั้นตอนหลักๆของกระบวนการในการจัดการความรู้ไว้ได้ดังนี้^{๔๐}

- ๑ การค้นหาความรู้หรือการกำหนดความรู้ (Knowledge identification)
- ๒ การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge creation and acquisition)
๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge organization)
๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge codification and refinement)
๕. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge access)
๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing)
๗. การเรียนรู้ (Learning)

ทั้ง ๗ ขั้นตอนนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การค้นหาความรู้หรือการกำหนดความรู้ (Knowledge identification)

การค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้างในรูปแบบใดอยู่ที่ใครและความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องมีทำให้องค์กรทราบว่าขาดความรู้อะไรบ้างหรืออีกนัยหนึ่งก็คือรู้เรานั้นเองโดยทั่วๆ ไปองค์กรสามารถใช้เครื่องมือที่เรียกว่าแผนที่ความรู้ (Knowledge mapping) ในขั้นตอนนี้เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กรจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้นเพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลประโยชน์ของแผนที่ความรู้ คือ ช่วยทำให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กรทำให้องค์กรทราบว่ามีความรู้

^{๔๐}บุญดี บุญญากิจ และคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: จีรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

ที่ซับซ้อนกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ หรือไม่ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนในการจัดเก็บและรวบรวม และทำให้บุคลากรทุกคนทราบว่าองค์กรมีความรู้อะไรและจะหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้ที่ไหน นอกจากนี้ยังใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางความรู้ที่องค์กรสามารถใช้เป็นฐานในการต่อยอดขยาย ความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นระบบรวมทั้งการใช้เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ทำงานและการเคลื่อนย้ายแหล่งข้อมูลความรู้ต่อระบบต่างๆ ในองค์กร

จากที่กล่าวมาข้างต้น การค้นหาความรู้หรือการกำหนดความรู้ หมายถึงการกำหนดระดับ ความรู้ที่องค์กร จำเป็นต้องงานที่ปฏิบัติ นำความรู้ไปกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ รวมถึงประกาศและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจ เกิดบรรยากาศความร่วมมือภายในองค์กร

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge creation and acquisition)

จากแผนที่ความรู้องค์กรจะทราบว่ามีความรู้ที่จำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ถ้ามีแล้วองค์กร ก็จะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นที่มารวมไว้เพื่อ จัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มีนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้ดังกล่าวจากความรู้เดิมที่มีอยู่ก็ได้หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ นอกจากนี้องค์กรอาจจะต้องพิจารณากำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นหรือล้าสมัยทิ้งไปเพื่อประหยัดทรัพยากร ในการจัดเก็บความรู้เหล่านั้นหัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การกำหนดเนื้อหาของความรู้ที่ต้องการ และการดักจับความรู้ดังกล่าวให้ได้ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จ คือบรรยากาศ และวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อใช้ ในการสร้างความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ระบบสารสนเทศก็มีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้อย่างรวดเร็วขึ้นและทำให้การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากภายนอกทำได้ รวดเร็วยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมา การสร้างและแสวงหาความรู้ หมายถึง การสังเคราะห์ ค้นหา และ รวบรวม ความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่กระจัดกระจายทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำเนื้อหา ให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงาน จำเป็นต้องมีนโยบาย มีหน่วยงานหรือมีการมอบหมายให้บุคลากรรับผิดชอบ ในการกำหนดกิจกรรมการสร้างและแสวงหาความรู้และเตรียมทีมบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ คอยให้คำปรึกษา ตลอดจนเปิดโอกาสและสร้างความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานอื่น

๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge organization)

เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้วองค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้ผู้ใช้ สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้การจัดความรู้ให้เป็นระบบนั้น หมายถึง การจัดทำสารบัญและจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวมการค้นหาการนำมาใช้ทำได้ ง่ายและรวดเร็วการแบ่งชนิดหรือประเภทของรู้นั้นจะขึ้นอยู่กับว่าผู้เข้าไปใช้อย่างไร และ ลักษณะการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นแบบไหนโดยทั่วไป การแบ่งประเภทความรู้จะแบ่ง ตามสิ่งต่อไปนี้

๓.๑ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของบุคลากร (เช่นการจัดทำทำเนียบผู้เชี่ยวชาญ)

๓.๒ หัวข้อ / หัวเรื่อง

๓.๓ หน้าที่ / กระบวนการ

๓.๔ ประเภทของผลิตภัณฑ์บริการกลุ่มตลาดหรือกลุ่มลูกค้าความครอบคลุม (แนวราบ) และความละเอียด (แนวตั้ง) ของการแบ่งประเภทของความรู้จะขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้ นั้นๆ เช่นถ้าเป็นความรู้ที่มีผู้ใช้มากและหลากหลายการแบ่งจะครอบคลุมความรู้มากมายหลายประเภท แต่ถ้าเป็นความรู้ที่ใช้เฉพาะกลุ่มการแบ่งจะไม่ครอบคลุมมากนักจะลงลึกในรายละเอียด

จากที่กล่าวมา การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ หมายถึง การนำความรู้ที่สร้างขึ้น หรือที่ได้มา ทำการกลั่นกรอง จัดเก็บ ประมวลผล และจัดทำระบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การใช้เทคโนโลยี เป็นต้น ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการมอบหมายบุคลากรให้รับผิดชอบในการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้มีระบบที่ง่าย สะดวกในการค้นหาและการเข้าถึงความรู้ ได้อย่างรวดเร็วต่อการนำไปใช้

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge codification and refinement)

นอกจากการจัดทำสารบัญความรู้อย่างเป็นระบบแล้วองค์กรต้องประมวลความรู้ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่ายซึ่งอาจทำได้ในหลายลักษณะ คือ

๔.๑ การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กรจะช่วยให้การป้อนข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ การจัดเก็บการค้นหาและการใช้ข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็ว

๔.๒ การใช้ภาษาเดียวกันทั่วทั้งองค์กรนั้นคือองค์กรควรจัดทำอภิธานศัพท์ของคำจำกัดความความหมายของคำต่างๆ ที่แต่ละหน่วยงานใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันซึ่งจะช่วยให้การป้อนข้อมูล / ความรู้ การแบ่งประเภท และการจัดเก็บได้มาตรฐานเดียวกันที่สำคัญ ต้องมีการปรับปรุงอภิธานศัพท์ให้ทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งต้องให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและเปิดใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

๔.๓ การเรียบเรียงติดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีในแง่ต่างๆ เช่น ความครบถ้วนเที่ยงตรงทันสมัยสอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้

๕. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge access)

ความรู้ที่ได้มานั้นจะไร้ค่าหากไม่ถูกนำไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น องค์กรจะต้องมีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ ทั้งความรู้ ประเภทความรู้ ที่เป็นเหตุเป็นผล และความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล โดยทั่วไปการส่งหรือการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้มีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๕.๑ การป้อนความรู้ (Push) คือการส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้รับโดยที่ผู้รับนั้นไม่ได้ร้องขอหรือต้องการ (Supply-based) เช่นการส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ข่าวสารต่างๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กรซึ่งโดยทั่วๆ ไปมักจะทำให้ผู้รับรู้สึก ว่าได้รับข้อมูล/ความรู้มากเกินไปหรือไม่ตรงตามความต้องการ

๕.๒ การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ (Pull) คือการที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะข้อมูล/ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น (Demand-Based) ซึ่งทำให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูล/ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป (Information overload) องค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้แบบการป้อนความรู้และการให้โอกาสเลือกใช้ความรู้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ข้อมูลหรือความรู้

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing)

การจัดทำเอกสารจัดทำฐานความรู้รวมทั้งการทำสมุดหน้าเหลืองโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้จะช่วยให้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นอย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวใช้ได้ดีสำหรับความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลเท่านั้นสำหรับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลนั้นจะต้องทำด้วยการพบปะกันตัวต่อตัวหรือเป็นกลุ่มหรือที่ อิคุจิโร โนนากะ (Ikujiro Nonaka) เรียกว่า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งอาจทำได้ในหลายรูปแบบจากการศึกษาพบว่า องค์กรส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างทั่วถึงเท่าไรนักสาเหตุเนื่องมาจากอุปสรรคหลักๆ

ตารางที่ ๒.๕ อุปสรรคของการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้

ชนิดของอุปสรรค	อุปสรรค
๑. ตัวบุคคล	- มีทัศนคติที่ว่าความรู้คืออำนาจ - ไม่ทราบว่ามีประโยชน์กับคนอื่นหรือไม่ - ไม่ทราบว่ามีคนอื่นรู้สิ่งที่ตนเองรู้ - ไม่เห็นประโยชน์ไม่มีแรงจูงใจของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ไม่มีเวลาและความมุ่งมั่นเพียงพอในการเรียนรู้จากผู้อื่น - ไม่มีความสัมพันธ์หรือความคุ้นเคยเพียงพอกับบุคคลที่ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วย (ยังไม่ไว้วางใจกัน)
๒. ส่วนรวม/โครงสร้าง	- ยังไม่มีกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ - ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุน - ระบบสารสนเทศไม่เอื้อ - ยังไม่มีระบบการยกย่องชมเชยให้รางวัลแก่ผู้ที่แลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น
๓. ค่านิยม/วัฒนธรรมองค์กร	- ไม่มีภาษากลาง (Common language) ที่เข้าใจและใช้ร่วมกัน - มีการแข่งขันระหว่างหน่วยงานสูง - บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือไม่เปิดเผย - ผู้บริหารไม่ยอมรับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการลองสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ

ที่มา : คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๕๔ : ๕

จะเห็นว่าอุปสรรคส่วนใหญ่เป็นเรื่องของทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กรสิ่งที่ท้าทายก็คือ องค์กรจะอย่างไรเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนส่วนใหญ่ให้เห็นประโยชน์ของการแบ่งปัน ความรู้เปิดกว้างและยอมรับกันมากขึ้นซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์การแบ่งปันความรู้ ประเภทที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมองค์กรส่วนใหญ่ มักจะใช้วิธีผสมผสานเพื่อให้บุคลากรได้เลือกใช้วิธีการตามความถนัดและสะดวกวิธีหลักๆ มีดังต่อไปนี้

๑. ทีมข้ามสายงาน (Cross functional team)
๒. Innovation & quality circles (IQCs)
๓. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of practice หรือ CoP)
๔. ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring system)
๕. การสับเปลี่ยนงาน (Job rotation) และการยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน (Secondary men)
๖. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge forum)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จัดกระทำไว้อย่างเป็นระบบมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลและองค์กร จำเป็นต้องมีการกำหนด เป็นนโยบายและประกาศให้ทราบเพื่อกระตุ้นให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ภายในองค์กร เช่น ใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ การประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนางาน และจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กรในหลากหลายรูปแบบ รวมถึงจัดเตรียมเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ และโสตทัศนต่างๆ

๗. การเรียนรู้ (Learning)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือการเรียนรู้ของบุคลากรและนำ ความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กรดังนั้นขั้นตอนนี้จึงมี ความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถึงแม้องค์กรจะมีวิธีการกำหนดรวบรวมคัดเลือกถ่ายทอดและแบ่งปัน ความรู้ที่ดีเพียงใดก็ตามหากบุคลากรไม่ได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลา และทรัพยากรที่ใช้ดังกล่าวของ ปีเตอร์เซงเก้ (Peter Senge) ที่ว่าความรู้คือความสามารถในการ ทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity for effective actions) องค์กร จะต้องกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคลากรทุกคนกล้าคิดกล้าทำกล้าลองผิดลองถูกโดยผู้บริหาร จะต้องยอมรับผลลัพธ์ที่จะออกมาไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวเพราะกระบวนการ เรียนรู้มีได้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์แต่มาจากประสบการณ์ที่ได้รับในการลองนำความรู้ที่ได้มาฝึกปฏิบัติหาก ล้มเหลวก็จะไม่ทำผิดซ้ำอีกอย่างไรก็ตามการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะต้องสอดคล้องกับทิศทาง และค่านิยมขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อยๆ ความรู้เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ ใหม่ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้”

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้เสนอว่า

กระบวนการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่จะช่วย ให้เกิดพัฒนาการของความรู้หรือการจัดการความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กรมีทั้งหมด ๗ ขั้นตอนคือ

๑. การบ่งชี้ความรู้เป็นการพิจารณาว่าองค์กรมีวิสัยทัศน์พันธกิจยุทธศาสตร์เป้าหมาย คืออะไรและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเราจำเป็นต้องใช้อะไรขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้างอยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่าการจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

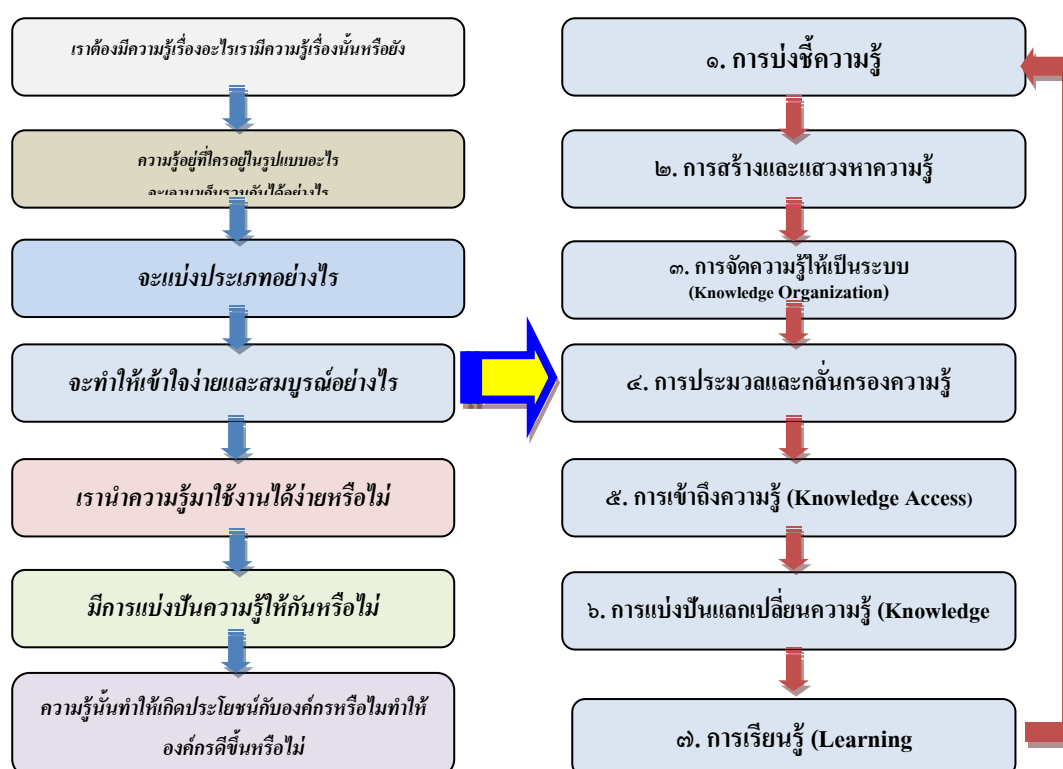
๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบเป็นการวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกันปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

๕. การเข้าถึงความรู้เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ทำได้หลายวิธีการโดยกรณีเป็น **Explicit Knowledge** อาจจัดทำเป็นเอกสารฐานความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือกรณีเป็น **Tacit Knowledge** จัดทำเป็นระบบทีมข้ามสายงานกิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ระบบพี่เลี้ยงการสับเปลี่ยนงานการยืมตัวเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

๗. การเรียนรู้ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงานเช่นเกิดระบบการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง^{๔๑}

แผนภาพที่ ๒.๒ กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)

ที่มา : คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๕๔ : ๗

^{๔๑} สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้, (ม.ป.ท., ๒๕๕๔),

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

เป็นกรอบความคิดแบบหนึ่งเพื่อให้องค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ภายในองค์กรได้มุ่งเน้นถึงปัจจัยแวดล้อมภายในองค์กรที่จะมีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบดังนี้

๑. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น กิจกรรมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากผู้บริหาร (ที่ทุกคนมองเห็น) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรที่หน่วยงานที่รับผิดชอบมีระบบการติดตามและประเมินผลกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จชัดเจน

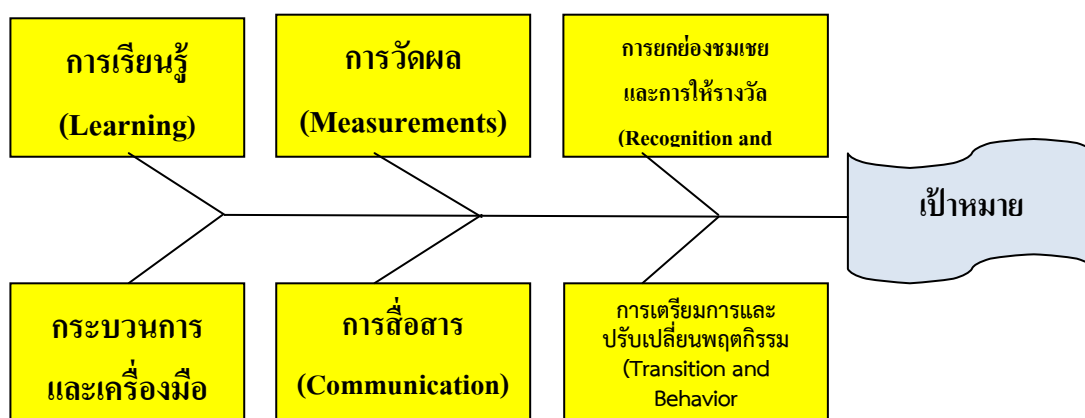
๒. การสื่อสาร เช่น กิจกรรมที่ทำให้ทุกคนเข้าใจถึงสิ่งที้องค์กรจะทำประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทุกคนแต่ละคนจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร

๓. กระบวนการและเครื่องมือช่วยในการค้นหาเข้าถึงถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ สะดวกรวดเร็วขึ้นโดยการเลือกใช้กระบวนการและเครื่องมือขึ้นกับชนิดของความรู้ลักษณะขององค์กร (ขนาดสถานที่ตั้ง ฯลฯ) ลักษณะการทำงานวัฒนธรรมองค์กรทรัพยากร

๔. การเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญและหลักการของการจัดการความรู้โดยการเรียนรู้ต้องพิจารณาถึงเนื้อหากลุ่มเป้าหมายวิธีการการประเมินผลและปรับปรุง

๕. การวัดผลเพื่อให้ทราบว่าการดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่มีการนำผลของการวัดมาใช้ในการปรับปรุงแผนและการดำเนินการให้ดีขึ้นมีการนำผลการวัดมาใช้ในการสื่อสารกับบุคลากรในทุกระดับให้เห็นประโยชน์ของการจัดการความรู้และการวัดผลต้องพิจารณาด้วยว่าจะวัดผลที่ขั้นตอนไหนได้แก่วัตรระบบ (System) วัดที่ผลลัพธ์ (Out put) หรือวัดที่ประโยชน์ที่ได้รับ (Out come)

๖. การยกย่องชมเชยและให้รางวัลเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับโดยข้อควรพิจารณาได้แก่ค้นหาความต้องการของบุคลากร แรงจูงใจระยะสั้นและระยะยาว บุคลากรกับระบบที่มีอยู่ ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกิจกรรมที่ทำในแต่ละช่วงเวลา

แผนภาพที่ ๒.๓ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

ที่มา : คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ,

โดยสรุปกระบวนการของการจัดการความรู้ประกอบด้วยการแสวงหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกการสร้างความรู้การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบการค้นคว้าความรู้และการพัฒนาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในการให้บริหารซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมเกิดการยอมรับการจัดการความรู้และตัดสินใจนำไปใช้ในการทำงานดังนั้นแต่ละองค์กรสามารถเลือกขั้นตอนกระบวนการให้เหมาะสมกับองค์กรของตนเนื่องจากความพร้อมของแต่ละองค์กรไม่เหมือนกันโดยวิเคราะห์ว่าองค์กรของตนมีขั้นตอนใดที่ยังขาดอยู่มีขั้นตอนใดที่เป็นส่วนสำคัญก็นำมาเป็น Model หลักของตนเพื่อทำให้กระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรเป็นระบบและถูกฝังแทรกซึมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานประจำ

กล่าวได้ว่า การจัดการความรู้ มีกระบวนการที่หลากหลาย แตกต่างกัน ตามความเชื่อของนักวิชาการแต่ละกลุ่ม สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกกระบวนการเป็น ๗ ขั้นตอน คือ การกำหนดความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การกลั่นกรองและการประมวลความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ตลอดจนกระบวนการจัดการความรู้ที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาระงานที่สถานศึกษาได้รับมอบหมาย

๒.๑.๖ ประโยชน์ของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการนำความรู้ที่องค์กรมีอยู่มาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรด้วยเหตุนี้การจัดการความรู้มีประโยชน์หลายประการ ดังต่อไปนี้

๑. ป้องกันความรู้สูญหาย: การจัดการความรู้ทำให้องค์กรสามารถรักษาความเชี่ยวชาญ ความชำนาญและความรู้ที่อาจสูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร เช่นการเกษียณอายุการทำงานหรือการลาออกจากงาน ฯลฯ

๒. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ: โดยประเภทคุณภาพและความสะดวกในการเข้าถึงความรู้เป็นปัจจัยของการเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจเนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ

๓. ความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น: การทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในงานและวัตถุประสงค์ของงานโดยไม่ต้องมีการควบคุมหรือมีการแทรกแซงมากนักจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานในหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน

๔. ความได้เปรียบในการแข่งขัน: การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรมีความเข้าใจลูกค้า แนวโน้มของการตลาดและการแข่งขันทำให้สามารถลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้

๕. การพัฒนาทรัพยากร: เป็นการพัฒนาความสามารถขององค์กรในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ได้แก่สิทธิบัตรเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ เป็นต้น

๖. การยกระดับผลิตภัณฑ์: การนำการจัดการความรู้มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริการซึ่งจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์นั้นๆ อีกด้วย

๗. การบริหารลูกค้า: การศึกษาความสนใจและความต้องการของลูกค้าจะเป็นการสร้าง ความพึงพอใจและเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้แก่องค์กร

๘. การลงทุนทางทรัพยากรมนุษย์: การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ ร่วมกันการจัดการด้านเอกสารการจัดการกับความไม่เป็นทางการเพิ่มความสามารถให้แก่องค์กรในการ ฝึกอบรมและฝึกฝนบุคลากร^{๔๒}

สายนต์ แสงสุริยันต์ กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ไว้ ๑๐ ประการดังนี้

๑. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร
๒. ป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาในกรณีที่บุคลากรเกษียณอายุลาออกหรือเสียชีวิต
๓. เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความอยู่รอด
๔. เป็นการลงทุนในต้นทุนมนุษย์ในการพัฒนาความสามารถที่จะแบ่งปันความรู้ที่ได้ เรียนรู้มาให้กับคนอื่น ๆ ในองค์กรและนำความรู้ไปปรับใช้กับงานที่ทำอยู่ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เป็นการการพัฒนาคนและพัฒนาองค์กร
๕. ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจและวางแผนดำเนินงานให้รวดเร็วและดีขึ้น เพราะมีสารสนเทศหรือแหล่งความรู้เฉพาะที่มีหลักการเหตุผลและน่าเชื่อถือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ
๖. ผู้บังคับบัญชาสามารถทำงานเชื่อมโยงกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ช่วยเพิ่มความกลมเกลียวในหน่วยงาน
๗. เมื่อพบข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานก็สามารถหาวิธีแก้ไขได้ทันทั่วทั้ง
๘. แปรรูปความรู้ให้เป็นทุนซึ่งเป็นการสร้างความท้าทายให้องค์กรผลิตสินค้าและบริการ จากความรู้ที่มีเพื่อเพิ่มคุณค่าและรายได้ให้กับองค์กร
๙. เพื่อการสร้างสรรค์และบรรลุเป้าหมายของจินตนาการที่ยิ่งใหญ่
๑๐. เปลี่ยนวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมอำนาจในแนวตั้งไปสู่วัฒนธรรมความรู้ในแนวราบ ซึ่งทุกคนมีสิทธิในการเรียนรู้เท่าเทียมกัน^{๔๓}

จากที่กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ข้างต้นสรุปว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรค้นหาเลือกสรรรวบรวมเผยแพร่และถ่ายโอนสารสนเทศที่สำคัญ รวมถึงความรู้ความชำนาญที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมภายในองค์กรเช่นการแก้ปัญหาการเรียนรู้ การวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจโดยการจัดการความรู้จะมีประโยชน์ในการเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกันการจัดการกับความรู้ที่ไม่เป็นทางการเป็นการเพิ่มความสามารถ ให้แก่องค์กรซึ่งการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและเพิ่มการหมุนเวียน ความรู้มากขึ้นเรื่อยๆ โดยความรู้จะถูกเพิ่มและจัดการตลอดเวลา

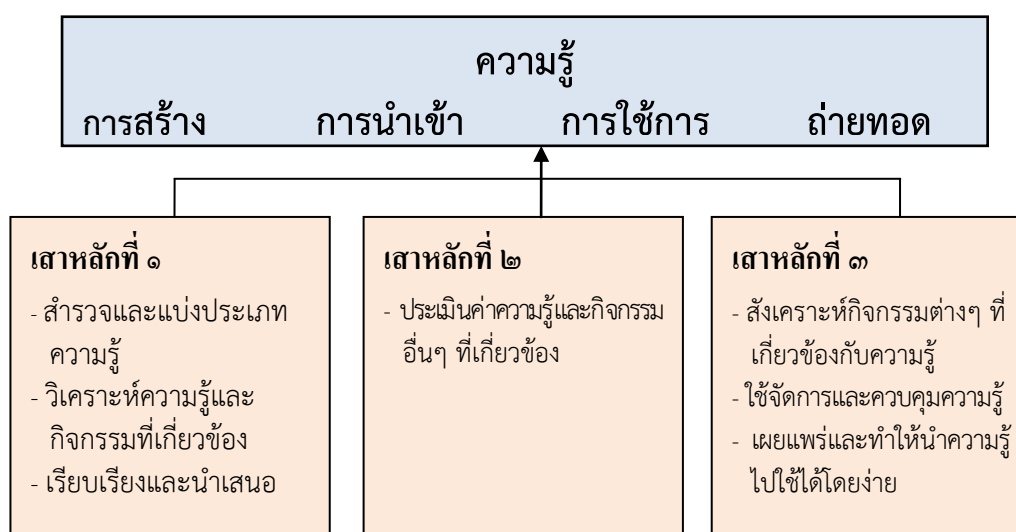
^{๔๒} บาคา (Bacha) อัจฉิน (พรจิตวิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๗), หน้า ๔๐ - ๔๒.

^{๔๓} สายนต์ แสงสุริยันต์, เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: (<http://www.ku.ac.th/e-magazine/knowledge.html>), [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

๒.๑.๗ กรอบแนวคิดของการจัดการความรู้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้พบว่าผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ไว้อย่างหลากหลายดังต่อไปนี้

วิง (Wiig, 1993) ได้ระบุกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ไว้เป็น ๓ กลุ่มที่เรียกว่าเสาหลักของการจัดการความรู้ (Pillar of Knowledge Management) โดยแต่ละเสาหลักจะประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้วงจรความรู้ครบถ้วนซึ่งประกอบด้วยการสร้าง (Create) การนำเสนอ (Manifest) การใช้ (Use) และการถ่ายทอดความรู้ (Transfer)^{๔๔} ดังภาพประกอบ

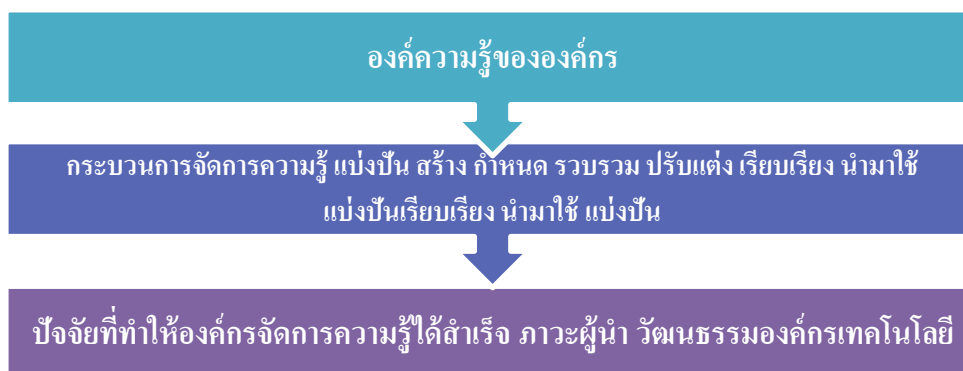
แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของ วิง

ที่มา : บุญดี บุญญากิจ และคณะ. ๒๕๔๗ : ๓๒ อ้างอิงจาก Wiig. ๑๙๙๓

แอนเดอร์สัน และศูนย์คุณภาพและผลิตภัณฑ์สหรัฐอเมริกา (Anderson, A and American Productivity & Quality Center. (APQC). 1916) ได้กำหนดกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ อย่างได้แก่องค์ความรู้ขององค์กรกระบวนการจัดการความรู้และปัจจัยที่ทำให้องค์การจัดการความรู้ได้สำเร็จ^{๔๕} ดังภาพต่อไปนี้

^{๔๔}วิง (Wiig) อ้างใน (บุญดีบุญญากิจและคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗).

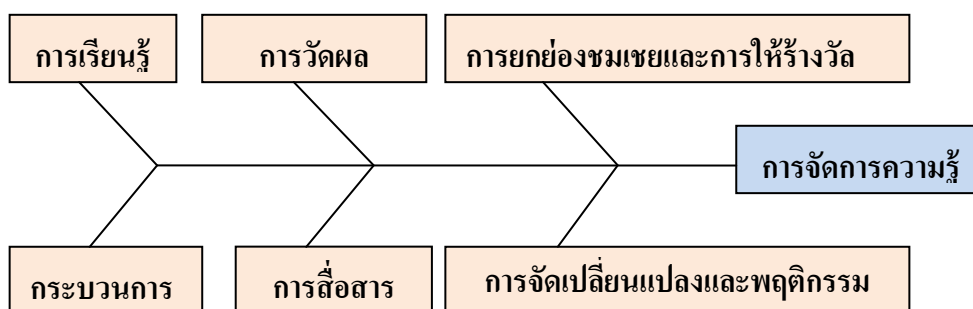
^{๔๕}แอนเดอร์สัน และศูนย์คุณภาพและผลิตภัณฑ์สหรัฐอเมริกา (Anderson, A and American Productivity & Quality Center. (APQC). 1996), อ้างใน (บุญดี บุญญากิจและคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ๒๕๔๗), หน้า ๓๗.

แผนภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของ แอนเดอร์สัน และศูนย์คุณภาพและผลิตภัณฑ์สหรัฐอเมริกา

ที่มา : บุญดี บุญญากิจและคณะ. ๒๕๔๗ : ๓๗ อ้างอิงจาก Anderson, Aand American \Productivity & Quality Center. (APQC).1996).

วงจรการจัดการความรู้ได้ระบุงจรการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม (Transition and Behavior Management) ๒) การสื่อสาร (Communication) ๓) กระบวนการและเครื่องมือ (Process Tools) ๔) การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (Training and Learning) ๕) การวัดผล (Measurement) ๖) การยกย่องชมเชยและให้รางวัล (Recognition and Rewards)^{๔๖}

แผนภาพที่ ๒.๖ วงจรการจัดการความรู้ของวงจรการจัดการความรู้

ที่มา : บุญดี บุญญากิจ และคณะ ๒๕๔๗ : ๔๖

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่ากรอบแนวคิดในการจัดการความรู้คือการแสดงถึงกระบวนการในการจัดการความรู้ขององค์กรนั่นเองทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์กรแต่ละแห่งว่าจะเลือกใช้แบบใดให้เหมาะสมกับองค์กรของตนเอง

^{๔๖}บุญดี บุญญากิจ และคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๔๖.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

๒.๒.๑ หลักธรรมในไตรสิกขา

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๐ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกทุกกิกกนิบาต สมณวรรค หมวดว่าด้วย สมณะสมณสูตร ว่า พระผู้มีพระภาคตรัสว่าภิกษุทั้งหลายกิจที่สมณะควรทำเป็นของสมณะ ๓ ประการนี้กิจที่สมณะควรทำเป็นของสมณะ ๓ ประการอะไรบ้าง คือ ๑) การสมาทานอริสัจธรรม (สิกขาคือศีลอันยิ่ง) ๒) การสมาทานอริจิตสิกขา (สิกขาคือจิตอันยิ่ง) ๓) การสมาทานอริปัญญาสิกขา (สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง) กิจที่สมณะควรทำเป็นของสมณะ ๓ ประการนี้แล

เพราะเหตุนี้แล เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า “เราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริสัจธรรม เราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริจิตสิกขาเราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริปัญญาสิกขา” ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล^{๔๗}

ภิกษุทั้งหลายลตตามผู้โคไปข้างหลังร้องว่า “แม่ตัวเราก็คือโคแม่ตัวเราก็คือโค”แต่มันไม่มีสีเหมือนโคไม่มีเสียงเหมือนโคไม่มีรอยเท้าเหมือนโคมันเพียงแต่ติดตามผู้โคไปข้างหลังเท่านั้นร้องว่า “แม่ตัวเราก็คือโคแม่ตัวเราก็คือโค” แม่นั่นใด

ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ก็นั่นนั้น เหมือนกันติดตามไปข้างหลังหมู่ภิกษุประกาศตนว่า “แม่เราก็คือภิกษุแม่เราก็คือภิกษุ” แต่เธอไม่มีความพอใจในการสมาทานอริสัจธรรม เหมือนภิกษุอื่นไม่มีความพอใจในการสมาทานอริจิตสิกขา เหมือนภิกษุอื่นไม่มีความพอใจในการสมาทานอริปัญญาสิกขา เหมือนภิกษุอื่นภิกษุนั้นเพียงแต่ติดตามไปข้างหน้าหมู่ภิกษุประกาศตนว่า “แม่เราก็คือภิกษุแม่เราก็คือภิกษุ” เท่านั้น

เพราะเหตุนี้แลเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า “เราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริสัจธรรม เราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริจิตสิกขา เราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริปัญญาสิกขา” ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล^{๔๘}

ภิกษุทั้งหลายคหบดีชาวนามีกิจที่ต้องทำในเบื้องต้น ๓ ประการนี้ กิจที่ต้องทำในเบื้องต้น ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ คหบดีชาวนามีโลกนี้ในเบื้องต้น ๑) ต้องไถคราดนาให้เรียบร้อย ๒) ต้องเพาะพืชลงไปตามกาลที่ควร ๓) ต้องไขน้ำเข้าบึงระบายน้ำออกบ้างตามกาลที่ควรคหบดีชาวนามีกิจที่ต้องทำในเบื้องต้น ๓ ประการนี้แลนั่นใด ภิกษุก็ดังนี้ เหมือนกันแลมีกิจที่ต้องทำในเบื้องต้น ๓ ประการนี้

กิจที่ต้องทำในเบื้องต้น ๓ ประการอะไรบ้าง คือ ๑) การสมาทานอริสัจธรรม ๒) การสมาทานอริจิตสิกขา ๓) การสมาทานอริปัญญาสิกขาภิกษุมีกิจที่ต้องทำในเบื้องต้น ๓ ประการนี้แล เพราะเหตุนี้แลเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า “เราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริสัจธรรมเราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริจิตสิกขาเราจักมีความพอใจอย่างยิ่งในการสมาทานอริปัญญาสิกขา” ภิกษุทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล^{๔๙}

^{๔๗} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๒/๓๐๘.

^{๔๘} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๔/๓๐๙.

^{๔๙} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๔/๓๑๐.

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาปามหาวันเขตกรุงเวสาลี ครั้นนั้น ภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควรได้กราบทูล พระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญสุสิกขา ๑๕๐ ถ้วนนี้มาถึงวาระที่จะยกขึ้นแสดงเป็น ข้อๆ ตามลำดับทุกกึ่งเดือนข้าแต่พระองค์ผู้เจริญสุสิกขา ๑๕๐ ถ้วนนี้มาถึงวาระที่จะยกขึ้นแสดงเป็น ข้อๆ ตามลำดับทุกกึ่งเดือนข้าพระองค์ไม่สามารถศึกษาในสิกขาบทนี้ได้” พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ภิกษุ เธอจักสามารถศึกษาในสิกขา ๓ คืออริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา หรือ” ภิกษุวัชชีบุตรนั้นกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญข้าพระองค์สามารถศึกษาในสิกขา ๓ คืออริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขาได้” พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่าถ้าเช่นนั้นเธอจงศึกษาในสิกขา ๓ คืออริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อใดเธอศึกษาอริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อนั้นเธอผู้ศึกษา อริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา อยู่ก็จักระคะ โทสะ และโมหะได้ เพราะระคะ โทสะ และโมหะได้เธอจักไม่ทำกรรมที่เป็นอกุศลจักไม่ประพฤตสิ่งทีเลวทรามอีก ครั้นต่อมาภิกษุนั้นศึกษาอริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อเธอผู้ศึกษาอริสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขาอยู่ก็ลดระคะ โทสะ และโมหะได้แล้วเธอจึงไม่ทำกรรมที่เป็นอกุศลไม่ประพฤตสิ่งทีเลวทรามอีก^{๕๐}

ภิกษุทั้งหลายสิกขา ๓ ประการนี้ สิกขา ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑) อริสัสสิกขา ๒) อธิจิตสิกขา ๓) อธิปัญญาสิกขา

อริสัสสิกขา เป็นอย่างไรคือภิกษุในธรรมวินัยนี้มีศีล ฯลฯ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายนี้ เรียกว่า อริสัสสิกขา

อธิจิตสิกขา เป็นอย่างไรคือภิกษุในธรรมวินัยนี้สังตจากามทั้งหลาย ฯลฯ บรรลุจตุตถฌาน ที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุขมีสติบริสุทธืเพราะอุเบกขาอยู่ นี้เรียกว่า อธิจิตสิกขา

อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไรคือภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา” นี้เรียกว่าอธิปัญญาสิกขา ภิกษุทั้งหลายสิกขา ๓ ประการแล^{๕๑}

พุทธพจน์ข้างต้นถือเป็นคำจำกัดความที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรศึกษาให้รู้แจ้งดัง ความหมายของไตรสิกขาในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรมว่าข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับ ศึกษา ๓ ประการเพื่อฝึกหัดอบรมกายวาจาจิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือพระนิพพาน^{๕๒}

คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสองคำคือ ๑) ไตรหรือตรีเป็นภาษาสันสกฤตตรงกับ ภาษาบาลีว่า ตติ แปลว่า สามและ ๒) คำว่าสิกขาเป็นภาษาบาลีตรงกับภาษาสันสกฤตว่าศึกษาหมายถึง การศึกษาการปฏิบัติและการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์^{๕๓}

^{๕๐} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐.

^{๕๑} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๐/๓๑๘-๓๑๙.

^{๕๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๗.

^{๕๓} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

ส่วนคำว่า ติ หรือ ไตร นั้นหมายถึงองค์ประกอบ ๓ ประการคืออิศลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีความหมายตามพระไตรปิฎก^{๕๔} ดังนี้

๑) อิศลสิกขา เป็นอย่างไรคือภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีลสำรวมด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์สมบูรณ์ด้วยอาจารย์และโคจรเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อยสมทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่คือ สีสันต์เล็ก สีสันต์ใหญ่ ศีลเป็นที่พึ่ง เป็นเบื้องต้น เป็นความประพฤติเป็นความสำรวม เป็นความระวังเป็นหัวหน้า เป็นประธาน เพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศล นี้ชื่อว่า อิศลสิกขา^{๕๕}

โดยการฝึกอบรมศีลนั้นมุ่งเน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกั้นกิเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและการเบียดเบียนดังที่แสดงในมัตติกาถาคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “เนกขัมมะ ชื่อว่าศีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่ากั้นกามฉันทะ. ความสำรวมชื่อว่าอิศลสิกขา... อพยาบาทชื่อว่า ศีลวิสุทธิเพราะมีความหมายว่ากั้นพยาบาท...อรหัตตมรรคชื่อว่า ศีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่ากั้นกิเลสทั้งปวง”^{๕๖}

๒) อธิจิตสิกขา (สิกขา คือจิตอันยัง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูงการสังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย ดังคำอธิบายในคุหฺฏกสูตรตนิเทศคัมภีร์มหานิเทศ ว่า อธิจิตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากการมีและอกุศลธรรมทั้งหลายบรรลุปฐมฌานที่มีวิตกวิจารณ์และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไปแล้วบรรลุตติยฌาน มีความผ่องใสในภายในมีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีวิตกไม่มีวิจารณ์แต่ปิติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่เพราะปิติจากคลายไปมีอุเบกขามีสติสัมปชัญญะเวรสุขด้วยนามกายบรรลุตติยฌานที่พระอรหันต์ทั้งหลายสรรเสริญว่าผู้มีอุเบกขามีสติอยู่เป็นสุขเพราะละสุขและทุกข์ได้เพราะมีสมณัสละโหมนัสดับไปก่อนแล้วบรรลุดุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุขมีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่นี้ชื่อว่า อธิจิตสิกขา^{๕๗}

โดยการฝึกอบรมจิตนั้นมุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิต การทำให้สงบแน่วแน่เพื่อให้จิตบริสุทธิ์ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นกลาง ปราศจากอคติ ดังที่แสดงในมัตติกาถาคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่า ติตตวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่าไม่ฟุ้งซ่าน ... ความไม่ฟุ้งซ่านชื่อว่า อธิจิตสิกขา”^{๕๘}

๓) อธิปัญญาสิกขา (สิกขา คือปัญญาอันยัง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงการรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไปจนทำให้แจ้งทั้งเจตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ สามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไปดังคำอธิบายในคุหฺฏกสูตรตนิเทศคัมภีร์มหานิเทศว่า อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีปัญญาประกอบด้วยปัญญอันประเสริฐหยั่งถึงความเกิดและความดับเพิกถอนกิเลสให้บรรลถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบเธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์”... “นี้ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์)” “นี้ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์)” ... “นี้

^{๕๔} องค์กร. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

^{๕๕} ข.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘.

^{๕๖} ข.ม. (ไทย) ๓๑/๔๐/๖๐๖.

^{๕๗} ข.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘.

^{๕๘} ข.ป. (ไทย) ๓๐/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

ทุกชั้นโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความดับทุกข์) ” เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “เหล่านี้้อาสวะ” ... “นี้อาสวะสมุทัย” ... “นี้อาสวนิโรธ” ... “นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา” นี้ชื่อว่าอริปัญญสิกขา^{๕๙}

โดยการฝึกอบรมปัญญานั้นมุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ดังแสดงในมติกกาคถาคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่า ญาณวิสุทธิ” เพราะมีความหมายว่าเห็น... ความเห็นชื่อว่า อริปัญญสิกขา^{๖๐}

การฝึกอบรมทั้ง ๓ ด้านจึงมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคลดังที่พระพุทธองค์ทรงดำรัสว่า “สำหรับบุคคลผู้ตั้งอยู่ตลอดเวลาหมั่นศึกษาไตรสิกขาทั้งกลางวันและกลางคืนน้อมจิตเข้าหาวิมุตติทางอัสวะทั้งหลายย่อมตั้งอยู่ไม่ได้”^{๖๑} ทั้งนี้พระสารีบุตรได้แสดงอรรถาธิบายวัตถุประสงค์เพิ่มเติมไว้ในคัมภีร์มหานิเทศว่า

๑. เพื่อไม่ประพฤติดิตถิทางกายวาจาใจเพราะรู้ในเหตุที่ทำให้ประพฤติดิตถิ

๒. เพื่อละเมถุนธรรมเพราะรู้ว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมยศและเกียรติของสมณะ

๓. เพื่อกำจัดราคะในรูปเสียงกลิ่นรสและผัสสะ

๔. เพื่อทางแห่งญาณเพราะรู้เหตุแห่งตนความล่งเลงสงสัยว่าเกิดจากสิ่งที่น่าปรารถนา และสิ่งที่ไม่ปรารถนา

๕. เพื่อกำจัดมลทินของตน คือ ราคะ โทสะ โมหะ มานะทิฐิภิกเลส มิจฉาทิฐิมิจฉาสังกัปปะมิจฉา วาจา มิจฉา กัมมันตะมิจฉา อาชีวะมิจฉา วายามะมิจฉา สติมิจฉา สมาธิมิจฉา ญาณมิจฉา วิมุตติ เพราะได้สมาทานไตรสิกขาจึงมีสมาธิมีสติมีปัญญาที่รักษาตน^{๖๒}

สรุปได้ว่าหลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ติงามซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมของตนทางกายวาจาใจให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม และจริยธรรม อีกทั้งมุ่งเน้นให้รู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงเพื่อละ ราคะ โทสะ โมหะ เพื่อนำให้จิตหลุดพ้นจากบ่วงแห่งกิเลสทั้งหลาย

๒.๒.๒ หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา

ก. ความเป็นมาของหลักไตรสิกขา

สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูมิลาลา ป่ามรวาน เขตกรุงเวสาลีภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าถึงที่ประทับกราบทูลว่า สิกขา ๑๕๐ ถ้วนนี้ (สมัยนั้นทรงมีพระพุทธรูปอยู่เพียง ๑๕๐ สิกขาบท ต่อมาทรงบัญญัติจนถึง ๒๒๗ สิกขาบท) มาถึงวาระที่จะยกขึ้นแสดงเป็นข้อๆ ตามลำดับทุกกึ่งเดือน ข้าพระองค์ไม่สามารถศึกษาในสิกขาบทนี้ได้

พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า เธอจักสามารถศึกษาในสิกขา ๓ คือ อริสัสสิกขา อริจิตสิกขา และอริปัญญสิกขา ได้หรือไม่ ภิกษุวัชชีบุตรนั้นกราบทูลว่า ข้าพระองค์สามารถศึกษาในสิกขา ๓ คือ อริสัสสิกขา อริจิตสิกขา และอริปัญญสิกขาได้

^{๕๙} พ.ม.(ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๖๐} พ.ป.(ไทย) ๓๑/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

^{๖๑} พ.ธ.(ไทย) ๒๕/๒๒๖/๑๐๓.

^{๖๒} พ.ม.(ไทย) ๒๙/๑๐/๕๐, ๒๙/๕๒/๑๘๒, ๒๙/๑๐๓/๓๑๙, ๒๙/๑๘๗/๕๔๗-๕๗๙, ๒๙/๒๐๙/๖๑๔-๖๑๕.

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ถ้าเช่นนั้น เธอจงศึกษาในสิกขา ๓ คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อเธอศึกษาอธิสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อนั้นก็จักระคะโทสะ และโมหะได้ เธอจักไม่ทำกรรมที่เป็นอกุศลจักไม่ประพฤตสิ่งทีเลวทรามอีก^{๖๓}

ข. ความหมายหลักไตรสิกขา

เพื่อให้เข้าใจความหมายของไตรสิกขามากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงรวบรวมคำอธิบายจากวรรณกรรมชั้นรองลงมาซึ่งอรรถกถาจารย์และนักวิชาการร่วมสมัยได้ขยายความเพิ่มเติมจากพระไตรปิฎกมาแสดงไว้ดังต่อไปนี้

พระอุปติสสเถระ ได้ให้ความหมายของการศึกษาและขอบเขตของการศึกษาไว้ในนิมิตติมรรควาสสิกขาหมายถึงการศึกษาเรื่องที่ควรศึกษาการศึกษาอันยอดเยี่ยมและการศึกษาเพื่อความเป็นพระอเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา)^{๖๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไตรสิกขาว่า หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้องทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรคเป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนคือสิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกันเมื่อมองในแง่ปริยสัจ ๔ ก็เป็นปริยมรรคคือวิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไปช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาวิชา ตัณหา อุปทาน น้อยลงไปไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมันพร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุเป้าหมายเป็นนิโรธโดยสมบูรณ์^{๖๕}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายศีลสมาธิปัญญาให้ถือว่าเป็นทฤษฎีถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็นปัญญาแล้วเป็นศีลและเป็นสมาธิสำหรับศีลสมาธิปัญญาที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ไม่ใช่ว่าผิดถูกตามรูปของทฤษฎีคือเรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูงแต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้วต้องตั้งปัญญานำหน้าและปัญญานั้นจะงอกงามเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆไปเพราะว่ามีสมาธิแล้วปัญญาก็จะงอกงามกว่าเดิมปัญญางูให้ศีลสมาธิเดินไปถูกทางแล้วก็จะเพิ่มกำลังให้แก่ปัญญาให้สูงขึ้น^{๖๖}

ระวี ภาวิไล ได้ให้ความหมายไตรสิกขาว่า หมายถึง การศึกษาสามประการตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือศีลสมาธิปัญญาซึ่งเป็นกุศลฝ่ายแห่งการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องของมนุษย์ทุกคนเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำไปสู่อารยธรรมที่ถูกต้อง^{๖๗}

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า “...ไตรสิกขามีหมายถึง สิกขา ๓ คือ ศีล เรียกว่าสัสสิกขา สมาธิ เรียกว่าจิตสิกขา และปัญญา เรียกว่าปัญญาสิกขา^{๖๘}

^{๖๓} อจ. ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๑.

^{๖๔} พระอุปติสสเถระ, **วิมุตติมรรค**, แปลโดยพระเทพโสภณ (ประยูรธมมจิตโต) และคณะ, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๖๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), หัวใจพระพุทธศาสนา, **พุทธจักร**, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕, (พฤษภาคม ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๖๖} พุทธทาสภิกขุ, **วิธีแก้ปัญหาวีชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงธรรม, ม.ม.ป.), หน้า ๑๙๘

^{๖๗} ระวี ภาวิไล, **หัวใจของศาสนาพุทธ**, “บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่องหัวใจของศาสนา”. (ธรรมสถานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรกฎาคม ๒๕๒๘), หน้า ๑๗ – ๑๘.

เสถียรพงษ์ วรรณปก ได้ให้ความหมายไตรสิกขา คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรมเมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติเท่านั้นคือทางด้านปัญญา ทางด้านศีล ทางด้านจิต ทางด้านปัญญาเป็นเรื่องทางความรู้ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้อง ทางด้านศีลการควบคุมพฤติกรรมทางกายทางวาจาให้อยู่ในกรอบสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ ทางด้านจิตเป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิพัฒนาจิตให้มีความเพียรพัฒนาจิตให้มีสติตั้งมั่นศีลสมาธิ ปัญญา ๓ องค์ประกอบนี้เป็นสามมิติต้องทำไปด้วยกันเรื่องเดียวกันทำไปด้วยกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกัน จึงตรัสรวมกันไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์แล้วต้องมาทำสมาธิทำสมาธิสมบูรณ์แล้ว มาทำปัญญา^{๖๙}

สรุปได้ว่า คำว่า ไตรสิกขา คือ สิกขา ๓ หมายถึง ข้อสำหรับศึกษาการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่าง คือ

๑. อธิศีลสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางประพฤติ (ทางกายวาจา) อย่างสูง
๒. อธิจิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูงคือศึกษาเรื่องจิตอบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ
๓. อธิปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายหลักไตรสิกขาไว้ในเรื่อง “พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม”^{๗๐} ว่าการศึกษา (สิกขา) แยกย่อยออกไปเป็น ๓ ด้านโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรมจิตใจและปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑. อธิศีลสิกขา คือการฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรมหมายถึงการพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องมีผลดีสิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์มี ๒ ประเภท คือ

- ๑) สิ่งแวดล้อมทางสังคมได้แก่เพื่อมนุษย์รวมทั้งสัตว์อื่น
 - ๒) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้แก่ปัจจัย ๔ เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยี
- และสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติ

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวขอบเขตของศีลไว้ว่าศีลมีขอบเขตเฉพาะทางกายและวาจาที่ปรากฏภายนอกคือถ้าภายนอกเรียบร้อยตามวินัยแม้ใจจะเสียไปบ้างก็ไม่นับว่าเสียในส่วนศีล^{๗๑}

^{๖๘}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: นามิบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘๔.

^{๖๙}เสถียรพงษ์ วรรณปก, “มัชฌิมาปฎิปปทา: สายกลางสองมิติ”, ในคอลัมน์ธรรมะใต้ธรรมาสัน, (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙), หน้า ๒๙.

^{๗๐}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), หัวใจพระพุทธศาสนา, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕, (พฤษภาคม ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๗๑}พุทธทาสภิกขุ, เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: จันทรการานุการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๕๙.

ดังนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) จึงได้แบ่ง ศีล ออกเป็นหมวดใหญ่ๆ ๔ หมวด คือ

๑. การรักษาวินัยแม่บทของชุมชน (ปาฏิโมกขสังวร) เมื่อคนอยู่ร่วมกันหรือทำงาน ทำกิจการร่วมกันเป็นชุมชนเป็นหน่วยงานเป็นองค์กรตลอดจนเป็นประเทศชาติจะต้องมีกฎเกณฑ์ กติกาตลอดจนกฎหมายเพื่อจัดระเบียบระบบให้เกิดความเรียบร้อยความประสานสอดคล้องความเกื้อหนุน ต่อกันความร่วมมือรับผิดชอบและสามัคคีที่จะเอื้อโอกาสหรือเป็นหลักประกันให้ชีวิตความเป็นอยู่ และกิจการต่างๆ ดำเนินไปด้วยดีสมตามวัตถุประสงค์แห่งชีวิตหรือกิจการของชุมชนนั้นเช่นโรงเรียน ก็ต้องมีกฎกติกาที่เป็นวินัยแม่บทของตนเช่นเดียวกันสำหรับสังคมคลุหุสหรือสังคมแห่งมนุษยชาติ ทั้งหมดก็คือ ศีล ๕

๒. การรู้จักใช้อินทรีย์ (อินทรีย์สังวร) เรารับรู้สิ่งแวดล้อมโดยผ่านทางอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้ารับรู้ใช้หูตาไม่เป็นเช่นดูไม่เป็นฟังไม่เป็นแทนที่จะได้ประโยชน์ก็จะเกิดโทษ เช่น เกิดความลุ่มหลงมัวเมาถูกหลอกลวงและเสื่อมเสียสุขภาพเป็นต้นตลอดจนนำไปสู่การใช้มือและสมอง เพื่อการแย่งชิงทำลายจึงต้องพัฒนาพฤติกรรมในการใช้อินทรีย์ให้ดูฟังเป็นต้นอย่างมีสติเมื่อดูเป็น ฟังเป็น เช่น ดูทีวีเป็น ฟังวิทยุเป็น รู้จักใช้ตาหูแสวงหาความรู้ เป็นต้น ก็จะได้ปัญญาได้คุณภาพชีวิต และนำไปสู่การใช้มือและสมองเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและทำการสร้างสรรค์หลักปฏิบัติที่สำคัญ ในการใช้อินทรีย์ คือ

๑) รู้จักพิจารณาเลือกเฟ้นสิ่งที่เราจะดูจะฟังเป็นต้นแยกแยะได้อย่างรู้เท่าทันว่าสิ่งใด รายการใดดีงามหรือไม่เป็นคุณประโยชน์หรือเป็นโทษเป็นภัยแล้วหลีกเลี่ยงสิ่งชั่วร้ายเป็นโทษภัย และรับดูรับฟังสิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์

๒) ดูฟังเป็นต้นอย่างมีสติควบคุมตนเองได้รู้จักประมาณรู้พอดีไม่ปล่อยตัวให้ ลุ่มหลงมัวเมาตกเป็นทาสของสิ่งที่ดูที่ฟังเป็นต้นนั้นอันจะทำให้สิ้นเปลืองเงินทอง สูญเสียเวลา เสียสุขภาพ เสียการงาน เสียการเล่าเรียน เป็นต้น

๓) ไม่เห็นแก่ความสนุกสนานบันเทิงไม่ติดอยู่แค่ความชอบใจไม่ชอบใจแต่รู้จักดู รู้จักฟังให้ได้คุณค่าที่ดีงามเป็นประโยชน์สูงขึ้นไปกว่านั้นโดยเฉพาะที่สำคัญคือต้องให้ได้ปัญญาและคติ ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตและสังคม

๓. การหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ (อาชีวนปาริสุทธิ) การทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นพฤติกรรมหลัก ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ถ้ามีผู้หาเลี้ยงชีพโดยวิธีทุจริตเป็นมิฉนชีพนอกจากชีวิตของคนนั้นเองจะชั่ว ร้ายเสื่อมเสียแล้วก็จะก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอย่างมากจึงต้องย้ำเน้นกันอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนา สัมมาชีพ และส่งเสริมให้ประชาชนฝึกฝนตนให้สามารถประกอบสัมมาชีพคือหาเลี้ยงชีพโดยทางสุจริต ไม่ผิดกฎหมายสัมมาชีพพึงมีลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

๑) เป็นอาชีพการงานที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ก่อเวรภัยหรือสร้างความเดือดร้อน เสียหายแก่สังคม

๒) เป็นอาชีพการงานที่ช่วยแก้ไข้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมทางใดทางหนึ่ง

๓) เป็นอาชีพการงานที่ช่วยให้ผู้ทำได้พัฒนาชีวิตของตนให้องกามยิ่งขึ้นทั้งด้าน พฤติกรรมด้านจิตใจและด้านปัญญา

๔) เป็นอาชีพการงานที่ไม่ทำลายคุณค่าของชีวิตและไม่เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต แต่ทำให้ชีวิตของตนมีคุณค่าน่านำภาคภูมิใจ

๕) เป็นอาชีพการงานที่ทำให้ได้ปัจจัยเลี้ยงชีวิตมาด้วยเรี่ยวแรงกำลังกาย กำลังสติปัญญาความสามารถและฝีมือของตนและทำให้ได้ฝึกฝนพัฒนาความเชี่ยวชาญจัดเจนหรือฝึกปรือฝีมือในทางสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป

๔. การเสพบริโภคปัจจัยโดยใช้ปัญญา (ปัจจัยปฏิเสวนา) พฤติกรรมของมนุษย์ในที่สุดก็มาลงที่การกินใช้เสพบริโภคถ้ามนุษย์ไม่พัฒนาพฤติกรรมในการเสพบริโภคก็จะก่อปัญหาอย่างมาก ทั้งแก่ชีวิตแก่สังคมและแก่โลกเพราะเขาจะกินใช้บริโภคปัจจัย ๔ และสิ่งของเครื่องใช้ทั้งหลายรวมทั้งเทคโนโลยีด้วยโมหะก่อให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมาฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยความเสื่อมเสียคุณภาพชีวิตการใช้กำลังสิ้นเปลืองการขัดแย้งแย่งชิงเบียดเบียนกันในสังคมการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและการก่อกมลภาวะ เป็นต้น จึงต้องพัฒนาพฤติกรรมในการกินใช้เสพบริโภคให้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปัญญาที่รู้เข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของปัจจัย ๔ ตลอดจนเทคโนโลยีนั้นๆ เริ่มแต่รับประทาน อาหารเพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกายให้แข็งแรงมีสุขภาพดีไม่ใช่กินเพียงเพื่อเอร็ดอร่อยยอวดไถ่อดฐานะหรือ ตื่นตามค่านิยมฟุ้งเฟ้อให้เป็นการกินด้วยปัญญาที่ทำให้รู้จักประมาณในการบริโภคหรือกินพอดีที่เรียกว่า โภชนะมัตตัญญูตา ตลอดจนการใช้สอยสิ่งต่างๆ อย่างประหยัดซึ่งทำให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยสิ้นเปลืองน้อยที่สุด ปัจจัยปฏิเสวนา หมายถึง การใช้ปัญญาทำความเข้าใจแล้วบริโภคปัจจัยทั้งหลายให้ได้ผลตรงพอดีตามคุณค่าแท้ที่เป็นจุดหมายของการบริโภคสิ่งนั้นๆ ศีลหมวดนี้มีหลักในการ ปฏิบัติดังนี้

๑) บริโภคด้วยความรู้ตระหนักรู้ว่า การมีใช้ บริโภคสิ่งเหล่านั้นมิใช่เป็นจุดหมาย ของชีวิตแต่มันเป็นปัจจัยเครื่องช่วยเกื้อหนุนให้เราสามารถพัฒนาชีวิตและทำการสร้างสรรค์ประโยชน์ สุขที่สูงยิ่งขึ้นไป

๒) บริโภคด้วยความรู้เท่าทันต่อวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบริโภคใช้สอยสิ่ง นั้นๆ เช่นการสวมรองเท้ามีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยปกป้องเท้ามิให้เป็นอันตรายจากสิ่งกระทบกระทั่ง และเชื้อโรคเป็นต้นและเพื่อช่วยให้เดินวิ่งได้สะดวกรวดเร็วทนทานเป็นต้นมิใช่สวมใส่เพื่ออวดโก้แสดง ฐานะกันตามค่านิยมที่เลื่อนลอย

๓) บริโภคโดยพิจารณาจัดสรรควบคุมให้ได้ปริมาณประเภทและคุณสมบัติของสิ่ง ที่บริโภคตรงพอดีกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบริโภคสิ่งนั้นเช่นบริโภคอาหารในปริมาณและ ประเภท ซึ่งพอดีกับความต้องการของร่างกายที่จะช่วยให้มีสุขภาพดี

๔) สามารถละเว้นหรือเลิกเสพบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนชีวิต เช่น สิ่ง ที่ทำลายสุขภาพ เป็นต้นโดยไม่เห็นแก่การเสพรสหรือความโก้หรูหรา เป็นต้น

๒ อริจิตตสิกขา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะ จิตใจเป็นฐานของพฤติกรรมเนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนาและเป็นไป ตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้วก็จะควบคุมดูแลและนำ พฤติกรรมไปในทางที่ตั้งงามด้วยแม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจยิ่งไปกว่านั้นปัญญาจะเจริญ งดงามได้ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็งสู้ปัญหาเอาใจใส่มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้นไม่ทอดทิ้งอย่างเรื่อง ที่คิดหรือพิจารณานั้นยากหรือละเอียดลึกซึ้งก็ยิ่งต้องมีจิตใจที่สงบแน่วแน่มิฟุ้งซ่านไม่พลุ่งพล่าน กระวนกระวายคือต้องมีสมาธิจึงจะคิดได้ชัดเจนเจาะลึกทะลุได้และมองเห็นทั่วตลอดจิตที่ฝึกดีแล้วจึง

เป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาอย่างได้ผลการพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลาง จึงเรียกว่า “สมาธิ” และอาจแยกออกได้เป็นการพัฒนาคุณสมบัติของจิตใจในด้านต่างๆ คือ

๑) พัฒนาคุณธรรมซึ่งเป็นคุณภาพของจิตใจกล่าวคือคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงามให้เป็นจิตใจที่สูงประณีตและประเสริฐเช่นหลักอริยบท ๔ จาคะ คือ ความมีน้ำใจ เสียสละเอื้อเฟื้อแผ่แผ่ตัญญูทเวทิตา หิริ คือ ความละอายต่อบาปละอายใจต่อการทำความชั่ว โอตตัปปะ คือ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่วคร้ามขยาดต่อทุจริต คารวะ คือ ความเคารพความ เคารพยำเกรงให้มีความสำคัญแก่สิ่งนั้นนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม มัททวะ คือ ความอ่อนโยนสุภาพนุ่มนวลไม่กระด้าง

๒) พัฒนาสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจโดยเสริมสร้างคุณสมบัติที่ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็งหนักแน่นมั่นคงแก่กล้าสามารถทำกิจหน้าที่ได้ผลดี เช่น ฉันทะ คือ ความใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ วิริยะ อุตสาหะ จิตตะ คือ ความมีใจจดจ่อหรือสิ่งที่ทำ สัจจะ คือ ความตั้งใจจริง อธิษฐาน คือ ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว ตบะ คือ พลังเพิกเลศ สติ คือ ความระลึกนึกได้ สมาธิ คือ ภาวะจิตที่ตั้งมั่นแน่ว แน่

๓) พัฒนาความสุขและภาวะที่เกื้อหนุนสุขภาพของจิตใจคุณสมบัติที่ควรเสริมสร้าง ขึ้นให้มีอยู่ประจำในจิตใจเพื่อความสุขภาพจิตที่ดีพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายอย่างโดยเฉพาะ เช่น ปราโมทย์ คือ ความร่าเริงสดชื่น ปิติ คือ ความอิ่มใจ ปัสสัทธิ คือ ความสงบเย็น สุข คือ ความคล่องใจ สันติ คือ ความสงบเกษม คือ ความปลอดภัย สติภาพ คือ ความเย็นสบาย เสรีภาพ คือ ความมีใจเสรีเป็นอิสระ ปรีโยทตตา คือ ความผ่องใส ภูมิวิริยาภิกตตา คือ ความมีใจไว้พรมแดนการพัฒนาในด้านจิตใจนี้ เมื่อปฏิบัติสูงขึ้นไปความสำคัญของสมาธิที่เป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลางจะยิ่งเด่นชัดมากขึ้นและเมื่อสมาธิ เจริญขึ้นไปจนจิตแน่วตั้งอยู่ด้วยอย่างแท้จริงแล้วผู้บำเพ็ญสมาธินั้นก็จะบรรลุภาวะจิต ที่เรียกว่า “ฌาน” ซึ่งเป็นสมาธิจิตขั้นสูงการพัฒนาจิตใจหรือเรื่องของสมาธิทั้งหมดนี้ แม้จะมีประโยชน์มากมายนำไปใช้ เพื่อวัตถุประสงค์ได้หลายอย่างเช่นในเรื่องพลังจิตและในด้านการหาความสุขทางจิตใจแต่คุณค่า แท้จริงที่ทันท่วงทีก็เพื่อเป็นฐานหรือเป็นเครื่องเกื้อหนุนการพัฒนาปัญญาการทำงานทาง ปัญญาที่ยิ่งละเอียดซับซ้อนและลึกซึ้งมากขึ้นก็ยิ่งต้องการสมาธิจิตสูงขั้นการพัฒนาจิตใจหรือสมาธินี้ จึงมีความสำคัญมาก

๓ อธิปัญญาศึกษา หมายถึง การพัฒนาปัญญาซึ่งมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญา เป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมดคนเราจะมีพฤติกรรมอะไรอย่างไรและแค่ไหนก็อยู่ที่ว่า จะมีปัญญาขึ้นหรือบอกทางให้เท่าใดและปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อ จิตใจยึดติดมีปัญหาคิดตันอยู่พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไรจิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้การพัฒนาปัญญา เป็นเรื่องกว้างขวางแยกออกไปได้หลายด้านและมีหลายขั้นหลายระดับ เช่น

๑) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จความรู้ ความเข้าใจข้อมูลความรู้รวมทั้งศิลปวิทยาการต่างๆ เข้าถึงเนื้อหาความหมายได้ถูกต้องชัดเจนการรับรู้ เรียนรู้อย่างถูกต้องตามเป็นจริงตรงตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ หรือตามที่มันเป็นความจริงจักจบสาระของ ความรู้หรือเรื่องราวต่างๆ รู้จุดรู้ประเด็นสามารถยกขึ้นพูดยกขึ้นชี้แจงแสดงหรือยกขึ้นวางเป็นหลักได้ ความรู้จักสื่อสารถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและความต้องการของตนให้ผู้อื่นรู้ตามเห็นตาม เป็นต้น การคิดการวินิจฉัยที่ถูกต้องชัดเจนและเที่ยงตรงความรู้จักแยกแยะวิเคราะห์ห้วงสับสนเหตุปัจจัย ของเรื่องราวต่างๆ ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและทำการสร้างสรรค์ต่างๆ ได้ความรู้จักจัดทำ

ดำเนินการหรือบริหารจัดการกิจการต่างๆ ให้สำเร็จผลตามที่มุ่งหมายความรู้จักเชื่อมสัมพันธ์ ประสบการณ์ข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ โยงเข้ามาประสานเป็นภาพองค์รวมที่ชัดเจนหรือโยงออกไปสู่ความหยั่งรู้หยั่งเห็นใหม่ๆ ได้

๒) ปัญหาที่ช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องต้งามความรู้เข้าใจในระบบ ความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องส่งผลต่อกันตามเหตุปัจจัยมองเห็นภาวะและกระบวนการ ที่ชีวิตสังคมและโลกคือหมู่สัตว์มีความเป็นมาและจะเป็นไปตามกระแสแห่งเจตจำนงและเหตุปัจจัยที่ตน ประกอบสร้างสมจัดสรรและมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นทั้งหลายเรียกว่า เป็นไปตามกรรม

๓) ปัญหาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ต้งามความรู้เข้าใจเข้าถึงเท่าทัน ความจริงของสังขารคือโลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติจนสามารถ วางใจถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลายทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระได้โดยสมบูรณ์และมีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา อย่างแท้จริงการศึกษา ๓ ด้าน ที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีลสมาธิ ปัญญา นี่เป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา เป็นระบบและเป็นกระบวนการทั้งหมดของการพัฒนาคนจากหลักไตรสิกขานี้พระพุทธเจ้าทรงแสดง หลักธรรมและข้อธรรมแยกย่อยออกไปมากมายอย่างที่เรามักเห็นหรือได้ยินเป็นหมวดๆ หรือเป็นชุดๆ มี ๓ ข้อบ้าง ๔ ข้อบ้าง ๕ ข้อบ้าง ฯลฯ หลักธรรมแต่ละหมวดแต่ละชุดเหล่านั้นก็คือ ข้อปฏิบัติเพื่อ การพัฒนาชีวิตพัฒนาสังคมในขั้นตอนหรือในส่วนปลีกย่อยต่างๆ แต่ละหมวดแต่ละชุดมักจะมีสาระ บางส่วนของไตรสิกขาครบทั้ง ๓ อย่างประสานหรือบูรณาการกันอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งตาม ความเหมาะสมกับกรณีนั้นๆ หลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์กับหลักอภิญญา ๘ คือ มรรคมีองค์ ๘ (เรียกเต็มๆ ว่าอริยอภิญญา ๘) ซึ่งแปลว่าทางมีองค์ ๘ ที่รู้จักกันในชื่อว่าทางสายกลาง (มัชฌิมา ปฏิปทา /The Middle Way) นั้นเมื่อย่นย่อลงก็ได้เท่ากับไตรสิกขา หรือสิกขา ๓ ได้แก่ศีลสมาธิ และ ปัญญา เป็นแต่ในทางสายกลางจัดเอาปัญญาขึ้นก่อนเท่านั้น^{๗๒}

สรุปได้ว่าหลักไตรสิกขา คือ กระบวนการพัฒนาโดยมีหลักที่สำคัญ ๓ ประการดังนี้

๑) อธิศีลสิกขา ๒) อธิจิตตสิกขา ๓) อธิปัญญาสิกขา ทั้ง ๓ ข้อนี้เป็นระบบและเป็นกระบวนการ ทั้งหมดในการพัฒนาคนทั้งนี้หลักไตรสิกขายังเชื่อมโยงถึงมรรค ๘ ที่รู้จักกันในทางสายกลางอีกด้วย

๒.๒.๓ ความสำคัญของไตรสิกขา

ไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญคือการจัดตั้งระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขานั้นได้สอดแทรกอยู่ใน หลักธรรมต่างๆ เช่น สอดแทรกอยู่ในหลักโอวาทปาติโมกข์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำแนกพุทธโอวาท ที่แสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลายดังปรากฏ ในอนุพุทธสูตรว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสืบพบว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม ๔ ประการ เราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่รอนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ธรรม ๔ ประการอะไรบ้าง คือ อริยศีลอริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติ เราถอนภวตัณหาได้แล้วภวเนตติสันไปแล้วธรรม

^{๗๒} วิ.มหา. (ไทย) ๔/๑๔/๑๖.

เหล่านี้คือ ศิล สมาธิ ปัญญา และวิมุตติ อันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศตรัสรู้แล้วดั่งนั้นพระพุทธเจ้า จึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อความรู้^{๗๓}

๒. ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัยดังปรากฏในวัชชีปุตตสูตรว่า พระพุทธองค์ ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่าหากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วน บริบูรณ์ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ เพื่อการละระคายโทษโมหะ ทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบ อุกุศลกรรม^{๗๔} เพราะสิกขา ๓ ประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบทนั้นเอง^{๗๕}

๓. ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึก พฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้นดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตรว่าภิกษุทำให้บริบูรณ์ในศีลทำ พอประมาณในสมาธิและปัญญาย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันหรือเป็นพระสททาคามิณะที่ ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลและสมาธิทำพอประมาณในปัญญาย่อมสามารถบรรลุเป็นพระอนาคามี ส่วนภิกษุทำให้บริบูรณ์ในศีลสมาธิปัญญาย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง^{๗๖}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างมนุษยธรรมความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องไม่มีปัญหา แก่ฝ่ายใดจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมคือสร้างมนุษยธรรมขึ้นมาแล้วเสริม มนุษยธรรมให้ก้าวหน้าก้าวหน้าไปนั้นตั้งแต่वालະสัตยชาติญาณอย่างสัตว์แล้วก็มีมโนคติอย่าง มนุษย์ก็เป็นมนุษยธรรมก็ส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาก็คือการพัฒนา มนุษยธรรมให้ขึ้นมาในทิศทางที่ถูกต้องคือละอหังการละความเห็นแก่ตัวกิเลสไม่อาจจะเกิดบุคคลก็จะ มีสันติสุขสังคมก็จะมีสันติภาพนั้นคือเป้าหมายของการศึกษา^{๗๗}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาไว้พอสรุปได้ว่า ไตรสิกขา นี้เมื่อนำมาแสดงเป็นคำสอนในภาคปฏิบัติต่างๆ ไปได้ปรากฏในหลักที่เรียกว่าโอวาทปาติโมกข์^{๗๘} (พุทธโอวาทที่เป็นหลักใหญ่ ๓ อย่าง) คือ ๑) การไม่ทำความชั่วทั้งปวงทั้งทางกายทางวาจา จัดเป็น ศีล ๒) การบำเพ็ญความดีให้เพียบพร้อม จัดอยู่ในการปฏิบัติขั้นที่เรียกว่า สมาธิ ๓) การทำจิตของตน ให้ผ่องใส จัดเป็นการฝึกปฏิบัติในขั้นสูงสุด เรียกว่า ปัญญา

พระเทพโสมถะ (ประยูรธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาหรือ (การศึกษา) ไว้ว่าการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย และจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญาจึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจ กิเลสตัณหา ดังคำกล่าวที่ว่า “ทุกข์เพราะยึดทุกข์ยึดเพราะอยากทุกข์มากเพราะพลอยทุกข์น้อยเพราะ หลุดทุกข์หลุดเพราะปล่อย” เมื่อปล่อยวางแล้วย่อมหลุดพ้นทุกข์และพบความสุขสงบคือสันติดังนั้น

^{๗๓} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^{๗๔} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐-๓๑๑.

^{๗๕} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗.

^{๗๖} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒-๓๑๔.

^{๗๗} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด, (กรุงเทพมหานคร: อนุชาการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐๕ - ๒๐๖.

^{๗๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม (ฉบับเดิม), พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒๗.

มนุษย์ที่สมบูรณ์ในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงผู้บรรลุวิมุตติคือเป็นอิสระหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพราะฉะนั้นวิมุตติเป็นเป้าหมายของการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “สมาธิที่มีศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มากปัญญาที่มีสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มากจิตที่มีปัญญาแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยชอบ” ความหลุดพ้นนี้ก็คือวิมุตติซึ่งเป็นบรมสันติเมื่อคนเราบรรลุถึงวิมุตติแล้วถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่า พระอเสขะ หมายถึงผู้จบการศึกษาสูงสุดในพระพุทธศาสนา^{๗๙}

ความสำคัญของไตรสิกขาที่นำมาแสดงข้างต้นนั้นเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงามเพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและดำเนินการต่างๆ เพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ผลดีที่สุดสู่จุดหมายของชีวิตของบุคคลขององค์กรของชุมชนตลอดจนสังคมและประเทศชาติต่อไป

๒.๒.๔ จุดมุ่งหมายของไตรสิกขา

หลักการศึกษា ๓ ประการ คือ ไตรสิกขาเป็นการจัดวางรูปแบบขึ้นโดยมุ่งให้เกิดผลขึ้นตามหลักปฏิบัติแห่งอริยมรรคคือเป็นการฝึกฝนอบรมให้องค์ทั้ง ๘ แห่งมรรคให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามใช้ประโยชน์ได้บริบูรณ์ยิ่งขึ้นแก้ไขปัญหาดับทุกข์ได้ดียิ่งขึ้นตามลำดับจนถึงที่สุดกล่าวคือ

อริศีลสิกขา คือการศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมาวาจาสัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะเจริญงอกงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางด้านความประพฤติวินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชนเป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตใจได้ดี

อริจิตสิกขา คือการศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เจริญงอกงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรมมีคุณภาพจิตสมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชนเป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี

อริปัญญาสิกขา คือการศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญงอกงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญามีจิตใจผ่องใสเบิกบานไร้ทุกข์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริงอนึ่งจุดมุ่งหมายของไตรสิกขาหรือการศึกษาในพระพุทธศาสนานี้ย่อมคล้ายตามจุดมุ่งหมายระดับต่างๆ ของพระพุทธศาสนาเนื่องจากการศึกษาเป็นวิธีการที่มุ่งประสงค์ไปสู่อุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนาและจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนาก็มีหลากหลายระดับซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายของปัจเจกบุคคลอีกชั้นหนึ่งฉะนั้นในที่นี้จึงขอกล่าวถึงจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของการศึกษาในพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

^{๗๙} พระเทพโสภณ (ประยูรธมมจิตโต), *ทิศทางการศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๑ - ๔๒.

ก จุดมุ่งหมายทั่วไปของการศึกษา

๑ จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ๓ อย่างตามแนวตั้ง คือ ทิฏฐิธัมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะ และปรมัตถะ จุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ที่บุคคลควรเข้าถึงและสร้างสรรค์ขึ้น แบ่งได้ ๓ ระดับ โดยที่แต่ละบุคคลอาจจะเข้าถึงและสร้างสรรค์ได้ไม่เท่ากันทว่าเป็นสิ่งที่บุคคลแต่ละคนควรมีให้ครบทุกระดับถึงแม้ว่าจะมากหรือน้อยแตกต่างกันไปอีกทั้งควรพัฒนาตนให้เข้าถึงให้มากยิ่งขึ้นไป คือ

๑.๑ ประโยชน์ในปัจจุบันหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้แก่ ทรัพย์สิน เกียรติยศหรือฐานะในสังคมไมตรีหรือมิตรบริวารและชีวิตครอบครัวที่เป็นสุขหรือความสามารถพึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจและสังคมประโยชน์ในระดับนี้จะต้องให้เกิดมีขึ้นหรือให้เป็นการแสวงหาด้วยกำลังความเพียรพยายามและสติปัญญาของตนโดยทางชอบธรรมไม่เกิดจากการเบียดเบียนผู้อื่นหรือสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมจึงอาศัยการศึกษาในด้านที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดศิลปวิทยาหรือวิชาการและวิชาชีพต่างๆ เป็นหลักประโยชน์ในระดับ นี้เรียกว่า ทิฏฐิธัมมิกัตถะ

๑.๒ ประโยชน์ในอนาคตหรือประโยชน์เบื้องหน้าเป็นประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิตด้านในซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองอย่างลึกซึ้งหมายถึงความเจริญงอกงามของชีวิตจิตใจที่ก้าวหน้าพัฒนาขึ้นด้วยคุณธรรมเช่น ศรัทธา ความสุจริต มีศีล ความเสียสละ ความสงบสุขของจิตใจ การดำรงอยู่ในศีลธรรมการได้สร้างสรรค์บำเพ็ญประโยชน์เป็นต้นจนมั่นใจในความมีชีวิตที่ดีของตน ไม่ต้องห่วงกลัวต่อความตายและปรโลกประโยชน์ในระดับนี้เกี่ยวกับคุณธรรมภายในจิตใจและความประพฤติที่ชอบธรรมจึงอิงอยู่กับการศึกษาในด้านทำหน้าที่แนะนำวิธีดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและพัฒนาตนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ประโยชน์ขั้น นี้เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ

๑.๓ ประโยชน์สูงสุดหรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิตคือความมีจิตใจเป็นอิสระปลอดโปร่งผ่องใสเบิกบานสามารถแก้ปัญหาในจิตใจได้สิ้นเชิงไม่ถูกบีบคั้นคับข้องจำกัดด้วยความยึดติดถือมั่นหวั่นหวาดและกังวลปราศจากกิเลสเผาลนที่ทำให้เศร้าหมองขุ่นมัวอยู่อย่างไรทุกข์ได้ประจักษ์ความสุขประณีตภายในที่บริสุทธิ์สงบเย็นสว่างไสวเบิกบานโดยสมบูรณ์ซึ่งเป็นภาวะที่เข้าถึงได้ด้วยวิธีการรู้จักสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงรู้เท่าทันคติธรรมของสังขารธรรมทั้งหลายไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตจึงต้องอาศัยการศึกษาในด้านที่ทำหน้าที่อย่าง ที่ ๒ ในระดับของการพัฒนาปัญญาอย่างสูงสุดประโยชน์ขั้น นี้เรียกว่า ปรมัตถะ

๒ จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ๓ อย่างตามแนวราบ คือ อัตตัตถะ ปรีตถุญญัตถะ การศึกษาพัฒนาคนให้สามารถแผ่แผ่ขยายหรือกระจายประโยชน์ออกไปได้อย่างกว้างขวางและบุคคลควรทำให้ประโยชน์เกิดขึ้นแก่ชีวิตโดยแบ่งออกตามแนวราบเป็น ๓ ประเภทดังนี้

๒.๑ ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) คือการบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตของตนได้แก่ประโยชน์ ๓ อย่างคือประโยชน์ในปัจจุบันประโยชน์ในอนาคตและประโยชน์สูงสุดดังที่ได้อธิบายแล้ว ซึ่งเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ตนโดยเฉพาะเป็นการเสวยผลที่ดีของการมีชีวิตโดยสมบูรณ์เน้นการพึ่งตนเองได้ในทุกระดับเพื่อความไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่นและเพื่อความเป็นผู้พร้อมที่จะบำเพ็ญกิจเพื่อผู้อื่นและกิจต่างๆ อย่างได้ผลดี

๒.๒ ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถะ) คือการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตของเขาได้แก่ประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบันประโยชน์ก่อนอนาคตและประโยชน์สูงสุดเท่าที่เกี่ยวข้อกับคนอื่นเป็นผลที่จะช่วยทำให้เกิดขึ้นแก่คนอื่นมุ่งประสงค์ประคองให้เขาสามารถพึ่งตนเองได้โดยการทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้ เป็นต้น

๒.๓ ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายหรือประโยชน์ร่วมกัน (อุภยัตถะ) คือการสร้างสรรค์ปัจจัยที่อำนวยให้ทุกคนทุกฝ่ายทั้งสังคมบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตทั่วกันได้แก่ประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบันประโยชน์ในอนาคตและประโยชน์สูงสุดที่เป็นผลเกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและแก่คนอื่น ๆ หรือแก่สังคม แก่ชุมชนอันเป็นส่วนรวม เช่น ประโยชน์ที่เกิดจากของกลางและกิจส่วนรวม เป็นต้น โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่อันเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และการบำเพ็ญปรารถนาของทุกคน

ข. จุดมุ่งหมายที่เป็นภาวะหรืออิสรภาพ ๔ ด้าน

ตามการพัฒนาภาวะที่เป็นจุดหมายของการศึกษาคืออิสรภาพหรือความหลุดพ้น (วิมุตติ) ได้แก่ความปลอดภัยเป็นอิสระซึ่งมองได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบในแง่ลบหมายถึงภาวะที่พ้นจากความบีบคั้นบังคับจำกัดผูกมัดขัดข้องปราศจากข้อบกพร่องไม่ต้องขึ้นต่อสิ่งอื่นหรือใครอื่นในแง่บวกหมายถึงภาวะที่เป็นไทแก่ตัวหรือเป็นใหญ่ในตัวเองซึ่งทำให้พร้อมที่จะทำ (และไม่ทำ) การใดๆ ได้ตามที่ต้องการหรือเห็นสมควรอิสรภาพนั้นสัมพันธ์สืบเนื่องมาจากการพัฒนาเพราะเป็นจุดหมายของการพัฒนาจึงอาจจะแยกได้เป็น ๔ ด้าน หรือ ๔ ระดับ ให้ตรงกับการพัฒนา ๔ ด้าน คือ ๑) อิสรภาพทางกายหรืออิสรภาพพื้นฐานของชีวิตได้แก่อิสรภาพทางกายที่ปลอดภัยพ้นจากการบีบคั้นเบียดเบียนในทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพเช่นโรคภัยไข้เจ็บการมีปัจจัย ๔ เพียงพอที่จะหลุดพ้นจากความยากจนแร้นแค้นขาดแคลนไม่มีภัยธรรมชาติเบียดเบียนหรือว่าพอจะป้องกันแก้ไขได้แล้วก็พ้นจากภัยที่มนุษย์สร้างขึ้นในทางกายภาพเช่นมลภาวะในสภาพแวดล้อมตลอดจนการรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องเป็นคุณสมบัติประโยชน์ ๒) อิสรภาพทางสังคมหรือเกี่ยวกับศีลคือความปลอดภัยจากการบีบคั้นเบียดเบียนกันในระหว่างมนุษย์พ้นจากความยุติธรรมการเอารัดเอาเปรียบการข่มเหงแย่งชิงมีอาชีพคืออาชีพที่ประกอบได้โดยสุจริตดำรงชีวิตอย่างโปร่งโล่งไม่ว่างงานพึ่งตนได้รวมถึงความปลอดภัยจากการบีบคั้นในการใช้สติปัญญาสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นผลแห่งสติปัญญานั้นโดยเสรี ซึ่งสัมพันธ์กับอิสรภาพทางปัญญาในข้อสุดท้าย ๓) อิสรภาพทางจิตใจเช่นมีจิตใจที่มีคุณธรรมมีความเข้มแข็งมั่นคงไม่หวั่นไหวด้านโลกธรรมไม่มีความโศกไม่มีกิเลสปราศจากความเศร้าหมองมีแต่ความเบิกบานเป็นสุข เป็นต้น ๔) อิสรภาพทางปัญญาคือภาวะที่มีการรับรู้อย่างถูกต้องตามเป็นจริงไม่เอนเอียงด้วยอคติรู้จักคิดคิดเองเป็นรู้จักคิดแก้ปัญหาวิธีที่จะจัดการต่างๆ ให้สำเร็จผลมีความคิดวินิจฉัยที่บริสุทธิ์ไม่เป็นทาสของกิเลสใช้ปัญญาจัดการต่างๆ โดยบริสุทธิ์ใจไม่มีเงื่อนไขหรือกิเลสเคลือบแฝงตลอดจนรู้แจ้งสัจธรรมถึงขั้นหลุดพ้นจากความทุกข์อันเกี่ยวเนื่องกับอิสรภาพทางจิตใจอิสรภาพทั้ง ๔ ด้านเมื่อรวมความแล้วแบ่งได้เป็น ๒ พวกคือประเภทภายนอกกับภายในและทั้งสองต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้าหากด้านภายในของคนซึ่งมีจิตใจไม่สบายมีความทุกข์หรือมีกิเลสครอบงำเป็นต้นก็ย่อมส่งผลให้การพัฒนาด้านภายนอกเป็นไปโดยไม่บริสุทธิ์หรืออาจจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาด้วยหรือถ้าพัฒนาด้านภายนอกไว้ไม่ดี เช่น มีความขาดแคลนปัจจัย ๔ เป็นต้น ก็ย่อมส่งผลกระทบถึงการพัฒนาด้านภายในทำให้ไม่สามารถจะทำการพัฒนาจิตใจของคนได้

เต็มๆ เช่นคนที่อยู่ในถิ่นที่เกิดปัญหาเกิดสงคราม เป็นต้นย่อมไม่มีเวลาในการทำสมาธิหรือทำจิตใจให้ปลอดโปร่งผ่องใสก็ย่อมเป็นไปได้ยากหรือถ้าภายในไม่มีอิสรภาพทางปัญญาการคิดต่างๆ โดยมีความปรารถนาส่วนตัวเคลือบแฝงหรือคิดบิดเบือนไปตามความยึดมั่นส่วนตัวไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกันอิสรภาพทางสังคมในด้านการแสดงความคิดเห็นหรือใช้ผลของสติปัญญาก็ย่อมเป็นไปได้ยากเป็นต้นเพราะฉะนั้นอิสรภาพและสันติสุขทั้งภายนอกและภายในต่างก็มีความสัมพันธ์กัน

ค. จุดมุ่งหมายที่เป็นคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการศึกษา

๑. มองในแง่ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเมื่อมองการศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ความมุ่งหมายของการศึกษาคือทำให้คนเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และหมายถึงการที่ได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนรอบด้านโดยที่การพัฒนาคนนั้นมี ๔ ด้านคือกายภาพนา ศิลปนาจิตตนาปัญญาณาดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาจึงเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้วครบทั้ง ๔ ด้าน คนที่ได้รับการพัฒนารอบด้านแล้ว เรียกว่า ภาวิตตะ แปลว่ามีตนที่ได้ฝึกอบรมแล้วหรือได้พัฒนาแล้วแยกลักษณะการที่ได้รับการพัฒนาแล้วออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑.๑ ภาวิตกาย แปลว่า มีกายที่เจริญแล้วหรือพัฒนาแล้วคือมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้อย่างดีและอย่างได้ผลดีมีความสมบูรณ์ของชีวิตในด้านกาย

๑.๒ ภาวิตศิลป์ แปลว่า มีศิลป์ที่เจริญแล้วหรือพัฒนาแล้วคือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้วดำรงตนอยู่ในวินัยมีศีลธรรมมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะสร้างสรรค์และก่อสันติสุข

๑.๓ ภาวิตจิต แปลว่า มีจิตใจที่เจริญแล้วหรือพัฒนาแล้วคือมีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้วสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิตสมรรถภาพจิตและสุภาพจิต

๑.๔ ภาวิตปัญญา แปลว่า มีปัญญาที่เจริญแล้วหรือพัฒนาแล้วคือมีปัญหาที่เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลสมองดูรู้เข้าใจเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น คิดเห็นวินิจฉัยการต่างๆ ด้วยปัญญาวริสุทธิ์ปราศจากอคติและแรงงูใจเคลือบแฝงรู้เท่าทันธรรมดาจนมีความเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ฉะนั้นคุณสมบัติ ๔ อย่าง นี้จึงเป็นคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการศึกษาแล้ว

๒. มองในแง่ลักษณะการดำเนินชีวิตจุดมุ่งหมายในแง่นี้เป็นการมองการดำเนินชีวิตโดยสัมพันธ์กับประโยชน์ที่ชีวิตพึงมีพึงถึงโดยโยงออกมาสู่การปฏิบัติคุณสมบัติของผู้มีการศึกษาหรือพัฒนาตนสมบูรณ์แล้วในแง่นี้ถือตามคุณสมบัติ ๒ ประการของพระพุทธเจ้าซึ่งชีวิตของคนทั่วไปควรดำเนินตามกล่าวคือ

๒.๑ อตตัตถสมบัติ (หรืออตตहितสมบัติ) ความถึงพร้อมหรือสมบูรณ์ด้วยประโยชน์ตน คำว่าประโยชน์ตน ในที่นี้ไม่ได้มุ่งผลที่ประโยชน์หรือลาภยศอำนาจสุขสรรเสริญอย่างที่มีคนเข้าใจกันซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่คนอยากได้เพียงเพื่อสนองตัณหาโดยที่ยังไม่แน่ว่าจะเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง หรือไม่คือชีวิตต้องการหรือเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ชีวิตเพียงส่วนหนึ่งหรือระดับหนึ่งส่วน นอกเหนือจากนั้นอาจเป็นโทษแก่ชีวิตก็ได้การวินิจฉัยว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตหรือไม่ต้องดูที่ความสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยเสริมประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิต ประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิตคือความเจริญงอกงามของชีวิตซึ่งช่วยให้ชีวิตเข้าถึงสันติสุขและอิสรภาพ ได้แก่ ความเจริญงอกงามแห่งปัญญาและคุณสมบัติต่างๆ ของชีวิตซึ่งความเจริญบริบูรณ์แห่งปัญญา และคุณสมบัติเหล่านั้นจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีหรือชีวิตที่ดำเนินไปได้ด้วยดีมีความสมบูรณ์ซึ่งมีลักษณะเป็นการพึ่งตนเองได้หรือเป็นที่พึ่งของตนได้ในทุกๆ ด้านภาษาบาลี เรียกว่า อตตนาถะ

ลักษณะเด่นของการดำเนินชีวิตที่พึงตนเองได้คือการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ซึ่งหมายถึง การมีปัญญาที่ได้เจริญหรือพัฒนาอย่างดีแล้วโดยมีคุณสมบัติอย่างอื่นที่พัฒนาร่วมกันเป็นส่วนที่ช่วยเสริมหรือประกอบสนับสนุน

๒.๒ ปรีตถปฏิบัติ (หรือปรีตถปฏิบัติ) (หรือปรีตถปฏิบัติ) การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เมื่อพัฒนาจนบรรลุประโยชน์ตนโดยสมบูรณ์แล้วนอกจากตนเองจะดำเนินชีวิตได้ดีแล้วยังพร้อมที่จะบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างได้ผลดีด้วยหรือเมื่อพึงตนเองได้ดีแล้วก็สามารถที่จะเป็นที่ยกย่องผู้อื่นได้ด้วยซึ่งเป็นผลพิสูจน์ความสมบูรณ์ของการศึกษาในด้านที่สองผู้ที่มีการศึกษาสมบูรณ์จะต้องมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่เป็นการปฏิบัติหรือบำเพ็ญประโยชน์ของผู้อื่นด้วยซึ่งหมายถึงความสามารถและความพร้อมที่จะช่วยให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตที่ดีหรือได้ด้วยดีให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จของงานของชีวิตโดยมีชีวิตที่พัฒนาด้วยปัญญาและคุณสมบัติประกอบอย่างอื่น ๆ หรือให้พัฒนาคบทั้ง ๔ ด้าน ช่วยให้เขาพึงตนเองได้ลักษณะการดำเนินชีวิตในด้านนี้ที่สมบูรณ์ในระดับของพระพุทธเจ้าเรียกว่า โลกนาถะ แปลว่า เป็นที่พึ่งของชาวโลกสำหรับคนทั่วไปอาจใช้คำว่าปารณาถะ แปลว่า เป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ การที่บุคคลจะมีลักษณะการดำเนินชีวิตด้านนี้ได้ นอกจากการพัฒนาปัญญาแล้วคุณสมบัติสำคัญที่เด่นชัดที่เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันให้ออกไปปฏิบัติบำเพ็ญก็คือกรุณา ซึ่งหมายถึง ความรักเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมสังสารวัฏในระดับที่เห็นว่าบุคคลอื่นมีทุกข์หรือลำบากจึงไม่อาจนิ่งเฉยได้จะต้องชวนช่วยให้ความช่วยเหลือให้พ้นจากสภาพดังกล่าว เป็นต้น

๓. มองในแง่คุณธรรมหลักของผู้มีการศึกษาคุณธรรมหลักของผู้มีการศึกษา คือคุณธรรมที่จะทำให้บุคคลมีลักษณะการดำเนินชีวิต ดังที่กล่าวแล้วในเบื้องต้นนั้น แต่แยกพิจารณาเป็นด้านๆ ไป ซึ่งโดยสาระสำคัญแล้วจุดมุ่งหมายต่างๆ นั้นล้วนแล้วประสานกันเป็นจุดหมายอันเดียวกันและเมื่อมองในแง่คุณธรรมหลักของผู้มีการศึกษานั้นมี ๒ อย่าง คือ

๓.๑ ปัญญา (รู้) เป็นองค์ธรรมแกนของอรรถสมมติคือความสมบูรณ์พร้อมแห่งประโยชน์ตนหรือความสำเร็จของงานของชีวิตที่พัฒนาสมบูรณ์จนเป็นอยู่ได้ด้วยดีสามารถใช้คุณสมบัติอื่นๆ ของชีวิตที่พัฒนาร่วมกันมาให้เป็นประโยชน์ได้อย่างเต็มที่จนเป็นอัตตนาถะ คือพึ่งตนเองได้หรือเป็นที่พึ่งของตนเองได้มีความสมบูรณ์ในตัวเองปัญญานี้เจริญงอกงามขึ้นมาพร้อมกับความลดน้อยและสูญสิ้นไปของอวิชชาทำให้ก้าวพ้นหรือหลุดพ้นจากการอยู่รอดด้วยกิเลสขึ้นมาสู่การเป็นอยู่ด้วยปัญญา

๓.๒ กรุณา (รัก) เป็นองค์ธรรมแกนของปรีตถปฏิบัติคือการปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นหรือการช่วยผู้อื่นให้พัฒนาชีวิตของเขาเองจนเจริญงอกงามพอที่จะเป็นอยู่ได้ด้วยดีเป็นคุณสมบัติที่ทำให้เป็นโลกนาถะหรือปารณาถะเป็นที่พึ่งของชาวโลกหรือเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ ที่ช่วยให้ผู้อื่นพัฒนาตนจนเป็น อัตตนาถะ (พึ่งตนเองได้หรือเป็นที่พึ่งของตนเองได้) ในที่สุดกรุณานี้เจริญขึ้นมาพร้อมกับการพัฒนาปัญญาอย่างถูกต้องและเข้ามาทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจหรือปลุกเร้าของการกระทำมากขึ้นโดยลำดับแทนที่ตัณหาพร้อมกับความลดน้อยลงและสูญสิ้นหมดไปของตัณหา นั้นกรุณานี้เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติต่อบุคคลหรือสัตว์อื่น (เรียกว่ามีสัตว์เป็นอารมณ์) แต่ถ้าเป็นการปฏิบัติต่องานหรือสิ่งหรือเรื่องอย่างอื่น ๆ (เช่นความจริงความถูกต้องดีงาม) ที่ไม่ใช่มนุษยคุณธรรมหลักข้อนี้ ก็เปลี่ยนไปเป็น ฉันทะ หรือธรรมฉันทะ ฉะนั้น การศึกษาซึ่งเป็นวิธีการที่มุ่งประสงค์ให้เข้าถึงเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนาในระดับต่างๆ กันทั้งนี้การที่จะมีจุดหมายใน

ระดับใดๆ นั้นก็เป็นขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลแต่อย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายสำคัญยิ่งของการศึกษาไตรสิกขาก็คือมุ่งให้เกิดการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่เข้าสู่มรรคอันประเสริฐเป็นไปเพื่อความดับทุกข์จนกระทั่งบรรลุปเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาหรือพระนิพพาน^{๕๐}

สรุปได้ว่าหลักไตรสิกขามีจุดมุ่งหมายคือการฝึกอบรมให้มรรค ๘ เกิดขึ้นและมีความเจริญงอกงามสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาได้ดียิ่งขึ้นจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของพระพุทธศาสนา คือ ๑) จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ๒) จุดมุ่งหมายที่เป็นภาวะหรืออิสรภาพ ๓) จุดมุ่งหมายที่เป็นคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการศึกษา

๒.๒.๕ กระบวนการไตรสิกขา

ไตรสิกขาเป็นกระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ทั้งทางกายวาจาความคิดจิตใจอารมณ์และสติปัญญาให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสันติมีอิสรภาพเน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมด้วย หลักศีล สมาธิ ปัญญา วิธีปฏิบัติฝึกหัดตนตามหลักของ ศีล สมาธิ ปัญญานั้น ผู้ศึกษาต้องปฏิบัติตามแนวทางของมรรคมืองค์แปดได้แก่

๑. การฝึกหัดอบรมตนให้มีศีลด้วย

สัมมาวาจา-เจรจาชอบ

สัมมากัมมันตะ- การกระทำชอบ

และสัมมาอาชีวะ – การเลี้ยงชีพชอบ

๒. การฝึกหัดอบรมตนให้มีสมาธิด้วย

สัมมาวายามะ – ความเพียรชอบ

สัมมาสติ-การระลึกชอบ

และสัมมาสมาธิ – ความตั้งใจชอบ

๓. การฝึกอบรมตนให้มีปัญญาด้วย

สัมมาทิฐิ-การเห็นชอบ

และสัมมาสังกัปปะ - การดำริชอบ^{๕๑}

โดยสรุปไตรสิกขาก็คือ สิกขา ๓ หมายถึง ข้อสำหรับศึกษาการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่างคือ

๑) อริสัณสีสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางประพจน์ (ทางกายวาจา) อย่างสูง คือ ศึกษาเรื่องศีลอบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดังมาให้อยู่ถูกต้องตามหลัก จุลศีลมัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลัก มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทรีย์สังวร

^{๕๐} พระบุญชู กัลณ “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^{๕๑} วนิดา กันตะกนิษฐ์, “การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยการสอนแบบไตรสิกขา”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

๒) อธิจิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูงคือ ศึกษาเรื่องจิตอบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การบำเพ็ญสมถกัมมัฏฐานของผู้สมบุรณ์ด้วยอริยสัจสี่จนได้บรรลุฌาน ๔

๓) อธิปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง (รู้แจ้งไตรลักษณ์คืออนิจจังทุกขังอนัตตา) คือศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้บรรลุวิชชา ๘ คือเป็นพระอรหันต์^{๘๒} เรียกว่าสัจจะ (morality) สมาธิ (concentration) และปัญญา (wisdom)

สรุปได้ว่ากระบวนการไตรสิกขาเป็นกระบวนการดังนี้คือการฝึกฝนด้วยพฤติกรรมการฝึกฝนด้วยจิตใจและการพัฒนาปัญญาซึ่งการพัฒนาปัญญานั้นมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นตัวแทนทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา (Educational Administration) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

ณรงค์ นันทวรรณ^{๘๒} ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา เป็นศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุ รวมบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มาร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันทำงาน เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพการบริหารจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ

๑. มีวัตถุประสงค์ (Objective) และเป้าหมาย (Goal) ที่แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร (Resources of Management)

๓. มีการประสานงานระหว่างกันหรือมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (Interactions)^{๘๓}

สมศักดิ์ คงเที่ยง และคณะ^{๘๔} ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษาในแต่ละระดับ คือ การจัดการศึกษาที่ทำให้คนในชาติ มีคุณสมบัติตามจุดหมายหลักสูตร ความสำเร็จในการบริหารการศึกษาหรือการจัดการศึกษาในสถาบันนั้น มีองค์ประกอบหลายประการ เช่น ความเพียงพอและคุณภาพของปัจจัยในการดำเนินการรูปแบบ หรือกระบวนการในการดำเนินการเป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ เมื่อผู้บริหารมีความสามารถและได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงานที่มีความสามารถ ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงาน ซึ่งความร่วมมือและความสามารถของบุคลากรในองค์การนี้สามารถพัฒนาได้โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนางาน งานบางเรื่องบางลักษณะอาจใช้วิธีการดำเนินงานแบบหนึ่งซึ่งแตกต่างกับงานของงานอีกลักษณะหนึ่ง การดำเนินงานโดยเฉพาะการจัดการศึกษานั้น ในแต่ละเรื่องจำเป็นต้องใช้รูปแบบ หรือวิธีการที่แตกต่างกันซึ่งงานหลักของสถานศึกษา คือ การดำเนินงานให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลดีตามจุดหมาย

^{๘๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๗.

^{๘๓} ณรงค์ นันทวรรณ, การบริหารโครงการ, (กรุงเทพมหานคร: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓.

ที่ตั้งไว้ ฉะนั้น การดำเนินงานทั้งหลายในโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผลเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร โรงเรียน มีทักษะที่จำเป็นในการบริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจระบบการศึกษาปรัชญาแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา มีเทคนิคและวิธีการในการบริหารงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนเพื่อทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด^{๘๔}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การบริการจัดการของ สถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “หลักธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหาร และจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล^{๘๕}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหาร ในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่น คือ วันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าต้องบริหารคณะสงฆ์^{๘๖}

อุทัย หิรัญโต ได้กล่าวว่า การบริหารมีหลายลักษณะ คือ อาจมอง ในลักษณะที่เป็นวิชาการ และลักษณะที่เป็นกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ประเด็นการมองในลักษณะ วิชาการมีผู้เข้าใจว่าเป็นศาสตร์ หรือเป็นศิลป์ ซึ่งยังไม่มีมีการพิสูจน์ให้เห็นแน่ชัด เพราะสามารถเป็นได้ทั้ง สองอย่างตามความเห็นของแต่ละฝ่าย ส่วนการบริหารในลักษณะที่เป็นกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติการ ของบุคคลตั้งแต่ ๒ บุคคลขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหมายถึง การกระทำต่างๆ ของบุคคลหลายคน เพื่อให้บรรลุ ผลสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ โดยมีบุคคลที่มาร่วมกันทำงานนั้นมี ความสัมพันธ์กันทางสังคมต่อกันด้วย^{๘๗}

๒.๓.๒ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณลักษณะของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำพาให้หมู่คณะหรือองค์การดำเนินงาน ได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความรู้ความสามารถและลักษณะต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาย่อมส่งผล ต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น ได้มีผู้กำหนดคุณลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นของผู้บริหาร สถานศึกษาไว้ ดังนี้

^{๘๔} สมศักดิ์ คงเที่ยง และคณะ, กระบวนวิชา EA 734 การบริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑

^{๘๕} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักเกณฑ์การคัดเลือกข้าราชการตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๐.

^{๘๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๘๗} อุทัย หิรัญโต, เทคนิคการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑-๓.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ถ้ามีคุณลักษณะ ๓ ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทุติยาปณิกสูตร^{๘๘} ดังนี้

๑. จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล
๒. วิรูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ
๓. นิสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนที่มีความสัมพันธ์ที่ดี^{๘๙}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ท่านผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ผู้นำ และผู้ปกครองรัฐ ตั้งต้นแต่พระเจ้าจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์ ตลอดจนนักปกครองโดยทั่วไปมีหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติและเป็นข้อปฏิบัติดังนี้^{๙๐}

ก. ทรงทศพิธราชธรรม คือ มีคุณธรรมของผู้ปกครองหรือราชธรรม (ธรรมของพระราชา) ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. ทาน ให้ปันช่วยประชา คือ บำเพ็ญตนเป็นผู้ให้ โดยมุ่งปกครองหรือทำงานเพื่อให้เขาได้ มิใช่เพื่อจะเอาจากเขา เอาใจใส่อำนวยความสะดวก จัดสรรความสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ให้ประชากรราษฎรได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์และให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี

๒. ศีล รักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงาม สำนวนกายและวจีหาวรรต ประกอบแต่การสุจริต รักษาจิตดีคุณ ประพฤติให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นทีเคารพนับถือของประชากรราษฎร มิให้มีข้อที่ผู้ใดจะดูแคลน

๓. ปริจจาคะ บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ คือ สามารถเสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนชีวิตของตนได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๔. อาชวชะ ปฏิบัติการโดยซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มายา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

๕. มัททวะ ทรงความอ่อนโยนเข้าถึงคน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่ง หยาดกายกระด้าง ถือองศ์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกริยาสุภาพ นุ่มนวลละมุนละไม ควรได้รับความรักภักดีแต่มีชาติยาเกรง

๖. ตปะ พ้นมัวเมาด้วยฌาณกิเลส คือ แผดแผกเลศตันทา มิให้เข้ามาครอบงำจิตระงับยับยั้ง ช่มใจได้ ไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออยู่อย่างง่าย ๆ สามัญ มุ่งมั่น แต่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้บริบูรณ์

๗. อักโกธะ ถือเหตุผลไมโกรธา คือ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความเคืองชุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมราบเรียบตามธรรม

^{๘๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๘ - ๓๙.

^{๘๙} อ.ปยุตฺโต. (ไทย) ๒๒/๕๓/๕๖.

^{๙๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๑ - ๓๔.

๘. อวิหิงสา มือหิงสานำร่มเย็น คือ ไม่หลงระเรีงอำนาจ ไม่บีบคั้นกดขี่ มีความกรุณา ไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชากรราษฎรผู้ใดด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

๙. ขันติ ชำนาญเชื่องด้วยขันติ คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนต่อความเหนื่อยยาก ถึงจะลำบากกายเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยถ้อยคำเสียดสีลากถาง อย่างไร ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกิจกรณีย์ที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

๑๐. อวิโรธนะ มีปฏิบัติคลาดจากธรรม คือ ประพฤติมิให้ผิดจากประศาสนธรรมอันถือประโยชน์สุขความดีงามของรัฐและราษฎรเป็นที่ตั้ง อันใดประชากรราษฎรปรารถนาโดยชอบธรรม ก็ไม่ขัดขวาง การใดจะเป็นไปโดยชอบธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ก็ไม่ขัดขวาง วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำดีร้ายลาภ สักการะหรืออิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ใดๆ สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรมคือ ความเที่ยงธรรมก็ดี นิติธรรมคือระเบียบแบบแผน หลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดี ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป^{๙๑}

ข. บำเพ็ญกรณีย์ของจักรพรรดิ คือ ปฏิบัติหน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่าจักรวรรดิวัตร (ธรรมเนียมหรือหน้าที่ประจำของจักรพรรดิ) ๕ ประการ คือ

๑. ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ยึดถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผล หลักการ กฎกติกาที่ชอบธรรมเป็นบรรทัดฐาน เคารพธรรม เชิดชูธรรม นิยมธรรม ตั้งตนอยู่ในธรรม ประพฤติธรรมด้วยตนเอง

๒. ธรรมิการักษา ให้ความคุ้มครองโดยธรรม คือ จัดอำนวยการรักษาคุ้มครองป้องกัน อันชอบธรรม แก่ชนทุกหมู่เหล่าในแผ่นดิน คือ คนภายใน (พระมหากษัตริย์ โอรส ธิดา ข้าราชการในพระองค์ หรือคนในครอบครัวและในปกครองส่วนตัวซึ่งพึงคุ้มครอง โดยให้การบำรุงเลี้ยงอบรมสั่งสอนเป็นต้น ให้อยู่สุขสงบและเคารพนับถือกัน) ข้าราชการฝ่ายทหาร ข้าราชการฝ่ายปกครอง ข้าราชการพลเรือน นักวิชาการและคนต่างอาชีพ เช่นพ่อค้าและเกษตรกร ชาวนิคมนชนบทและชนชายแดนพระสงฆ์และบรรพชิตผู้ทรงศีลทรงคุณธรรม ตลอดจนสัตว์ห้าสัตว์ปีก อันควรสงวนพันธุ์ทั้งหลาย

๓. มา อธรรมการ ห้ามกั้นการอาธรรม คือ จัดการป้องกันแก้ไข มิให้การกระทำที่ไม่เป็นธรรม การเบียดเบียนข่มเหง และความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อน เกิดมีขึ้นในบ้านเมือง ชักนำประชาชนให้ตั้งมั่นในสุจริตและนิยมธรรม รวมทั้งจัดวางระบบที่กันคนร้าย ให้อากาศคนดี

๔. ธนานุประทาน ปันทรัพย์แก่ชนผู้ยากไร้ มิให้มีคนขัดสนยากไร้ในแผ่นดิน เช่น จัดให้ราษฎรทั้งปวงมีทางหาเลี้ยงชีพ ทำมาหากินได้โดยสุจริต

๕. บริปูณา ไม่ขาดการสอบถามปรึกษา แสวงปัญญาและความดีงามยิ่งขึ้นไป โดยมีที่ปรึกษาที่ทรงวิชาการ ทรงคุณธรรม ผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ ผู้ไม่ประมาทหมั่นมาที่จะช่วยให้เจริญปัญญาและกุศลธรรม หมั่นพบปะพระสงฆ์และนักปราชญ์ ไถ่ถามความรู้หาความดีงามหาความจริง และถกข้อปัญหาต่างๆ อยู่โดยสม่ำเสมอตามกาลอันควร เพื่อซักซ้อมตรวจสอบตนให้เจริญก้าวหน้า และดำเนินกิจการในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ดีงามและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง^{๙๒}

^{๙๑} พ.ช. ๒๘/๒๔๐/๘๖.

^{๙๒} พ.ป. ๑๑/๓๕/๖๕.

ค. ประกอบราชสังคหะ คือ ทำนุบำรุงทวยราษฎร์ ให้ประชาชาติดำรงอยู่ในเอกภาพและสามัคคี ด้วยหลักธรรมที่เรียกว่า ราชสังคหัตถุ (หลักการสงเคราะห์ประชาชนของพระราชา) ๔ ประการ คือ

๑. สัสสมณะ ฉลาดบำรุงธัญญาหาร คือ ปรีชาสามารถในนโยบายที่จะบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตรให้อุดมสมบูรณ์

๒. ปุริสมณะ ฉลาดบำรุงข้าราชการ คือ ปรีชาสามารถในนโยบายที่จะบำรุงข้าราชการ ด้วยการส่งเสริมคนดีมีความสามารถ และจัดสวัสดิการให้ดี เป็นต้น

๓. สัมมาปาสะ ผูกประสานปวงประชา คือ ผดุงผสานประชาชนไว้ด้วยนโยบายส่งเสริมอาชีพ วาชีพเยะ มีวาทะดุจดั่งใจ คือ รู้จักพูด รู้จักชี้แจงแนะนำ รู้จักหักทลายเถลไถลทุกซุขราษฏรทุกชั้น แม้ปราศรัยก็ไพเราะน่าฟัง ทั้งประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานมีประโยชน์ เป็นทางแห่งการสร้างสรรค์แก้ไขปัญหา เสริมความสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจดี ความเชื่อถือ และความนิยมนับถือ^{๙๓}

ง. ละเว้นอคติ นักปกครอง เมื่อปฏิบัติหน้าที่พึงเว้นความลำเอียง หรือความประพฤติที่คลาดเคลื่อนจากธรรม ๔ ประการ

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ

๒. โทสะคติ ลำเอียงเพราะชัง

๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงหรือเขลา

๔. ภยาคติ ลำเอียงเพราะขลาดกลัว^{๙๔}

ธีระ รุญเจริญ กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่สามารถบริหารงานได้สำเร็จในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดนและกระทบกระเทือนไปทั่วโลก^{๙๕}

สำหรับการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาธิปไตย การบริหารงานบุคคลที่อาศัยหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นวิธีการที่เน้นการเรียนรู้โดยการฝึกอบรมปฏิบัติงาน มากกว่าทฤษฎี พระพุทธองค์ยึดหลักการบริหารที่เน้นให้ดู ให้เห็น ให้ปฏิบัติ ด้วยการทำให้เป็นแบบอย่างพุทธวิธีที่เน้นการสื่อสารเพื่อการบริหารคือ ๑. สันทัสสนา (มีความแจ่มแจ้ง) ๒. สมาทปนา (จงใจ) ๓. สมุตเตชนา (แก้แล้วกล้า) ๔. สัมปหังสนา (ความร่าเริง) และโดยพุทธวิธีบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย เขายึดถือคติว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลยตัวหนีปัญหา เขายึดถือว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”^{๙๖}

^{๙๓} ส.ส. ๑๕/๓๕๑/๑๑๐.

^{๙๔} ที.ปา. ๑๑/๑๗๖/๑๙๖.

^{๙๕} ธีระ รุญเจริญ, *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและการบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ข่าวพาง จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔๑.

^{๙๖} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๘/๙

บุรชัย ศิริมหาสาร ได้กล่าวว่า ถึงผู้บริหารจะหาหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ต้องมีทักษะหรือความสามารถ ๓ อย่าง คือ เก่งงาน เก่งคน และเก่งคิด ดังนี้

๑. ทักษะด้านเทคนิควิธีการ (Technical Skill) คือ ความสามารถรอบรู้เชี่ยวชาญงานในหน้าที่ เช่น ถ้าเป็นทหารก็มีความชำนาญในการใช้อาวุธต่างๆ ถ้าเป็นผู้บริหารสถานศึกษาก็มีความรู้เรื่องหลักสูตร แผนการสอน เทคนิคการสอนแบบต่างๆ เป็นต้น ถ้าเป็นผู้จัดการบริษัทก็มีความชำนาญหรือทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการบริหารงาน ผู้บริหารที่มีความสามารถด้านเทคนิควิธีนี้ จัดเป็นผู้บริหารที่ “เก่งงาน”

๒. ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) คือ ความสามารถในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา มีภาวะผู้นำ หรือความสามารถในการใช้คนให้ร่วมมือกันทำงาน ผู้บริหารที่มีความสามารถในด้านนี้ จัดเป็นผู้บริหารที่ “เก่งคน”

๓. ทักษะในด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) คือ มีวิสัยทัศน์ (Vision) ความสามารถในการคิด เพื่อวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ เพื่อนำพาองค์กรของตนไปสู่ความสำเร็จ เป็นต้นผู้บริหารที่มีความสามารถในด้านนี้ จัดเป็นผู้บริหารที่ “เก่งคิด”^{๙๗}

สถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตร “ผู้บริหารมืออาชีพ” โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพไว้ ๖ ประการ^{๙๘} คือ

๑. การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร การบริหารงานบุคคลตามแนวคิดของศาสนา และการบริหารจัดการภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

๒. การเป็นผู้นำในการจัดระบบ ในเรื่องการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดและใช้สารสนเทศและการสื่อสาร การจัดระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ

๓. การเป็นผู้นำในด้านวิชาการ ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และการประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๔. การเป็นผู้นำในด้านการบริหารจัดการในเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารความขัดแย้ง บริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเทคนิคการบริหารจัดการแนวใหม่

๕. การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชนในเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อชุมชนและสังคม และการบริหารในบริบทที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม

^{๙๗} บุรชัย ศิริมหาสาร, ผู้นำพันธุ์แท้ (Authentic Leader), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาวจำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๘๘ - ๘๙.

^{๙๘} พระมหาลำพิ่ง ธีรบุญโญ (เพ็ญภู), การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๖. การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหารในเรื่อง การพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้บริหาร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะของความเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านการปฏิบัติงานและด้านวิชาการ มีคุณธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้านทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม มีสถานภาพทางสังคมที่ดีเป็นที่ยอมรับ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งนี้รวมทั้งการจัดระบบงานด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารวิชาการ ด้านสังคมและชุมชน ด้านพัฒนาตนเอง เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้

๒.๓.๓ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารอย่างมาก เพราะสถานศึกษาเป็นระบบของระบบการศึกษาและระบบสังคม ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะประกอบด้วยผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ยากลำบาก เป็นงานที่สำคัญและท้าทายความสามารถของบุคคล ผู้ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องรู้ ต้องตระหนัก และมีความรู้ความสามารถอย่างดีในบทบาทภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบของงานในตำแหน่งนี้ ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องเข้าใจพลังทางสังคมต่างๆ ที่มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนอีกด้วย ความพยายามที่จะรวบรวมเอาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และมติในข้อนี้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาสรุปได้เป็นบทบาทหลัก ๖ ประการ คือ^{๙๙}

๑. เป็นผู้จัดการของโรงเรียน
๒. เป็นผู้นำทางการสอน
๓. เป็นผู้มีวินัยที่ผู้ใต้บังคับบัญชาและนักเรียนจะถือเอาเป็นแบบอย่างได้
๔. เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันพึงประสงค์ในโรงเรียน
๕. เป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
๖. เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งต่าง ๆ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดมาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ๑๒ ประการ คือ^{๑๐๐}

๑. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
๒. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากรผู้เรียน และชุมชน
๓. มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ
๔. พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
๕. พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ

^{๙๙}สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๑๐๐}สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

๖. ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
๗. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
๘. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
๙. ร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
๑๐. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
๑๑. เป็นผู้นำ และสร้างผู้นำ
๑๒. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์ อ้างถึง เคนซีวิช (Kenzevich) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ มีบทบาทสำคัญถึง ๑๗ บทบาท คือ^{๑๐๑}

๑. เป็นผู้กำหนดทิศทาง (direction Setting) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้กำหนดวางแผนนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
๒. ความเป็นผู้นำหรือกระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) หมายถึง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสถานศึกษา และเป็นผู้โน้มน้าวให้บุคลากรที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชามีแนวโน้มตามได้
๓. เป็นนักวางแผน (Planner) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่รู้จักการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแล้วแต่กิจการด้านต่างๆ ว่าควรจะวางแผนอย่างไร และต้องร่วมมือกับบุคลากรทุกฝ่ายภายในสถานศึกษานั้นๆ ได้เป็นอย่างดี
๔. เป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหาร และตัดสินใจในการทำกิจการงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา
๕. เป็นนักจัดองค์การ (Organizer) ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานต่างๆ ในสถานศึกษา
๖. เป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและรู้จักการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษา สถานศึกษาให้ดีขึ้น และรู้จักโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ตนนั้นด้วย
๗. เป็นผู้ประสานงาน (Co - Ordinator) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ประสานงานที่ดีทั้งภายในสถานศึกษาของตนเองและประสานงานต่างๆ กับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ ด้วย
๘. เป็นผู้สื่อสาร (Communication) ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่บุคลากรทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาสามารถที่จะติดต่อสื่อสารได้โดยไม่แบ่งระดับหรือชนชั้น
๙. เป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict Manager) ผู้บริหารต้องเป็นผู้คอยแก้ปัญหาเมื่อบุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดความขัดแย้ง หรือต่างสถาบันที่เกิดความขัดแย้งกัน
๑๐. เป็นผู้แก้ปัญหา (Problem Manager) ผู้บริหารจะต้องรู้จักและคอยแก้ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อเกิดการขัดแย้งไม่ว่าทั้งภายในสถานศึกษาของตน หรือต่างสถานศึกษาก็ตาม

^{๑๐๑}ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์, “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน การค้นคว้าแบบอิสระ”, ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

๑๑. เป็นผู้จัดระบบงาน (Systems Manager) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในการจัดระบบงาน และรู้จักพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

๑๒. เป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional Manager) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรหรือวิชาชีพต่างๆ ที่จะทำการเรียนการสอนที่ทางหน่วยงานกำหนดขึ้นมาใหม่เป็นอย่างดี และจะต้องเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนและบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา

๑๓. เป็นผู้บริหารบุคคล (Personal Manager) ผู้บริหารจะต้องรู้จักเลือกสรรหาบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน รู้จักรักษาและพัฒนาบุคลากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูง รู้จักเทคนิควิธีการใช้ที่ดี

๑๔. เป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource Manager) ผู้บริหารต้องรู้จักนำเอาทรัพยากรทั้งทรัพย์สินสิ่งของบุคคล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูง และรู้จักใช้เทคนิควิธีการใช้ที่ดี

๑๕. เป็นผู้ประเมิน (Appraiser) ผู้บริหารต้องมีการประเมินผลของการดำเนินงานต่างๆ ที่ได้กระทำไปแล้ว เพื่อจะได้รู้ว่าสิ่งที่ดำเนินไปแล้วนั้นดีหรือไม่ จะได้ดำเนินการต่อไปถ้าเกิดผลดี และเปลี่ยนแปลงวิธีการถ้าการดำเนินการนั้นผิดพลาด

๑๖. เป็นประธานในพิธี (Ceremonial Head) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางด้านการจัดงานและพิธีต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาของตนเองและนอกสถานศึกษา เมื่อได้รับเชิญมาเป็นพิธีกร

๑๗. เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relater) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก รู้จักการประชาสัมพันธ์การติดต่อประสานงาน และรู้จักการให้บริการแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ต้องการ

จากบทบาทภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีลักษณะความเป็นผู้นำในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการจัดระบบ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคมและชุมชน ด้านพัฒนาตนเองทั้งวิชาการและคุณธรรม เพื่อบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา แสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ได้ตลอดเวลา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อีกทั้งต้องมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความสามารถในการ พัฒนาตน พัฒนาคณะ พัฒนางาน ให้ทันเหตุการณ์และทันสมัย มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ และมีความเป็นประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ความพยายามที่จะทำให้ตนมีสมรรถนะในแต่ละบทบาทอย่างแท้จริง เพื่อจะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างมีผลดีในสถานการณ์ต่างๆ

๒.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๔.๑. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของพระสงฆ์ มีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษานักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และ พ.ศ. ๒๔๘๙ ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา เรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้

การเรียนบาลี นักธรรมและความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัด หลายแห่งมีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำหรับนักเรียนวัด โดยมติดคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำหรับนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้ว ก็ยังจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวางจนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาวชิราวุธและบาลี จะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไปเป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาวชิราวุธและบาลีเสียแต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรมและวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษา และไปประกาศเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรี ว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำหรับนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณปรากฏต่อมาว่า การตั้งนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อย เพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียน ดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื้อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระย่นนั้น เกิดความสับสนเป็นอันมาก^{๑๐๒}

ขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณา ลงความเห็นร่วมกันว่า ควรจะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม

^{๑๐๒} กรมการศาสนา, เอกสารสาหรับใช้ประกอบประกอบการพิจารณาเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๒๑), หน้า ๗-๙.

แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ - พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนา ให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา เดิม นั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี,ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ในปีการศึกษา ๒๕๕๘ นี้ มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั่วประเทศ จำนวน ๑๔ กลุ่ม มีโรงเรียนจำนวน ๓๙๙ โรง มีบุคลากรจำนวน ๒,๗๒๒ รูป / คน มีนักเรียนจำนวน ๕๕,๓๕๔ รูป โดยแยกได้ ดังนี้

๑. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, ปทุมธานี, สมุทรปราการ, นครปฐม มีโรงเรียน จำนวน ๑๖ โรง
๒. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี, สตูล, ยะลา, นครศรีธรรมราช, สุราษฎร์ธานี, ชุมพร, สงขลา, ตรัง, ระนอง, กระบี่
๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี, กาญจนบุรี, สุพรรณบุรี, เพชรบุรี, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, ลพบุรี, อ่างทอง, สระบุรี, สิงห์บุรี, ชัยนาท, อุทัยธานี มีโรงเรียน จำนวน ๒๕ โรง
๔. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๔ ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบูรณ์, นครสวรรค์, พิจิตร, อุตรดิตถ์, ตาก, สุโขทัย, พิษณุโลก, กาแพงเพชร มีโรงเรียน จำนวน ๒๔ โรง
๕. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๕ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่, ลาพูน, มีโรงเรียน จำนวน ๓๙ โรง
๖. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๖ ประกอบด้วย จังหวัดน่าน, เชียงราย, ลาปาง, แพร่, พะเยา มีโรงเรียน จำนวน ๔๙ โรง
๗. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น, เลยหนองบัวลำภู มีโรงเรียน จำนวน ๔๕ โรง
๘. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๘ ประกอบด้วย จังหวัดอุดรธานี, หนองคาย สกลนคร มีโรงเรียน จำนวน ๓๙ โรง
๙. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ ประกอบด้วย จังหวัด อุบลราชธานี, อานาจเจริญ, ยโสธร, มุกดาหาร

๑๐. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐ ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด, มหาสารคาม, กาฬสินธุ์, นครพนม มีโรงเรียน จำนวน ๔๕ โรงเรียน

๑๑. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ, บุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, สุรินทร์ มีโรงเรียน จำนวน ๔๖ โรงเรียน

๑๒. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๒ ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, นครนายก, ระยอง, ปราจีนบุรี มีโรงเรียน จำนวน ๑๒ โรงเรียน

๑๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๓ ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร, เชียงราย, ชลบุรี มีโรงเรียน จำนวน ๓ โรงเรียน

๑๔. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๔ ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร, สงขลา, อุทธรณ์

๒.๔.๒ แนวทางการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๔.๒.๑ ปัจจัยด้านความรู้ ประกอบไปด้วยความรู้ ๔ แนวทาง

การจัดการความรู้เชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังคงยึดโยงอยู่กับหลักการสร้างปัญญาในทางพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมคือ ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ปัญญาที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ และปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติบ่อยๆ จนเกิดทักษะความชำนาญของบุคลากร มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความรู้ ๔ แนวทางหลัก อันได้แก่

๑) **ความรู้เชิงหลักการพระพุทธศาสนา** โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้ง ๔ แห่ง จัดการศึกษาควบคู่และสอดคล้องกับหลักสูตรของคณะสงฆ์ซึ่งเป็นความรู้ดั้งเดิมในแผนกธรรม เกี่ยวกับความรู้ ๓ ด้าน คือ ๑) ความรู้ด้านพุทธศาสนสุภาษิตและหลักธรรม ๒) ความรู้ด้านพุทธประวัติและอนุพุทธประวัติ (พระประวัติความเป็นมาของพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวก) ๓) ความรู้ด้านวินัยของพระภิกษุ (ศีล ๒๗๗ ข้อ) ทั้งที่เป็นข้อห้ามและข้ออนุญาต และยังมีการเรียนรู้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลีซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมที่บรรจุคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ โรงเรียนได้ใช้จุดเด่นด้านการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธมาพัฒนาจิตใจของนักเรียนที่เรียกว่ากิจกรรมของสงฆ์ที่เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การปฏิบัติธรรม (นั่งสมาธิ เดินจงกรม) เพื่อให้เด็กนักเรียนมีจิตใจสงบและผ่อนคลายเบิกบานส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านการเรียนที่ดีขึ้นพร้อมทั้งเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันทางด้านปัญญาให้รู้เท่าทันต่อโลกธรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ

๒) **ความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ** โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้ง ๔ แห่ง ได้จัดหลักสูตรการเรียนรู้โดยคำนึงถึงสมรรถนะและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การนำความรู้ไปใช้ และใช้เทคโนโลยีเพื่อการแสวงหาความรู้ จัดเก็บความรู้ และเผยแพร่ความรู้ มีคุณลักษณะพึงประสงค์ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย อยู่อย่างเรียบง่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อยกระดับการพัฒนาความรู้ของนักเรียนให้ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดการศึกษายึดโยงอยู่กับความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ รวมถึงมีการปรับปรุงหลักสูตร ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชนและมีความเหมาะสมกับสมณเพศมากขึ้น จึงลดหน่วยกิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่ไม่จำเป็น (ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา) ลงและมีปรับเปลี่ยนวิชาที่ไม่เหมาะสมกับสมณสาธิต เช่น วิชาดนตรี โดยเอาวิชานันทกรรม และวิชาภาษาบาลี เข้ามาทดแทน แต่โรงเรียน

ทั้ง ๔ แห่ง ไม่ได้ละเลยความรู้วิชาที่มีการปรับลดหน่วยกิต ได้จัดให้มีการเรียนรู้ในภาคทฤษฎี และแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ไปใช้ในการสอบโอเน็ต (O-NET) และมีความรู้ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อและใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๓) ความรู้สอดคล้องกับภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้ง ๔ โรงเรียน มีแนวทางการกำหนดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาตามกรอบสาระการเรียนรู้ที่พัฒนา โดยคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดทำเป็นสาระท้องถิ่นโดยการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชนในแต่โรงเรียน ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความสนใจของผู้เรียน ความความคาดหวังของคณะสงฆ์ ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมพร้อมทั้งวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม ประเมินสถานภาพของสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็นไปตามเป้าหมายและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างวัด (โรงเรียน) ชุมชนท้องถิ่น สถานศึกษา ภายนอก องค์การส่วนปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ที่เชื่อมโยงกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหลังจากมีการนำหลักสูตรไปใช้ระยะหนึ่งแล้ว จะมีการ ปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสถานศึกษา สภาพสังคม ความรู้ ค่านิยมและวิถีท้องถิ่น จึงดาเนินจัดทำเป็นสาระท้องถิ่น เพื่อใช้ในการศึกษาเรียนรู้และจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนในแต่ละโรงเรียนต่อไป

๔) ความรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โรงเรียนทั้ง ๔ แห่งจะมีรูปแบบการจัดการเรียน การสอนและการจัดการความรู้ให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของฐานความรู้ การปฏิรูป การศึกษาและเทคโนโลยี สื่อ สารสนเทศสมัยใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับ ผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้งาน โรงเรียนมีการรวมกลุ่มและจัดการอบรม ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างและผลิตสื่อการเรียนรู้โดยขอความ ร่วมมือบุคลากรจากหน่วยงานต้นสังกัดและอาศับุคคลากรที่มีจิตอาสาจากสถานศึกษา หน่วยงานและ องค์การภายนอกในพื้นที่ใกล้เคียงให้มาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับบุคลากร ประกอบกับในอนาคต แต่ละโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนเซตุนศึกษา มีแนวโน้มเปิดรับความรู้วิทยาการสมัยใหม่ด้านความรู้ สายวิชาชีพเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ความรู้ด้านไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มาพัฒนาเป็นหลักสูตร ของสถานศึกษาเพื่อปรับกลยุทธ์การศึกษาตามความสนใจของผู้เรียนที่มีค่านิยมเปลี่ยนไป เป็นการสร้าง แรงจูงใจให้กับเยาวชนหันเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ แผนกสามัญศึกษามากขึ้น ทั้งยังเป็ นการวางรากฐานผู้ที่จบการศึกษาต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและสามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบ อาชีพเมื่อลาสิกขาออกไป นอกจากนี้แต่ละโรงเรียนมีทิศทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น แต่ยังคงขาดการวิจัยพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับใช้ในการ เรียนรู้

๒.๔.๒.๒ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการความรู้ ๖ ด้าน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้ง ๔ แห่ง มีรูปแบบการศึกษาโดยไม่ได้ละทิ้ง กระบวนการจัดการความรู้ตามหลักสากล อันประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ๖ ด้าน โดยเชื่อมโยง กับการจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และความรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ตลอดจนความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือได้ว่ากระบวนการจัดการความรู้ตามหลักสากล มีความสำคัญ

ต่อการขับเคลื่อนให้การจัดการศึกษาเรียนรู้และยกระดับคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้น โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑) การกำหนดความรู้ แม้โรงเรียนโดยคณะกรรมการโรงเรียนปรีดิตรธรรม แผนกสามัญศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา ได้พยายาม กำหนดหลักสูตร และความรู้ที่ใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้ง ๔ แห่ง ให้มีความสอดคล้องกับ ความรู้ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ ความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษา และความรู้ เกี่ยวกับวิถีชุมชนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนแล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงหลักสูตรที่ใช้ในการเรียน การจัดการเรียนการสอนยังขาดความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นปรีดีสามัญ เนื่องจากอิงกับความรู้ ทางโลกมากเกินไปทำให้เป็นภาระแก่ผู้เรียนในการพัฒนาความรู้ให้มีความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม ฉะนั้น โรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต้นสังกัดต้องระดมสมองช่วยกันหาจุดร่วม ที่มีความลงตัว เหมาะสมและเป็นแนวทางที่เป็นไปได้ มาทำการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ สำหรับใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียนรวมถึงความคาดหวังของคณะสงฆ์และสังคมด้วย

๒) การแสวงหาความรู้ โรงเรียนเน้นไปที่การแสวงหาความรู้ของครูผู้สอนเป็น สำคัญเกี่ยวข้องกับความรู้ที่มองเห็นได้หรือความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ที่อยู่ใน ตัวตน (Tacit Knowledge) เช่น การทำวิจัยในชั้นเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด การศึกษาต่อ การศึกษา ดูงาน การอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาความรู้มาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน และใช้เป็นเงื่อนไขในการประเมิน คุณภาพทางการศึกษา ส่วนการแสวงหาความรู้ของนักเรียนมีการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยส่วนมากมาจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอก สถานศึกษาในรูปแบบการแสวงหาความรู้จากตำรา สื่อ ระบบคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี เพื่อนักเลาณมิตร และการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสอดคล้องหลักสูตรของสถานศึกษา

๓) การแลกเปลี่ยนความรู้ ครูได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะ การใช้ภาษาสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ของนักเรียนในรูปแบบการถามตอบ การฝึกแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น กิจกรรมบริการทางวิชาการสู่ชุมชนและโรงเรียน การแบ่งกลุ่ม กันทำงาน และมีการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มโรงเรียน เครือข่ายชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและ สถาบันการศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ของบุคลากรครูในรูปแบบ การจัดประชุม การอบรม การสนทนา และมีแนวโน้มการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เทคนิคการสอนระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลกันมากขึ้น รวมถึงได้การอาศัยระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นสื่อกลางและมีบทบาทในการเอื้อให้การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔) การจัดเก็บความรู้ แต่ละโรงเรียนมีรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล ความรู้ในฐานข้อมูล ของโรงเรียนเป็นเพียงความรู้ชัดเล็กๆ และข้อมูลสารสนเทศทั่วไป ซึ่งเป็นความรู้มองเห็นได้และปรากฏ แจ่มชัด (Explicit Knowledge) ในระดับขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดและใช้เป็น ข้อมูลสำหรับประกอบการประเมินคุณภาพทางการศึกษา ส่วนการจัดเก็บข้อมูล องค์ความรู้ในระดับ บุคคลและองค์กรซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่ปรากฏชัดแจ้ง (Tacit Knowledge) เช่น องค์ความรู้ด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค ความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับภาษาบาลี รวมถึงประสบการณ์และเทคนิค

การสอน เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้แบบซ้ำๆ การฝึกฝน การสังเกตการณ์ การสนทนาระหว่างบุคคล โรงเรียนยังต้องพัฒนาในการนำความรู้ที่จัดเก็บมาปรับปรุงให้เหมาะสมต่อการใช้ดำเนินงาน และต้องมีการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมด้านเทคนิค รวมถึงจัดตั้งหน่วยงานและพัฒนาบุคลากรทำความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของความรู้ และพยายามหาวิธีการ รูปแบบการจัดเก็บความรู้ลงในระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมและปฏิบัติได้จริง

๕) การเผยแพร่ความรู้ โรงเรียนยังคงยึดรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะและเผยแพร่ความรู้แบบดั้งเดิมโดยเทศนาสั่งสอน การให้อวาท การสอนในชั้นเรียน การประชุม การจัดกิจกรรม การบรรยายธรรม การใช้วิทยุกระจายเสียง แผ่นพับ และบอร์ดประชาสัมพันธ์ รวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลทั่วไป แต่ปัจจุบันโรงเรียนแต่ละแห่งก็ได้มีการประยุกต์และพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยอาศัยสื่อ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญที่เอื้อให้การเผยแพร่ความรู้เกิดความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้และเกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา แต่มีข้อสังเกตว่า การเผยแพร่ความรู้ของโรงเรียนทั้ง ๔ แห่ง ยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัด ชุมชนใกล้เคียงตลอดจนถึงผู้ที่สนใจเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ทำให้การหมุนเวียนหรือถ่ายโอนความรู้ยังไม่ทั่วถึง

๖) การประยุกต์ใช้ความรู้ โรงเรียนมีแนวทางการประยุกต์ใช้ความรู้ที่การเน้นส่งเสริมให้ครูและนักเรียนนำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการกำหนดความรู้ แสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ จัดเก็บความรู้ เผยแพร่ความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้เบื้องต้น ไปสู่ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ในการเรียนการสอน การปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ยังคงมีความแตกต่างกันเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตามนโยบายและวิธีคิดของผู้บริหารในแต่ละโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เสริมสร้างนิสัยให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยมีครูคอยเป็นพี่เลี้ยงคอยประคับประคองแนะนำ และเสริมความรู้ให้ในส่วนที่บกพร่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาและประยุกต์ใช้ความรู้ไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

๒.๔.๒.๓ ปัจจัยด้านขั้นตอนการจัดการความรู้ ๓ ขั้นตอน

๑) ปริยัติ (ความรู้) การศึกษาเรียนรู้แบบดั้งเดิมตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดขั้นตอนการจัดการความรู้เชิงพุทธขึ้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้ง ๔ แห่ง มีแนวทางเรียนรู้ด้านปริยัติ เป็นไปตามพันธกิจและวัตถุประสงค์ของคณะสงฆ์ คือให้นักเรียนมีความรู้ดี ประพฤติดี (วิชาธนะ) ดำเนินจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ในกรอบของความรู้ ๔ ด้าน อันได้แก่ (๑) ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา (ความรู้ดั้งเดิม) (๒) ความรู้สายสามัญ (ความรู้แกนกลาง) (๓) ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความรู้เชิงอนุรักษ์) และ (๔) ความรู้ด้านวิทยาการสมัยใหม่ (ความรู้เสริม) ให้เข้ากับบริบทของโลกและยุคปฏิรูปการศึกษา รวมถึงการศึกษาเรียนรู้ตามนโยบายของภาครัฐ แต่ความรู้ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักพระธรรมวินัย มีความเหมาะสมกับนักเรียนและสังคมให้การยอมรับ สำหรับขั้นตอนการจัดการความรู้ตามหลักปริยัตินั้นถือเป็นความรู้ที่จำเป็น ทำให้ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดแนวคิดในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเพื่อยกระดับ

คุณภาพทางการศึกษาในสายพระปริยัติสามัญให้มีความใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับโรงเรียนสามัญของรัฐและเอกชนต่อไป

๒) ปฏิบัติ (ลงมือปฏิบัติ) การนำความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเรียนรู้ตามขั้นตอนปริยัติมาสู่ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติถือเป็นกระบวนการที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้ง ๔ แห่งมีวิธีการนำความรู้ทั้ง ๔ แนวทางหลักที่ได้การศึกษารับรู้จากตำรา ครู เพื่อนักเรียนมิตร สื่อ เทคโนโลยี การสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่องทางอื่นๆ โดยส่วนมากจะเป็นความรู้ที่แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ไปสู่ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามหลักการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ ที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) และพยายามเน้นการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered learning) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับสถานการณ์จริง รู้จักแก้ปัญหาและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล การปฏิบัติตามแนวทางการจัดการความรู้เชิงพุทธจะแสดงออกมารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมชน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมของสงฆ์ การจัดแข่งขันทักษะทางวิชาการ และการทำงานกลุ่ม ซึ่งถือเป็นขั้นตอนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความรู้ที่ชัดเจนมากขึ้นจนนำไปสู่การแปลงความรู้ให้ฝังลึกเข้าไปในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ในขั้นตอนปฏิเวธต่อไป

๓) ปฏิเวธ (ตื่นรู้/เข้าใจ) การจัดการความรู้เชิงพุทธในขั้นสุดท้ายคือหลักปฏิเวธ เป็นความรู้ที่เรียกว่าปัญญา เพราะเกิดความเข้าใจตื่นรู้สามารถเทียบเคียงได้กับความรู้ที่ไม่แจ้งชัด (Tacit Knowledge) ถือเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการศึกษาเรียนรู้และลงมือปฏิบัติมาตามลำดับ การศึกษาเรียนรู้เชิงพุทธทำให้นักเรียนมีความรู้แจ้งและเข้าใจจนเกิดเป็นทักษะและความชำนาญเฉพาะบุคคลโดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เช่น ทักษะในการแสดงธรรม การเขียนเรียงความ แกักรหัสธรรม ความรู้ภาษาบาลี ความชำนาญในการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิและเดินจงกรม นอกจากนี้ ยังมีความรู้และทักษะที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละโรงเรียน เช่น นักเรียนโรงเรียนเซตุพนศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการต่อกลาย การทาดุง ส่วนโรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล ชำนาญและทักษะในการสวดทานองสรภัญญะอีสาน การทำพิธีสู่ขวัญ การทำบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น แต่เมื่อมองไปถึงความตื่นรู้และเข้าใจของนักเรียนจากการศึกษา พบว่าการจัดการความรู้เชิงพุทธในขั้นตอนปฏิเวธนั้น นักเรียนเกิดการตื่นรู้และเข้าใจที่ดีในวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ส่วนความเข้าใจและตื่นรู้ในวิชาสามัญทั่วไป เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ยังอยู่ในระดับขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับพัฒนาการทางสมองของผู้เรียนแต่ละด้านเท่านั้น ยังไม่เกิดเป็นความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง เนื่องจากนักเรียนมีการศึกษาเรียนรู้ในลักษณะเชิงสหวิทยาการคือเน้นความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

๒.๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๒.๕.๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต^{๑๐๓}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

- ๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๑๐๔๐๕
- ๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต
- ๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Wattaphajalrunpord school
- ๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๒๘ หมู่ที่ ๕ วัดท่าพระเจริญพรต ตำบลบ้านมะเกลือ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๐๓๒๑๑ โทรสาร ๐๕๖-๒๐๗๒๑๑ E-mail - ที่อยู่เว็บไซต์ -

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระมหาไพโรจน์ จนทปญญ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ ๕๘ ปี วุฒิการศึกษา ปธ.๗ พธ.บ.,กศ.ม.(การบริหารการศึกษา) สังกัดวัดเทพสามัคคีธรรม ตำบลบางม่วง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ (วัน/เดือน/ปี) ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๖ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) เจ้าอาวาสวัดเทพสามัคคีธรรม เจ้าคณะอำเภอชุมตาบง
- ๓) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-ม.๓) เมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕
- ๔) ประวัติความเป็นมา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้เปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีพระนิโรธรักขิต เป็นผู้จัดการ และพระมหาไพโรจน์ จนทปญญ์ เป็นครูใหญ่ ในการเรียนการสอนนั้น ในตอนแรกทางวัดได้ใช้บุคลากรครูผู้สอนที่อยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงวัดให้มาช่วยสอน ในปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดท่าพระเจริญพรต สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๔
- ๕) วิสัยทัศน์ของโรงเรียน (Vision of School) นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต ประพฤติดี ความรู้ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย มีความสุข เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานตามหลักสูตร และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม
- ๖) พันธกิจ (Mission Statement)
 - ๖.๑ โรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต มุ่งมั่น จัดการศึกษาในระบบ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน
 - ๖.๒ พัฒนาครูให้มีศักยภาพทางการสอนมีจรรยาบรรณตามมาตรฐานในวิชาชีพครู

^{๑๐๓}โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=213:2010-01-30-07-29-13&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

๖.๓ เน้นให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสนับสนุนให้การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

๖.๔ มีศูนย์บริการด้านการศึกษา ที่พร้อมรองรับความต้องการของผู้เรียน

๖.๕ จัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้

๖.๖ มีความสัมพันธ์ต่อชุมชนและช่วยเหลือสังคม

๗. เป้าประสงค์ (Goal) สถาน ศึกษาโรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต จะจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามศักยภาพและความเสมอภาคทางการเรียนรู้ตาม ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา มีทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพและเรียนต่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

๗.๑ นักเรียนได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

๗.๒ บริหารการศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

๗.๓ บุคลากรมีขวัญกำลังใจ พัฒนาสู่ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ

๘.๔ ให้ชุมชนและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนและร่วมมือในการจัดการศึกษา

โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

๗.๕ สถานศึกษานานาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย

๘. สี่ประจำโรงเรียน สี่ฟ้า หมายถึง ความรอบรู้และอ่อนน้อมสดชื่น สี่เหลือง หมายถึง ความมีคุณธรรมและจริยธรรม สี่ฟ้า+สี่เหลือง หมายถึง มีความรู้คู่คุณธรรม

๙. ดอกไม้ประจำโรงเรียน ดอกบัว หมายถึง นำบูชาขึ้นไปถึงทั้งความรู้และพฤติกรรม

๑๐. อัตลักษณ์โรงเรียน ส่งเสริมธรรม-บาลี มุ่งงานฝีมือ

๑๑. ปรัชญาโรงเรียน ทนโต เสฏฐมโนสุสสสุ แปลว่า มนุษย์จะได้ดีด้วยการฝึกฝนและอบรมตนเอง

๑๒. คำขวัญโรงเรียน พฤติกรรมงดงาม สรรค์สร้างความรู้ เชิดชูคุณธรรม

๑๓. อักษรย่อโรงเรียน ว.พ. (วัดท่าพระเจริญพรต)

๒.๕.๒ โรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา^{๑๐๔}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๑๐๔๐๒

๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา

๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) kiriwong vitaya school ถนนมาตุลี ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๖-๔๔๑๕๕๒๖ โทรสาร ๐๕๖-๓๑๒๑๗๕ E-mail watkiriwong@hotmail.com ที่อยู่เว็บไซต์ www.kiriwong.ac.th

^{๑๐๔}โรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onabgo.th/index.php?option=com_content&view=article&id=210:2010-01-30-07-21-43&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระครูปลัดกมล จันทวโส ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ ๓๘ ปี
วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, พธ.บ., กศ.ม. วิชาเอก การบริหารการศึกษา สังกัดวัดศรีวังค์ ตำบลปากน้ำโพ
อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- ๓) ผู้จัดการโรงเรียนชื่อ พระครูนิยมนิกจจานุกิจ อายุ ๕๔ ปี วุฒิการศึกษา
นักธรรมชั้นเอก, นิติศาสตร์บัณฑิต สังกัดวัดศรีวังค์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
ได้รับแต่งตั้งเมื่อ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๒ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) รองเจ้าอาวาสวัดศรีวังค์
- ๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ -ม.๓) เมื่อ ๒๙
ธันวาคม ๒๕๓๕
- ๕) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ -ม.๖) เมื่อ ๒๙
ธันวาคม ๒๕๓๕
- ๖) ประวัติและความเป็นมาของสถานศึกษา โรงเรียนศรีวังค์วิทยา เป็นโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๔ เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๕
พระครูพรหมญาณวิกรม เจ้าอาวาสวัดศรีวังค์ เจ้าคณะอำเภอเมืองนครสวรรค์ (ปัจจุบันเป็น เจ้าคุณ
พระราชพรหมจารย์ วิ.) ได้ดำริขอเปิดสำนักเรียนวัดศรีวังค์ เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ ตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๓๖ เปิดให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตร
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามใบอนุญาต กรมการศาสนา กระทรวง ศึกษาธิการเลขที่ ๘๘/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๕
โดยให้ชื่อว่า “โรงเรียนศรีวังค์วิทยา” โดยมีพระครูพรหมญาณวิกรม ปธ.๕ เป็นผู้จัดการ และพระมหาบุญทัน รัตนวงโค
ป.ธ.๗ เป็นครูใหญ่ เปิดเรียนครั้งแรก มีนักเรียน ชั้น ม.๑ จำนวน ๖๐ รูป นักเรียนชั้น ม.๔ จำนวน
๔๐ รูป รวม ทั้งสิ้น ๑๐๐ รูป จนถึงปัจจุบันโรงเรียนศรีวังค์วิทยาได้ทำการเรียนการสอนแผนกสามัญ
ศึกษา (ม.๑-๖) จนเป็นที่ยอมรับของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียง เปิดรับ
พระภิกษุสามเณร และเด็กชาย เข้ามาบวชเรียน โดยเปิดทำการสอนครั้งแรกในระดับชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ ๑ และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ มีจำนวน ๒ ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม
๑๐๐ รูป ในปัจจุบัน ได้เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๖
- ๗) อัตลักษณ์โรงเรียนศรีวังค์วิทยา "รอบรู้วิชา หลักธรรมมานาชีวิ เป็นคนดีสู่สังคม"
- ๘) วิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้ประพฤติดี มีศีลธรรม ปฏิบัติตนตามหลัก
พระธรรมวินัย มีจิตสำนึกในความเป็นศาสนทายาท เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และดำรงตนอยู่ในสังคม
ได้อย่างเหมาะสม
- ๙) พันธกิจ มุ่งจัดการเรียนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถทั้งทางธรรม และทางโลก
เน้นให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สร้างจิตสำนึก
ให้รู้จักพอเพียง อนุรักษ์ศาสนสมบัติ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม

๑๐) เป้าหมาย

(๑๐.๑) ให้นักเรียนที่ขาดผู้อุปการะและขาดโอกาสเข้ารับการศึกษาระบบ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๑๐.๒) ปลุกจิตสำนึกของความเป็นสมณะ ให้เห็นคุณค่าความเป็นศาสนทายาท

(๑๐.๓) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาทั้งทางธรรม และทางโลก

(๑๐.๔) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกด้าน
อย่างต่อเนื่อง

(๑๐.๕) ให้มีความสัมพันธ์ต่อชุมชนและมีจิตสาธารณะ

๑๑) หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอน โรงเรียนคีรีวงศวิทยาใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เน้นการสอน ศิลป์ ภาษา วิชาเพิ่มเติม ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาบาลี และคอมพิวเตอร์^{๑๐๕}

๒.๕.๓ โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา^{๑๐๖}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๗๐๔๐๗

๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา

๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Watwapeeratanaramvitthaya school

๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๑ หมู่ที่ ๒ วัดวาปีรัตนาราม ตำบลหนองโพ
อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๔๐ โทรศัพท์ ๐๘๖ ๑๙๒๘-๗๓๐๗ โทรสาร ๐ ๕๖๓๓
๘๒๑๓ E-mail – ที่อยู่เว็บไซต์ –

๒. ข้อมูลทั่วไป

๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒

๒) ชื่อผู้บริหาร พระปลัดบุญวิริช ปุญญกาโม ตำแหน่ง ผู้จัดการ อายุ ๔๕ ปี
วุฒิการศึกษา - สังกัดวัดวาปีรัตนาราม ตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้ง
เมื่อ - ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) -

๓) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ – ม.๓) เมื่อ ๑๔
พฤษภาคม ๒๕๓๖

๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ -ม.๖) เมื่อ ๑๗
พฤศจิกายน ๒๕๓๙

^{๑๐๕}โรงเรียนวัดคีรีวงศวิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kiriwong.ac.th/index.php/2011-02-17-10-03-30>. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

^{๑๐๖}โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=216:2010-01-30-07-34-36&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

๒.๕.๔ โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา^{๑๐๗}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

- ๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๑๐๔๐๔
- ๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา
- ๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Watsainorevittaya school
- ๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๘๐/๒ หมู่ที่ ๑๒ วัดไทรเหนือ ถนนโกสีย์ ตำบลวัดไทร อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๓๓๖๔๗๓๔ โทรสาร ๐๕๖-๓๓๖๔๗๓ E-mail Watsainorevittaya@hotmail.com ที่อยู่เว็บไซต์ -

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระชัยวัฒน์ จิตตมโล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ ๕๒ ปี วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ ๑) บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) สังกัดวัดไทรเหนือ ตำบลวัดไทร อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ(วัน/เดือน/ปี) ๑ มิถุนายน ๒๕๔๘ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) -
- ๓) ผู้จัดการโรงเรียนชื่อ พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ อายุ ๔๙ ปี วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ปธ.๖, พธ.บ., กศ.ม สังกัดวัดไทรเหนือ ตำบลวัดไทร อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ ๑ เมษายน ๒๕๔๘ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) เจ้าอาวาสวัดไทรเหนือ
- ๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ - ม.๓) เมื่อ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๖
- ๕) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ -ม.๖) เมื่อ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๖

๒.๕.๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว^{๑๐๘}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

- ๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๕๐๔๐๘
- ๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว
- ๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Wat Somseow Ecclesiastical Secondary School
- ๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๒๑๖ หมู่ที่ ๒ วัด ส้มเสี้ยว ตำบลท่าจั่ว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๘๐ โทรศัพท์ ๐๘๙ ๘๕๙ ๘๙๙๕ โทรสาร ๐๕๖๓๕๐๓๒๑ email ที่อยู่เว็บไซต์ -

^{๑๐๗}โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=212:2010-01-30-07-27-33&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

^{๑๐๘}โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=214:2010-01-30-07-31-20&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระครูนิพนธ์วรานุกิจ กุศลจิตโต ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ ๔๕ ปี การศึกษา พธ.บ., กศ.ม. สังกัดวัดส้มเสี้ยว ตำบลท่าจั่ว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ(วัน/เดือน/ปี) ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) -
- ๓) ผู้จัดการโรงเรียนชื่อ พระครูนิยุตธรรมศาสน์ อายุ ๖๗ ปี วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก , ม.๓, ปบ.ส. สังกัดวัดส้มเสี้ยว ตำบลท่าจั่ว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้ง เมื่อ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๘ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) เจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย
- ๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ - ม.๓) เมื่อ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๗

๒.๕.๖ โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า)^{๑๐๙}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

- ๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๑๒๐๔๐๙
- ๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา
- ๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Srinapakhetwittaya school
- ๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๗๖ หมู่ที่ ๑ วัดตากฟ้า ตำบลตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๙๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๔๒๑๕๘ โทรสาร ๐๕๖-๒๔๒๑๕๘

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระมหาวชิษฎ์กนต์ ปฎิภาณกวี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ - ปี วุฒิการศึกษา ป.ธ.-, กศ.ม. การศึกษามหาบัณฑิต สังกัดวัดตากฟ้า ตำบลตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๙๐ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ(วัน/เดือน/ปี) ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์
- ๓) ผู้จัดการโรงเรียนชื่อ พระราชปัญญาเวที อายุ ๕๑ ปี วุฒิการศึกษา ป.ธ.๙ , กศ.ม.การศึกษามหาบัณฑิต สังกัดวัดตากฟ้า ตำบลตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๙๐ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) รองเจ้าคณะภาค ๔
- ๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ -ม.๓) เมื่อ ๑๑ กันยายน ๒๕๓๙
- ๕) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ -ม.๖) เมื่อ ๒๕๕๓
- ๖) ประวัติความเป็นมา โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา) ตั้งอยู่เลขที่ ๗๖ หมู่ที่ ๑ วัดตากฟ้า พระอารามหลวง ตำบลตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งอยู่ภายในบริเวณ

^{๑๐๙}โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=215:2010-01-30-07-32-47&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

^{๑๑๐}โรงเรียนศรีนภะเทวีวิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, <http://www.wattakfa.com/> [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

๘) หลักการจัดการศึกษา โรงเรียนศรีนครินทรวิทยาสังคห (พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา) ได้วางหลักการจัดการศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

(๘.๑) วิสัยทัศน์ มุ่งจัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณร เป็นศาสนทายาทที่ดี เป็นแบบอย่างในการประพฤติและเผยแผ่หลักธรรม พร้อมทั้งประมวลความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม อย่างมีความสุข

(๘.๒) พันธกิจ

- พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน
- พัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ
- ปลุกฝังการเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา
- จัดและรักษาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเป็นอยู่
- ผลิตศาสนทายาทที่ดี มีประสิทธิภาพ โดยให้เกิดความรัก และความหวงแหน

วัฒนธรรมของชาติ พระศาสนา

- ประสานความร่วมมือกับชุมชนและสนับสนุนภูมิปัญญา ประเพณีท้องถิ่น

(๘.๓) เป้าประสงค์

ได้อย่างชาญฉลาด

- ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่

และคอมพิวเตอร์

- ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและเป็นคนดีของสังคม
- ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาบาลี ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ

- ผู้เรียนสามารถเผยแผ่พระธรรมคาสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

- ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็นทำเป็น

ในฐานะเป็นศาสนทายาทที่ดี ได้อย่างเหมาะสม

- ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ และปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่างๆ

(๘.๔) คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและที่อื่น
- ผู้เรียนมีระเบียบวินัย
- ผู้เรียนมีศัลจารวัตรตรงตามเหมาะสมกับสมณรูป
- ผู้เรียนใฝ่เรียนและกล้าแสดงออก

(๘.๕) ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

- ด้านการบริหารและการจัดการ
- มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร

ต่อเนื่อง

- มีการแจ้งผลการดำเนินการด้านการศึกษาแก่ชุมชน อย่างสม่ำเสมอและ

- มีการจัดการระบบบริหารงานและการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบงานในฝ่าย
อย่างชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน

- มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ในการบริหารงานเพื่อให้งานเป็นปัจจุบัน
และทันสมัยอยู่เสมอ

- ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

- เร่งรัดพัฒนาปรับปรุงบำรุงรักษาอาคารสถานที่

- เร่งรัดพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค และระบบการสื่อสาร
ภายในโรงเรียนให้เพียงพอ เหมาะสมและมีคุณภาพ

- จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้เป็นอุทยานการศึกษา
มีความราบรื่น สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้

- ส่งเสริมให้นักเรียนมีอุปกรณ์และครุภัณฑ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยให้นักเรียน
ได้เรียนรู้อย่างพอเพียงและต่อเนื่อง เพื่อยกระดับการศึกษาสู่ความเป็นสากล

- พัฒนาห้องสมุดให้ได้มาตรฐานเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาค้นคว้า

- เร่งรัด อนุรักษ์ จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ ห้องศิลปวัฒนธรรมและห้อง
เกียรติยศของโรงเรียน

- ด้านหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

- โรงเรียนมุ่งเน้นพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูป
การศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ได้แก่
ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด การศึกษาทางไกลระบบดาวเทียม

- ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้รับการอบรมเทคนิควิธีการสอน การผลิตสื่อ
อุปกรณ์ต่างๆ

- ส่งเสริมให้ครู อาจารย์ได้ไปศึกษาดูงานเพื่อรับวิทยาการใหม่ๆ และ
นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

- พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยชุมชนมีบทบาทและสนับสนุนเรื่องเนื้อหา
สื่ออุปกรณ์ การจัดกิจกรรมภูมิปัญญาและวิทยาการ

- ด้านบุคลากร

- ส่งเสริมสวัสดิการแก่บุคลากรทั้งในด้านการดำรงชีวิต ด้านครอบครัว
ด้านเพิ่มพูนความรู้ การทวียจัยเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาการเรียนการสอน

- ชักนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน ตามความเหมาะสม
เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

- จัดหาอัตรากำลังครูอาจารย์ให้มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน จัดแบ่งหน้าที่
ได้ตรงตามความสามารถ และได้รับขวัญกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

๘) การพัฒนาบุคลากร สำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้าเล็งเห็นว่า ทรัพยากรทางการศึกษา
มีค่าต่อการพัฒนาสังคมไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา “ผู้สอน” หรือ “ผู้เรียน” โดยมีแนวความคิดว่า การที่อบรม
สั่งสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาตัวผู้สอนให้เป็นผู้พัฒนาตนเอง และส่งผลโดยตรงไปยังการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น สำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า จึงได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรภายในสำนักศาสนศึกษา ดังนี้

(๙.๑) การนิเทศงาน เป็นการชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขการปฏิบัติงาน โดยเน้นย้ำทั้งในส่วนที่เป็นผลงาน (goal) วิธีในการปฏิบัติงาน (way) โดยจะดำเนินการจัดประชุมครู และนักเรียน การเดินตรวจชั้นเรียน การสังเกตการสอนของครูรวมทั้งการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูรายบุคคล

(๙.๒) การอบรม ทางผู้บริหารของโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญของการอบรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ได้เน้นย้ำความสำคัญของการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงให้ความสำคัญในการส่งผู้สอนไปอบรมตามสถานที่ ที่ทั้งภาคราชการและภาคเอกชนจัด โดยจัดส่งผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านโดยมีข้อกำหนดว่า หากผู้สอนท่านใดเข้ารับการอบรมในเรื่องใดจะต้องกลับมาพัฒนาผู้สอนในสาขาที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจ ได้รับทราบถึงความรู้ที่ผู้สอนท่านนั้นได้ไปอบรมมา

(๙.๓) การศึกษาต่อ มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาเพราะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ของบุคคลโดยตรงเพื่อการพัฒนาการทำงานและส่วนหนึ่งย่อมส่งผลประโยชน์หรือผลกระทบทางบวกให้แก่สำนักศาสนศึกษาโดยตรง

๑๐) นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน สื่อการสอนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน มีความสำคัญในการใช้ช่วยเหลือให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนและเข้าใจบทเรียนได้อย่างแจ่มแจ้งขึ้น พระราชปัญญาเวที ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสื่อที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะเห็นว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน โดยท่านมีแนวคิดที่ว่า สื่อการสอนหรืออุปกรณ์การสอนนั้นจะต้องทำให้ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว โดยสื่อที่ใช้ในสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า มีลักษณะดังนี้

(๑๐.๑) สื่อที่เป็นธรรมชาติ โดยยึดหลักแห่งธรรมชาติในการสื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงธรรมะ และมักใช้สถานที่ในบริเวณวัด เช่น บริเวณใต้ต้นไม้ ศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาเอนกประสงค์ ฯลฯ

(๑๐.๒) สื่อที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยี และปัจจุบันได้จัดให้มีห้องเรียนคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

(๑๐.๓) สื่อที่เป็นเอกสาร สิ่งพิมพ์ ได้แก่

- หนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับการศึกษาต่างๆ หนังสือเกี่ยวกับธรรมะ หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกฉบับประชาชน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ หนังสือรวบรวมพุทธศาสนสุภาษิต และหนังสือ คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา แบบฝึกหัด แบบทดสอบและแบบประเมินผล จริยศึกษาต่าง ๆ

- แผนที่ที่ใช้สอนพุทธประวัติ แสดงชาติภูมิ ตำบลและสถานที่เกี่ยวข้องในประเทศอินเดีย และ เนปาล

- รูปภาพ เช่น ภาพพุทธประวัติ ปูนียสถาน ปูนียวัตถุ การจัดกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ ภาพข่าวและเหตุการณ์

- แผนภูมิแสดงญาติวงศ์ของพระพุทธเจ้า

- เทป วิทยู เพื่อฟังการสวดมนต์และฟังเทศน์

- ชุดการสอน ฯลฯ

(๑๐.๔) สื่อที่เป็นครู ทำย้ำเน้นว่าผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติที่ดี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความประพฤติน่าเลื่อมใสน่ายึดถือเป็นแบบอย่าง ซึ่งจะส่งผลให้ดึงดูดใจผู้ฟังให้เลื่อมใสและปฏิบัติตาม และในบางกรณี จะเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา เช่น พระนักเทศน์ อนุศาสนาจารย์ หรือพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยายหรือแสดงธรรมพิเศษ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักธรรมมากยิ่งขึ้น

(๑๐.๕) สื่อการเรียนทั่วไป ได้แก่ การทัศนศึกษา การเชิญวิทยากร และสื่อสารมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

๒.๕.๗ โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา^{๑๑}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

- ๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๑๐๔๐๑
- ๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา
- ๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Watnongplingwiththaya School
- ๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๙๔ หมู่ที่ ๑ วัดหนองปลิง ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๓๒๖๗๐๗ โทรสาร -E-mail - ที่อยู่เว็บไซต์ <http://www.watnongpling.com>

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ ๕๖ ปี วุฒิการศึกษา ป.ธ.๙ ปริญญาโท วิชาเอก บริหารการศึกษา สังกัดทบกลาง ตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ (วัน/เดือน/ปี) ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) รองเจ้าคณะอำเภอชุมแสง
- ๓) ผู้จัดการโรงเรียนชื่อ พระครูนิพนธ์วิริยกิจ อายุ ๕๙ ปี วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก, ปริญญาโท สังกัดวัดหนองปลิง ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) เจ้าคณะตำบลนครสวรรค์ออก
- ๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ - ม.๓) เมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๑
- ๕) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) เมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

^{๑๑}โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=209:2010-01-30-07-16-02&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365, [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

๒.๕.๘ โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม^{๑๒}

๑. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

- ๑) รหัสสถานศึกษา ๗๐๖๐๐๑๐๔๐๓
- ๒) ชื่อสถานศึกษา (ไทย) โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม
- ๓) ชื่อสถานศึกษา (ภาษาอังกฤษ) Pre-Pali Udomsueksa school Of Wat Phodharam
- ๔) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ ๔๗๔ หมู่ที่ ๖ วัดโพธาราม ถนนโกสีย์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๒๔๑๔ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๖๖๑๓ E-mail -ที่อยู่เว็บไซต์ <http://watphotharam.net/pusb>

๒. ข้อมูลทั่วไป

- ๑) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒
- ๒) ชื่อผู้บริหาร พระราชวรเมธี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อายุ ๕๘ ปี วุฒิการศึกษา ป.ธ.๙, พธ.บ., ศษ.บ., อ.ม., กศ.ด. สังกัดวัดบรมธาตุ ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้รับแต่งตั้งเมื่อ (วัน/เดือน/ปี) ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) เจ้าอาวาสวัดบรมธาตุ รจจ.กำแพงเพชร
- ๓) ผู้จัดการโรงเรียนชื่อ พระเกศวิกรม อายุ ๗๒ ปี วุฒิการศึกษา ป.ธ.๖ สังกัดวัดโพธาราม ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับแต่งตั้งเมื่อ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ตำแหน่ง (พระสังฆาธิการ) เจ้าคณะอำเภอเมืองนครสวรรค์
- ๔) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ – ม.๓) เมื่อ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๒
- ๕) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) เมื่อ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๒
- ๖) ประวัติความเป็นมา พ.ศ.๒๕๔๑ คราวประชุมคณะกรรมการวัดประจำเดือน สิงหาคม ได้มีมติของคณะกรรมการ โดยมีหลวงพ่อดุสิตนันทนสิกขการ (พระเกศวิกรม) เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนเป็นประธานอนุมัติให้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนพระปริยัติสามัญขึ้นอีกแผนกหนึ่งในวัดตามโครงการฯ ที่พระมหาวิระ วรปญโญ ป.ธ. ๙ (พระราชวรเมธี) ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นผู้เสนอ โดยมอบให้คณะครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโพธารามเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการศึกษาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ตามขั้นตอนดังนี้
 - (๑) ดำเนินการติดต่อประสานงาน กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา เพื่อศึกษารายละเอียด
 - (๒) จัดตั้งกองทุนดำเนินการศึกษา จำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท และกองทุนนิธิการศึกษาอีก ๕๐๐,๐๐๐ บาท

^{๑๒}โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=211:2010-01-30-07-25-16&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365, [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

(๓) เดือนมกราคม ๒๕๔๒ เสนอประธานกลุ่ม ๗ (พระครูพัชรธรรมโสภิต) เพื่อลงนามเห็นชอบในการจัดตั้ง

(๔) เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เสนอเอกสารขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนโดยขออนุญาต ชื่อภาษา ภาษาไทยว่า “โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม” นครสวรรค์ โดยมีอักษรย่อว่า “ร.ร.บพ.” ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Pre-Pali Uddomsueksa School of Wat bodaram” โดยมีอักษรย่อว่า “PUSB”

(๕) เดือนเมษายน เปิดรับสมัครนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔

(๖) เดือนเมษายน เอกสารเสนอขออนุญาตตีกลับมาเนื่องจากมีระเบียบกระทรวง ออกในเดือน มีนาคม ให้โรงเรียนที่ขอจัดตั้งใหม่ต้องผ่านคณะกรรมการการศึกษาประจำจังหวัด

(๗) วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๒ เปิดเรียนโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม มีนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๙๔ รูป มัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๓๖ รูป

(๘) เดือนมิถุนายน ๒๕๔๒ เสนอเอกสารเข้าสู่คณะกรรมการการศึกษาจังหวัด นครสวรรค์ ได้รับพิจารณาผ่านความเห็นชอบ และเสนอต่อกรมการศาสนา

(๙) ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนได้ตามเสนอ จากกระทรวงศึกษาธิการในเดือน มิถุนายน ๒๕๔๓ ให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒

๓) วัตถุประสงค์ การจัดตั้งโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม ในสำนักศาสน ศึกษาวัดโพธาราม เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายในการเรียนด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และสามัญ นักเรียนทุกรูปในสำนักศาสนศึกษา ย่อมได้ชื่อว่าได้รับการศึกษาในระบบ ตามพระราชบัญญัติ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ ก่อให้เกิดการเรียนรู้พอเหมาะสมแก่นักเรียนทุกรูปตามความสามารถ ผู้ที่ต้องการเรียนนักรธรรม ย่อมได้เรียน ผู้ที่ต้องการเรียนบาลีย่อมได้เรียน ผู้ที่ต้องการเรียนวิชาการทางโลก ย่อมได้เรียน

๘) ตราสัญลักษณ์

(๑) ดอกบัวตูมสีชมพู ๗ ดอก หมายถึง การกำเนิดพระพุทธศาสนา คือ ดอกบัว ที่ผู้ศรัทธารับเจ้าชายสิทธัตถะในวันประสูติ เสด็จย่างพระบาทได้ ๗ ก้าว เหมือนเป็นการกำเนิด พระพุทธศาสนาที่เป็นรูปธรรม โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม ถือกำเนิดมาเพื่อความก้าวหน้า แห่งการศึกษาของพระภิกษุสามเณร

(๒) ธรรมจักร สีดำ หมายถึง พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่พระภิกษุ สามเณรได้ศึกษาแล้ว ย่อมจะนำหลักธรรมไปสั่งสอนพุทธศาสนิกชนเหมือนว่าได้หมุนวงล้อแห่งพระสัทธรรม ให้แผ่ไปทั่วทิศานุทิศ สีดำเป็นสีที่มั่นคง ดุจพระสัทธรรม

(๓) ใบโพธิ์สีทองเปล่งรัศมี หมายถึง วัดโพธารามที่เป็นแหล่งศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นแหล่งพลังปัญญา เป็นศูนย์รวมน้ำใจของศิษยานุศิษย์วัดโพธาราม

(๔) พระเจดีย์สีทอง หมายถึง พระพุทธเจ้าคือ พระมณฑปวัดโพธาราม ที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุและประดิษฐานหลวงพ่อบุเชน ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์วัดโพธาราม เป็นที่เคารพสักการะของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชน

(๕) ฉัตร ๙ ชั้น สีน้ำเงินเปล่งรัศมี หมายถึง พระอารามหลวงแห่งแรกของ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ที่ได้เรียนพระปริยัติธรรมในโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธารามแล้วย่อมจะได้ ปัญญาเป็นแสงสว่างก่อให้เกิดความสุข ความเจริญเป็นอุดมมงคลชีวิต สีน้ำเงิน หมายถึง พระมหากษัตริย์

(๖) ลายไทย หมายถึง การศึกษาของพระภิกษุสามเณร ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

(๗) ธิเบตพุทธภาษิต หมายถึง ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนบ่งบอกให้เห็นการพัฒนาการความเป็นเลิศทางปัญญา โดยอัญเชิญพุทธภาษิตว่า “นตถิ ปัญญาสมา อาภา” มาเป็นปรัชญาโรงเรียน

๙) วิสัยทัศน์ (Vision) โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม มุ่งจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม เลิศล้ำสามัญบาลี มีจริยวัตร ปฏิบัติตนเป็นศาสนทายาทที่ดี มีกระบวนการคิดสุขภาพกาย-จิตดี เทคโนโลยีล้ำหน้า เห็นคุณค่าและภูมิใจในพระพุทธศาสนา ร่วมรักษาศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมเชิดชูสถาบัน มุ่งมั่นอนุรักษ์ศาสนธรรม นำพาสู่ความสำเร็จ

๑๐) พันธกิจ (Mission)

(๑) พัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีทันสมัย

(๒) พัฒนาปลูกฝัง และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม

(๓) พัฒนาครูสอน และจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

(๔) พัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้อำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

(๕) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๖) จัดให้มีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพความเป็นจริง

(๗) พัฒนาการบริการและการจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

๑๑) เป้าหมายโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม

(๑) นักเรียนในสังกัดสำนักศาสนศึกษาวัดโพธารามทุกรูป มีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมและสามัญศึกษา สามารถคิดอย่างเป็นระบบ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์

(๒) นักเรียนในสังกัดสำนักศาสนศึกษาวัดโพธารามทุกรูป เรียนจบหลักสูตรพระปริยัติธรรม และสามัญศึกษา

(๓) นักเรียนในสังกัดสำนักศาสนศึกษาวัดโพธารามทุกรูป มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ และปฏิบัติตนเป็นศาสนทายาทที่ดี

(๔) โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และเหมาะสม

(๕) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ และนักเรียนทุกรูปมีความปลอดภัย มีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี และห่างไกลยาเสพติด

(๖) นักเรียนในสังกัดสำนักศาสนศึกษาวัดโพธารามทุกรูป เห็นคุณค่าและคุณประโยชน์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีสุนทรียภาพ ด้านศิลปะ มีวัฒนธรรมและมีลักษณะนิสัยที่ดี

(๗) ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในสังกัดสำนักศาสนศึกษาวัดโพธารามทุกรูป มีผลการประเมินผลงานตามสภาพที่เป็นจริง

(๘) ผู้บริหาร ชุมชน ครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหาร และการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๒) ปรัชญาโรงเรียน

โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธารามมุ่งมั่นให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตาราวิชาการสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดปัญญาครบทั้ง ๓ ด้าน คือ

(๑) จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณาเหตุผลด้วยตัวเอง

(๒) สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการสดับการเล่าเรียนหรือการถ่ายทอดต่อกันมา

(๓) ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการลงมือปฏิบัติฝึกหัดอบรม

โดยทางโรงเรียนถือว่าผู้ที่มีปัญญา เหมือนมีแสงสว่างส่องให้เห็นวัตถุสิ่งของในที่มืด ปัญญา คือแสงสว่างส่องนำทางชีวิต ผู้มีปัญญจะสามารถมองเห็นบาปบุญคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ได้ แสงไฟ แสงอาทิตย์ แสงจันทร์สามารถส่องให้เห็นวัตถุต่างๆ ได้เท่าพลังแสงเหล่านั้นจะมีไปถึงส่วนแสงสว่างแห่งปัญญานั้นสามารถมองเห็นได้ทุกสถานการณ์ทั้งในที่แจ้งและในที่มืด โรงเรียนจึงได้อัญเชิญพุทธภาษิตมาเป็นปรัชญาโรงเรียนว่า “นตถิ ปัญญาสมา อาภา แสงสว่างเสมอด้วยปัญญา ไม่มี”

๑๓) คำขวัญโรงเรียน “ความรู้คู่คุณธรรม”^{๑๓๓}

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยที่จะดำเนินการวิจัย ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้

สำหรับการจัดการความรู้ในระบบราชการไทย: กรณีสึกษากรมส่งเสริมการเกษตรกรมอนามัยและกรมสุขภาพจิตผลการศึกษาพบว่า

๑) การจัดการความรู้ของระบบราชการไทยในหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้พบว่า การสร้างและค้นคว้าหาความรู้ส่วนใหญ่มีการสร้างและค้นหาความรู้จากการสอบถามผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ส่วนใหญ่จะจัดเก็บข้อมูลอยู่ในรูปของแฟ้มเอกสารซึ่งทำให้มีข้อจำกัดในการสืบค้น และการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำได้ยากเสียเวลาและบางครั้งอาจจะทำให้ข้อมูลต่างๆ สูญหายไปตามกาลเวลา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการสำรวจพบว่าการนำซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ ได้แก่ การพูดคุยกันระหว่างกลุ่มเพื่อนที่ไม่เป็นทางการ การสอนงานจากหัวหน้า เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ความรู้ที่เป็นประสบการณ์ที่ฝังอยู่ในตัวของผู้แลกเปลี่ยนนอกจากนั้นยังมีการแลกเปลี่ยนแบบเป็นทางการ เช่น การฝึกอบรมประชุมสัมมนากระบวนการสุดท้ายคือการประยุกต์ใช้ความรู้จากการสำรวจ พบว่าหน่วยงาน ทั้ง ๓ หน่วยงาน มีการประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำงานในระดับสูง

^{๑๓๓}โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://watphotharam.net/pusb/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2.

๒) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้จากการศึกษาตัวแปรวัฒนธรรมองค์การที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ร่วมขององค์การการสร้างระบบแรงจูงใจผู้นำหรือผู้บริหารที่เอื้อต่อการเรียนรู้การสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้พบว่ามีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้และเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้โดยรวมจากการสำรวจพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลเรียงตามลำดับมีดังนี้คือ

(๑) ผู้นำหรือผู้บริหารที่เอื้อต่อการเรียนรู้

(๒) การสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

(๓) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้

๓) ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้จากการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้ทั้งในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ในการทำงานและรูปแบบการบริหารงานโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแต่อย่างไรก็ตามเมื่อนำเรื่องของผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานกับรูปแบบการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีมาเปรียบเทียบกันพบว่าการจัดการความรู้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า เช่น เรื่องการทำงานอย่างถูกต้องตรงเวลาการเพิ่มพูนความสามารถในการทำงานความมั่นใจในการตัดสินใจ เป็นต้น^{๑๓๔}

สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้กระบวนการจัดการความรู้มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้ การบูรณาการสารสนเทศการเปลี่ยนแปลงสารสนเทศกระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้ฝังลึกการจัดการความรู้ชัดเจนและความรู้ฝังลึกความรู้หรือประโยชน์ที่ได้รับรวมทั้งปัญหาจากการทำงานของเครือข่ายและการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ด้วยการสร้างความรู้การจัดการเก็บความรู้การนำความรู้ไปใช้การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การบริการความรู้การสื่อสารความรู้การใช้เทคโนโลยีวัฒนธรรมการไว้วางใจวัฒนธรรมพลังร่วมองค์การที่สามารถจัดการความรู้ทำให้ได้เปรียบในการแข่งขันและสัมพันธ์กับการทำงานอย่างถูกต้องตรงเวลาการเพิ่มพูนความสามารถในการทำงานความมั่นใจในการตัดสินใจของสมาชิกในองค์กร

ตารางที่ ๒.๖ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Agranoff, Robert (2007)	กระบวนการจัดการความรู้มี ๕ ขั้นตอนดังนี้ ๑) การบูรณาการสารสนเทศที่มีอยู่เดิมกับสารสนเทศจากภายนอกเข้าด้วยกัน ๒) การเปลี่ยนแปลงสารสนเทศที่มาจากกระบวนการบูรณาการสารสนเทศที่มีอยู่เดิมกับสารสนเทศจากภายนอกให้อยู่ในรูปของความรู้ชัดเจน ๓) กระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้ฝังลึกความรู้ฝังลึกของแต่ละเครือข่ายจะมาจากประสบการณ์กิจกรรมการดำเนินการต่างๆ ของเครือข่าย ๔) การจัดการความรู้ชัดเจนและความรู้ฝังลึกที่มีอยู่ของเครือข่ายกิจกรรมที่พบว่าเครือข่ายได้ทำในกระบวนการนี้ได้แก่จัดหาแนวทางในการแบ่งปันความรู้อำนวยความสะดวก

^{๑๓๔}ปียรัตน์ กาญจนะจิตรา, “การจัดการความรู้ในระบบราชการไทย: กรณีศึกษากรมส่งเสริมการเกษตร กรมอนามัยและกรมสุขภาพจิต”, *ดัชนีนวัตกรรมปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
จารุวรรณ รัตนโกศา (๒๕๕๒)	สมรรถนะ (Competency - based Learning : CBL) วิชาชีพพัฒนกรรม
ลัดดา เจียมจิตต์ตรง (๒๕๕๓)	การจัดการความรู้พบว่าได้ระบบที่ประกอบด้วยส่วนข้อมูลกลางเป็นเว็บหน้าหลักส่วนงานหลักจัดเก็บเอกสารความรู้ลงทะเบียนเอกสารความรู้และจัดเก็บข้อมูลผู้รู้ส่วนสนับสนุนเป็นชุมชนนักปฏิบัติและกระดานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินผลการใช้งานระบบอยู่ในเกณฑ์ดี
แสงจันทร์ ศรีประเสริฐ (๒๕๕๓)	ธนาคารกสิกรไทยจำกัด (มหาชน) ได้มีการใช้กระบวนการจัดการความรู้มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานทั้ง๕ด้านทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจธนาคารมีการนำกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง๓ขั้นตอนเข้ามาใช้ในการดำเนินงานครบทั้ง ๕ ด้านได้อย่างทั่วถึงทั้งองค์การทำให้ธนาคารมีความสามารถในการพัฒนาการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจทั้งด้านอัตราการขยายตัวของธุรกิจความสามารถในการทำกำไรและส่วนแบ่งการตลาดเมื่อเทียบกับระบบธนาคารพาณิชย์ไทย
บุญส่ง หาญพานิช (๒๕๕๓)	- การบริการความรู้ในลักษณะของการร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการใน ๕ ด้านคือ ๑. การเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ ๒. การถ่ายทอดความรู้ ๓. การจัดอบรมสัมมนา ๔. การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ ๕. การให้คำปรึกษา - รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ประกอบด้วย๑๐ด้าน ๑. ด้านวิสัยทัศน์ ๒. ด้านภารกิจ ๓. ด้านนโยบาย ๔. ด้านเป้าหมาย ๕. ด้านการประเมิน ๖. ด้านยุทธศาสตร์ ๗. ด้านสำนักบริหารจัดการความรู้ ๘. ด้านกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและบริการความรู้ ๙. ด้านผลการดำเนินการ ๑๐. ด้านการบริการความรู้

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ปิยรัตน์ กาญจนะจิตร (๒๕๕๐)	๑) การสร้างและค้นคว้าหาความรู้ส่วนใหญ่มีการสร้างและค้นคว้าหาความรู้จากการสอบถามผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้การจัดเก็บความรู้ส่วนใหญ่จะจัดเก็บข้อมูลอยู่ในรูปของแฟ้มเอกสารซึ่งทำให้มีข้อจำกัดในการสืบค้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พบว่ากิจกรรมที่นำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีลักษณะการพูดคุยกันระหว่างกลุ่มเพื่อนเป็นต้น ๒) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้คือ (๑) ผู้นำหรือผู้บริหารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (๒) การสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (๓) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้ ๓) การจัดการความรู้มีผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้ทั้งในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ในการทำงานและรูปแบบการบริหารงานโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการจัดการความรู้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า

เข้มชาติ ไชยโฆหาร ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๓” ผลการวิจัย พบว่า ๑) ด้านวิสัยทัศน์ทางความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้อย่างสั้นกระชับชัดเจนและกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งอนาคต วิสัยทัศน์พันธกิจมีความสอดคล้องกันครูได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครูและนักเรียนเกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและทันต่อความเปลี่ยนแปลง ๒) ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ประสบการณ์ของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการสอบถามแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีการพัฒนาครูและบุคลากร ให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ ผู้เรียนมีการแบ่งปันการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ๓) ด้านการสร้างคลังความรู้ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่มีการจัดระบบห้องสมุดที่พร้อมแก่การเรียนรู้สามารถจัดระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตส่วนสถานศึกษายังขาดความพร้อมของห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และจำนวนเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ความเห็นของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๑๕}

^{๑๑๕} เข้มชาติ ไชยโฆหาร, “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๓”, รายงานการศึกษานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔).

จิราติ ตั้งคุปตานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “กรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กรก่อสร้าง” ผลการวิจัย พบว่า วิธีการและขั้นตอนในระบุมความรู้ที่จำเป็นสำหรับการใช้งานปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความรู้ประกอบด้วยบรรยากาศการทำงานวัฒนธรรมองค์กรระบบการทำงานมีอุปสรรคที่สำคัญทำให้การบริหารความรู้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนั้นมาจากพนักงานขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการความรู้^{๑๑๖}

ชริยา จันทรอินทร์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความพร้อมในการนำระบบการจัดการความรู้มาใช้ในมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์” ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์มีความพร้อมทั้ง ๓ ด้านคือด้านทัศนคติด้านเทคนิคด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ อยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทัศนคติบุคลากรมีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคืออาจารย์และเจ้าหน้าที่ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศบุคลากรมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยอาจารย์มีความพร้อมมาก รองลงมา คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่การเปรียบเทียบความพร้อมทั้ง ๓ ด้าน พบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์สถานภาพ ต่างกัน มีความพร้อมในการนำระบบการจัดการความรู้มาใช้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยด้านทัศนคติผู้บริหารและอาจารย์มีความพร้อม แตกต่าง จากเจ้าหน้าที่ส่วนด้านเทคนิคผู้บริหารมีความพร้อม แตกต่างจากอาจารย์และเจ้าหน้าที่และด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศอาจารย์ความพร้อม แตกต่างจากเจ้าหน้าที่^{๑๑๗}

เตือนใจ รักษาพงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบหลักคือ

- ๑) ด้านการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนิเทศการสอน
- ๒) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย การระบุมความรู้ การพัฒนาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้
- ๓) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จประกอบด้วยภาวะผู้นำ กลยุทธ์วัฒนธรรมองค์การเทคโนโลยีโครงสร้างและการวัดผลประสิทธิผลจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่มครจัดการความรู้งานวิชาการ (ครู KM ทีมงานวิชาการ) ในทุกขั้นตอนผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนครูนำการจัดการความรู้

^{๑๑๖}จิราติ ตั้งคุปตานนท์, “การจัดการความรู้ในองค์กรก่อสร้าง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๖).

^{๑๑๗}ชริยา จันทรอินทร์, “การศึกษาความพร้อมในการนำระบบการจัดการความรู้มาใช้ในมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐).

ไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้และนักเรียนเกิดทักษะการวิเคราะห์สังเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงาน^{๑๑๘}

บุญส่ง หาญพานิช ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย” ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารระบบการสื่อสารและวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ในขณะที่ผู้บริหารมีความประสงค์ให้ปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลในระดับมาก การแสดงบทบาทผู้นำของผู้บริหารในฐานะผู้ออกแบบครูและพี่เลี้ยงปัจจุบันยังเกิดขึ้นไม่มากแต่ผู้บริหารมีความต้องการให้เกิดขึ้นในระดับมาก ส่วนการใช้อำนาจของผู้บริหาร เช่น โดยตำแหน่งโดยการให้รางวัลตอบแทนและโดยบารมีทั้งที่เคยเกิดขึ้นในปัจจุบันและตามความต้องการของผู้บริหารเกิดขึ้นในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมากนอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรที่มีการศึกษาและตำแหน่งต่างกัน มีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ แตกต่างกัน การสื่อสารมีอยู่ ๒ รูปแบบคือระหว่างคนกับสื่อบันทึกความรู้และระหว่างคนกับคนปัจจุบันมีการสื่อสารความรู้โดยใช้การประชุมอิเล็กทรอนิกส์ในการสื่อสารของบุคลากรในองค์กรอยู่ในระดับปานกลางขณะที่ผู้บริหารต้องการให้มีการใช้ในระดับมาก นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องการให้มีการสื่อสารความรู้ระหว่างคนกับคนในลักษณะที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันมีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรเช่นให้คำปรึกษา กิจกรรมความรู้สร้างบรรยากาศ การแข่งขันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาฐานความรู้ และประเมินคุณค่าความรู้สถาบันอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยแต่ในความสำเร็จของผู้บริหารต้องการให้มีการดำเนินการด้านการบริหารจัดการความรู้ อยู่ในระดับมาก^{๑๑๙}

ประพนธ์ บุญรักษา ได้ทำการศึกษาเรื่องผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูจำแนกตามตัวแปร พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการบริหารงานวิชาการรวมทั้ง ๔ งาน แตกต่างกัน การบริหารจัดการเรียนการสอนของครู โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง^{๑๒๐}

พงศ์กลิน เคลือบทอง ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ของกองเรือยุทธการกองทัพเรือ” ผลการวิจัย พบว่า ๑) หลักการแนวคิดและกระบวนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในกองเรือยุทธการประกอบด้วย การวางแผนการจัดการความรู้ การระบอบความรู้ การค้นคว้าความรู้ การสร้างและพัฒนาความรู้ การจัดเก็บความรู้ และค้นคืนความรู้ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และการประเมินในการจัดการความรู้ ๒) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกองเรือยุทธการคือการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร

^{๑๑๘} เตือนใจ รักษาพงศ์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม”, *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑).

^{๑๑๙} บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๒๐} ประพนธ์ บุญรักษา “การศึกษาผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘).

การจัดโครงสร้างการบังคับบัญชาการมีทักษะและความรู้ของบุคคลในองค์การความร่วมมือจากทุกระดับ ในองค์การการประสานและการสื่อสารบรรยากาศในองค์การกระบวนการจัดการความรู้การให้รางวัลและการจูงใจ ภาวะผู้นำของผู้บริหารถูกระเบียบข้อบังคับรูปแบบการทำงานในหน้าที่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและทรัพยากร และงบประมาณ ๓) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในกองเรือยุทธการคือจะต้องตั้งเป้าหมาย ในการจัดการความรู้ให้มุ่งพัฒนาคน มุ่งพัฒนางานและมุ่งพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยจะต้อง ให้ความสำคัญกับปัจจัยในทุกๆด้านไปพร้อมๆ กัน^{๑๒๑}

วสันต์ ลาจน์ทิก ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการความรู้มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ตามทัศนะของครูและผู้บริหารเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือภาวะผู้นำขององค์การความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรม ของหน่วยงานเทคโนโลยีที่ใช้ในโรงเรียนการสื่อสารในโรงเรียนกระบวนการจัดการความรู้ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติ อันดับสุดท้าย คือ การวัดผลการจัดการเรียนรู้ และองค์ประกอบทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ในส่วนของสถานศึกษา ได้แก่ ส่งเสริมบุคลากรโดยสนับสนุนงบประมาณ มีนโยบายแผนงานที่ชัดเจนตลอดจน ระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันด้านผู้บริหารต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนสร้างขวัญกำลังใจโดยใช้หลักไตรสิกขา เป็นบุคคลที่รับผิดชอบสูงด้านครูผู้สอนต้องพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงนำเข้าองค์ความรู้ใหม่ บรรยากาศเป็น ประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง พัฒนตนเองอย่างต่อเนื่อง ประสานสัมพันธ์กับเพื่อน ร่วมงาน และเข้าใจหลักการจัดการความรู้^{๑๒๒}

อนงค์ ปันทะโชติ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล นครเชียงใหม่” ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพการบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่ บุคลากรของโรงเรียนประเมินตนเอง ว่ามีพฤติกรรมหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้ ในแต่ละด้าน ๕ ด้านโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก รียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านการได้มาซึ่งความรู้ ด้านการใช้ความรู้ ด้านการถ่ายทอด และแบ่งปันความรู้ ด้านการกำหนดสิ่งที่เรียนรู้ และด้านการสร้างความรู้ ตามลำดับรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดของตนเอง อย่างมีเหตุผล การนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมประชุมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน การยินดีสนับสนุน เพื่อนร่วมงานให้พัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานร่วม ทั้งการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม บุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่าการสร้างสรรค์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือรูปแบบการบริหารงานของตนเอง อยู่ในระดับ มาก แต่ค่อนข้างมาทางปาน กลางนอกจากนั้น บุคลากรยังควรเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องการจัดการความรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น ในการดำเนินงานของโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ในโรงเรียนในทุกด้าน อยู่ในระดับ มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ของโรงเรียน การสนับสนุนและส่งเสริม การสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องแก่บุคลากร การจัดกิจกรรม

^{๑๒๑} พงศ์กสิน เคลือบทอง, “การจัดการความรู้ของกองเรือยุทธการกองทัพเรือ”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐).

^{๑๒๒} วสันต์ ลาจน์ทิก, “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔” การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).

ส่งเสริมวิชาการและการเผยแพร่ผลงานโรงเรียนการสนับสนุนครูเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางวิชาการ ด้วยการอบรมสัมมนาจัดเอกสารทางวิชาการให้ศึกษาค้นคว้า แต่จัดให้น้อยได้แก่ สื่อมัลติมีเดียที่ให้ความรู้ทางการจัดการความรู้ และการสร้างเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังพบว่าโรงเรียนนิเทศกำกับติดตามให้บุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในโรงเรียนมาพัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบและการให้บุคลากรใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการนิเทศมาปรับปรุงงานอยู่ในระดับมาก แต่ค่อนข้างทางปานกลาง ๒. ปัญหาในการบริหารจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ทั้ง ๕ ด้าน มีปัญหาในระดับน้อย รายการที่เป็นปัญหาน้อย แต่เกือบถึงระดับปานกลาง ได้แก่ การที่โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถในการนวัตกรรมใหม่ๆ ๓. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่โรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกอบรมโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาให้ความรู้ให้คำแนะนำและคำปรึกษา และให้มีการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดมุมส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้ครูได้ศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนงบประมาณทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งให้ขวัญกำลังใจแก่บุคลากรด้วย^{๑๒๓}

พระครูขันตวิโรภาส (บุญรอด) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร พบว่า ๑. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ๑. ด้านการเรียนการสอน ๒. ด้านหลักสูตร ๓. ด้านการวัดและประเมินผล ๔. ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ๕. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๖. ด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครู จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาสูงสุด แผนกสามัญ วุฒิการศึกษาสูงสุด แผนกบาลี และภุมิลาเนา โดยภาพรวม แตกต่างกัน ๓. นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางในพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนี้ ๑) หลักสูตรมีเนื้อหาเก่าเกินไปทำให้เข้าใจยากไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน ๒) การจัดการเรียนการสอนของครูขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดการสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด ๓) การใช้สื่อการเรียนการสอน ขาดการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ๔) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ มีกิจกรรมบ้าง แต่ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ๕) บรรยากาศด้านสิ่งแวดล้อมไม่ดี ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ๖) การวัดและประเมินผลยังไม่ชัดเจนและยังขาดการรายงานที่เป็นระบบ ๔. แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี คือ ๑) ด้านหลักสูตร ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ๒) ด้านการเรียนการสอน ควรให้ความสำคัญแก่นักเรียนและครูสอน และสนับสนุนงบประมาณอย่างจริงจัง ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรซื้ออุปกรณ์และเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ ๔) ด้านการเรียนการสอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียน ๕) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ควรจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

^{๑๒๓} อองค์ ปันทะโชติ และคณะ, “การบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐).

ในการเรียนการสอน ๖) ด้านการวัดและประเมินผลควรประชุมคณะครูสรุปผลการประเมินการเรียนการสอน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน^{๑๒๔}

พระครูสังฆรักษ์ชิษณุพงศ์ สนธิมคโค (กฤตการ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาด้านการเรียน การสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ๑. นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ ตั้งแต่ ๑๒-๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ และระดับชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔๒ ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการใช้สื่อ ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผลและผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขาดการวางแผนในการเรียนการสอน ตามหลักสูตรของโรงเรียน ขาดงบประมาณในการวางแผนด้านหลักสูตร ขาดงบประมาณในการสรรหาครู มาสอนในโรงเรียน ขาดครูภาษาต่างประเทศ ขาดงบประมาณจัดซื้อคอมพิวเตอร์ในการเรียน นักเรียนไม่ให้ความสนใจการจัดกิจกรรมในโรงเรียน นักเรียนขาดความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนการสอน นักเรียนขาดความรับผิดชอบกับการวัดผลประเมินผลแนวทางการบริหารการศึกษาการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า ครูควรจัดแผนการเรียนการสอนด้านต่างๆ ให้เหมาะสม กับนักเรียน โดยการจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาดำเนินการวางแผน ควรจัดหางบประมาณมาใช้ ในโรงเรียน ควรจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียน ควรจัดหาคอมพิวเตอร์ ควรใช้สื่อที่ทันสมัย เหมาะสมกับนักเรียนครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน ควรให้นักเรียนช่วยเหลือการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนและควรให้นักเรียนสนใจเกี่ยวกับการสอบวัดผลประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง^{๑๒๕}

พระมหาถาวร กลยาณเมธี (บุญสอน) ได้วิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ๑. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการสรรหาและบรรจุ แต่งตั้งและด้านการออกจากราชการ ๒. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้บริหาร และครูที่มีเพศ อายุ

^{๑๒๔} พระครูชินติโรภาส (บุญรอด), “การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร”, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต** บริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๒๕} พระครูสังฆรักษ์ชิษณุพงศ์ สนธิมคโค (กฤตการ), “การบริหารการศึกษาการเรียนการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** บริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ตำแหน่ง และประสบการณ์สอนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แตกต่างกัน ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีงบประมาณในการบริหารในแต่ละปีที่ไม่เพียงพอและไม่ชัดเจนส่งผลต่อการบริหารงานและการวางแผนด้านอื่นๆ ขาดการประสานงานและแจ้งข้อมูลข่าวสารเรื่องภายในองค์กรให้บุคลากรทราบการทำงานบางตำแหน่งจัดคนไม่ตรงสายงาน ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้บริหารและครู ได้แก่ ควรจัดอบรมและถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง เท้าทันกับเทคโนโลยีและการบริหารในเหตุการณ์ปัจจุบัน อัตราค่าจ้างครูควรจะให้ชัดเจน จัดหาครูให้ตรงกับกลุ่มสาระ ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในงานที่ตนรับผิดชอบ และควรนำผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลประกอบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๑๒๖}

พระบุญชู กัลณ ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัย พบว่า เป้าหมายของชีวิตตามหลักพุทธศาสนาคือความดับทุกข์ได้ เพราะฉะนั้น เป้าหมายของการศึกษาคือการมีชีวิตอยู่โดยไม่ทุกข์พร้อมทั้งมีชีวิตเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแก่สรรพสัตว์และสรรพสิ่ง อีกทั้งเป้าหมายการศึกษาในพระพุทธศาสนายังเป็นสิ่งเดียวกันกับเป้าหมายของชีวิต ดังนั้น การศึกษาตามความหมายของพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการทำความดีทุกสิ่งทุกอย่าง ครอบคลุมวิถีชีวิตทั้งหมด ปัจจุบันโรงเรียนวิถิพุทธเป็นโรงเรียนที่นำเอาวิถีวัฒนธรรมแบบพุทธมามุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริงคือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการศึกษาไตรสิกขา ว่าเป็นการศึกษาที่ประเสริฐการที่จะเข้าใจการศึกษาไตรสิกขาให้ครบถ้วนนั้นพระพุทธศาสนาได้อธิบายกิจที่พึงทำต่อความจริงอันประเสริฐที่เรียกว่าอริยสัจ ๔ ให้ถูกต้องเป็นเบื้องต้น^{๑๒๗}

ไชศรี พานิกุล ได้ศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนแบบธรรมสภาจฉายา” พบว่า นักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนแบบธรรมสภาจฉายา ” มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่เรียนเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนแบบธรรมสภาจฉายามีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๒๘}

^{๑๒๖} พระมหาถาวร กลยาณเมธี (บุญสอน), “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๒๗} พระบุญชู กัลณ, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^{๑๒๘} ไชศรี พานิกุล, “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนแบบธรรมสภาจฉายา”, **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๕๖).

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ ๑) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบการจัดการความรู้ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมาก รูปแบบมีลักษณะเด่นคือ การบูรณาการการจัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง ๒) การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบการจัดการความรู้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครู จำนวน ๖๐ คน กลุ่มทดสอบ จำนวน ๓๐ คน และกลุ่มควบคุม จำนวน ๓๐ คน กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนและสมรรถนะทางการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๒๙}

กัญญาพารณ กลิ่นนันทน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลักไตรสิกขา” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสมาธิ และปัญญา อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล สมาธิ และปัญญา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๓๐}

บุญหนา จิมนั่ง และ ฤดีแสง เดือนฉาย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” ผลการวิจัย พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙ มีประสิทธิภาพในระดับดี เมื่อเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกันมีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ ๕๓.๓ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลา

^{๑๒๙} บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^{๑๓๐} กัญญาพารณ กลิ่นนันทน, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชารัฐศาสตรศาสตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอนจำนวนนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก^{๑๓๑}

พระกฤษฎา อคฺคธมฺโม (ทองจุด) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาของคประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนพระสอนศีลธรรม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนได้ร้อยละ ๖๒.๗๐ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่สามารถพยากรณ์ได้คือ การยอมรับนับถือความรับผิดชอบ และความสำเร็จของงาน โดยได้สมการพยากรณ์^{๑๓๒}

วิมล สุตเขต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวม และทุกรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาระบบสนับสนุน เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สามอันดับสุดท้าย ซึ่งถือว่าเป็นจุดด้อยที่ตรงกันทุกตัวชี้วัด ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและเครือข่ายวิชาการกำหนดระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการตรวจสอบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง^{๑๓๓}

ดวงทิพย์ ตันขศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พบว่า ๑) สภาพและปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ โดยด้านการจัดกิจกรรมเสริม และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ด้านการใช้สื่อด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการเรียนการสอน ตามสถานที่และงบประมาณตามลำดับ ๒) ผลการศึกษาความต้องการของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาล นครบุรีรัมย์ พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเด็กนักเรียนและจัดให้มี

^{๑๓๑} บุญหนา จิมนัง และ ฤดี แสงเดือนฉาย, “รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๕๑), หน้า ๗๙ - ๘๒.

^{๑๓๒} พระกฤษฎา อคฺคธมฺโม (ทองจุด), “การศึกษาของคประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, **ปริญาญครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๑๓๓} วิมล สุตเขต, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

การเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ได้มีการทำวัตรสวดมนต์อาทิตย์ละครั้งในวันสุดสัปดาห์และสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมที่ดีในจิตใจสำนึกของทุกคน^{๑๓๔}

ทวิ ศันสนียพันธ์ และเดชา พวงงาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ปัญหา และอุปสรรคตลอดจนความต้องการ ในการจัดการ ศึกษาของสงฆ์ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการและครูสอนมีความเห็นดังนี้ ด้านสภาพการจัดการศึกษาซึ่งครอบคลุมกระบวนการ ๖ ด้านคือ ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และวัสดุ ครุภัณฑ์ ด้านวิชาการด้านงบประมาณ และด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ในภาพรวม มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่เห็นว่าดำเนินการมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านบุคลากร ด้านปัญหาและอุปสรรค ในภาพรวม อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านบุคลากร ส่วนด้านความต้องการในการจัดการศึกษา โรงเรียนมีความต้องการบุคลากรปฏิบัติงานประจำ และได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการโดยสรุป การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะเนื่องจากโรงเรียนไม่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.๒๕๒๕ และไม่ใช่วิทยาลัยรัฐบาลโดยตรงแต่เป็นโรงเรียนที่สังกัดกรมการศาสนา^{๑๓๕}

วาทิรยตรีทิพพล ปรีสพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีในอนาคตในระยะเวลา ๑๐ ปี” ผลการวิจัย พบว่า ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการวิเคราะห์การคิดไตร่ตรองและการแก้ปัญหาด้วยวิจารณญาณมากขึ้น เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่มมากกว่ารายบุคคลจะใช้วิธีสอนที่หลากหลาย ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบเป็นผู้นำคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมากขึ้น บทบาทพระสงฆ์ในการสนับสนุนการสอนมีมากขึ้น มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นและมีการใช้สื่อที่หลากหลายและเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น หนังสือแบบเรียนสามารถเก็บสะสมไว้เป็นหนังสือปฏิบัติธรรมประจำครอบครัวได้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้^{๑๓๖}

^{๑๓๔} ดวงทิพย์ ตันทศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้อาจารย์พุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๓๕} ทวิ ศันสนียพันธ์ และ เดชา พวงงาม, “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑” ใน **เอกสารวิชาการ การวิจัยทางด้านการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๓๖} วาทิรยตรี ทิพพล ปรีสพันธ์, “การศึกษาแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีในอนาคตในระยะเวลา ๑๐ ปี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ไว้ ดังนี้ว่าความรู้ที่เกิดจากการประมวลสังเคราะห์และจำแนกแยกแยะสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การตีความและทำความเข้าใจกับสารสนเทศเหล่านั้นจนกลายเป็นความรู้แล้วซึ่งความรู้นี้ครอบคลุมทั้งส่วนของความรู้โดยนัยที่ซ่อนอยู่ภายในความคิดของพนักงานและที่ฝังตัวอยู่ในองค์กรกับความรู้แจ้งชัดที่ปรากฏในเอกสารบันทึกหรือรายงานต่างๆ ขององค์กรการจัดการความรู้ทั้งสองประเภทนี้ให้เป็นระบบเกิดขึ้นในระดับทีมงานหรือระดับกลุ่มในองค์กรที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคนเพราะการจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างที่^{๑๓๗}

พรทิพา ภูมิพินานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญแก่การศึกษาประวัติ วิธีปฏิบัติ และหลักคำ สั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดมั่นในศีลธรรม การทำแต่ความดี และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พระพุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการของการศึกษาหรือเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจหลักธรรม แล้วจึงน้อมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ได้เจริญรุ่งเรือง^{๑๓๘}

วิรัตน์ มั่นทานนท์ ได้สรุปในการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตว่า การจัดการศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขามานำบูรณาการเข้ากับการสอนให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านจริยธรรม นอกจากนี้มีการจัดสถานที่ศึกษาให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีสภาพเป็นธรรมชาติด้วยต้นไม้เป็นการสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก เพื่ออำนวยความสะดวกได้ฝึกฝนพัฒนาด้าน ศิล สมาธิ ปัญญา ในส่วนของครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานทางจริยธรรมสูง มีจิตใจรักเด็ก มีความเสียสละ เป็นต้น^{๑๓๙}

พิชญ์รัชต์ บุญช่วย ได้สรุปผลการศึกษา พบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ในภาคปฏิบัติองค์ธรรมคือไตรสิกขาจะทำงานไปพร้อมๆ กันและประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้เกื้อกัน ไตรสิกขายังมีลักษณะที่เป็นสหสัมพันธ์ภายนอกของตนทั้ง ๔ ด้าน คือ กาย,สังคม,อารมณ์และปัญญา การพัฒนาดังกล่าวจะปรากฏให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทางที่น่าพอใจและเหมาะสม และสามารถนาภาวนา ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินคุณภาพของไตรสิกขาได้ด้วย^{๑๔๐}

^{๑๓๗} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการความรู้**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓.

^{๑๓๘} พรทิพา ภูมิพินานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๑๓๙} วิรัตน์ มั่นทานนท์, อิทธิพลของหลักไตรสิกขาที่มีผลต่อการสอนและการเรียนรู้ของเด็กกรณี: ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๔, (อรรถาธิบาย).

^{๑๔๐} พิชญ์รัชต์ บุญช่วย, การศึกษากระบวนการสร้างภาวนา ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

มานพ แสงจันทร์ ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาระดับการปฏิบัติงานบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๓” ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ตามหลักไตรสิกขา เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนพระสังข์ อำเภอดาคลี สังกัดสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องไปในทางเดียวกัน^{๑๔๑}

นิลวรรณ วัฒนา ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ปฐมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษา พบว่า ๑) สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒) การเปรียบเทียบสภาพการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และที่ตั้งโรงเรียน พบว่า มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อจำแนกตามสภาพและรูปแบบการจัดชั้นเรียน พบว่า มีสภาพปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการโดยรวม แตกต่างกัน ๓) การศึกษาปัญหา พบมากที่สุด ด้านบุคลากรขาดความรู้ ในการบริหารวิชาการ รองลงมาคือ ปัญหาขาดแคลนบุคลากร บุคลากรขาดทักษะ ในการปฏิบัติงาน การขาดงบประมาณในการพัฒนา มีข้อเสนอแนะ คือ การจัดอบรม การทำคู่มือการปฏิบัติงาน การพัฒนาหลักสูตร การติดตามอย่างต่อเนื่องโดยศึกษานิเทศก์ และการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน มาสนับสนุนการบริหาร^{๑๔๒}

นิลวรรณ วัฒนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ปฐมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน^{๑๔๓}

พระบุญจันทร์ แก้วบุญงค์ (จนทศโร) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัย แห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติ ลาวอยู่ในระดับดีทุกด้านคือ ด้านนโยบายการพัฒนาบุคลากรวิธีการพัฒนาบุคลากรการสนับสนุนของ ผู้บริหารต่อบุคลากรการรับรู้ข่าวสารในมหาวิทยาลัยและการนำผลการพัฒนาบุคลากรไปใช้ในการพัฒนา

^{๑๔๑} มานพ แสงจันทร์, “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มบูรพาศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยทองสุข, ๒๕๕๗).

^{๑๔๒} นิลวรรณ วัฒนา ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี”, *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖).

^{๑๔๓} นิลวรรณ วัฒนา, ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี”, *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖).

งานการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรโดยภาพรวมปฏิบัติตนอยู่ในระดับดีทุกด้านคือขั้นศีลขั้นสมาธิและขั้นปัญญา๗๘^{๑๔๔}

กษปณ สุทฺธปัญญากุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ และปัญญา) กับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ และปัญญา) ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” จัดลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การปฏิบัติตนด้านปัญญา การปฏิบัติตนด้านสมาธิ และการปฏิบัติตนด้านศีล พฤติกรรมการปฏิบัติงาน ๗ ด้าน ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” จัดลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การปฏิบัติด้านการบริหารงานธุรการ การปฏิบัติด้านการบริหารงานทั่วไป การปฏิบัติ ด้านการบริหารงานปกครองนักเรียน การปฏิบัติด้านการบริหารงานวิชาการ การปฏิบัติด้านการบริหารงานบริการ การปฏิบัติด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และการปฏิบัติด้านการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ และปัญญา) กับพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับ “ปานกลาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๔๕}

พระมหาเสกสรร จิรภาโส (จีแสง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขา ที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย” ผลการวิจัย พบว่า หลักไตรสิกขาที่ปรากฏในหลักสูตรสถานศึกษากระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ดังนี้ ในระดับปฐมวัย ศีลได้แก่ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่รังแกเพื่อนหรือสัตว์ ไม่กลั่นแกล้งคนหรือสัตว์ ไม่พูดบด ไม่พูดคำหยาบ สมาธิ ได้แก่ การส่งเสริมด้านอารมณ์ และจิตใจ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น การแสดงความรักด้วยการโอบกอด เป็นต้น กิจกรรมที่ส่งเสริมปัญญา เช่น การเล่านิทานให้เด็กฟัง การหาของเล่นที่สร้างสรรค์ให้เด็ก ในระดับประถมศึกษา ศีลได้แก่ การสมาทานรับศีล แสดงตนเป็นพุทธมามกะ แล้วรักษาศีล ๕ ตามที่ได้สมาทานนั้น สมาธิ เป็นผลที่เกิดจากการสวดมนต์ แผ่เมตตา เจริญจิตภาวนาตามหลักอานาปานสติ การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ปัญญา เช่น วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ เป็นต้น ในระดับมัธยมศึกษา ศีล ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี สมาธิ คือ ผลของการสวดมนต์ แผ่เมตตา และเจริญจิตภาวนาตามหลักอานาปานสติ การดำเนินชีวิตด้วยกัมมัฏฐานประจำวันไม่ผิดพลาด ปัญญา เน้นให้เด็กรู้จักวิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาเป็น ในระดับอุดมศึกษา ศีล ได้แก่ การดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต แม้สมาธิจะไม่มีกล่าวถึงโดยตรงในแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่ทางสถาบันอุดมศึกษาก็จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนาปรัชญา โดยเน้นความรู้คู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ส่วนปัญญา จะเน้นการคิดวิเคราะห์ ที่เกี่ยวกับไตรสิกขาโดยตรง เช่น ดำเนินชีวิตให้สอดคล้อง

^{๑๔๔} พระบุญจันทร์ แก้วบุญยงค์ (จนทสาโร) “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๔๕} กษปณ สุทฺธปัญญากุล, “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา กับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑).

กับหลักศาสนธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ทั้งด้านเนื้อหาและการปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน^{๑๔๖}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปการจัดการความรู้โดยใช้หลักไตรสิกขา ได้ว่าการจัดการความรู้ที่ผู้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติหรือกระบวนการพัฒนา ๓ ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจรู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นและสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดแจ้งไตรสิกขาก็เป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติได้เรียนรู้ให้เป็นไปตามหลักไตรสิกขาได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการที่บุคคลทุกระดับปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมสามารถนำผลการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการความรู้ได้ หลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการของการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบซึ่งมีหลักธรรม ๓ ด้านคือ ด้านศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติให้ดี ด้านสมาธิ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตใจเพื่อให้เกิดคุณธรรม และด้านปัญญา เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงการรู้ชัดตามความเป็นจริงสามารถทำสิ่งใหม่ๆ ได้โดยอาศัยองค์ความรู้เดิมเพียงเล็กน้อยก็สามารถพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้

งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ตามหลักสากล

การกำหนดความรู้ ผลการวิจัย พบว่า การกำหนดความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้ง ๔ โรงเรียนเป็นไปตามพันธกิจและนโยบายของคณะสงฆ์บริหารจัดการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยยึดโยงความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และความรู้ดั้งเดิมคือ พระธรรมวินัย (นักธรรมและภาษาบาลี) และมีการศึกษาเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม เช่น ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ความรู้สายวิชาชีพที่มีความเหมาะสมกับสมณสาธิตและความรู้เชิงอนุรักษ์เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการบริหารงานหลักสูตรและวิชาการคอยกลั่นกรองกำหนดความรู้แต่ละโรงเรียนมีจุดเน้นด้านการกำหนดความรู้แตกต่างกันตามอัตลักษณ์ วิสัยทัศน์และภารกิจเป้าหมายของโรงเรียน แต่มีเป้าหมายเหมือนกันคือเพื่อสร้างศาสนทายาทให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพิ่มความสามารถในการแข่งขันวิชาการกับนักเรียนสามัญได้และมีทักษะในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ในด้าน การกำหนดความรู้ของ Nonaka& Takeuchi และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ^{๑๔๗} ได้กล่าวถึงการกำหนดหรือการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการพิจารณาว่าวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายคืออะไร เป้าหมาย

^{๑๔๖} พระมหาเสกสรรค์ จิรภาโส (จีแสง). “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๔๗} Nonaka& Takeuchi และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, (การกำหนดหรือการบ่งชี้ความรู้ Knowledge Identification, ๒๕๔๘), หน้า. ๕-๖.

เราจำเป็นต้องรู้คืออะไร ขณะนี้องค์กรมีความรู้อะไรบ้าง และความรู้ที่อยู่ในรูปแบบใดอยู่กับใคร และมีความสอดคล้องแนวคิดของ **เตือนใจ รักษาพงศ์** กล่าวว่า กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จ^{๑๔๘} องค์กรประกอบด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนมีความสอดคล้องกับพันธกิจและนโยบาย กำหนดกลยุทธ์ที่จะดำเนินการพัฒนารูปธรรมของการเรียนรู้ รวมทั้งต้องมีการวัดผลเพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาดำเนินงานขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมจิตร สุวรักษ์** ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง^{๑๔๙} พบว่า ด้านตัวบ่งชี้ความรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก โดยมีความเฉลี่ยมากที่สุด เพราะผู้บริหารสถานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง ๕ แห่ง มีการกำหนดวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมายในการจัดการความรู้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมสมองจากบุคลากรในหน่วยงานซึ่งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยปัญหาจากการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นประเด็นร่วมกับการพิจารณาสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอกเพื่อกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของหน่วยงาน

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การกำหนดความรู้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นต้องครอบคลุมความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมโดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมมีคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษาคอยกลั่นกรองความรู้ นอกจากนี้ความรู้ที่ถูกกำหนดโดยผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษา แต่มีประเด็นที่ต้องมีการถกเถียงกันต่อไปเกี่ยวกับการกำหนดความรู้อย่างไรให้เกิดความเหมาะสมไม่เน้นหนักไปทางใดทางหนึ่ง เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเอาไว้ แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องพัฒนาและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาขึ้น นักเรียนมีความรู้สายสามัญที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและเพิ่มความสามารถในแข่งขันกับโรงเรียนของรัฐและเอกชนได้

การแสวงหาความรู้ ผลการวิจัย พบว่า ทั้ง ๔ โรงเรียน เน้นการแสวงหาความรู้ไปที่ครูผู้สอนเป็นสำคัญโดยการส่งเสริมให้มีการอบรม ศึกษาดูงาน การประชุม สัมมนา และความรู้จากระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาความรู้มาใช้ในการเรียนการสอน ส่วนการแสวงหาความรู้ของนักเรียนมีวิธีการแสวงหาความรู้จากครู สื่อ เพื่อนักเรียนมิตร ระบบพี่เลี้ยง และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ภายนอกสถานศึกษารวมถึงการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภาคปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องมีความสอดคล้องกับความรู้ใน ๘ กลุ่มสาระ นโยบายและพันธกิจของการศึกษาและเป็นไปตามวิถีวิฒนาธรรมแต่ละท้องถิ่น เน้นความประหยัดและความคุ้มค่า ครูักลยาณมิตรและเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญที่เอื้อให้การแสวงหาความรู้ในโรงเรียนเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น สอดคล้อง

^{๑๔๘}เตือนใจ รักษาพงศ์, “กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จ”, ๒๕๕๑), หน้า. ๒๒.

^{๑๔๙}สมจิตร สุวรักษ์, “ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน”, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง, ๒๕๕๒), หน้า. ๑๓๐.

กับแนวคิดของ **กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์** กล่าวถึง การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)^{๑๕๐} เป็นวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มีอยู่ ทั้งจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ และมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร เช่น การสอนงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน ระบบพี่เลี้ยง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ การดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ขององค์กร ในการแสวงหาความรู้ตามขั้นตอน เช่น กำหนดนโยบาย ในการแสวงหาความรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบาย และลักษณะงาน เตรียม เทคโนโลยีสารสนเทศ/สื่อโสตทัศนต่างๆ เป็นต้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เบญจมาศ เมืองเกษม** เรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย^{๑๕๑} พบว่า การจัดการความรู้ด้านการแสวงหาความรู้ คณะกรรมการและสมาชิกธนาคารความดีมีการแสวงหาความรู้ ได้มีช่องทางในการแสวงหาความรู้จากบุคคลมาจัดเก็บไว้เป็นระบบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับธนาคารความดี จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถ่ายทอดความรู้ซึ่งความรู้จะแฝงอยู่ในตัวบุคคลจากกระบวนการ ฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน นอกจากนั้นยังได้ผ่านช่องทางในรูปแบบของเอกสาร สื่อ หรือสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การแสวงหาความรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนา ศักยภาพของครูผู้สอนและนักเรียน โรงเรียนเน้นจะเน้นส่งเสริมไปที่การแสวงหาความรู้ของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ที่เกิดจากการอบรม สัมมนา การวิจัยในชั้นเรียน การศึกษาดูงาน การใช้เทคโนโลยี สื่อและระบบเครือข่าย คอมพิวเตอร์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ส่วนการแสวงหาความรู้ของนักเรียนจะเป็นไปตามระบบของการศึกษา โดยการแสวงหาความรู้จากตำราเรียน งานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงเพื่อนและครูพี่เลี้ยงมิตร สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่จำเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีจุดเด่นในการนำหลักธรรม ในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้ เช่น การใช้หลักการสร้างปัญญา (สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง) ขั้นตอนการแสวงหาความรู้จากหลักพุทธธรรม (สัปปุริสสังสวะ เข้าไปหาผู้รู้, สัทธัมมัสสนะ ฟังความรู้จากท่าน) และในหลักสัทธรรม (ปริยัติ การศึกษาความรู้) แต่โรงเรียนเรียนมีจุดที่ต้องปรับปรุงเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนแสวงหาความรู้อยู่ในวงแคบและมีความซ้ำซาก ขาดความหลากหลาย รวมถึงมีอุปกรณ์ สื่อ และเทคโนโลยีส่งเสริมการแสวงหาความรู้ที่มีไม่เพียงพอ และขาดความทันสมัย

การแลกเปลี่ยนความรู้ ผลจากการศึกษา พบว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ของนักเรียนในรูปแบบการถามตอบ การฝึกแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมเวที แลกเปลี่ยนความรู้ การแบ่งกลุ่มทำงาน ส่วนการแลกเปลี่ยนความรู้ภายนอกสถานศึกษาเกิดจากการศึกษา ดูงาน นอกจากนี้ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านได้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด

^{๑๕๐} กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์, กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) “การจัดการความรู้เชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”, (ในประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research, ๒๕๕๖), หน้า.๑๓๓ – ๑๕๑, (๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑).”

^{๑๕๑} เบญจมาศ เมืองเกษม, “เรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์**, ๒๕๕๗), หน้า, ๓๗๗ – ๓๗๘.

แลกเปลี่ยนความรู้ไปสู่ตัวผู้เรียน แต่ละโรงเรียนได้สร้างเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เครือข่ายชุมชนและองค์กร โรงเรียน มหาวิทยาลัยด้วยการจัดประชุม สัมมนา อบรมความรู้ การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมชุมชนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้โดยอาศัย เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางและมีบทบาทสำคัญในการเอื้ออำนวยให้การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคล และกลุ่มบุคคลเป็นไปด้วยความสะดวกและมีประสิทธิภาพโดยมีเป้าหมายคือการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ** ได้กล่าวว่า การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้หลายวิธีการโดยกรณีเป็น Explicit Knowledge^{๑๕๒} อาจจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณี เป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น และสอดคล้อง กับแนวคิดของ **Marali** กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นการนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับบุคลากร ในองค์กรนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางาน^{๑๕๓} การแลกเปลี่ยนความรู้จะช่วยให้องค์กรได้ความรู้ ใหม่เพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เบญจมาศ เมืองเกษม** เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย^{๑๕๔} ผลการวิจัยการจัดการความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า องค์กรประกอบรวมซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ ประกอบด้วย การศึกษาดูงาน การจัดเตรียมประชุม เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมยกระดับความรู้ และการประชุมสัมมนา

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีวัฒนธรรมองค์การการแบ่งกัน แลกเปลี่ยนความรู้แบบเกื้อกูลต่อกัน ผู้บริหารและครูมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน จนเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ขนาดเล็กๆ แต่การแลกเปลี่ยนความรู้ยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะในโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ส่วนนักเรียนมีการแลกเปลี่ยน ความรู้เกิดจากการทำงานร่วมกันแบบกลุ่มและกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น แต่เมื่อมองโดยภาพรวม ผู้บริหาร โรงเรียน ครูและนักเรียนมีแนวทางเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ๒ ทางด้วยกัน คือการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่แจ้งชัด (Explicit Knowledge) โดยใช้วิธีการจัดทำเป็นเอกสาร ฐานข้อมูลพื้นฐานที่สามารถสืบค้นได้ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ไม่แจ้งชัด (Tacit Knowledge) จากเพื่อนกัลยาณมิตร ครูและปราชญ์ชาวบ้าน ระบบพี่เลี้ยงจากรุ่นพี่ การจัดกิจกรรม ชุมชนเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การเล่าเรื่องจากนิทานชาดก การทำงานร่วมกัน การจัดอบรม การสัมมนา และการประชุม เป็นต้น

^{๑๕๒} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, กล่าวถึง “การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้” ทำให้หลายวิธีการโดยกรณีเป็น (Explicit Knowledge, ๒๕๔๘), หน้า ๕ - ๖.

^{๑๕๓} Marali, กล่าวว่า “การแลกเปลี่ยนความรู้”, (เป็นการนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับบุคลากรในองค์กร นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางาน, ๒๐๐๑), pp. 44 - 45.

^{๑๕๔} เบญจมาศ เมืองเกษม, เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้”, (ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคม อยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย, ๒๕๕๗), หน้า. ๓๘๑ - ๓๘๒.

การจัดเก็บความรู้ ผลการวิจัย พบว่า การจัดเก็บความรู้ของทั้ง ๔ โรงเรียน มีวิธีการการจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศและความรู้ในรูปแบบของการจัดทำเอกสารเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ครูได้รับการฝึกอบรมใช้โปรแกรมจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานและศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจนสามารถพัฒนาการจัดทำแฟ้มและการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบมากขึ้น แต่เป็นเพียงการจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้พื้นฐาน เพราะเป็นเงื่อนไขในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาและใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บความรู้ ส่วนการจัดเก็บความรู้เพื่อเป็นคลังข้อมูลยังเป็นเพียงแนวคิดขั้นเตรียมการเท่านั้น ยังไม่มีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการจัดเก็บความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ในลักษณะการนำความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit Knowledge) เปลี่ยนเป็นความรู้ที่ฝังลึกในบุคคล (Tacit Knowledge) เพื่อนำไปสู่การแปลงความรู้มาใช้ในการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ **Cumming & Worley** กล่าวว่า การเก็บรวบรวมความรู้ต้องอาศัยเทคโนโลยี^{๑๕๕} โดยเฉพาะความรู้ที่ชัดเจนที่สกัดได้จากบุคคล รายงานต่างๆ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ และการเก็บรวบรวมความรู้ที่ไม่ชัดเจนที่ไม่สามารถนำมาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ในระบบคอมพิวเตอร์ได้ แต่จะได้รับการสนทนาแบบตัวต่อตัว (face to face) การติดต่อสื่อสารโดยตรงและบทสนทนายกับที่มีความรู้หรือการเล่าเรื่องของผู้รู้ เป็นต้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ **Marali** กล่าวว่า การจัดเก็บความรู้เป็นการนำความรู้ที่ฝังลึกในคน (Tacit Knowledge)^{๑๕๖} ที่ได้จากการสร้างความรู้ มาจัดเก็บในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สะดวกต่อการใช้งาน การจัดเก็บความรู้ในขั้นตอนนี้จะทำให้ได้ความรู้ประเภทเปิดเผย (Explicit Knowledge) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปิยะนารถ บุญมีพิพิธ** เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา^{๑๕๗} ผลการวิจัยด้านการพัฒนาและจัดเก็บความรู้ พบว่า เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาเป็นลำดับที่ ๔ มีค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ ๓.๔๐๗ ซึ่งกระบวนการจัดเก็บรู้นั้น เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ จึงเปลี่ยนประสบการณ์ (Tacit Knowledge) ให้เป็นความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) หรือเกิดความรู้ใหม่ คลังความรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องง่ายต่อการค้นหาและสามารถใช้ความรู้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ แก้ปัญหาและครอบคลุมของบริบทสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการรักษาและจัดเก็บความรู้ ๔ แนวทางหลักซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ในรูปแบบของเอกสารและข้อมูลความรู้เป็นไปตามมาตรฐานทางการศึกษา แต่การจัดเก็บความรู้ได้มีการพัฒนาขึ้น เพราะบุคลากรมีทักษะและความรู้ในการใช้โปรแกรมจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศและความรู้ที่เป็นระบบมากขึ้นโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการจัดเก็บความรู้ รวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการรวบรวมจัดเก็บแฟ้มเอกสารหลักและสารสนเทศที่ใช้ประกอบการสอนและการประเมินคุณภาพทางการศึกษา แต่เป็นเพียงการจัดเก็บชุดความรู้เล็กๆ และเป็นข้อมูลในระดับพื้นฐานเท่านั้น ส่วนการจัดเก็บ

^{๑๕๕} Cumming & Worley, กล่าวว่า (การเก็บรวบรวมความรู้ต้องอาศัยเทคโนโลยี, ๒๐๐๑), หน้า. ๕๒๖ - ๕๒๘.

^{๑๕๖} Marali, การจัดเก็บความรู้เป็นการนำความรู้ที่ฝังลึกในคน (Tacit Knowledge, ๒๐๐๑), หน้า. ๔๔ - ๔๕.

^{๑๕๗} ปิยะนารถ บุญมีพิพิธ, (เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา”, ๒๕๕๑), หน้า. ๒๔๔.

ความรู้เพื่อเป็นคลังความรู้ลงในฐานข้อมูลของโรงเรียนยังเป็นเพียงแนวคิดอยู่ขั้นเตรียมความพร้อม ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการจัดเก็บความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ความรู้ได้อันจะส่งผลต่อการแปลงความรู้ที่แจ้งชัดของบุคคลไปสู่ความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ต่อไปและสามารถดึงความรู้ที่ฝังลึกเหล่านั้นนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานรวมถึงถ่ายทอดไปทั้งองค์กรต่อไป

การเผยแพร่ความรู้ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษามีวิธีการการเผยแพร่หลักธรรมและเผยแพร่ความรู้แบบดั้งเดิมโดยการเทศนาสั่งสอน แต่โรงเรียนได้พยายามพัฒนารูปแบบและช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้โดยการจัดกิจกรรม/เวที/ชุมชนแลกเปลี่ยนเผยแพร่ความรู้ การประชาสัมพันธ์ สารสนเทศ การใช้สื่อ วิทยุชุมชน รวมถึงอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเอื้ออำนวยให้การเผยแพร่ความรู้มีความสะดวกและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังคงถือว่า การเผยแพร่ความรู้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละโรงเรียน และยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะในโรงเรียน กลุ่มของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัด และชุมชนใกล้เคียงตลอดจนถึงผู้ที่สนใจเฉพาะกลุ่มเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พยัต วุฒิรงค์ เรื่องวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้และ The Competing Values Framework (CVF)^{๑๕๘} พบว่า การเรียนรู้ยังจำกัดอยู่ในวงแคบ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่มย่อย แต่ไม่มีการบันทึกหรือเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง ทำให้การหมุนเวียนหรือถ่ายโอนความรู้ยังไม่ทั่วถึง และปัญหาอุปสรรคประการสุดท้าย คือผู้บริหารหรือหัวหน้างานยังไม่สามารถเป็นผู้นำในการเรียนรู้ได้ดีพอ ฉะนั้น แนวทางการเผยแพร่ความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงควรดำเนินตามแนวคิดขั้นตอนการเผยแพร่ความรู้ของ Liebowitz และ บดินทร์ วิจารณ์ ที่กล่าวถึงว่าการแบ่งปันความรู้ถือเป็นการเผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนความรู้ไปสู่บุคคลอื่น^{๑๕๙} ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายช่องทางที่หลากหลาย เช่น การจัดสัมมนา การสอนงาน หรือการแลกเปลี่ยนถ่ายโอนความรู้ในลักษณะเสมือนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สื่อหรือระบบ e-Learning ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ เมืองเกษม เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย^{๑๖๐} พบว่า ด้านการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ มีกระบวนการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ทั้งให้สมาชิกในองค์กรและภายนอกองค์กรได้เรียนรู้ เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการแบ่งปันความรู้ที่ผู้ให้มีจิตใจพร้อมที่จะให้และผู้รับข้อมูลความรู้อีกเต็มใจและตั้งใจมารับข้อมูลความรู้ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน ทุกคนเกิดการเรียนรู้และเกิดการแบ่งปันกันอย่างมีความสุข ธนาการความดีมีวิธีการถ่ายโอนความรู้และเผยแพร่ความรู้ในลักษณะสื่อหรือนวัตกรรมเผยแพร่เชิงรุกที่หลากหลายช่วยให้ชาวบ้านเกิดความรู้และตระหนักในเรื่องธนาการแห่งความดีมีการผลิตสื่อในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ วิทยุ การศึกษาดูงาน

^{๑๕๘} พยัต วุฒิรงค์, เรื่องวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้และ (The Competing Values Framework (CVF), ๒๕๕๐), หน้า ๕ - ๒๓.

^{๑๕๙} Liebowitz และ บดินทร์ วิจารณ์, กล่าวถึง (การแบ่งปันความรู้ถือเป็นการเผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนความรู้ไปสู่บุคคลอื่น, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗.

^{๑๖๐} เบญจมาศ เมืองเกษม, “เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย”, (๒๕๕๗), หน้า ๓๗๙.

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ที่คล้ายคลึงกันโดยใช้วิธีการเผยแพร่หลักธรรมและความรู้แบบดั้งเดิมโดยการเทศนาสั่งสอนธรรม การสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งเป็นการเผยแพร่หลักธรรมและเผยแพร่ความรู้แบบทางเดียว แต่ปัจจุบันโรงเรียนได้มีพัฒนาวิธีการเผยแพร่หลักธรรมและเผยแพร่ความรู้ที่หลากหลายมากขึ้นผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์ บอร์ดและป้ายประชาสัมพันธ์ ศิษย์เก่า วิทยุกระจายเสียง ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตตามสมัยนิยม เวทีถามตอบ และอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสนับสนุนสำคัญในการเผยแพร่ความรู้กระจายไปทั่วองค์กรมากขึ้น รวมถึงความรู้ยังได้เผยแพร่ไปสู่ภายนอกสถานศึกษาด้วย แต่การเผยแพร่ความรู้ก็ยังคงอยู่ในวงแคบเฉพาะหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาด้านความพร้อมของทีมงานเผยแพร่ความรู้ที่ขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง การเห็นความสำคัญของการเผยแพร่ความรู้ รวมถึงเทคโนโลยีและการปรับข้อมูลและสารสนเทศในระบบฐานของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้ความรู้ ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้ความรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้ง ๔ แห่ง ครูทำหน้าที่นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาคูงาน การประชุม สัมมนา การอบรม ประสบการณ์การสอน การสับเปลี่ยนงาน และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลนำมาปรับปรุงพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมแนะแนว มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยการกระทำหลังจากการศึกษาในชั้นเรียน การเรียนรู้จากตำรา สื่อ สารสนเทศ เพื่อนักเรียนมิตร และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อต่อยอดความรู้และเสริมทักษะเชิงปฏิบัติการผ่านโครงการ/การทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt และ บดินทร์ วิจารณ์ ได้กล่าวว่า การใช้ประยุกต์ใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ขึ้น^{๑๖๑} สามารถขยายระดับความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันในองค์กรสูงขึ้นซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Agranoff กล่าวว่าในการจัดการความรู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร^{๑๖๒} ดังนั้นในยุคข้อมูลข่าวสารได้มา การปรับปรุงและการประยุกต์ใช้ความรู้กลายเป็นหน้าที่หลักของเครือข่ายต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ มาคัม เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ^{๑๖๓} พบว่าในการนำความรู้ไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือครูนำความรู้ความสามารถของตนเองไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาจัดให้ครูที่มีความรู้และทักษะเป็นการเฉพาะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง ๔ โรงเรียน ครูได้นำความรู้ที่แจ้งชัด (Explicit Knowledge) และความรู้แฝงหรือความรู้ที่ไม่แจ้งชัด (Tacit Knowledge) ที่เกิดจากกระบวนการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาทำการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อ

^{๑๖๑} Marquardt และ บดินทร์ วิจารณ์, ได้กล่าวว่า การใช้ประยุกต์ใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ขึ้น, ๒๐๐๕, pp. 240 – 301., (๒๕๔๗), หน้า. ๔๗.

^{๑๖๒} Agranoff, (กล่าวว่าในการจัดการความรู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร, ๒๐๐๗), หน้า ๒๙.

^{๑๖๓} วิลาวัลย์ มาคัม, การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๙).

ยกระดับคุณภาพทางการศึกษาและความรู้ของนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ส่วนนักเรียนครูส่งเสริมให้รู้จักเรียนรู้ด้วยการกระทำที่สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมพัฒนานำผู้เรียนที่เกี่ยวกับ กิจกรรมชุมนุมและชุมชน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรมการแข่งขันทางทักษะวิชาการ เป็นต้น แต่พบว่า ในการประยุกต์ใช้ความรู้ของนักเรียนจะมีความโดดเด่นในกิจกรรมของสงฆ์ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์และกิจกรรมปฏิบัติธรรมประจำปี นอกจากนี้ยังพบว่า ในขั้นตอนการประยุกต์ใช้ความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังมีความสอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาด้านการประยุกต์ใช้ความรู้โดยการทดลองปฏิบัติ คือหลักการสร้างปัญญาตามกระบวนการอบรมฝึกฝนตนเองทางจิต (ภาวนามยปัญญา) ขั้นตอนการนำความรู้ไปสู่ภาคปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ) และขั้นตอนการจัดการความรู้ตามหลักสังฆธรรม (ปฏิบัติ) อีกด้วย ๓) ขั้นตอนการจัดการความรู้เชิงพุทธผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกันทั้ง ๔ โรงเรียน โดยอาศัยองค์ประกอบตามขั้นตอนการจัดการความรู้เชิงพุทธ ๓ ขั้นตอน ที่เรียกว่าสังฆธรรม ๓ อันประกอบไปด้วย ๑) ปริยัติสังฆธรรม หรือขั้นปริยัติ เป็นการศึกษาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ๒) ปฏิบัติสังฆธรรมหรือขั้นปฏิบัติ เป็นการลงมือปฏิบัติหลังจากที่ได้ศึกษาเรียนรู้มาแล้ว และ ๓) ปฏิเวธสังฆธรรมหรือขั้นปฏิเวธ เป็นผลที่ได้รับหลังจากผ่านขั้นตอนศึกษาและปฏิบัติตามที่ถูกต้องจนเกิดความเข้าใจตื่นรู้ การดำเนินตามขั้นตอนการจัดการความรู้ดังกล่าวถือเป็นการดำรงรักษารูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีพุทธแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยยึดโยงอยู่กับความรู้ ๔ แนวทางหลักตามระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ได้ให้น้ำหนักความสำคัญไปที่ขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้ (ปริยัติ) เพราะเป็นรากฐานของรักษาความรู้และหลักคำสอนไม่ให้สูญหายไปจากตัวบุคคลและองค์กรโดยใน **อรรถกถาัมขณินิกาย อุปริปัณณาสก์** ได้วินิจฉัยการอันตรธาน (ความสูญหาย) ๓ ประการ มหาหมกุฏราชวิทยาลัย ๕^{๑๖๔} “...ชื่อว่า อันตรธานมี ๓ อย่าง คือ ปริยัตอันตรธาน ปฏิเวธอันตรธาน ปฏิบัติอันตรธาน ในอันตรธาน ๓ นั้น ปิฎก ๓ ชื่อว่าปริยัติ, การแหงตลอดสังจะ ชื่อว่าปฏิเวธ, ปฏิปทา (เครื่องดำเนินทาง) ชื่อว่าปฏิบัติ แต่ว่าปริยัติ (ถือว่า) เป็นความสำคัญของการดำรงอยู่แห่งพระศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ **พระเทพปริยัติสุธี** (วรวิทย์คงคปญโญ) กล่าวว่า การจัดการเกี่ยวกับการศาสนศึกษาเป็นกิจการที่สำคัญยิ่งของคณะสงฆ์^{๑๖๕} เป็นหลักและขั้นตอนสำคัญในการรักษาพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาไม่ให้สูญหายไป พระสงฆ์ผู้รักษาพระธรรมวินัยดีเยี่ยมเป็นศรีของพระศาสนาและเป็นกำลังในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วยคุณธรรม ตามแนวทางการจัดการศาสนศึกษาควรมีองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ หลักการ (ปริยัติ) วิธีการ ปฏิบัติการ (ปฏิบัติ) อุปการ และสิทธิการ (ปฏิเวธ) มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเรียนรู้ของกองบาลีสนามหลวง

^{๑๖๔} อรรถกถาัมขณินิกาย อุปริปัณณาสก์, ได้วินิจฉัยการอันตรธาน (ความสูญหาย) ๓ ประการ (มหาวิทยาลัยมหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๑๖ - ๓๒๐.

^{๑๖๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ), กล่าวว่า การจัดการเกี่ยวกับการศาสนศึกษาเป็นกิจการที่สำคัญยิ่งของคณะสงฆ์, ๒๕๔๐).

กล่าวว่า การศึกษาของพระสงฆ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา^{๑๖๖} ประกอบด้วยขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้ ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ปริยัติ เป็นการศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัย เป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือ การศึกษาพระวินัยให้มีความรู้เป็นพื้นฐานอย่างแจ่มแจ้งว่า คำสอนของพระพุทธองค์ ๕ มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี อุปริปณาสก^{๑๖๗}, นั้น มีอะไรบ้าง ถ้าจะน้อมนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและปฏิเวธ ๒) ปฏิบัติ เป็นการน้อมเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือ นำมาประพฤติปฏิบัติจริงๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ มาเป็นแนวทางหรือปทัชฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน และ ๓) ปฏิเวธ เป็นการนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติจนได้รับผลแห่งการปฏิบัติ มาเทศนาสั่งสอนเผยแผ่ความรู้แก่ประชาชนให้ได้รับรู้และปฏิบัติตามเป็นขั้นตอนที่แสดงถึงผลของการปฏิบัติ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเปรม โอภาโส (กองคา) เรื่องศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน^{๑๖๘} พบว่า แม้กลุ่มชนจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่การมีการผสมผสานกันหลายประการจนบางครั้งแทบแยกไม่ออก แต่พระพุทธศาสนามีความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ที่มุ่งไปในพระสัทธรรม คือปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธเมื่อนำศรัทธามาเป็นประเด็นแล้วมีจุดมุ่งหมายเป็นไปเพื่อปัญญา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิทัศน์กิจจาทร (วันชัย สามารถ) เรื่องการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์^{๑๖๙} พบว่า พระสังฆาธิการได้นำพุทธวิธี (เทคนิค) การอบรมเผยแผ่ความรู้ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยสร้างรูปแบบการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน รักษาไว้ซึ่งหลักปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการความรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ดำเนินไปตามแนวทางการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับความรู้ ๔ แนวทางหลักได้อย่างสมบูรณ์และยังคงรักษาอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิสุทธิพุทธเอาไว้ได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบด้านหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักสัทธรรม ๓ ประการซึ่งเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการความรู้เชิงพุทธ ที่เรียกสั้นๆ ว่า ปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธโดยหลักปริยัติ ถือเป็นขั้นตอนสร้างความรู้ของครูและนักเรียนที่สำคัญเกี่ยวกับความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน การอบรมประชุม สัมมนา การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สิ่งแวดล้อม สื่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และตลอดจนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับความรู้ ๔ แนวทางหลักคือ ความรู้ดั้งเดิม ความรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง ความรู้เชิงอนุรักษ์ และความรู้เสริมส่วนหลักปฏิบัติเป็นขั้นตอนการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่องมากจากขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้ตามหลักปริยัติ มาสู่ขั้นตอนภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและความรู้ที่เป็นรูปธรรมทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการ

^{๑๖๖} กองบาลีสนามหลวง, (แนวคิดการจัดการศึกษาเรียนรู้ของพระสงฆ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖-๓๗.

^{๑๖๗} ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๑/๓๑๖ - ๓๒๐.

^{๑๖๘} พระมหาเปรม โอภาโส (กองคา), เรื่องศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน, ๒๕๔๑).

^{๑๖๙} พระครูนิทัศน์กิจจาทร (วันชัย สามารถ), “เรื่องการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการ”, (การดำเนินหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์, ๒๕๔๙).

กระทำตามแนวคิดยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนทั้ง ๔ แห่งมีความโดดเด่นด้านการนำความรู้ไปสู่ภาคปฏิบัติเกี่ยวกับความรู้ในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นกิจของสงฆ์ เช่น การนั่งสมาธิ เดินจงกรม ไหว้พระสวดมนต์ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม เช่น การแสดงธรรม โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ส่วนความรู้สายสามัญ ในวิทยาศาสตร์และวิชาอื่นๆ มีการลงมือทดลองภาคปฏิบัติเป็นไปเงื่อนไขและตามหลักเกณฑ์ การจัดการศึกษาซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณสนับสนุนของแต่ละโรงเรียน การเรียนรู้ด้วยภาคปฏิบัติเป็นหลักสำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธที่ก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบ กลุ่มเล็กๆ ขึ้นในโรงเรียน ในขณะที่ขึ้นปฏิเวธ ถือได้ว่าเป็นผลที่เกิดจากขั้นตอนการปริยัติและปฏิบัติจนนำมาสู่ผลสำเร็จเกิดความเข้าใจและตื่นรู้ โดยสามารถวัดออกมาเป็นรูปธรรมได้จากผลการเรียน ชิ้นงาน รางวัล การจัดกิจกรรม ส่วนด้านนามธรรม คือความมีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความเข้าใจและสามารถเผชิญกับสิ่งที่มากระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ (โลกธรรม ๘) ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับแนวทางการจัดการความรู้ของโรงเรียน ศักยภาพและพื้นฐานความรู้ และความกระตือรือร้นของผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง เช่น การสอน โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียน มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม การประเมิน ด้านปัจจัยนำเข้านั้น พบว่าอยู่ในระดับสูงๆ การประเมินด้านกระบวนการสอน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงๆ การประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้นพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง ๆ นอกจากนั้นครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่จะให้ครูผู้สอนวิชานี้บังเกิดผลดีที่สุด คือ ครูควรสอนโดยเน้นฝึกปฏิบัติหรือลงมือกระทำร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การอาราธนาศีล ๕ วิถีการบวช การไหว้ การประเคนของที่ถูกต้อง และการจัดพิธีกรรมต่างๆ เช่น เวียนเทียน ตักบาตร หรือวันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และศาสนาของตนเอง^{๑๗๐}

พระบุญประทาน ญาณทีโป (ทะปะละ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนพระโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี:กรณีศึกษา วัดจองคำ อำเภอหาง จัหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๕๒” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดจองคำ ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปอาคารสถานที่ ด้านบริหารจัดการ

^{๑๗๐} พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน), “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

หลักสูตรเนื้อหา ด้านบุคลากรผู้นำปฏิบัติการสอนของครู และ ด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก^{๑๗๑}

พระประกาศิต ปณฺญารโ (ยามประโคน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พบว่า ในด้านเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ พบว่า ครูได้ใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญมีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย แบบสาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทของนักเรียน^{๑๗๒}

พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน พบว่า ในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน พบว่าครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัศึกษามีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ - ม.๓) อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.๐๕ เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบในแต่ละคะแนนแต่ละด้าน พบว่าครูประจำการกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัศึกษามีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ทุกด้านสรุปว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่ มีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาดีกว่าครูประจำการ^{๑๗๓}

พระมหาไชยา ขยลฺหิธิ (แสนแสนยา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า ๑) บทบาทและวิธีการสอนของพระภิกษุ ครูในโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาว่ามีความเหมาะสมค่อนข้างมาก และมีความคาดหวังต่อพระภิกษุที่ทำการสอนธรรมศึกษาไว้สูงมากในด้านการสอน โดยต้องการให้พระภิกษุใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ไม่เน้นการสอนแบบบรรยายจะให้นักเรียนเบื่อธรรมะ และพระภิกษุ

^{๑๗๑} พระบุญประทาน ญาณทีโป (ทะปะละ), “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนพระโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภอหาง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๕๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๗๒} พระประกาศิต ปณฺญารโ (ยามประโคน), “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๗๓} พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน), “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

บางรูปยังมีความไม่พร้อมในการสอนหลายอย่าง เช่น ความรู้ความแม่นยำในหลักสูตร และความหลากหลายในวิธีการสอนเด็ก ๒) วิธีการสอนของพระภิกษุนักเรียนธรรมศึกษาเห็นว่าวิธีการสอนของพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษามีความเหมาะสมในระดับเหมาะสมค่อนข้างมาก มีความคาดหวังต่อพระภิกษุในด้านการใช้อุปกรณ์การสอนที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนานไม่เครียดกับวิชาการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และมีกิจกรรมร่วมกันอื่น ๆ ในการเรียนการสอนวิชาธรรมะ^{๑๗๔}

พระมหาบุญจิตร์ กนตสีโล (คำมา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ” ผลการวิจัย พบว่า ทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบันได้ เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ แก้ปัญหาด้านจิตใจโดยตรง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าครอบครัว ชุมชน สถานการศึกษา สื่อมวลชน หรือทุกหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมหรือให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านศีลธรรมในสังคมอย่างจริงจัง โดยนำวิธีการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาข้อบกพร่องทางศีลธรรมของเยาวชนให้แพร่หลายเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่เยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน^{๑๗๕}

พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมและ รายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้สื่อการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและด้านการวัดผลและประเมินผลตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษา พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีพรรษาต่ำกว่า ๕ พรรษา และพระสอนศีลธรรมที่มีพรรษา ๕ พรรษาขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี และพระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกปริญญาตรีขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พระสอนศีลธรรมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นพระลูกวัด มีปัญหาการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.๐๕ ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน และพระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์

^{๑๗๔} พระมหาไชยา ขยสิทธิ (เสนแสนยา), “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๑๗๕} พระมหาบุญจิตร์ กนตสีโล (คำมา), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๘.

ในการสอนต่ำกว่า ๕ ปี และ พระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์ในการสอน ๕ ปีขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕^{๑๗๖}

พระราชวรดิฐ (อดุลย์ อมโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองสงฆ์ภาค ๔” ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกันผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุพรรษา และวุฒิการศึกษา ศาสนศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคล แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์อายุจริงและวุฒิการศึกษาสามัญศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ระบบการคัดเลือกบุคคลขาดความชัดเจน บุคลากรขาดขวัญกำลังใจและโรงเรียนมีงบประมาณน้อย ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม^{๑๗๗}

พระสถิต มหาลาโภ (ศรีเมือง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา” ผลการวิจัย พบว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิสุทธิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วง พบว่า ได้ยึดหลักวิธีการเสริมสร้างศรัทธาแก่ผู้เรียนด้วยการปลูกฝังด้วยโอวาท ๓ คือ ไม่ทำชั่วทำแต่ดี ชำระจิตให้บริสุทธิ์ เน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียน และ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียน จำนวน ๓๗๒ คน และผู้บริหาร ครูสอน จำนวน ๒๐ รูป/คน รวมทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยนักเรียนส่วนใหญ่ เป็นคนในพื้นที่บ้านโนนม่วงและบ้านใกล้เคียง แต่ปัญหาที่สถานศึกษาประสบอยู่เสมอ คือ ผู้ปกครองย้ายนักเรียน นักเรียนติดเกมส์ หนีเรียนไปเที่ยวในตัวเมืองขอนแก่นโดยครูและผู้ปกครองเห็นว่าจะต้องร่วมมือกันในการป้องปรามและดูแลเอาใจใส่ครูพระสอนศีลธรรม จึงเป็นที่พึงแก่สถานศึกษาในการอบรม ให้ความรู้ศีลธรรมแก่นักเรียน ด้วยเหตุนี้ครูพระสอนศีลธรรม จึงมีคุณสมบัติที่ตรงกับสาขาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่นักเรียนอย่างครบถ้วน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในแง่บุคคลแบบอย่างทางสังคม ส่วนโครงสร้างและการบริหารงานของโรงเรียนวิสุทธิพุทธบ้านโนนม่วง แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหารงานงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงานวิชาการผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิสุทธิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วงพบว่า ผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนผลการเรียนรู้การปฏิบัติและผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่างๆ อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ กล่าวคือ มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดีขึ้น รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมและกลุ่มเพื่อนได้ดี รู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกาย วาจา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทะเลาะกับเพื่อนๆ

^{๑๗๖} พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ), “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๗๗} พระราชวรดิฐ (อดุลย์ อมโร), “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** แขนงวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครองและชุมชน รู้จักกตัญญูทักเตือนผู้ปกครองและสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตใจร่าเริงแจ่มใสไม่หดหู่ มีความเมตตาต่อเพื่อนๆ และคนอื่น รู้จักมารยาทเรียบร้อยดีงามทางสังคมไทย แต่งกายเรียบร้อยมีวาจาสุภาพ ให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณ รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลาลดเลี้ยวสิ่งเสียดสีให้โทษซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ เสียสุขภาพ^{๑๗๘}

วันดี วัฒนาประสิทธิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร ๑๘ คน ครูผู้สอนศีลธรรม ๔๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ๓๖๘ คน ในโรงเรียนรัฐบาล ๑๐ โรงเรียน และโรงเรียนราษฎร์ ๑๐ โรงเรียนในเขตการศึกษา ๑ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาเรื่อง งบประมาณ จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องมากเกินไป ครูมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดเอกสารประกอบการสอนและหนังสือเรียน อุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าครูไม่ค่อยได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และคะแนนศีลธรรมน้อย ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกันว่า ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทางศีลธรรมและมีปัญหาการสอนศีลธรรมเป็นอย่างมาก^{๑๗๙}

สาคร อัมจักร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนปริยัติธรรม” ผลการวิจัย พบว่า ๑) ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมมาก ๒) ผลการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนที่พัฒนาขึ้น ๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม หลังสูงกว่าก่อนเรียน ๔) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่ “เหมาะสมมาก”^{๑๘๐}

แสงจันทร์ มโนสร้อย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง” ผลการวิจัย พบว่า ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาด้านการเรียบเรียงใบความรู้ที่ชัดเจน การใช้คำถามแบบปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การสนทนาที่ถูกต้องตามการสอนแบบพุทธวิธี การจัดทำสื่อที่ไม่สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอน ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหา เทคนิควิธีตามหลักพุทธธรรม เนื่องจากครูผู้สอน

^{๑๗๘} พระสกลิต มหาลาภ (ศรีเมือง), “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๗๙} วันดี วัฒนาประสิทธิ์, “ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ

^{๑๘๐} สาคร อัมจักร, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนปริยัติธรรม”, **ปริญญานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต** เทคโนโลยีการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

ส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน จึงต้องการครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความสามารถทางจริยธรรมโดยเฉพาะ ส่วนการดำเนินการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในเรื่องของนักเรียนขาดทักษะ ในการตั้งคำถามและทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการสอนที่ใช้สอนส่วนมาก คือ แบบศูนย์การเรียนรู้และแบบอภิปราย โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ แต่นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่างๆ เสริมบทเรียนที่มีอยู่แล้ว และให้มีการแสดงบทบาทสมมติ ให้ศึกษาจากสถานที่จริง รวมทั้งให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนหลายๆ วิธีด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการจัดทำสื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ จากหนังสือ นิตยสาร ภาพข่าว เหตุการณ์ ซึ่งนักเรียนต้องการให้ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภท ประกอบการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำสื่อการสอน และต้องการสื่อที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้และให้มีความเพียงพอต่อนักเรียนด้วย ด้านสถานที่ และงบประมาณ ประสบปัญหามากที่สุด คือ ขาดห้องเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนปกติ ครูผู้สอน ต้องการห้องเรียนจริยธรรม โดยเฉพาะเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ครูประสบกับสภาพเรื่องขาดความรู้และทักษะ ในการสร้างเครื่องมือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งปกติจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเป็นหลัก ซึ่งบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิธีวัดและประเมินผล เพราะด้านจริยธรรมบางกรณีศึกษาต้องการให้ประเมินผลที่การปฏิบัติ ด้านการจัดกิจกรรมเสริม ไม่มีปัญหาเพราะสภาพแวดล้อมของที่ตั้งอยู่ใกล้กับวัดและสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยประกอบการกับผู้ปกครอง ส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางจริยธรรมดี จึงไม่ประสบปัญหาแต่ที่ครูและนักเรียนต้องการคือ ให้มีงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเสริมให้มากขึ้น และเชิงลึก และมีคุณภาพมากขึ้นด้วย^{๑๘๑}

จากงานวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังมีปัญหาที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลายอีกหลายด้านโดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษา ซึ่งต้องประกอบด้วยการจัดการด้านการวางแผน การจัดองค์การ การจัดการเกี่ยวกับบุคคล และการงบประมาณ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

๒.๖.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ซึ่งการจัดการความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนมีงานวิจัยที่ได้สรุปไว้ดังนี้

^{๑๘๑} แสงจันทร์ มโนสร้อย, “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

การจัดการภาครัฐในสหรัฐอเมริกา จำนวน ๑๔ แห่ง พบว่า แหล่งความรู้ชัดแจ้งที่ได้รับของแต่ละเครือข่ายจะถูกระบุไว้หลังจากนั้นเครือข่ายต่างๆ สำหรับความรู้ฝังลึกถือว่าเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการเครือข่ายและพบว่ากระบวนการจัดการความรู้มี ๕ ขั้นตอนดังนี้

๑) การบูรณาการสารสนเทศที่มีอยู่เดิมกับสารสนเทศจากภายนอกเข้าด้วยกัน ซึ่งข้อมูลจากภายนอกอาจจะอยู่ในรูปของฐานข้อมูลออนไลน์การศึกษาทางวิทยาศาสตร์รายงานทางการวิจัยของรัฐบาลหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

๒) การเปลี่ยนแปลงสารสนเทศที่มาจากการบูรณาการสารสนเทศที่มีอยู่เดิมกับสารสนเทศจากภายนอกให้อยู่ในรูปของความรู้ชัดแจ้งซึ่งพบว่าการสร้างความรู้ชัดแจ้งที่ปรากฏจะมีการสร้างห้องสมุดฐานข้อมูลเว็บไซต์และแผนที่ความรู้

๓) กระบวนการได้มาซึ่งความรู้ฝังลึกความรู้ฝังลึกของแต่ละเครือข่ายจะมาจากประสบการณ์กิจกรรมการดำเนินการต่างๆ ของเครือข่ายซึ่งได้แก่ การปรึกษาหารือการประชุมเชิงปฏิบัติการการทำงานของชุมชนปฏิบัติการ(Community of Practices) ในเครือข่ายคณะกรรมการที่ปรึกษาและการแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นทางการระหว่างบุคคลในเครือข่าย เป็นต้น

๔) การจัดการความรู้ชัดแจ้งและความรู้ฝังลึกที่มีอยู่ของเครือข่ายกิจกรรมที่พบว่าเครือข่ายได้ทำในกระบวนการนี้ได้แก่จัดหาแนวทางในการแบ่งปันความรู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดกลุ่มต่างๆ เพื่อมาศึกษาอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการทำงานหรือการศึกษาของกลุ่มต่างๆ ในฐานะที่เป็นชุมชนปฏิบัติการ (Community of Practices-Cops) การรวบรวมสารสนเทศการถ่ายทอดเทคโนโลยีและส่งเสริมการประชุมเชิงปฏิบัติการและการฝึกอบรม เป็นต้น

๕) ความรู้หรือประโยชน์ที่ได้รับรวมทั้งปัญหาจากการทำงานของเครือข่ายความรู้ที่ค้นพบได้แก่ข้อมูลที่ถูกรวบรวมขึ้นจากเครือข่ายรายงานการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ของเครือข่ายและระบบหรือตัวแบบการตัดสินใจของเครือข่ายเป็นต้นนอกจากนี้ยังพบว่าความรู้ฝังลึกเป็นสิ่งสำคัญที่ได้จากกระบวนการจัดการความรู้และการดำเนินการของแต่ละกลุ่มย่อยต่างๆ มีความคล้ายคลึงกับชุมชนปฏิบัติการ (Community of Practices-Cops) ที่พบได้แพร่หลายจากการศึกษาครั้งนี้เครือข่ายการจัดการภาครัฐเหล่านี้เปลี่ยนแปลงความรู้ฝังลึกโดยการสร้างข้อมูลและประชุมการแลกเปลี่ยนสารสนเทศการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น^{๑๘๒}

ฮามิด (Hamid 2006, p.18) ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของผู้จัดการตำแหน่งการจัดการและการปฏิบัติงานขององค์กรของรัฐบาล ซึ่งมีประชากรในการวิจัย ๔๑ คน ขององค์กรในรัฐบาลเมืองเคอร์แมน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินตำแหน่งของผู้จัดการ และเพื่อประเมินการปฏิบัติงานของผู้จัดการ มีการทดสอบค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น คำนวณจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และให้ทดสอบความสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสเปียร์แมน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง

^{๑๘๒} Agranoff, Robert, "Managing within Network: Add value to Public Organization" Washington, D.C. (Washington, D.C Georgetown University Press., 2007).

ความเข้าใจ หรือการจัดการความรู้ของผู้จัดการ ตำแหน่งผู้จัดการและการปฏิบัติงานมีความหมาย และมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๘๓}

ฮอลลี (Hollis 2006, p. 6) ได้จัดทำการศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมความรู้ภายในบริษัท และการขยายองค์ความรู้ภายในบริษัท รวมถึงบริษัทการบัญชี บิ๊กโพร ซึ่งประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ยกระดับขึ้น โดยระบบการจัดการความรู้จะดำเนินไปได้จะต้องพึ่งพา ผู้ร่วมงานทุกคนและต้องเชื่อมโยงความรู้ที่ได้มาทุกวัน จนเกิดความชำนาญและจะต้องมีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จุดมุ่งหมายของการศึกษานี้ เพื่อหาผลกระทบของระบบการจัดการความรู้ ซึ่งจะใช้ในการติดตาม ทักษะในการแก้ปัญหาการชี้แจงถึงองค์ความรู้เดิมและการจัดการกับความรู้เหล่านั้น โดยเฉพาะในกระบวนการแห่งการเรียนรู้ในการศึกษาครั้งนี้รวมถึงการศึกษผลกระทบของกลุ่ม ตัวอย่างและกฎที่อยู่ในระบบการจัดการความรู้ ในการปรับปรุงทักษะการตีความในการแก้ปัญหา การชี้แจงความรู้เหล่านั้น ซึ่งพบว่าผู้ใช้สื่อหรืออุปกรณ์ได้ดีกว่าจะสามารถพัฒนาทักษะการตีความ ในการแก้ปัญหาได้มากกว่า^{๑๘๔}

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จะเห็นได้ว่า องค์การหรือหน่วยงานจะสามารถพัฒนาได้จากการที่สมาชิกในองค์กรเกิดการเรียนรู้ จากการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการค้นหาหรือการกำหนดความรู้ในหน่วยงาน สร้างและแสวงหาความรู้ จัดการความรู้ให้เป็นระบบ มีการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ บุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้ และแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าองค์กรจะพัฒนาได้นั้นปัจจัย ที่สำคัญ คือการจัดการความรู้ของหน่วยงานนั้นๆ ดังนั้น ในสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การที่จะจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังนั้น ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาต้องใช้พฤติกรรมการบริหารและการดำเนินงานบน การเปลี่ยนแปลงบุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การจัดการความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกันทั้งองค์กร อย่างต่อเนื่อง

^{๑๘๓} พิรทิพย์ ไจเจริญ อ้างถึง ฮามิด (Hamid) “การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๕),

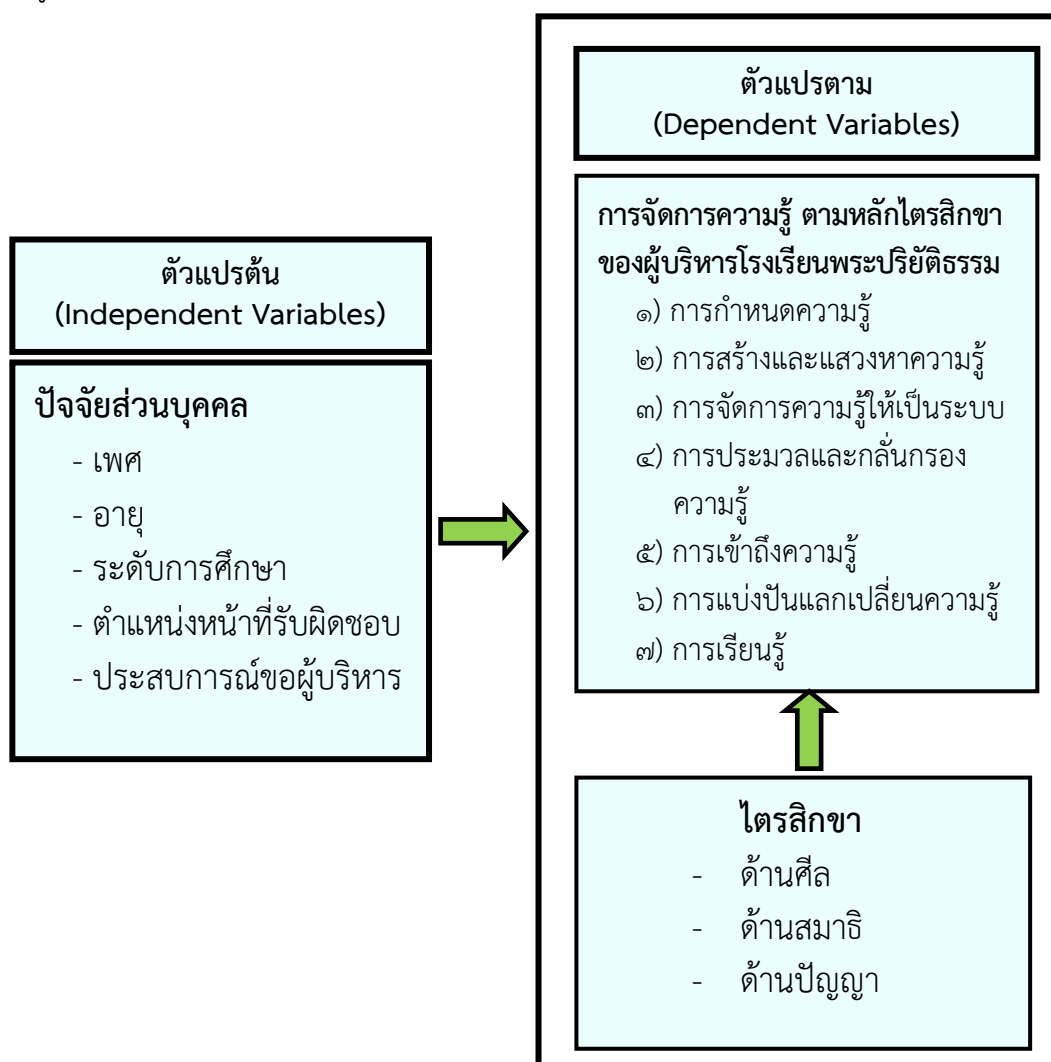
^{๑๘๔} พิรทิพย์ ไจเจริญ อ้างถึง ฮอลลี (Hollis), “การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๕),

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา เกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปแผนภูมิกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framwork) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ๑.เพศ ๒.อายุ ๓.ระดับการศึกษา ๔.ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ ๕.ประสบการณ์ของผู้บริหาร

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ๔) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๕) การเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๗) การเรียนตามหลักไตรสิกขา ดังภาพที่ ๒.๘

แผนภาพที่ ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์นี้ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๓.๒ ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๘ โรงเรียน ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา ๒) โรงเรียนวัดศรีวงศ์วิทยา ๓) โรงเรียนบาลีไตรปิฎก อุดมศึกษาวัดโพธาราม ๔) โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา ๕) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต ๖) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดส้มเสี้ยว ๗) โรงเรียนศรีนภเขตวิทยา (วัดตากฟ้า) ๘) โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นครสวรรค์ จำนวน ๑๐๗ รูป/คน โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวนบุคลากรทั้งหมดคือ

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนบุคลากรแต่ละโรงเรียน

ที่	โรงเรียนพระปริยัติธรรม	ผู้บริหาร	ครู	เจ้าหน้าที่	รวม
๑	วัดหนองปลิงวิทยา	๓	๑๐	๒	๑๕
๒	วัดศรีวังศรีวิทยา	๓	๕	๒	๑๐
๓	บาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม	๓	๑๒	๒	๑๗
๔	วัดไพรเหนือวิทยา	๒	๖	๕	๑๓
๕	พระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต	๓	๗	๑	๑๑
๖	พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว	๑	๗	-	๘
๗	โรงเรียนศรีนภเขตวิทยา (วัดตากฟ้า)	๔	๑๗	๔	๒๕
๘	วัดวาปีรัตนารามวิทยา	๒	๖	๐	๘
	รวม	๒๑	๗๐	๑๖	๑๐๗

๓.๒.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม เพื่อศึกษาให้ทราบถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ และผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักไตรสิกขาในการจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นด้วยตัวเอง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติไว้คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดข้อใดข้อหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งข้อก็ได้ ดังนี้

- ๑) เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี หรือ
- ๒) เป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป หรือ
- ๓) เป็นผู้จบการศึกษาทางพระพุทธศาสนา คือ เปรียญธรรม หรือศึกษาทางด้านปรัชญาทางพระพุทธศาสนา
- ๔) เป็นผู้มีความรู้ด้านหลักการบริหารการศึกษา หรือ
- ๕) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในสถาบันต่างๆ โดยอยู่ในวงการศึกษาทางการศึกษาหรือทางพระพุทธศาสนา
- ๖) เป็นผู้ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ทั้งพระพุทธศาสนาและทางการศึกษา หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ
- ๗) เป็นผู้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา อันเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา มาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๕ ปี
- ๘) เป็นผู้ไม่มีอคติในการที่จะให้ข้อมูลทั้งทางด้านพระพุทธศาสนาและด้านการศึกษา

๒. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้คัดเลือกไว้ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ด้านการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีจำนวนทั้งหมด ๘ ท่าน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังรายชื่อต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๒ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

ที่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
๑	พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา วัดโพธาราม	๑๘/มี.ค./๒๕๖๑
๒	พระครูนิปูณวรานุกิจ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดส้มเสี้ยว	๑๕/ก.พ./๒๕๖๑
๓	พระครูปลัดกมล จันทวิโส	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีวงศ์วิทยา	๑๓/ก.พ./๒๕๖๑
๔	พระปลัดปัญญวิเศษ ปุณฺณกาโม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา	๑๒/ก.พ./๒๕๖๑
๕	พระมหาวิชญ์กันต์ ปฎิภาณกวี	ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า)	๒๓/ก.พ./๒๕๖๑
๖	พระมหาชัยวัฒน์ จตฺตมโล	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา	๑๒/ก.พ./๒๕๖๑
๗	พระมหาไพโรจน์ จันทปญฺโญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต	๑๒/ก.พ./๒๕๖๑
๘	พระมหาประเสริฐ ปุณฺณสิริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา	๑๓/ก.พ./๒๕๖๑

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งแบ่งออกเป็นดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- ๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือ
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- ๔) สร้างเครื่องมือ
- ๕) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ถึงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- ๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- ๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับ
ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ

๑. แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นการศึกษา การจัดการ
ความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด ๕ ตัวเลือก และแบบสอบถามปลายเปิด
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งประเด็นคำถามเป็น ๗ ด้าน เพื่อใช้เก็บข้อมูล ในการวิจัย มี ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ
แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดยถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่
ประสบการณ์การทำงาน ของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการความรู้
ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้
แบบสอบถามแบบปลายปิดชนิดเลือกตอบ จำแนกเป็น ๗ ด้าน และนำมาบูรณาการกับหลักไตรสิกขา คือ

๑. ด้านการจัดการความรู้ของผู้บริหาร ดังนี้ คือ

๑) การจัดการความรู้ของผู้บริหาร ได้แก่ (๑) การกำหนดความรู้ (knowledge identification) (๒) การแสวงหาความรู้ (knowledge creation) (๓) การจัดการความรู้ให้ระบบ (knowledge organization) (๔) การกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification and refinement) (๕) การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) (๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) (๗) การเรียนรู้ (learning)

๒) หลักไตรสิกขา คือ (๑) ด้านศีล (๒) ด้านสมาธิ (๓) ด้านปัญญา

โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับการจัดการ
ความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
ซึ่งแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ (ประเมินค่า) (numerical Rating Scale)^๑
มี ๕ ระดับโดยกำหนดความมากน้อยของระดับการปฏิบัติเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	น้อยที่สุด

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวิริยาสาน ๒๕๓๕),
หน้า ๙๙ - ๑๐๐.

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open Ended) ประกอบด้วยปัญหาแนวทางแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

๒. แบบสัมภาษณ์ (Knterview Form) เป็นการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการใช้การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ ท่าน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Form) แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ ประเด็นการสัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านต่างๆ ทั้ง ๗ ด้าน และข้อเสนอแนะต่างๆ

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญมีรายชื่อจำนวน ๕ ท่าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๓ จำนวนผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่	ผู้เชี่ยวชาญ	ตำแหน่ง
๑	พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา
๒	พระมหาปกรณ์ ปญญวุฒโธ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา
๓	รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
๔	รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
๕	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)^๒ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม ตั้งแต่ ๐.๖ ถึง ๑.๐ แสดงว่าข้อนั้นใช้ได้

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดประชานิมิตร ตำบลท่าโรง อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยจำนวน ๓๐ รูป/คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๗๗

๔. นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์และขอหนังสือรับรองขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เพื่อขอความความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปเก็บข้อมูลกับประชากรทั้งหมด จำนวน ๘ โรงเรียน ๑๐๗ ชุด และเก็บแบบสอบถามด้วยตัวเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน ๑๐๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมดทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองและให้ผู้ที่ได้รับผิดชอบจากสถานศึกษาช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนภายใน ๔ สัปดาห์

๔. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากสถานศึกษาต่างๆ ทั้ง ๘ โรงเรียน คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

^๒พิสนุ พองศรี, วิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๘ - ๑๓๙.

^๓Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing* (4th ed.). (New York: Harper & Row, 1971), p. 160.

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เพื่อขอความความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์
๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ได้คัดเลือกไว้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีจำนวนทั้งหมด ๘ ท่านเพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้
๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์
๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม และนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๑๐๗ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจ เพื่อความถูกต้องอีกครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสดังกล่าวลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
๓. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณคือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆดังนี้

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามและพรรณนาได้แก่ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency), และค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านต่างๆ สำหรับการแปลผลแบบสอบถามผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากการหาค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิตตามเกณฑ์จุดศูนย์กลาง (Midpoint) ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval) แปลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของ บุญชม ศรีสะอาด^๑ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	มาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	น้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	น้อยที่สุด

๓. วิเคราะห์และสรุปผลแบบสอบถามปลายเปิดของ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ และข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายชื่อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

๑) ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามโดยใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

^๑บุญชม ศรีสะอาด, “การวิจัยเบื้องต้นแก้ไขเพิ่มเติม”, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาสน์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

เมื่อ	IOC	คือ ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา
	$\sum R$	คือ ผลรวมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	N	คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ
โดยที่		
	R = +๑	เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม
	R = ๐	เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าไม่แน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม
	R = -๑	เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาไม่มีความเหมาะสม

(๑) ค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of Consistency) ของแบบสอบถามการหาคำดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์โดยหาคำดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

+๑	หมายถึง	แน่ใจ	ว่ามีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจ	ว่ามีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
-๑	หมายถึง	แน่ใจ	ว่ามีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

(๒) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะสถานการณ์ภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๓) ระดับความคิดเห็นจากการแบบสอบถามของประชากรกลุ่มเป้าหมายหลักใช้สถิติการวิเคราะห์คือค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

(๔) แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ประกอบด้วยปัญหาอุปสรรคและแนวทางเขียนพรรณนาเป็นความเรียง

๒) ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	=	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	K	=	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	=	ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
	S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

๒. สถิติพรรณนา ใช้สูตรดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)
เป็นรายด้านและรายข้อ

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\mu = \frac{\sum x}{N}$$

$$\sigma = \sqrt{a^2 + b^2}$$

$$\sigma = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	P	คือ	ร้อยละ
	μ	คือ	ค่าเฉลี่ย
	σ	คือ	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	คือ	ประชากรทั้งหมด

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์” โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Description Research) โดยใช้การวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากประชากรทั้งหมด จำนวน ๑๐๗ รูป/คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ ท่าน และสรุปข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยจำแนกตามรายด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอ ดังต่อไปนี้

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๔.๔ ผลการเปรียบเทียบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ปลายเปิดกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๔.๖ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๔.๗ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางสถิติดังนี้ต่อไปนี้

μ	แทน	ค่าเฉลี่ย
σ	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
P	แทน	ค่าที่น้อยที่สุดของระดับความมีนัยสำคัญของข้อมูล
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ที่เป็นบุคลากรผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงาน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=๑๐๗)			
ที่	ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑.	เพศ		
	ชาย	๗๔	๖๙.๑๖
	หญิง	๓๓	๓๐.๘๔
	รวม	๑๐๗	๑๐๐.๐๐
๒.	อายุ		
	ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๒๓	๒๑.๕๐
	๓๐ - ๔๐ ปี	๕๑	๔๗.๖๖
	๔๑ - ๕๐ ปี	๑๕	๑๔.๐๒
	๕๑ ปีขึ้นไป	๑๘	๑๖.๘๒
	รวม	๑๐๗	๑๐๐.๐๐
๓.	ระดับการศึกษา		
	ปริญญาตรี	๗๐	๖๕.๔๒
	ปริญญาโท	๓๓	๓๐.๘๔
	ปริญญาเอก	๔	๓.๗๔
	รวม	๑๐๗	๑๐๐.๐๐
๔.	ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ		
	ผู้บริหาร	๒๑	๑๙.๖๓
	ครูผู้สอน	๖๘	๖๓.๕๕
	เจ้าหน้าที่	๑๘	๑๖.๘๒
	รวม	๑๐๗	๑๐๐.๐๐

ที่	ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๕.	ประสบการณ์ทำงาน		
	ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๔๒	๓๙.๒๕
	๑๐ - ๒๐ ปี	๕๐	๔๖.๗๓
	๒๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๑๔.๐๒
	รวม	๑๐๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๕.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์” จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงาน มีรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน ๗๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๑๖ และเป็นหญิง จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๘๔ ตามลำดับ

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี จำนวน ๕๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖๖ รองลงมาได้แก่อายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๒๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๐ รองลงมาได้แก่ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๒ และอายุตั้งแต่ ๔๑-๕๐ ปีจำนวน ๑๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๒ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๗๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๔๒ รองลงมาได้แก่การศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๓๓รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๘๔ และการศึกษาระดับปริญญาเอก ๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๔ ตามลำดับ

ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน ๖๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕๕ รองลงมาได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน ๒๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖๓ และเจ้าหน้าที่ ๑๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๒ ตามลำดับ

ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงาน ๑๐ - ๒๐ ปี มีจำนวน ๕๐รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗๓ รองลงมาได้แก่ประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า ๑๐ ปี มีจำนวน ๔๒รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒๕ และประสบการณ์ช่วง ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๒ ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๓) ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ๔) ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๕) ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๖) ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๗) ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมรายด้าน และรายข้อ ดังตารางที่ ๔.๒ – ๔.๙

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม

(N=๑๐๗)

ที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๙	๐.๔๕๙	มาก
๒.	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๙	๐.๔๕๙	มาก
๓.	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๗	๐.๔๙๑	มาก
๔.	ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๘	๐.๔๔๕	มาก
๕.	ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๑	๐.๔๖๒	มาก
๖.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๗	๐.๔๖๕	มาก
๗.	ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๖	๐.๔๗๗	มาก
	รวมเฉลี่ย	๔.๑๔	๐.๓๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๔$, $\sigma = ๐.๓๙๑$)

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ($\mu = ๔.๑๙$, $\sigma = ๐.๔๕๙$) และด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ($\mu = ๔.๑๙$, $\sigma = ๐.๔๕๙$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ($\mu = ๔.๐๗$, $\sigma = ๐.๔๙๑$)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากร
ต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา

(N=๑๐๗)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านการกำหนดความรู้ ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น	๔.๔๑	๐.๕๖๖	มาก
๒.	ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนโยบายโรงเรียน	๔.๑๒	๐.๗๑๐	มาก
๓.	ผู้บริหารกำหนดให้มีการจัดการความรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	๔.๑๙	๐.๗๐๒	มาก
๔.	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดเตรียมรายละเอียดของเนื้อหาสาระคำสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อสร้างความสนใจและความต้องการการเรียนรู้	๔.๑๗	๐.๘๑๘	มาก
๕.	มีการร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน เพื่อช่วยกำหนดความรู้ที่ใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ	๔.๑๔	๐.๗๗๐	มาก
๖.	โรงเรียนมีแผนการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน	๔.๒๒	๐.๖๙๑	มาก
๗.	โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายของการจัดการความรู้	๔.๒๐	๐.๗๐๖	มาก
	รวมเฉลี่ย	๔.๑๙	๐.๔๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๙$, $\sigma = ๐.๔๕๙$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ($\mu = ๔.๔๑$, $\sigma = ๐.๕๖๖$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนโยบายโรงเรียน ($\mu = ๔.๑๒$, $\sigma = ๐.๗๑๐$)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา

(N = ๑๐๗)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่เสมอมีการนำความรู้มาวางแผนปรับปรุงกระบวนการในการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัยและเพิ่มประสิทธิภาพ	๔.๑๕	๐.๗๗๕	มาก
๒.	มีการกำหนดนโยบายหรือร่วมกำหนดนโยบายให้ผู้สอนตั้งใจสอนแสวงหาแนวทางในการสอน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน	๔.๒๑	๐.๗๓๖	มาก
๓.	ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้/ความคิดใหม่ๆ ทั้งในและนอกระบบการทำงานปกติ	๔.๑๓	๐.๖๗๔	มาก
๔.	โรงเรียนจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	๔.๑๖	๐.๗๑๖	มาก
๕.	ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน	๔.๓๘	๐.๖๓๙	มาก
๖.	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ได้รับการศึกษาเพิ่มเติมและฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญในวิชาที่สอน มีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	๔.๒๕	๐.๖๗๔	มาก
๗.	โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้	๔.๐๒	๐.๗๘๙	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๑๙	๐.๔๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๙$, $\sigma = ๐.๔๕๙$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน ($\mu = ๔.๓๘$, $\sigma = ๐.๖๓๙$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้ ($\mu = ๔.๐๒$, $\sigma = ๐.๗๘๙$)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา

(N = ๑๐๗)

ข้อ	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	กำหนดความรู้ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำการจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ	๔.๐๖	๐.๖๘๔	มาก
๒.	โรงเรียนมีเป้าหมายการจัดการความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของคนในโรงเรียน	๔.๑๒	๐.๗๖๑	มาก
๓.	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม จริยธรรม อยู่เสมอและเป็นนิสัย ทำให้ผู้เรียนสามารถไปใช้ประกอบอาชีพสุจริต	๔.๐๙	๐.๗๒๑	มาก
๔.	โรงเรียนมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุมตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๐	๐.๖๘๗	มาก
๕.	มีการปรับโครงสร้างของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประโยชน์ต่อการจัดการความรู้	๔.๐๙	๐.๖๙๔	มาก
๖.	มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้	๔.๑๒	๐.๗๘๖	มาก
๗.	มีการสอบถาม ตรวจสอบ และสะท้อนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรและการทำงาน	๔.๐๔	๐.๗๗๖	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๐๗	๐.๔๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\mu = ๔.๐๗$, $\sigma = ๐.๔๙๑$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากได้แก่ มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้ ($\mu = ๔.๑๒$, $\sigma = ๐.๗๘๖$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุม ตามหลักไตรสิกขา ($\mu = ๔.๐๐$, $\sigma = ๐.๖๘๗$)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา

(N = ๑๐๗)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	ผู้บริหาร มีนโยบายให้ผู้สอนมีการจัดทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้	๔.๒๔	๐.๖๘๕	มาก
๒.	มีการรวบรวมและจัดเก็บเอกสารที่เกิดขึ้นในองค์กรให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กร	๔.๐๒	๐.๖๑๔	มาก
๓.	มีการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบย่อยๆ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน	๔.๐๔	๐.๘๓๕	มาก
๔.	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนสำรวจ ติดตาม และประเมินผลการเรียนของผู้เรียนและการประยุกต์ใช้	๔.๐๗	๐.๗๔๗	มาก
๕.	สนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะโดยการแก้ไขปัญหาและการใช้ความรู้จากการปฏิบัติงานของตนเองด้วยสติและปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด	๔.๑๓	๐.๗๑๕	มาก
๖.	มีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมารักษาคัดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงาน	๔.๐๑	๐.๗๒๐	มาก
๗.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้รวบรวมความรู้ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนางานประจำสูงงานวิจัย (R๒R)	๔.๐๒	๐.๖๗๓	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๐๘	๐.๔๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๐๘$, $\sigma = ๐.๔๔๕$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหาร มีนโยบายให้ผู้สอนมีการจัดทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ ($\mu = ๔.๒๔$, $\sigma = ๐.๖๘๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมารักษาคัดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงาน ($\mu = ๔.๐๑$, $\sigma = ๐.๗๒๐$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา

(N = ๑๐๗)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	สนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบสืบค้นข้อมูลที่สอดคล้องและสนองความต้องการของบุคลากร	๔.๐๖	๐.๖๒๗	มาก
๒.	ผู้บริหาร มีนโยบายจัดหา และจัดสร้างสื่อและอุปกรณ์เพื่อพัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้	๔.๑๖	๐.๗๒๙	มาก
๓.	ส่งเสริมการพัฒนาและใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารความรู้ทั้งภายในและภายนอก	๔.๓๑	๐.๗๐๖	มาก
๔.	มีเว็บทำความรู้ (Knowledge Portal) เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้อย่างสะดวก	๔.๐๑	๐.๗๕๙	มาก
๕.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามความแตกต่างและความถนัดของแต่ละบุคคล	๔.๐๒	๐.๗๒๗	มาก
๖.	ผู้บริหารสนับสนุนเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในทุกระดับ	๔.๑๓	๐.๖๘๘	มาก
๗.	จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้สำหรับบุคลากรและผู้สนใจ	๔.๐๖	๐.๗๘๗	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๑๑	๐.๔๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๑$, $\sigma = ๐.๔๖๒$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ส่งเสริมการพัฒนาและใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารความรู้ทั้งภายในและภายนอก ($\mu = ๔.๓๑$, $\sigma = ๐.๗๐๖$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่มีเว็บทำความรู้ (Knowledge Portal) เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้อย่างสะดวก ($\mu = ๔.๐๑$, $\sigma = ๐.๗๕๙$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา

(N = ๑๐๗)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ให้กับผู้ได้บังคับบัญชา	๔.๓๒	๐.๖๕๓	มาก
๒.	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ใ้เข้าจากสภาพ นุ่มนวลในการสอนและอบรมนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน	๔.๒๔	๐.๖๙๘	มาก
๓.	มีเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น Lotus Notes หรือ Share Point เป็นต้น	๔.๑๐	๐.๘๐๐	มาก
๔.	มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นร่วมกันโดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับเหตุผลของกันและกัน	๔.๑๑	๐.๖๙๑	มาก
๕.	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียนพูดอย่างรอบคอบระมัดระวัง สมเหตุสมผล ฝึกแลกเปลี่ยนความคิด ถกเถียง อภิปรายอย่างสร้างสรรค์ ทำให้พัฒนาตนเอง แก้ไขตนเองและส่วนรวม	๔.๒๑	๐.๗๔๙	มาก
๖.	มีวิธีการแบ่งปันความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร (เช่นระบบการหมุนเวียนงานระหว่างแผนก ระบบการเรียนรู้ในขณะที่ปฏิบัติงานแบบมีโครงสร้าง)	๔.๑๑	๐.๖๓๔	มาก
๗.	ส่งเสริมและให้การสนับสนุนให้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำฐานความรู้เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๔.๑๓	๐.๗๖๖	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๑๗	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๗$, $\sigma = ๐.๔๖๕$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ให้กับผู้ได้บังคับบัญชา ($\mu = ๔.๓๒$, $\sigma = ๐.๖๕๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่มีเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น Lotus Notes หรือ Share Point เป็นต้น ($\mu = ๔.๑๐$, $\sigma = ๐.๗๐๖$)

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

(N = ๑๐๗)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		(μ)	(σ)	แปลผล
๑.	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียน เรียนด้วยความมีสติ รู้ว่ากำลังเรียนอะไรอยู่ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียน ซักถามให้เกิดความเข้าใจเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น	๔.๑๑	๐.๗๐๕	มาก
๒.	ผู้บริหารกำหนดให้ครูฝึกอบรมนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอน ด้วยเหตุผล สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในเรื่องนั้นๆ และสามารถบูรณาการวิชาการด้านต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล	๔.๑๓	๐.๖๓๑	มาก
๓.	มีการผสมผสานความรู้ หลักศาสนาและวัฒนธรรมในชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและคงอยู่ได้ยั่งยืน	๔.๑๓	๐.๗๕๓	มาก
๔.	มีการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการนำความรู้มาวิเคราะห์ หาเหตุแห่งปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่ตรงจุดเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น	๔.๑๑	๐.๖๙๑	มาก
๕.	มีการจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรทั้งสายสนับสนุนและสายวิชาการ บุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาความรู้ในการทำงาน	๔.๒๗	๐.๖๖๗	มาก
๖.	มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา	๔.๐๙	๐.๗๒๑	มาก
๗.	ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง	๔.๒๘	๐.๗๗๕	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๑๖	๐.๔๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๖$, $\sigma = ๐.๔๗๗$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง ($\mu = ๔.๒๘$, $\sigma = ๐.๗๗๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา ($\mu = ๔.๐๙$, $\sigma = ๐.๗๒๑$)

๔.๔ ผลการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผลการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และประสบการณ์ทำงาน ตามสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

(N=๑๐๗)

ที่	ผลการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ			
		ชาย (n=๗๔)		หญิง (n=๓๓)	
		(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล
๑.	ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๑	มาก	๔.๑๒	มาก
๒.	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๑	มาก	๔.๑๒	มาก
๓.	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๑	มาก	๔.๐๐	มาก
๔.	ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๘	มาก	๔.๐๖	มาก
๕.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๒	มาก	๔.๐๗	มาก
๖.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๘	มาก	๔.๑๖	มาก
๗.	ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๗	มาก	๔.๑๕	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๑๖	มาก	๔.๑๐	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ พบว่าเพศชาย ($\mu = ๔.๑๖$) มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มากกว่า เพศหญิง ($\mu = ๔.๑๐$) มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ ๒ บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ

(N = ๑๐๗)

ที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							
		ต่ำกว่า ๓๐ ปี		๓๐ - ๔๐ ปี		๔๐ - ๕๐ ปี		๕๑ ปี ขึ้นไป	
		(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล
๑.	ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๕	มาก	๔.๑๕	มาก	๔.๒๑	มาก	๔.๓๒	มาก
๒.	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๕	มาก	๔.๑๕	มาก	๔.๒๑	มาก	๔.๓๒	มาก
๓.	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๙	มาก	๓.๙๙	มาก	๔.๒๐	มาก	๔.๑๙	มาก
๔.	ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๔	มาก	๔.๐๕	มาก	๔.๑๔	มาก	๔.๑๓	มาก
๕.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๖	มาก	๔.๐๓	มาก	๔.๓๕	มาก	๔.๑๘	มาก
๖.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๓	มาก	๔.๑๔	มาก	๔.๓๑	มาก	๔.๓๔	มาก
๗.	ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๗	มาก	๔.๑๑	มาก	๔.๒๖	มาก	๔.๒๑	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๑๐	มาก	๔.๐๙	มาก	๔.๒๔	มาก	๔.๒๔	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ พบว่า บุคลากรอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป ($\mu = ๔.๒๔$) และบุคลากรอายุ ระหว่าง ๔๐ - ๕๐ ปี ($\mu = ๔.๒๔$) มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มากกว่า บุคลากรอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี ($\mu = ๔.๑๐$) และบุคลากรอายุ ๓๐ - ๔๐ ปี ($\mu = ๔.๐๙$) มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา

(N = ๑๐๗)

ที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ					
		ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก	
		(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล
๑.	ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๑	มาก	๔.๒๙	มาก	๔.๖๑	มาก
๒.	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๑	มาก	๔.๒๙	มาก	๔.๖๑	มาก
๓.	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๔	มาก	๔.๑๓	มาก	๔.๑๘	มาก
๔.	ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๕	มาก	๔.๑๑	มาก	๔.๓๒	มาก
๕.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๔	มาก	๔.๒๑	มาก	๔.๔๓	มาก
๖.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๙	มาก	๔.๓๒	มาก	๔.๔๓	มาก
๗.	ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๙	มาก	๔.๒๘	มาก	๔.๔๖	มาก
	รวมเฉลี่ย	๔.๐๘	มาก	๔.๒๓	มาก	๔.๔๓	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษา ปริญญาเอก ($\mu = ๔.๔๓$) มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มากกว่าบุคลากรระดับการศึกษา ปริญญาโท ($\mu = ๔.๒๓$) และบุคลากรระดับปริญญาตรี ($\mu = ๔.๐๘$) มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ

(N = ๑๐๗)

ที่	การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ					
		ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		เจ้าหน้าที่	
		(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล
๑.	ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๓๕	มาก	๔.๑๒	มาก	๔.๒๕	มาก
๒.	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๓๕	มาก	๔.๑๒	มาก	๔.๒๕	มาก
๓.	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๔	มาก	๔.๐๓	มาก	๔.๐๕	มาก
๔.	ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๙	มาก	๔.๐๖	มาก	๔.๐๒	มาก
๕.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๓๓	มาก	๔.๐๓	มาก	๔.๑๔	มาก
๖.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๓๗	มาก	๔.๑๒	มาก	๔.๑๔	มาก
๗.	ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๓๒	มาก	๔.๑๒	มาก	๔.๑๔	มาก
	รวมเฉลี่ย	๔.๓๑	มาก	๔.๐๘	มาก	๔.๑๔	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ตำแหน่งผู้บริหาร ($\mu = ๔.๓๑$) มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มากกว่า ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ ($\mu = ๔.๑๔$) และตำแหน่งครูผู้สอน ($\mu = ๔.๐๘$) มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

(N = ๑๐๗)

ที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ					
		ต่ำกว่า ๑๐ ปี		๑๐ - ๒๐ ปี		๒๑ ปีขึ้นไป	
		(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล	(μ)	แปลผล
๑.	ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๗	มาก	๔.๒๘	มาก	๔.๑๙	มาก
๒.	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๗	มาก	๔.๒๘	มาก	๔.๑๙	มาก
๓.	ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๖	มาก	๔.๐๘	มาก	๔.๐๘	มาก
๔.	ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๓	มาก	๔.๑๒	มาก	๔.๐๕	มาก
๕.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๐	มาก	๔.๑๘	มาก	๔.๑๔	มาก
๖.	ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๔	มาก	๔.๒๓	มาก	๔.๓๔	มาก
๗.	ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๔.๑๒	มาก	๔.๑๘	มาก	๔.๒๓	มาก
	รวมเฉลี่ย	๔.๐๖	มาก	๔.๑๙	มาก	๔.๑๗	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ประสบการณ์ทำงาน ๑๐ - ๒๐ ปี ($\mu = ๔.๑๙$) มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มากกว่า ประสบการณ์ทำงานที่ ๒๑ ปี ขึ้นไป ($\mu = ๔.๑๗$) และประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า ๑๐ ปี ($\mu = ๔.๐๖$) จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ของผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด กับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ที่ได้จากแบบสอบถาม
ปลายเปิด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ ที่ได้จากแบบสอบถาม ปลายเปิด

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการความรู้
๑. ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา	
๑) ความรู้ของแต่ละคนไม่เท่ากัน ความรู้แตกต่างกัน การกำหนดความรู้นี้ ต้องไปตามกฎของสำนัก พระพุทธรศาสนาเป็นผู้ กำหนดให้ ๒) ผู้เรียนยังไม่เข้าใจถ่องแท้จากเนื้อหาการ เรียน ๓) การไม่เข้าใจหลักไตรสิกขา ๔) บุคลากรในหน่วยงานให้ความสนใจใน กิจกรรมน้อย ๕) ขาดงบประมาณสนับสนุนในการกำหนด กิจกรรม ๖) บุคลากรในหน่วยงานมีงานประจำมากทำให้ ไม่มีเวลาจัดกิจกรรม	๑) ควรเร่งสอนเนื้อหาสาระ ให้ความสำคัญ กับการเรียนการสอนให้มากขึ้น ๒) กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและมีการ แนะแนวจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละ วิชาการเรียนก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง ๓) จัดอบรมก่อนการเรียนการสอนถึงเรื่อง ไตรสิกขาเข้ากับบทเรียนทุกวิชาการเรียน ๔) ผู้บริหารจะต้องตระหนักและเข้มงวดกับ บุคลากรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด ๕) ลดภาระงานที่ไม่จำเป็นลงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับงานที่บุคลากรทำ ๖) แบ่งเวลาจัดสรรเวลาให้เป็นระบบลงตัว เพื่อให้ประสบความสำเร็จ
๒. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา	
๑) ความรู้เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียนและ การแสวงหาความรู้ควรรู้ด้วยตนเอง ความรู้ ไม่ได้อยู่แค่ในตำราเท่านั้น ยังมีภายนอก ตำราตลอดจนประสบการณ์อีกด้วย ๒) การแสวงหาความรู้ค้นหาได้ไม่ตรงกับผู้เรียน ๓) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย ๔) ขาดประสบการณ์ ขาดแหล่งความรู้ ๕) ขาดการให้เหตุผล ขาดการวิจัยหาข้อมูล	๑) แนะนำสื่อการเรียนที่มีประโยชน์ที่ตรงกับ เนื้อหาผู้เรียน ๒) ควรสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียน มีการปรับปรุงพัฒนาความรู้อยู่เสมอ ๓) ส่งเสริมให้ทุกคนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วย ตนเองโดยใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ โดยมีผู้ชำนาญคอยให้คำแนะนำและให้ คำปรึกษา

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการความรู้
๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา	
๑) เกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความรู้ไม่เท่ากัน การวางระบบระเบียบ ในเรื่องความรู้นี้ ต้องให้เป็นไปตามระบบมาตรฐานของการศึกษา ๒) ความคิดเห็นของบุคคลไม่ไปในแนวทางเดียวกัน ๓) เจตคติของผู้บริหารไม่เหมือนกัน ๔) ระบบขององค์กรในโรงเรียนขาดความกระตือรือร้น ไร้การแข่งขันเพิ่มพูนความใหม่ๆ และปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย	๑) ควรจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ๒) มีการจัดทำระบบสืบค้นหาความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต ๓) นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการจัดเก็บและสืบค้นหาความรู้เหล่านั้น
๔. ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา	
๑) การประมวลความรู้ยังต้องให้หลักความรู้ที่เป็นแกนกลาง ๒) สิ่งที่ควรสอนให้กับผู้เรียน แต่ผู้เรียนคิดตามไม่ทัน สมาธิการฟังน้อย ๓) ประสิทธิภาพการดำรงตำแหน่ง ๔) องค์กรขาดความรู้ความสามารถ ขาดความร่วมมือ	๑) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกัน การใช้ภาษาเดียวกันทั่วทั้งองค์กร
๕. ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา	
๑) ทุกคนเกิดมาไม่เหมือนกัน แตกต่างกันตามความรู้ การศึกษาความรู้ไม่เท่ากัน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ก็มีให้ศึกษาให้เรียนรู้การจะถึงความรู้นอกจากตำรา ตำรา สื่อเทคโนโลยีนั้นต้องมีประสิทธิภาพ ๒) เวลาในการปฏิบัติ เพื่อให้เข้าถึงมีน้อย มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ ๓) การปรับเปลี่ยนแนวทางที่ทันสมัยมากขึ้น	๑) ควรมีเครือข่ายความร่วมมือ (บวร) มีศูนย์กลางข้อมูลอันจะเป็นแหล่งความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาในทุกมิติ ๒) จัดรวบรวมผลงานครูและนักเรียนเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในโรงเรียนสามารถเข้าถึงความรู้และข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่อย่างง่ายดาย และสะดวกรวดเร็ว และนำความรู้ต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
๖. ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา	
๑) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต้องอาศัยการมีมนุษย์สัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนเพื่อมาประยุกต์ใช้ ต้องอาศัยความร่วมมือกันและกันยอมรับกันและกัน	๑) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาหลักธรรมและความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น ๒) ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจังจากบุคลากร

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการความรู้
๒) การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้จากการประชุมสัมมนา ถ้าไม่มีการประชุมก็มีโอกาสน้อย ๓) การอบรมและการประชุมสัมมนาที่น้อย	๓) ควรมีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อให้เกิดประโยชน์วงกว้าง ๔) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามวันเวลาที่เหมาะสม
๗. ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	
๑) ไม่มีเวลา แบ่งเวลาไม่ถูกเพราะว่าการเรียนรู้ต้องอาศัยระยะเวลา ๒) โอกาสของผู้เรียนมีมาก แต่ปล่อยให้ผ่านไป โดยไม่ได้มุ่งหวังอะไร โดยเปล่าประโยชน์ ๓) ข้อจำกัดของสถานภาพผู้บริหาร	๑) การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียนแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้ ๒) ควรจัดประชุมสัมมนานุเคราะห์ภายในโรงเรียน การอบรม และนำข้อมูลแต่ละคนมาปรับเปลี่ยน กระจายความรู้ให้กับบุคคลอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

๔.๖ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสนอแนะแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ๘ ท่าน ซึ่งได้เสนอแนะแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

การสัมภาษณ์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ใน ๗ ด้าน คือ ๑) การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ๔) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๕) การเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๗) การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาต่อไป

๑. ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา

การกำหนดความรู้ต้องมีทั้ง ๓ สิกขา คือ ศีลสิกขา กล่าวคือจะต้องมีความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความกตัญญู ความตรงต่อเวลา และมีระเบียบวินัย, สมาธิ ความจดจ่อต่อการทำงาน และหน้าที่, ส่วนปัญญานั้น คือมีความรู้ความเข้าใจในเหตุและผล^๑ ผู้บริหารโรงเรียนต้องคำนึงถึงว่าหลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักการศึกษาที่ดีมาก เพราะว่าเป็นหลักการที่สามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้จริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารต้องวางกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขาอันจะนำมาซึ่ง

^๑สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

การบริหารจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ^๒ การกำหนดความรู้นั้นก็คือการกำหนดให้หลักสูตรการศึกษาเปลี่ยนผู้เรียนก่อนเข้ามาเรียนให้มีความประพฤติที่ดีขึ้นด้านจิตใจคิดบวกกับสถานศึกษา ครูผู้สอนให้เกิดปัญญาจริงนำไปสู่การปฏิบัติ ส่งผลถึงครอบครัวของผู้เรียนได้รับรู้ถึงการเรียนของผู้เรียนนั้นพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น^๓ การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขานั้นก่อนอื่นต้องพัฒนาพฤติกรรม เรียกว่า ศีล พัฒนาทางจิตใจ เรียกว่า สมาธิ พัฒนาด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญา^๔ การกำหนดความรู้หลักๆ คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญาโดยให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน^๕ การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศยังไม่เป็นปัจจุบันที่ทันต่อความต้องการของสถานศึกษา^๖ บุคลากรยังขาดคุณภาพเกี่ยวกับการนำความรู้ใหม่ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์^๗ บุคลากรมีการรับรู้เกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนา^๘

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ว่า คือหลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักการศึกษาที่ดีมาก เพราะว่าเป็นหลักการที่สามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้จริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การกำหนดความรู้ คือ การกำหนดให้หลักสูตรการศึกษาเปลี่ยนผู้เรียนก่อนเข้ามาเรียนให้มีความประพฤติที่ดีขึ้น ด้านจิตใจคิดบวกกับสถานศึกษา ครูผู้สอนให้เกิดปัญญาจริงนำไปสู่การปฏิบัติ การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขานั้นต้องพัฒนาพฤติกรรม เรียกว่าศีล พัฒนาทางจิตใจ เรียกว่า สมาธิ พัฒนาด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญา การกำหนดความรู้หลักๆ คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญาโดยให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ บุคลากรมีการรับรู้เกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาผู้บริหารจะต้องวางกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา อันจะนำมาซึ่งการบริหารจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

๒. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา

ในเรื่องของการวางแผนแนวทางในการสร้างและแสวงหาความรู้ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า จากตำรารับตำราวิชาความรู้, การค้นคว้าด้วยตัวเอง และแหล่งเรียนรู้นั้นมีสื่อเทคโนโลยีมากมายในปัจจุบันให้เลือกใช้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องใช้สติและปัญญาในการพิจารณาที่จะเลือกใช้ละนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างมีคุณธรรม^๙ แนวทางในการสร้างและแสวงหาความรู้จากประสบการณ์จริงของนักเรียน เป็นแนวทางที่

^๒ สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวิโส, ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีรังษีวิทยา, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ วัดส้มเสี้ยว, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระปลัดบุญวิชัย บุญญาโม, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวาปีรัตนาราม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ พระราชวชิรมณี, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม, ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^๗ สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จิตตมโล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^๘ สัมภาษณ์ พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฏิภาณกวี, ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า), ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^๙ สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

เข้ากับหลักไตรสิกขาได้ดีเยี่ยม^{๑๐} การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านวิชาการส่วนหนึ่ง ด้านการปฏิบัติส่วนหนึ่ง จากหน่วยงานส่วนหนึ่ง จากการอบรม จากผู้มีภูมิความรู้นำมาประยุกต์ให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ผู้เรียน ผู้สอนเข้าใจตรงกัน^{๑๑} การแสวงหาความรู้ต้องอาศัยการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญช่วยให้เกิดแนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักไตรสิกขาดังนี้คือ ๑) การใช้ประสบการณ์ ๒) การใช้แหล่งความรู้ ๓) การใช้เหตุผล ๔) การทำวิจัย เป็นต้น^{๑๒} การแสวงหาความรู้จากเทคโนโลยี ห้องสมุดและจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น^{๑๓} มีการกำหนดนโยบายหรือร่วมกำหนดนโยบายให้ผู้สอนตั้งใจสอน แสวงหาแนวทางในการสอน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน^{๑๔} มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่เสมอมีการนำความรู้มาวางแผน ปรับปรุงกระบวนการในการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัยและเพิ่มประสิทธิภาพ^{๑๕} โรงเรียนควรจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง^{๑๖}

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขานั้นจะต้องใช้สติและปัญญาในการพิจารณาที่จะเลือกใช้และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร อย่างมีคุณธรรม มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น แสวงหาความรู้ด้านวิชาการส่วนหนึ่ง ด้านการปฏิบัติส่วนหนึ่ง จากหน่วยงานส่วนหนึ่ง จากการอบรม จากผู้มีภูมิความรู้นำมาประยุกต์ให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบัน จากเทคโนโลยี ห้องสมุดและจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ผู้เรียน ผู้สอนเข้าใจตรงกัน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้นอยู่เสมอมีการนำความรู้มาวางแผน ปรับปรุงกระบวนการในการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัยและเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวทางที่เข้ากับหลักไตรสิกขาได้ดีเยี่ยม

๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา

ผู้ให้การสัมภาษณ์ กล่าวว่า การจัดการความรู้ให้เป็นระบบระเบียบนั้น มีประโยชน์มากมาย เพราะว่ามีขั้นตอนในการวางหลักความรู้ เพราะฉะนั้นแล้วการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามระบบระเบียบในการใช้ศิลปศึกษา^{๑๗} การจัดการความรู้ให้เป็นระบบย่อมมีประโยชน์อย่างมาก ยิ่งนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักไตรสิกขาย่อมทำให้เป็นระบบมากขึ้น^{๑๘} การจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามขั้นตอนเพื่อผู้เรียนไม่สับสน ไม่งงไปงมา เข้าใจง่ายไปตามขั้นตอนของกระบวนการ ถ้าทำผิดขั้นตอนจะเกิดความสับสนจนถึงไม่สนใจอยากเรียนรู้ในขั้นต่อไป^{๑๙} ประโยชน์ของการจัดการความรู้ในโรงเรียนมีดังนี้ คือ

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวโส, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระปลัดบุญญวิชช์ บุญญาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร., ๑๙ มีนาคม พ.ศ. พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จิตตมโล, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาวิษณุกันต์ ปฏิภาณกวี, ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ บุญณศิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวโส, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

๑) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ๒) ป้องกันการสูญหายของปัญญา ๓) เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความอยู่รอด ๔) เป็นทุนในการพัฒนาขององค์กรคือ ครู ๕) เพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ ๖) สร้างสรรค์และบรรลุเป้าหมายขององค์กร^{๒๐} การจัดการความรู้ให้เป็นระบบนั้นมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาให้ผลตามวิสัยทัศน์ เพราะการศึกษาที่สมบูรณ์ต้องเกิดขึ้น ๓ ส่วน คือ พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นฐานสำคัญในการนำความรู้มาใช้^{๒๑} ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน^{๒๒} มีการปรับโครงสร้างของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประโยชน์ต่อการจัดการความรู้^{๒๓} ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดี มีศีลธรรมจริยธรรมอยู่เสมอและเป็นนิสัย ทำให้ผู้เรียนสามารถไปใช้ประกอบอาชีพสุจริต^{๒๔}

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา กล่าวคือการจัดการความรู้ให้เป็นระบบระเบียบนั้น มีประโยชน์มากมาย เช่น มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาให้ผลตามวิสัยทัศน์ เพราะการศึกษาที่สมบูรณ์ต้องเกิดขึ้น ๓ ส่วน คือ พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นฐานสำคัญในการนำความรู้มาใช้ กล่าวคือ มีขั้นตอนในการวางหลักความรู้ เพราะฉะนั้นแล้วการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามระบบระเบียบและบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ย่อมทำให้เป็นระบบมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนไม่สับสน เข้าใจง่ายตามขั้นตอนของกระบวนการ และเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ

๔. ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา

การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ จะต้องใช้หลักปัญญาสิกขา ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทราบถึงเหตุและผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการความรู้ของผู้บริหารแลนำไปใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้^{๒๕} แน่นนอนว่าการกลั่นกรองความรู้ของผู้บริหารย่อมสำคัญ เพราะว่าเป็นหัวหน้าสถานศึกษา ย่อมต้องมีการสั่งการ คือต้องมีการกลั่นกรองข้อมูลเป็นอย่างดี^{๒๖} การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ นั้นมาจากประสบการณ์ของผู้สอนที่ได้ทำการสอนและได้จากการเรียนรู้มาผนวกกันจึงเกิดเป็นการพัฒนาเป็นความรู้นำมาพัฒนาโรงเรียน^{๒๗} การประมวลความรู้และการกลั่นกรองความรู้ จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการความรู้คือ ๑) ช่วยเก็บความรู้ให้กับองค์กรต่อไป ๒) ปรับปรุงประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มผลให้กับองค์กร ๓) ช่วยให้องค์กรมีความพร้อมในการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง^{๒๘} สามารถนำมาพัฒนา

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระปลัดบุญวิเศษ ปุณฺณกาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จนฺทปญฺโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร., ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ .

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จิตตมโล, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาวิชญ์กัณฑ์ ปฎิภาณกวี, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณฺณสิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จนฺทวโร, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์พระปลัดบุญวิเศษ ปุณฺณกาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

ตน พัฒนาคนในสถานศึกษาและพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ^{๒๙} มีการมอบหมายให้บุคลากร ทบพวณเหตุการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมาศึกษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงาน^{๓๐} มีการคิด อย่างเป็นระบบ สามารถเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบย่อยๆ ทั้งภายในและภายนอก หน่วยงาน^{๓๑} ส่งเสริมและสนับสนุนให้รวบรวมความรู้ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนางาน^{๓๒}

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา กล่าวคือ จะต้องใช้หลักไตรสิกขา โดยเฉพาะ ด้านปัญญาสิกขา ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทราบถึงเหตุและผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการ ความรู้ของผู้บริหารและนำไปใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ แน่ใจว่าการกลั่นกรองความรู้ของผู้บริหาร ย่อมสำคัญ เพราะว่าเป็นหัวหน้าสถานศึกษา ย่อมต้องมีการสั่งการ คือต้องมีการกลั่นกรองข้อมูล เป็นอย่างดี ซึ่งจะต้องมาจากประสบการณ์ของบุคลากรคือผู้สอนที่ได้ทำการสอนและได้จากการเรียนรู้ มาผนวกกันจึงเกิดเป็นการพัฒนาเป็นความรู้นำมาพัฒนาโรงเรียนเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการความรู้ คือ ช่วยเก็บความรู้ให้คู่กับองค์กรต่อไป ช่วย พัฒนาคนในสถานศึกษาและพัฒนาการศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จ

๕. ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา

การเข้าถึงความรู้ที่ดีจะมีผลต่อการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาก ในการบริหารเข้ากับในหลักของปัญญา เพราะถ้าไม่มีความสามารถแล้วก็ยากที่จะเข้าถึงความรู้ได้^{๓๓} ความรู้ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จำเป็นอย่างยิ่งครับที่ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงความรู้อันจะนำมาสู่ซึ่ง ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน หรือผู้เรียนก็ตาม^{๓๔} เมื่อเข้าใจเรียนรู้หลักของไตรสิกขา แล้วจะส่งผลให้เกิดเป็นกระบวนการนำมาบริหารปกครอง ส่วนผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ มองเห็นการ พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนซึ่งจำนำไปสู่ความสำเร็จได้^{๓๕} การเข้าถึงความรู้จะส่งผลต่อการจัดการความรู้ก็คือ ๑) เพิ่มศักยภาพขององค์กร ๒) ป้องกันการสูญหาย ๓) เพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน ๔) เพิ่มขีด ความสามารถในการตัดสินใจ ๕) เมื่อพบข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานก็สามารถหาวิธีแก้ไขได้ทันที ๖) เพื่อการสร้างสรรคและบรรลุเป้าหมาย^{๓๖} การเข้าถึงความรู้ส่งผลต่อการจัดการเรียนการรู้ทางด้านกาย จิตและสติปัญญา เพราะปัจจุบันโลกทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นแหล่งข้อมูลใหญ่ ทำให้มีความรู้ ที่ก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่เหมาะสม จิตที่มั่นคงและปัญหาที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน^{๓๗}

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร., ๑๙ มีนาคม พ.ศ. พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฎิภาณกวี, ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวิโส, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูนิพนธ์วรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระปลัดบุญญวิชัย ปุญญกาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบสืบค้นข้อมูลที่สอดคล้องและสนองความต้องการของบุคลากร^{๓๘} จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้สำหรับบุคลากรและผู้สนใจ^{๓๙} โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามความแตกต่างและความถนัดของแต่ละบุคคล^{๔๐}

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา การเข้าถึงความรู้ที่ดีจะมีผลต่อการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากในการบริหารเข้ากับในหลักไตรสิกขาโดยเฉพาะด้านปัญญา ความรู้ทั้งหลายที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงความรู้อันจะนำมาสู่ซึ่งความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่หรือผู้เรียนก็ตาม เมื่อเข้าใจเรียนรู้หลักของไตรสิกขาแล้วจะส่งผลให้คิดเป็นกระบวนการนำมาบริหารปกครอง เพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กร การเข้าถึงความรู้ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งด้านกาย จิตและสติปัญญา เพราะปัจจุบันโลกทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญ จิตที่มั่นคงและปัญญาที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน สนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบสืบค้นข้อมูลที่สอดคล้องและสนองความต้องการของบุคลากร

๖. ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา

การแบ่งปันและเปลี่ยนเรียนรู้^{๔๑} ทำให้เกิดประโยชน์มากต่อภายในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เพราะอาศัยประสบการณ์ที่เป็นจริง เพื่อเป็นตัวอย่าง เป็นอุทาหรณ์ในการจัดการความรู้^{๔๒} การแลกเปลี่ยนความรู้ จำเป็นและมีประโยชน์อย่างมาก จะเห็นได้ว่า คำว่า MOU เป็นคำย่อที่ใช้เรียกความร่วมมือตลอดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันอันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้า^{๔๓} การแบ่งปันความรู้^{๔๔} มีประโยชน์สำหรับผู้เข้ามาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน จะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อได้แลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีประสบการณ์ ก็จะเรียนรู้ได้เร็วขึ้น^{๔๕} ประโยชน์ของการแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้มีประโยชน์ต่อองค์กรคือ ๑) เปิดโอกาสรับความรู้ใหม่ๆ ๒) สร้างสรรค์องค์กรให้ดีขึ้น ๓) เปรียบเทียบการพัฒนาแต่ละองค์กร^{๔๖} การศึกษาที่ดีนอกจากสอนดี รู้ดีแล้วสิ่งสำคัญคือการเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นการบริหารที่ดีที่สุด^{๔๗} ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอนใช้วาจาสุภาพ นุ่มนวลในการสอนและอบรมนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางในการแก้ไขปัญหา^{๔๘} ส่งเสริมและให้การสนับสนุนให้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำฐานความรู้เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้^{๔๙} วิธีการแบ่งปันความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร., อำนวยการ, ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฎิภาณกวี, ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวิโส, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูนิพนธ์วรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระปลัดบุญญวิชัย ปุญญาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร., ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

ทั่วทั้งองค์กร (เช่นระบบการหมุนเวียนงานระหว่างแผนก ระบบการเรียนรู้ในขณะที่ปฏิบัติงานแบบมีโครงสร้าง)^{๔๘}

สรุปแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา การแบ่งปันและเปลี่ยนเรียนรู้ นั้น ทำให้เกิดประโยชน์มากต่อภายในโรงเรียน และนอกโรงเรียน มีประโยชน์สำหรับผู้เข้ามาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ จะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อได้แลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีประสบการณ์ ก็จะเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เพราะอาศัยประสบการณ์ที่เป็นจริง เพื่อเป็นตัวอย่าง เป็นอุทาหรณ์ ในการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันอันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้า กล่าวคือ เปิดโอกาสรับความรู้ใหม่ๆ สร้างสรรค์องค์กรให้ดีขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำฐานความรู้เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวิธีการแบ่งปันความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร

๗. ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

การเรียนรู้มีประโยชน์มาก เพราะการเรียนรู้สามารถที่จะนำมาจัดการความรู้เพิ่มขึ้น ในการบริหารสปีไป^{๔๙} ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ทางด้านการศึกษาและสังคมโลกปัจจุบัน^{๕๐} แนวทางการเรียนรู้อย่อมมีผลต่อการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้ หากไม่มีแนวทางจะให้ผู้เรียนใช้เวลาเรียนมากโดยเปล่าประโยชน์ หากมีแนวทางการจัดการเรียนรู้แล้ว ก็จะทำให้เรียนรู้ได้รวดเร็วประสบผลดีมากขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาต่อองค์กร^{๕๑} แนวทางการเรียนรู้ มีผลต่อการจัดการความรู้คือ ๑) ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสามารถ ๒) กระบวนการจัดการความรู้ โดยมีขั้นตอนดำเนินงานอย่างเหมาะสม ๓) เทคโนโลยีและสารสนเทศมีคุณภาพ ๔) การบริหารและจัดการในองค์กรต้องจัดการบริหาร ให้เอื้ออำนวยโดยการกระจายอำนาจ ทุกคนมีส่วนร่วม รวมทั้งมีแรงจูงใจ^{๕๒} แนวทางการเรียนรู้นั้น มีผลเป็นอย่างมากเพราะแนวทางย่อมส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ แนวทางดีการจัดการเรียนรู้ที่ดี^{๕๓}ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง^{๕๔} ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียน เรียนด้วยความมีสติ รู้ว่ากำลังเรียนอะไรอยู่ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียน ชักถามให้เกิดความเข้าใจ

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฎิภาณกวี, ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวโส, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระปลัดบุญวิเศษ ปุณณกาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร, ๑๙ มีนาคม พ.ศ. พ.ศ. ๒๕๖๑

เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น^{๕๕} มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา^{๕๖}

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้นั้นสามารถที่จะนำมาจัดการความรู้เพิ่มขึ้นในการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาและสังคมโลกปัจจุบัน แนวทางการเรียนรู้อย่อมมีผลต่อการเรียนรู้ หากมีแนวทางการจัดการเรียนรู้แล้ว ก็จะทำให้เรียนรู้ได้รวดเร็วประสบผลดีมาก ขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร การบริหารและจัดการในองค์กรต้องจัดการบริหารให้เอื้ออำนวย ทุกคนมีส่วนร่วม รวมทั้งมีแรงจูงใจ แนวทางการเรียนรู้นั้น มีผลเป็นอย่างมาก เพราะแนวทางการเรียนรู้อย่อมส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ แนวทางจัดการจัดการเรียนรู้ที่ดี ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียน เรียนด้วยความมีสติ รู้ว่ากำลังเรียนอะไรอยู่ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียน ชักถามให้เกิดความเข้าใจเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

๘. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

การศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ถือว่ามีประโยชน์มากในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน อย่างถูกต้องตามหลักธรรม^{๕๗} ควรมีการจัดทำแผนผังมโนทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ว่าควรนำมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในส่วนที่สำคัญที่สุด^{๕๘} การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขามีผลดีต่อผู้บริหาร ควรให้เป็นระบบตามกรอบที่วางไว้ มิฉะนั้นจะไม่ทำให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรได้ ผู้บริหารควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้^{๕๙} การศึกษาในยุคปัจจุบันนั้นก้าวไปไกล ถ้าเราไม่รู้เท่าทันเทคโนโลยี บางครั้งอาจกลายเป็นเหยื่อของสังคมในแง่ลบเพราะฉะนั้นแล้ว การมีการศึกษาอย่างเดียวนั้นอาจยังไม่พอสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมไว้ครองตนด้วย เพื่อไม่ให้หลงไหลจนเกิน^{๖๐} การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา สิ่งสำคัญคือการจัดการศึกษาให้เกิดผล ๓ ด้านคือ ศีล จิต และปัญญา ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ^{๖๑}

สรุปแนวแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านข้อเสนอแนะอื่นๆ การศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ถือว่ามีประโยชน์มากในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน อย่างถูกต้องตามหลักธรรม การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ควรมีการจัดทำแผนผังมโนทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ควรให้เป็นระบบตามกรอบที่วางไว้ มิฉะนั้นจะไม่ทำให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรได้

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จิตตมโล, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฐกถาภิบาล, ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวิโส, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูนิพนธ์วรานุกิจ, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระปลัดบุญวิเศษ ปุณณกาโม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.

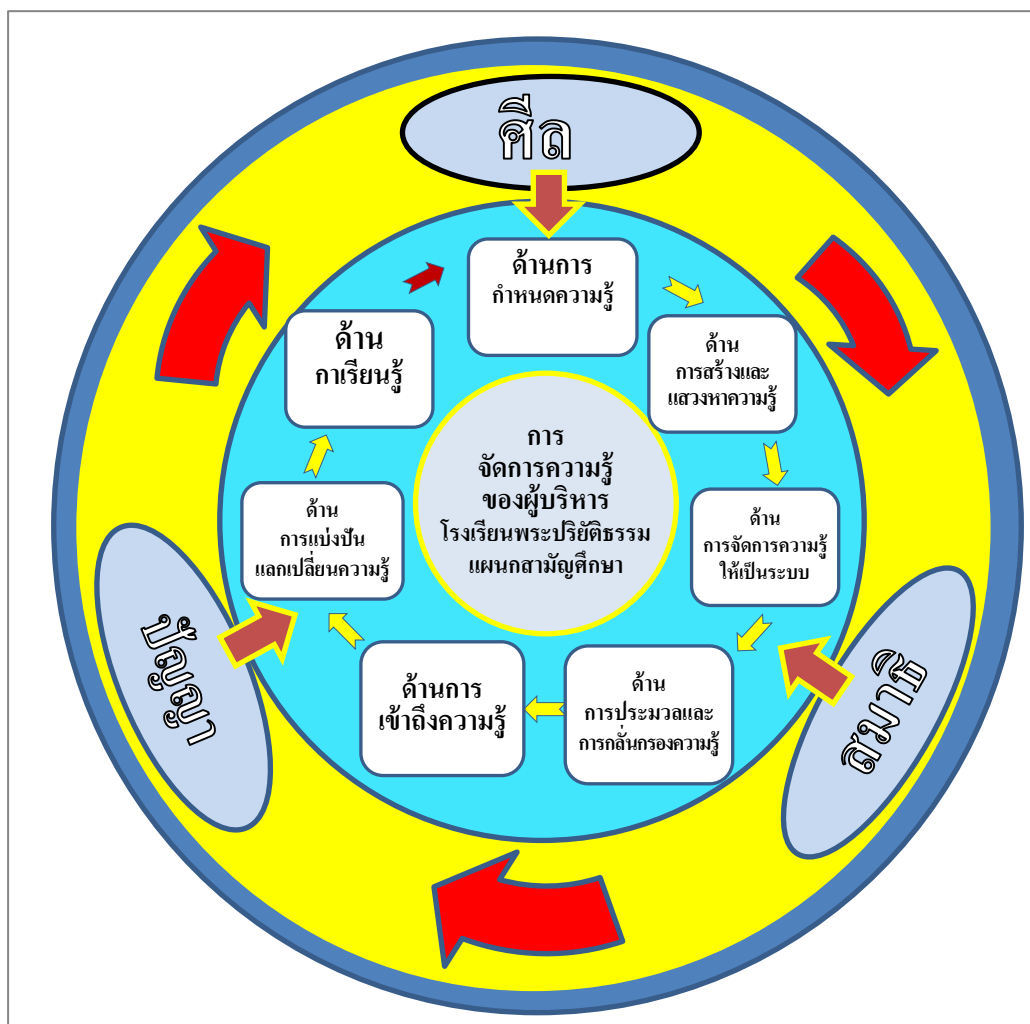
ผู้บริหารควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้ในการศึกษาในยุคปัจจุบัน เพราะการมีการศึกษาอย่างเดียวนั้นอาจยังไม่พอ ต้องมีหลักพุทธธรรมไว้ครองตนด้วย เพื่อไม่ให้หลงไหลไปกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป

สรุปผลการสัมภาษณ์

การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีการจัดการความรู้โดยนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการจัดการ ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ที่มีต่อผู้ร่วมงานสรุปผลการสัมภาษณ์ มีการจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยได้นำหลักไตรสิกขา มาใช้ในการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ที่มีต่อผู้ร่วมงาน คือบุคลากรทางการศึกษา จนทำให้การบริหารจัดการการความรู้นั้นมีประสิทธิภาพข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะโรงเรียน ควรให้บุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการอบรมศีลธรรม ในโรงเรียนให้มากขึ้น มีการอบรม สัมมนาบุคลากรในเรื่องความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น บุคลากรทางการศึกษาควรเข้าใจในหลักการบริหารจัดการ การความรู้ เป้าหมาย ภารกิจ และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและต้องเข้าใจในหลักไตรสิกขาอย่างถ่องแท้ สามารถบูรณาการให้เป็นเรื่องเดียวกันได้ทั้ง ๗ ด้าน ควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ได้นำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน ได้มีส่วนร่วม ในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานต่างๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการพัฒนาบุคลากรให้ มีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคลากรทางการศึกษา ควรยึดมั่นในความถูกต้องและหลักไตรสิกขาในการบริหาร จัดการความรู้ในสถานศึกษาในทุกๆ ด้านบุคลากรทางการศึกษา ควรยึดแนวปฏิบัติภายใต้ระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้มีความยืดหยุ่นที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

๔.๗ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังสรุปเป็นแผนภูมิองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นถึงข้อค้นพบ คือ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีดังต่อไปนี้

๑. ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยการกำหนดความรู้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นต้องครอบคลุมความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม นอกจากนี้ ความรู้ที่ถูกกำหนดโดยผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษา แต่มีประเด็นที่ต้องมีการถกเถียงกันต่อไปเกี่ยวกับการกำหนด

ความรู้ทุกอย่างให้เกิดความเหมาะสมไม่เน้นหนักไปทางใดทางหนึ่ง เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเอาไว้ แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องพัฒนาและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาขึ้น โดยนำหลักธรรมคือไตรสิกขา คือศีล สมาธิ และปัญญา เข้ามาบูรณาการให้ผู้เรียนนั้นมีความรู้สายสามัญที่มีสติ ปัญญา และความสามารถที่ได้รับการยอมรับจากสังคม

๒. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยโรงเรียนเน้นจะเน้นส่งเสริมไปที่การแสวงหาความรู้ของครูผู้สอนเป็นสำคัญที่เกิดจากการอบรมสัมมนา การวิจัยในชั้นเรียน การศึกษาดูงาน การใช้เทคโนโลยี สื่อและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ส่วนการแสวงหาความรู้ของนักเรียนจะเป็นไปตามระบบของการศึกษาโดยการแสวงหาความรู้จากตำราเรียน งานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษารวมถึงเพื่อนและครูกัลยาณมิตร สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่จำเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีจุดเด่นในการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้ หลักไตรสิกขาก็เป็นหลักธรรมที่จะทำให้บุคลากรแสวงหาความรู้มาได้โดยสุจริตจะทำให้ไม่ไปเดือดร้อนถึงผู้อื่น ทำให้การแสวงหาความรู้นั้นเกิดสมาธิ และเข้าใจปัญหาด้วยปัญญาที่เกิดขึ้นได้ดี

๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย การจัดการกระบวนการจัดการความรู้ ตามขั้นตอน เป็นหมวดหมู่ โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบรรลุ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวัง วิธีการจัดการในเรื่องการพัฒนาสมรรถภาพ การอ่าน เพื่อให้ผู้เรียน รู้และเข้าใจ มีการกำหนดขั้นตอนการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขา มาเป็นผู้นำกับให้เกิดกัลยาณมิตรในการเรียนรู้ ใช้ ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน ไม่แยกสอน มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยใช้หลัก ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่ในลำดับขั้นต่อไป

๔. ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย การจัดการที่มีการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบย่อยๆ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน อย่างตรงไปตรงมา เช่นมีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมาอย่างมีสติและบรรลุความสำเร็จด้วยปัญญาเพื่อนำมาศึกษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงานเพื่อการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

๕. ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยองค์กร มีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ทั้งความรู้ประเภทความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลและความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลโดยทั่วไปการส่งหรือการกระจายความรู้ให้ผู้มีอยู่ ๒ ลักษณะคือ การป้อนความรู้คือการส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้รับโดยที่ผู้รับนั้นไม่ได้ร้องขอหรือต้องการ เช่น ข่าวสารต่างๆ ขององค์กร ซึ่งโดยทั่วๆ ไปมักจะทำให้ผู้รับรู้สึกว่าได้รับข้อมูล ความรู้มากเกินไปหรือไม่ตรงตามความต้องการ และการให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ คือการที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูล ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งทำให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูล ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป องค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้แบบการป้อนความรู้และการให้โอกาสเลือกใช้ความรู้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ข้อมูลหรือความรู้

๖. ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย ผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารก็ดี หรือครูรวมถึงเจ้าหน้าที่ มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น ร่วมกันโดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับเหตุผลของกันและกัน ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ผูกอบรม ผู้เรียนพูดอย่างรอบคอบระมัดระวัง สมเหตุสมผล ผูกแลกเปลี่ยนความคิด ถกเถียง อภิปรายอย่างสร้างสรรค์ ทำให้พัฒนาตนเอง แก้ไขตนเองและส่วนรวม และบอกแหล่งที่มาของข้อมูลการค้นคว้าได้เร็วขึ้น บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่จะศึกษา เสริมสร้างนิสัยรักการอ่านและการสืบค้น การปฏิบัติ ทักษะกระบวนการทำงาน กระบวนการทำงาน กระบวนการที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น กระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเพื่อนคู่คิด ฯลฯ

๗. ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การจัดกระบวนการจัดการความรู้ ตามขั้นตอน โดยการพัฒนาสมรรถภาพเพื่อให้รู้และเข้าใจ มีการกำหนดขั้นตอนการสอน ๔ ขั้นตอน ซึ่งก็คือการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมนั่นเอง คือ ๑) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด ซึ่งเป็นตัวปัญญา ๒) นำความรู้ไปพัฒนาทักษะ ความสามารถและวิธีการเรียนรู้ สร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรม ๓) และในขณะลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ สอดคล้องกับภาระงานที่ได้ปฏิบัติจึงถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครบองค์รวมนั่นเอง ๔) การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้หลักไตรสิกขา ผู้บริหาร ครู มีกลวิธีการสอนตามลักษณะรายวิชา อย่างไรก็ตามพัฒนาต่อไป เพียงแต่ใช้หลักการทางพุทธศาสนา (แนวทางวิถิปุทธ) ศิล สมาธิ ปัญญา มาใช้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม พฤติสัมพันธ์ ทางกาย วาจา จิตใจ เพื่อให้เกิดปัญญาในการเรียนรู้ อย่างแท้จริงนั่นเอง

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปคือ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา กระบวนการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้นั้นจะต้องนำหลักไตรสิกขา คือ ศิล สมาธิ ปัญญา เข้าไปแทรกอยู่ในกระบวนการจัดการความรู้ทุกขั้นตอนเพราะกระบวนการจัดการความรู้ตามกระบวนการของ นักวิชาการนั้นเป็นกระบวนการที่สิ้นสุดที่การเรียนรู้โดยเน้นแต่สิ่งที่เรียนรู้เท่านั้นบางครั้งอาจไม่ต่อเนื่อง แต่กระบวนการไตรสิกขานั้นไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้เพียงอย่างเดียวแต่เป็นการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และจะนำไปสู่การจัดการความรู้โดยใช้หลักไตรสิกขาที่ มั่นคงและยั่งยืนการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ นั้นจะต้องนำหลักไตรสิกขา คือ ศิล สมาธิ ปัญญา เข้าไปแทรกอยู่ในหลักสิกขานี้ ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรม ทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษา เรื่องของการศึกษา เป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเนื้อหรือเป็นตัวเป็น ความหมายที่แท้ของการศึกษา การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือ เป็นการพัฒนาคนขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวการพัฒนานั้นคือการศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้วก็จะเอาคุณสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็เลยกลายเป็นเครื่องมือการพัฒนา รูปแบบของไตรสิกขา ประกอบด้วย

ส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ ๑) ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิหรือบุพภาคของการศึกษา ๒) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา ๓) การวัดและประเมินผลการใช้ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา

จะเห็นได้ว่าแนวคิดการบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขากับแนวคิดตามทฤษฎีเชิงระบบ ถึงแม้ว่าจะเกิดขึ้นในยุคสมัยที่ต่างกันแต่ก็เป็นความสอดคล้องกันที่ลงตัว หากได้นำหลักไตรสิกขาในหลักคำสอนของพระพุทธมาบูรณาการกับแนวคิดในทฤษฎีเชิงระบบซึ่งเป็นวิทยาการสมัยใหม่ ให้เป็นรูปแบบการบริหารการศึกษาโดยใช้หลักของไตรสิกขาบูรณาการแล้ว น่าจะเป็นรูปแบบที่มีความสมบูรณ์ และเป็นเครื่องมือที่ทรงคุณค่าเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อการศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นบุคลากรที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Description Research) โดยใช้การวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview or) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ ท่าน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากประชากรทั้งหมด จำนวน ๑๐๗ รูป/คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสรุปข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยจำแนกตามรายด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยสรุปตามลำดับ

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา และด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา

๑. ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนโยบายโรงเรียน

๒. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียน มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้

๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ใน ระดับมาก ได้แก่ มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุม ตามหลักไตรสิกขา

๔. ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร มีนโยบายให้ผู้สอนมีการจัดทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ระดับมาก ได้แก่ มีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมารักษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงาน

๕. ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ส่งเสริมการพัฒนาและใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารความรู้ทั้งภายในและภายนอก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่มีเว็บทำความรู้ (Knowledge Portal) เพื่อทำให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้อย่างสะดวก

๖. ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ให้กับผู้ได้บังคับบัญชา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น Lotus Notes หรือ Share Point เป็นต้น

๗. ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ทั้ง ๗ ด้าน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน แสดงด้วยค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ทั้ง ๗ ด้านจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ **จำแนกตามเพศ** พบว่า บุคลากรเพศชาย มีความคิดเห็นต่อความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก มากกว่าบุคลากรเพศหญิง ส่วนบุคลากรเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ **จำแนกตามอายุ** พบว่า ประชากรที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ประชากรที่มีอายุระหว่าง ๔๐ – ๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก, ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และประชากรที่มีอายุระหว่าง ๓๐ – ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการ

การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ **จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ** พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ บุคลากรที่มีตำแหน่งเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และบุคลากรที่มีตำแหน่งครู มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ **จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน** พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่าง ๑๐ – ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ๒๑ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีค่ารวมเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
เพศ	✓	-
อายุ	✓	-
ระดับการศึกษา	✓	-
ตำแหน่งหน้าที่	✓	-
ประสบการณ์การทำงาน	✓	-

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ ศึกษาสภาพความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขานั้นมีผลต่อจิตใจ ความประพฤติดของบุคลากร

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญชู กัลณ ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัย พบว่า เป้าหมายของชีวิตตามหลักพุทธศาสนา คือความดับทุกข์ได้เพราะฉะนั้น เป้าหมายของการศึกษาคือการมีชีวิตอยู่โดยไม่ทุกข์ พร้อมทั้งมีชีวิตเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแก่สรรพสัตว์และสรรพสิ่ง อีกทั้งเป้าหมายการศึกษาในพระพุทธศาสนายังเป็นสิ่งเดียวกันกับเป้าหมายของชีวิต ดังนั้น การศึกษาตามความหมายของพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงรวมถึงการทำกิจกรรมทุกอย่าง ครอบคลุมวิถีชีวิตทั้งหมดปัจจุบัน โรงเรียนวิถิพุทธเป็นโรงเรียนที่นำเอาวิถีวัฒนธรรมแบบพุทธมามุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริง คือศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการศึกษาไตรสิกขา ว่าเป็นการศึกษาที่ประเสริฐ การที่จะเข้าใจการศึกษาไตรสิกขาให้ครบกระบวนการนั้นพระพุทธศาสนาได้อธิบายกิจที่พึงทำต่อความจริงอันประเสริฐที่เรียกว่า อริยสัจ ๔ ให้ถูกต้องเป็นเบื้องต้น^๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา และด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา เลาหนันท์ ได้กล่าวว่า “องค์การเป็นหน่วยทางสังคมที่ประกอบด้วยมนุษย์หลายๆ คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อกระทำการหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน องค์การจึงมีความเคลื่อนไหว มีพฤติกรรมและมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบไปมาระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกองค์การความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมและวัฒนธรรมของบุคคลในองค์การส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การ จึงทำให้้องค์การที่ต้องการความเจริญก้าวหน้าและเจริญเติบโตในอนาคต จำเป็นต้องวางแผนเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การให้มีประสิทธิภาพ^๒

^๑พระบุญชู กัลณ, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^๒สุนันทา เลาหนันท์, การพัฒนาองค์การ, (กรุงเทพมหานคร: ซีวแอลการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒๑.

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการพัฒนาองค์การเปิดโอกาสให้บุคลากรเพิ่มความตระหนักู้ และการเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อผสมผสานวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ ๑) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบการจัดการความรู้ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมาก รูปแบบมีลักษณะเด่นคือ การบูรณาการการจัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง ๒) การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบการจัดการความรู้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครู จำนวน ๖๐ คน กลุ่มทดสอบ จำนวน ๓๐ คน และกลุ่มควบคุม จำนวน ๓๐ คน กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนและสมรรถนะทางการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๓

๑. ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ มีการร่วมมือในการคิด วางแผนเพื่อช่วยกำหนดความรู้ที่ใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กัญญาพารณ กลิ่นนันทนวล** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลักไตรสิกขา” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล อยู่ในระดับมากสวนด้านสมาธิ และปัญญา อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล สมาธิ และปัญญา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก

^๓ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^๔ กัญญาพารณ กลิ่นนันทนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชารัฐศาสตรศาสตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้คู่กับคุณธรรม ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน รวมทั้งเป็นแบบอย่างในการดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ มีการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อให้สมาชิกเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่มีความอบอุ่นและเป็นมิตร เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วสันต์ ลาจิตติก** ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากตามทัศนะของครูและผู้บริหารเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือภาวะผู้นำขององค์การความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรมของหน่วยงานเทคโนโลยีที่ใช้ในโรงเรียนการสื่อสารในโรงเรียนกระบวนการจัดการความรู้ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอันดับสุดท้ายคือการวัดผลการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จในส่วนของสถานศึกษาได้แก่ส่งเสริมบุคลากรโดยสนับสนุนงบประมาณมีนโยบายแผนงานที่ชัดเจนตลอดจนระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันด้านผู้บริหารต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนสร้างขวัญกำลังใจโดยใช้หลักไตรสิกขา เป็นบุคคลที่รับผิดชอบสูงด้านครูผู้สอนต้องพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงนำเอาองค์ความรู้ใหม่บรรยากาศเป็นประชาธิปไตยตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้าใจหลักการจัดการความรู้^๕

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนโยบายโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนโยบายโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุญหนา จิมานัง และ ฤดีแสง เดือนฉาย** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” ผลการวิจัย พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙ มีประสิทธิภาพในระดับมาก เมื่อเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกันมีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับมาก สอนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาสอน ระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอนจำนวนนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก^๖

^๕วสันต์ ลาจิตติก, “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔” การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).

^๖บุญหนา จิมานัง และ ฤดี แสงเดือนฉาย, “รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดฯ, ๒๕๕๑), หน้า ๗๙ - ๘๒.

๒. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้จากครู อาจารย์และผู้บริหารโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอกทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารไม่ได้กำหนดความรู้ที่ได้มาจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างเข้าใจดีพอซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ**กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์** กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มีอยู่ ทั้งจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นความรู้ที่มีประโยชน์และมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร เช่น การสอนงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน ระบบพี่เลี้ยง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ขององค์กร ในการแสวงหาความรู้ตามขั้นตอน เช่น กำหนดนโยบายในการแสวงหาความรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบาย และลักษณะงาน เตรียมเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสื่อดิจิทัลต่างๆ เป็นต้น^๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียนทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความใส่ใจต่อความรู้ของบุคลากรในโรงเรียนเป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระภิกษุญา อคฺคธมฺโม (ทองจูด)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนพระสอนศีลธรรม ในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนได้ร้อยละ ๖๒.๗๐ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่สามารถพยากรณ์ได้คือ การยอมรับนับถือความรับผิดชอบ และความสำเร็จของงาน โดยได้สมการพยากรณ์^๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่ไม่ตรงกับงานที่จะต้องใช้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิมล สุดเขต** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวม และทุกรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

^๗ กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์, “กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) “การจัดการความรู้เชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” (ในประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research, ๒๕๕๖), หน้า.๑๓๓ – ๑๕๑, (สืบค้น ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑).

^๘ พระภิกษุญา อคฺคธมฺโม (ทองจูด), “การศึกษาองค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ได้แก่การพัฒนาาระบบสนับสนุน เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สามอันดับสุดท้าย ซึ่งถือว่าเป็นจุดด้อยที่ตรงกันทุกตัวชี้วัด ได้แก่การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและเครือข่ายวิชาการการกำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง^๙

๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขาพบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรมีจิตใญ่ที่รักใคร่ความมีระเบียบวินัย จึงทำอะไรเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดวงทิพย์ ตันทศรี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ๑) สภาพและปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมพบอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ โดยด้านการจัดกิจกรรมเสริม และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ด้านการใช้สื่อด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการเรียนการสอนตามสถานที่และงบประมาณตามลำดับ ๒) ผลการศึกษาความต้องการของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาล นนทบุรี พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเด็กนักเรียนและจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาให้เด็กนักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ได้มีการทำวัตรสวดมนตอาทิตยละครั้งในวันสุดสัปดาห์ และสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมที่ดีในจิตใจสำนึกของทุกคน^{๑๐} เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากได้แก่ มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีเป้าหมายการจัดการความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของคนในโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทวี ศันสนียพันธ์ และเดชา พวงงาม** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษา ๑๑” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ปัญหา และอุปสรรคตลอดจนความต้องการ ในการจัดการ ศึกษาของสงฆ์ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการและครูสอนมีความเห็นดังนี้ ด้านสภาพการจัดการศึกษาซึ่งครอบคลุมกระบวนการ ๖ ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ ด้านวิชาการด้านงบประมาณ และด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากโดยด้านที่เห็นว่าได้ดำเนินการมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านบุคลากร ด้านปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เช่นกัน

^๙วิมล สุดเขต, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

^{๑๐}ดวงทิพย์ ตันทศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

โดยด้านที่เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากกว่าด้านอื่นๆ คือด้านบุคลากร ส่วนด้านความต้องการในการจัดการศึกษา โรงเรียนมีความต้องการบุคลากรปฏิบัติงานประจำ และได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการโดยสรุป การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะเนื่องจากโรงเรียนไม่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.๒๕๒๕ และไม่ใช่วิทยาลัยรัฐบาลโดยตรงแต่เป็นโรงเรียนที่สังกัดกรมการศาสนา^{๑๑}

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุม ตามหลักไตรสิกขาทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การวัดประเมินผลมีความสำคัญแต่ไม่ค่อยนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาทีร้อยตรีทวีพล ปรีสนันท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีในอนาคตในระยะเวลา ๑๐ ปี” ผลการวิจัย พบว่า ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเน้นให้ครูเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์การคิดไตรตรองและการแก้ปัญหาด้วยวิจารณญาณมากขึ้น เน้นให้ครูเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่มมากกว่ารายบุคคลจะใช้วิธีสอนที่หลากหลาย ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบเป็นผู้นำคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมากขึ้น บทบาทพระสงฆ์ในการสนับสนุนการสอนมีมากขึ้น มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นและมีการใช้สื่อที่หลากหลายและเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น หนังสือแบบเรียนสามารถเก็บสะสมไว้เป็นหนังสือปฏิบัติธรรมประจำครอบครัวได้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรใหญ่เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้^{๑๒}

๔. ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขาพบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร จึงช่วยทำให้การป้อนข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ และการใช้ข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็วซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ไว้ ดังนี้ว่าความรู้ที่เกิดจากการประมวลสังเคราะห์และจำแนกแยกแยะสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การตีความและทำความเข้าใจกับสารสนเทศเหล่านั้นจนกลายเป็นความรู้แล้วซึ่งความรู้นี้ครอบคลุมทั้งส่วนของความรู้โดยนัยที่ซ่อนอยู่ภายในความคิดของพนักงานและที่ฝังตัวอยู่ในองค์กรกับความรู้แจ้งชัดที่ปรากฏในเอกสารบันทึกหรือรายงานต่างๆ ขององค์กรการจัดการความรู้ทั้งสองประเภทนี้ให้เป็นระบบเกิดขึ้นในระดับทีมงานหรือระดับกลุ่มในองค์กรที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคนเพราะการจัดการ

^{๑๑}ทวี ศันสนียพันธ์ และ เดชา พวงงาม, “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑” ใน เอกสารวิชาการ การวิจัยทางดานการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๑๒}ว่าทีร้อยตรี ทวีพล ปรีสนันท์, “การศึกษาแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีในอนาคตในระยะเวลา ๑๐ ปี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

ความรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างที่^{๑๓} เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร มีนโยบายให้ผู้สอนมีการจัดทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่เด็กนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีผู้บริหารจัดการให้เกิดการจัดทำหลักสูตร และแผนการสอนที่สอดคล้องกับนักเรียนมากที่สุดมีการวางแผนประชุมครูระดมความคิดเห็นให้ครูบูรณาการการเรียนการสอนที่หลายหลายโดยใช้กิจกรรมที่สนุกและน่าสนใจ เด็กจะได้เกิดการอยากเรียนรู่มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประกาศิต ปญฺญโร (ยามประโคน) ใดศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำ อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ในด้านเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ พบว่า ครูได้ใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนรวมให้โอกาสและเห็นความสำคัญมีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สอนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย แบบสาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทของนักเรียนส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมาปรึกษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กร การทำข้อมูล การจัดเก็บ การค้นหา และการใช้ข้อมูลและการใช้ข้อมูลได้สะดวก และรวดเร็ว และการสร้างนวัตกรรมใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน) ใดศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอมืองแพร่” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน พบว่า ในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน พบว่าครูประจำ การและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัศึกษามีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ - ม.๓) อำเภอมืองแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.๐๕ เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบในแต่คะแนนแต่ละด้าน พบว่า ครูประจำการกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ทุกด้านสรุปว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมืองแพร่ มีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาดีกว่าครูประจำการ^{๑๔}

^{๑๓} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการความรู้”, (กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓.

^{๑๔} พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน), “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอมืองแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

๕. ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การเรียนรู้มีการปรับตัวและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง และทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในองค์กรจะมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ และทักษะระหว่างกัน เพื่อนำไปปฏิบัติงานได้อย่างดีเลิศ จึงเป็นการเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมานิตย์ โชติธมโม** (อรรคชาติ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม และ รายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้สื่อการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและด้านการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีพรรษาต่ำกว่า ๕ พรรษา และพระสอนศีลธรรมที่มีพรรษา ๕ พรรษาขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติงานแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี และพระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกปริญญาตรีขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติงาน แตกต่างกันในที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พระสอนศีลธรรมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นพระลูกวัด มีปัญหาการปฏิบัติงาน แตกต่างกันในที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน และพระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า ๕ ปี และ พระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์ในการสอน ๕ ปีขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติงาน แตกต่างกันในที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ส่งเสริมการพัฒนาและใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารความรู้ทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่ทำให้คน เปลี่ยนพฤติกรรม ความคิด ให้ทันต่อยุคสมัยปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีมาใช้ ในด้านต่างๆ มีการเรียนรู้ การเรียนในห้องผู้สอนจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ มีการนำเทคนิคใหม่ๆ มาถ่ายทอดความรู้ มีการนำเสนอวิธีการสอนที่ทันสมัยและรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วันดี วัฒนาประสิทธิ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร ๑๘ คน ครูผู้สอนศีลธรรม ๔๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ๓๖๘ คน ในโรงเรียนรัฐบาล ๑๐ โรงเรียน และโรงเรียนราษฎร์ ๑๐ โรงเรียนในเขตการศึกษา ๑ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาเรื่องงบประมาณ จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องมากเกินไป ครูมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่เข้าใจหลักสูตรขาดเอกสารประกอบการสอนและหนังสือเรียน อุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าครูไม่ค่อยได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และคะแนนศีลธรรมน้อย ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกันว่า ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทางศีลธรรมและมีปัญหาการสอนศีลธรรมเป็นอย่างมาก^{๑๕}

^{๑๕}วันดี วัฒนาประสิทธิ์, “ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกรุงเทพมหานคร”,

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่มีเว็บทำความรู้ (Knowledge Portal) เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้อย่างสะดวก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า บางโรงเรียนยังมีเครื่องมือไม่เพียงพอต่อความต้องการ มีงบประมาณน้อยไม่เพียงพอต่อการสืบค้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระราชวรติสกร** (อดุลย์ อมโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองสงฆ์ภาค ๔” ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคล แตกต่างกันไป ผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุ พรรษา และวุฒิการศึกษา ศาสนศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคล แตกต่างกันไป ส่วนผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์อายุจริงและวุฒิการศึกษาสามัญศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ระบบการคัดเลือกบุคคลขาดความชัดเจน บุคลากรขาดขวัญกำลังใจและโรงเรียนมีงบประมาณน้อย ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม^{๑๖}

๖. ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การที่บุคลากรในองค์กรมีการวางแผนทางความคิด มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีการคิดอย่างเป็นระบบและเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ในการคิดอย่างเป็นระบบ นำมาแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรทิพา ภูมิพินานนท์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การศึกษาประวัติ วิถีปฏิบัติ และหลักคำ สั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดมั่นในศีลธรรม การทำแต่ความดี และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พระพุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการของการศึกษาหรือเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจหลักธรรม แล้วจึงน้อมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศชาติ ได้เจริญรุ่งเรือง^{๑๗} เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการพัฒนา และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบการศึกษาของไทยอยู่ตลอดเวลาที่มีการพัฒนาในทุกๆด้าน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนำไป

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๑๖}พระราชวรติสกร (อดุลย์ อมโร), “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองสงฆ์ภาค ๔”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** แผนกวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๑๗}พรทิพา ภูมิพินานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

ปฏิบัติให้เกิดกับเด็กให้มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระนิพนธ์ เทวธมโม** (แก้วแหวน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อยู่ในระดับสูง เช่นการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียน มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับตัววัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม การประเมินด้านปัจจัยนำเข้านั้น พบว่า อยู่ในระดับสูง การประเมินด้านกระบวนการสอน พบว่า มีความคิดเห็น อยู่ในระดับสูง การประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้นพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง นอกจากนั้นครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่จะให้ครูผู้สอนวิชานี้บังเกิดผลดีที่สุด คือ ครู ควรสอนโดยเน้นฝึกปฏิบัติหรือลงมือกระทำร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การอาราธนาศีล ๕ วิถีราบ การไหว้ การประเคนของที่ถูกต้อง และการจัดพิธีกรรมต่างๆ เช่น เวียนเทียน ตักบาตร หรือวันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และศาสนาของตนเอง^{๑๘}

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่มีเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น Lotus Notes หรือ Share Point เป็นต้นทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ยังมีครูที่ยังไม่เก่งเกี่ยวกับเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีด้านต่างๆ บางโรงเรียนอยู่ห่างไกลความเจริญซึ่งเทคโนโลยียังไม่ถึง จึงไม่สามารถรับรู้และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบุญจิตร กนตสีโล** (คำมา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ” ผลการวิจัย พบว่า ทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบันได้ เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ แก้ปัญหาด้านจิตใจโดยตรง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าครอบครัว ชุมชน สถานการศึกษา สื่อมวลชน หรือทุกหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมหรือให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านศีลธรรมในสังคมอย่างจริงจัง โดยนำวิธีการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาข้อบกพร่องทางศีลธรรมของเยาวชนให้แพร่หลายเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่เยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน^{๑๙}

๗. ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการอบรมประชุม และใส่ใจในหลักไตรสิกขากับสื่อสมัยใหม่ และมีความเป็นมารยาททางสังคมได้ดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหามานิตย์ บัวเพชร** ได้สรุปผลการวิจัยการบริหารจัดการการเรียนการสอน และปัญหาการจัดการ

^{๑๘} พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน), “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๑๙} พระมหาบุญจิตร กนตสีโล (คำมา), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๘.

เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๖ ด้าน พบว่า ๑. ด้านการจัดการการเรียนรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้สึก และการคิด ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ และมีประเด็นปัญหาคือ ครูมีความรู้ในเนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาได้^{๒๐} เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญและใส่ใจในการแพร่ความรู้ให้กับในทุกฝ่ายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิรัตน์ มั่นทานนธ์** ได้สรุปในการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตว่า การจัดการศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขามาบูรณาการเข้ากับการสอนให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านจริยธรรม นอกจากนี้มีการจัดสถานที่ศึกษาให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีสภาพเป็นธรรมชาติด้วยต้นไม้เป็นการสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก เพื่ออำนวยความสะดวกให้เด็กได้ฝึกฝนพัฒนาด้านศิลปะ สมาธิ ปัญญา ในส่วนของครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานทางจริยธรรมสูง มีจิตใจรักเด็ก มีความเสียสละ เป็นต้น^{๒๑}

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า บุคลากร ไม่ค่อยมีการประชุมอบรมเกี่ยวกับเรื่องการทำงานโดยใช้หลักไตรสิกขาเข้าไปบูรณาการเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พิชญ์ชัชต์ บุญช่วย** ได้สรุปผลการศึกษา พบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ในภาคปฏิบัติองค์ธรรมคือไตรสิกขาจะทำงานไปพร้อมๆ กันและประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้แก่กัน ไตรสิกขายังมีลักษณะที่เป็นสหสัมพันธ์ภายนอกของตนทั้ง ๔ ด้าน คือ กาย,สังคม,อารมณ์และปัญญา การพัฒนาดังกล่าวจะปรากฏให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทางที่น่าพอใจและเหมาะสม และสามารถภาวนา ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินคุณภาพของไตรสิกขาได้ด้วย^{๒๒}

๕.๒.๒ ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียด ดังนี้

^{๒๐} พระมหาพนิตย์ บัวเพชร, “การบริหารจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ, (อัสสาเนา).

^{๒๑} วิรัตน์ มั่นทานนธ์, “อิทธิพลของหลักไตรสิกขาที่มีผลต่อการสอนและการเรียนรู้ของเด็กกรณี: ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๔, (อัสสาเนา).

^{๒๒} พิชญ์ชัชต์ บุญช่วย, การศึกษากระบวนการสร้างภาวนา ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

สมมติฐานที่ ๑ บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า มีคตินัยต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มานพ แสงจันทร์** ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาระดับการปฏิบัติงานบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๓” ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง ผลการศึกษาคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักไตรสิกขา เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนพระสังข์ อำเภอตากลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องไปในทางเดียวกัน^{๒๓}

สมมติฐานที่ ๒ บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีอายุมากประสบการณ์ก็อาจจะมากตามตัวไปด้วย ส่งผลไปยังประสบการณ์ทางความคิดอีกด้วยจึงมีวิวัฒนาการทางความคิดที่ต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโดยภาพรวมแตกต่างกัน ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิลวรรณ วัฒนา** ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนปทุมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมศึกษา จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษา พบว่า ๑) สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนปทุมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมศึกษา จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนปทุมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และที่ตั้งโรงเรียน พบว่า มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อจำแนกตามสภาพและรูปแบบการจัดชั้นเรียน พบว่า มีสภาพปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการโดยรวม แตกต่างกัน ๓) การศึกษาปัญหา พบมากที่สุด ด้านบุคลากรขาดความรู้ ในการบริหารวิชาการ รองลงมาคือ ปัญหาขาดแคลนบุคลากร บุคลากรขาดทักษะในการปฏิบัติงาน การขาดงบประมาณในการพัฒนา มีข้อเสนอแนะ คือ การจัดอบรม การทำคู่มือการปฏิบัติงาน การพัฒนาหลักสูตร การติดตามอย่างต่อเนื่องโดยศึกษานิเทศก์ และการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาสนับสนุนการบริหาร^{๒๔}

^{๒๓}มานพ แสงจันทร์, “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มบูรพาศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยทองสุข, ๒๕๕๗).

^{๒๔}นิลวรรณ วัฒนา ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนปทุมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมศึกษา จังหวัดชลบุรี”, *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖).

สมมติฐานที่ ๓ บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าจะเป็น พนักงานหรือครูจะมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตาม หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนพระสังข์ อำเภอตากสิ สังกัดสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ระดับมี นัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิลวรรณ วัฒนา** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน^{๒๕}

สมมติฐานที่ ๔ บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูจะมี ประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี และได้ดีกว่า ผู้บริหารกับเจ้าหน้าที่ เพราะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงาน จริง ลงพื้นที่จริง ในการจัดการความรู้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พงศ์กลิน เคลือบทอง** ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ของกองเรือยุทธการกองทัพเรือ” ผลการวิจัย พบว่า ๑) หลักการ แนวคิด และ กระบวนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในกองเรือยุทธการ ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการความรู้ การระบุงองค์ความรู้การค้นคว้าความรู้ การสร้างและพัฒนาความรู้ การจัดเก็บความรู้และค้นคืนความรู้ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และการประเมินในการจัดการความรู้ ๒) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกองเรือยุทธการ คือ การกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ การจัดโครงสร้างการบังคับบัญชาการมีทักษะและความรู้ของบุคคลในองค์การความร่วมมือจากทุกระดับ ในองค์การ การประสานและการสื่อสาร บรรยากาศในองค์การ กระบวนการจัดการความรู้การให้รางวัล และการจูงใจ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร กฎระเบียบข้อบังคับ รูปแบบการทำงานในหน้าที่ ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ และทรัพยากรและงบประมาณ ๓) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในกองเรือ ยุทธการ คือจะต้อง ตั้งเป้าหมายในการจัดการความรู้ให้มุ่งพัฒนาคน มุ่งพัฒนางาน และมุ่งพัฒนาองค์กร ไปเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยจะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยในทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน^{๒๖}

^{๒๕} นิลวรรณ วัฒนา, ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี”, **สารนิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖).

^{๒๖} พงศ์กลิน เคลือบทอง, “การจัดการความรู้ของกองเรือยุทธการ กองทัพเรือ”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐).

สมมติฐานที่ ๕ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประสบการณ์ในการทำงานนั้นมีผลต่อการทำงานจริงเป็นอย่างมากเพราะถ้าขาดประสบการณ์ในการทำงานน้อย อาจทำให้การส่งงานผิดพลาดได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เข้มชาติ ไชยโวหาร** ได้ศึกษา เรื่อง “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๓” ผลการวิจัย พบว่า ๑) ด้านวิสัยทัศน์ทางความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้อย่างสั้น กระชับ ชัดเจน และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งอนาคต วิสัยทัศน์ พันธกิจ มีความสอดคล้องกัน ครูได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งครูและนักเรียน เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ และทันต่อความเปลี่ยนแปลง ๒) ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ประสบการณ์ของบุคลากรทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา มีการสอบถามแลกเปลี่ยน แลกความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยครูและบุคลากรให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ ผู้เรียนมีการแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนเรียนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ๓) ด้านการสร้างคลังความรู้ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการจัดระบบห้องสมุดที่พร้อมแก่การเรียน สามารถจัดระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต ส่วนสถานศึกษายังขาดความพร้อมของห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และจำนวนเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ความเห็นของเพศชายและหญิงแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ^{๒๗}

ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จากการศึกษาดูเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เห็นได้ว่า โรงเรียนจะสามารถพัฒนาได้จากการที่บุคลากรในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการค้นหาหรือกำหนดความรู้ในโรงเรียน สร้างและแสวงหาความรู้ จัดการความรู้ให้เป็นระบบ มีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงความรู้และแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนจะพัฒนาได้นั้นปัจจัยที่สำคัญ คือ การจัดการความรู้ของบุคลากรนั้นๆ ดังนั้น ในโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การที่จะจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังนั้น ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ต้องใช้พฤติการณ์การบริหารและการดำเนินงานบนการเปลี่ยนแปลง บุคลากรในโรงเรียนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การจัดการความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนการไปสู่ความสำเร็จจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

^{๒๗} เข้มชาติ ไชยโวหาร, “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๓”, รายงานการศึกษาอิสระ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นเพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาได้นำไปใช้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาได้นำไปใช้ดังนี้

๑) ควรให้บุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอบรมศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น

๒) ควรมีการอบรมสัมมนาบุคลากรในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา

๓) ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

๔) บุคลากรทางการศึกษาควรเข้าใจในหลักการบริหารจัดการความรู้เป้าหมายภารกิจ และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และต้องเข้าใจในหลักไตรสิกขาอย่างถ่องแท้สามารถบูรณาการให้เป็นเรื่องเดียวกันได้ทั้ง ๗ ด้าน

๕) โรงเรียน ควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ได้นำหลักไตรสิกขา คือ ศีลสมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

๖) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานต่างๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพมากที่สุด

๗) บุคลากรทางการศึกษา ควรยึดมั่นในความถูกต้องและหลักไตรสิกขาในการบริหารจัดการความรู้ สถานศึกษาในทุกๆ ด้าน

๘) บุคลากรทางการศึกษาควรยึดแนวปฏิบัติภายใต้ระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้มีความยืดหยุ่นที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ในการจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะมีการดำเนินการบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในแนวคิดหลักการและกระบวนการในการจัดการความรู้และสามารถร่วมกันคิดแล้วประยุกต์ใช้วิธีการต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒) ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ควรให้แต่ละฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นเพิ่มความละเอียดรอบคอบในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยใช้หลักไตรสิกขา

๓) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ปฏิบัติงานให้รักการงานและรักงานมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนโดยอยู่ในศีลธรรม

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจและได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ในประเด็นดังนี้

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อที่จะได้ทราบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับสถานะความเป็นสมัยใหม่ขององค์กรกับนโยบายและอุดมการณ์ในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่าสถานะความเป็นสมัยใหม่ของโรงเรียนกับนโยบายและอุดมการณ์ในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ และ/หรือโรงเรียนอื่นๆ เป็นอย่างไร

๒) ควรทำการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการความรู้

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยกระบวนการจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสถานศึกษากับสถานะความเป็นสถานศึกษาสมัยใหม่โดยมุ่งเน้นที่การจัดการความรู้กับนโยบายและอุดมการณ์ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

๔) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลายจังหวัด เพื่อให้ทราบถึงการจัดการความรู้ในสถานศึกษาของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ในแต่ละจังหวัดว่ามีข้อเหมือน ข้อแตกต่าง เพื่อนำมาเปรียบเทียบ ปรับเปลี่ยนการจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, ๒๕๔๗.

ณรงค์ นันทวรรณนะ. การบริหารโครงการ กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๗.

เตือนใจ รักษาพงศ์. กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จ. ๒๕๕๑.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. องค์การแห่งความรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: รัตนไตร, ๒๕๔๘.

ทิตนา แคมมณี. ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเรื่องยากที่ทำได้จริง. กรุงเทพมหานคร: อัลฟ่ามิเลเนียม, ๒๕๔๙.

ธัญนันท์ สีนชัย. การจัดการความรู้ [KM] ของศูนย์ควบคุมโรคใช้หวัดนกกรมปศุสัตว์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด, ๒๕๕๐.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕.

_____. การวิจัยเบื้องต้นแก้ไขเพิ่มเติม. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓.

บุญดี บุญญกิจ และคณะ. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

_____. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: จีรวัดน์เอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๘.

_____. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙.

_____. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: จีรวัดน์เอ็กซ์เพรส, ๒๕๕๕.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล, ๒๕๓๕.

บุญเลิศ ไพรินทร์. เทคนิคเพื่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ทักษะและทัศนคติ. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการพิมพ์สำนักงาน ก.พ., ๒๕๓๘.

บุรชัย ศิริมหาสาร. ผู้นำพันธุ์แท้ (Authentic Leader). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาวจำกัด, ๒๕๔๙.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษา. ในรายงานการประชุมเรื่องวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์
ทางการปฏิรูปการศึกษา:วาระแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.
 พรธิดา วิเชียรปัญญา. **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท
 จำกัด, ๒๕๔๗.
 พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
 พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๔๙.
 พิสนุ ฟองศรี. **วิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙.
 พุทธทาสภิกขุ. **การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด** กรุงเทพมหานคร: อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๙.
 _____. **เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม.** กรุงเทพมหานคร: จันทรคราณกุลการพิมพ์, ๒๕๒๙.
 _____. **วิธีแก้ปัญหาชีวิต.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงธรรม. ม.ม.ป.,
 ลำปาง แม่นมาตย์. **การจัดการความรู้ในองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นามมีบุ๊คส์, ๒๕๕๐.
 วิจารณ์ พานิช. **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.
 สุนันทา เลานันท์. **การพัฒนาองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์, ๒๕๕๓.
 สุประภาดา โชติมณี. **Modern KM application in Business management การจัดการความรู้อย่างไรให้ใช้ได้ผล
 กับทุกระบบ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพงษ์วรินทร์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑.
 อุทัย หิรัญโต. **เทคนิคการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์, ๒๕๓๕.

(๒) วิทยานิพนธ์:

กษปณณ สุทธปัญญกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างกาปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา กับพฤติกรรมกา
 ปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.
 กัญกวหาภรณ์ กลั่นนิมมวล. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักไตรสิกขา”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรศาสตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔. (บทคัดย่อ).
 ไชศรี พานิกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนเรื่องหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการ
 สอนแบบธรรมสภาจณา. **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๖.
 จิรัชชาติ ตั้งคุปตานนท์. **การจัดการความรู้ในองค์กรก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๖.
 ชรียา จันท์อินทร์. **การศึกษาความพร้อมในการนำระบบการจัดการความรู้มาใช้ในมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.**
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐.

- ดวงทิพย์ ตันตศรี. การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒. (บทคัดย่อ).
- เดือนใจ รักษาพงศ์. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.
- นิลวรรณ วัฒนา. ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี. **สารนิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖.
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- บุญส่ง หนูพนิช. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- เบญจมาศ เมืองเกษม. “เรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์**, ๒๕๕๗.
- ประทวน บุญรักษา. การศึกษาผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.
- ปิยรัตน์ กาญจนะจิตรา. การจัดการความรู้ในระบบราชการไทย: กรณีศึกษากรมส่งเสริมการเกษตรกรมอนามัยและกรมสุขภาพจิต. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- พงศ์กลิน เคลือบทอง. “การจัดการความรู้ของกองเรือยุทธการ กองทัพเรือ”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐.
- พรทิพา กุฎมพินานนท์. การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระกฤษฎา อคฺคธมฺโม (ทองจูด). การศึกษาองค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๙. (บทคัดย่อ).
- พระครูขันตวิโรภาส (บุญรอด). การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

- พระครูสังฆรักษ์ชีษณพงศ์ สนธิมคฺโค (กฤดากร). การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตการศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑. (บทคัดย่อ).
- พระบุญจันทร์ แก้วบุญยงค์ (จนทสาโร). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระบุญชู กัลลนา. การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.
- พระบุญประทาน ญาณทีโป (ทะปะละ). ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนพระโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภอหางจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๕๒. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓. (บทคัดย่อ).
- พระประกาศิต ปญญารโ (ยามประโคน). บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกข่า ตำบลบ้านสะแกข่า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒. (บทคัดย่อ).
- พระปิยะ ปิยธมโม (เมฆแสน). ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓. (บทคัดย่อ).
- พระมหาไชยา ชยสิทธิ (เสนแสนยา). “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖. (บทคัดย่อ).
- พระมหาถาวร กลยาณเมธี (บุญสอน). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาบุญจิตร กนต์สีโล (คำมา). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหามานิตย์ บัวเพชร. “การบริหารการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘. (บทคัดย่อ. (อัดสำเนา).

พระมหาลำพึง อีรปญโญ (เพ็ญญ์). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม
จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขารัฐประศาสนศาสตร์.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาเสกสรร จิรภาโส (จีแสง). “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๒.

พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ). การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒. (บทคัดย่อ).

พระราชวรศีรติกล (อดุลย์ อดโร). “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** แขนงวิชา
บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓. (บทคัดย่อ).

พระสถิต มหาลาโม (ศรีเมือง). “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ:
กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชา
บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
(บทคัดย่อ).

พิชญ์รัชต์ บุญช่วย. การศึกษากระบวนการสร้างภานา ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พิรติพย์ ใจเจริญ อ่างถึง ฮามิด (Hamid). การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
ศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี,
๒๕๕๕.

_____ อ่างถึง ฮอลดี (Holl). “การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา
และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
ศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี,
๒๕๕๕.

มานพ แสงจันทร์. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มบูรพาศึกษา สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต ๑. **วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยทองสุข, ๒๕๕๗.

วนิดา กันตะนิษฐ์. การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยการสอนแบบไตรสิกขา.
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

วันดี วัฒนาประสิทธิ์ “ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกรุงเทพมหานคร”.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘. (บทคัดย่อ)

- ว่าที่ร้อยตรี ทวีพล ปรัสพันธ์. “การศึกษาแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีในอนาคตในระยะเวลา ๑๐ ปี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖. (บทคัดย่อ).
- วิมล สุตเขต. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน, บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๗. (บทคัดย่อ).
- วิรัตน์ มั่นทานนท์. “อิทธิพลของหลักไตรสิกขาที่มีผลต่อการสอนและการเรียนรู้ของเด็กกรณี: ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕. (อัดสำเนา).
- ศรินารถ นันทวัฒน์กรมย์. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน การค้นคว้าแบบอิสระ. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- สมจิตร สุวรักษ์. “ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง, ๒๕๔๒.
- สาคร อัจฉกร. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนปริยัติธรรม”. **ปริญญาานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต** เทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕. (บทคัดย่อ).
- แสงจันทร์ มโนสร้อย. “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐. (บทคัดย่อ).

(๓) รายงานการวิจัย:

- กานต์สุดา มาชะศิริานนท์. กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition). **การจัดการความรู้เชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. ในประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research, ๒๕๔๖. (๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑).
- กานต์สุดา มาชะศิริานนท์. กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition). **การจัดการความรู้เชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. ในประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research. ๒๕๔๖, (๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑).
- เข็มชาติ ไชยโฆหาร. การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๓ **รายงานการศึกษาอิสระ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.
- เจษฎา นกน้อย และคณะ. **นันทาทรศนะการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๒.
- ดาเวนพอร์ท (Davenport). อ้างใน พรธิดา วิเชียรปัญญา. **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๗.

- ทิตินา แชมมณี. **ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเรื่องยากที่ทำได้จริง**. กรุงเทพมหานคร: อัลฟามีเลิร์นเนียม, ๒๕๔๙.
- บดินทร์ วิจารณ์ และ Liebowitz. กล่าวถึง การแบ่งปันความรู้ถือเป็นการเผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอน ความรู้ไปสู่บุคคลอื่น, ๒๕๔๗.
- บดินทร์ วิจารณ์ และ Marquardt. ได้กล่าวว่า การใช้ประยุกต์ใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นการนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้งาน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ขึ้น, ๒๐๐๕, ๒๕๔๗.
- บาชา (Bacha) อังโน พรธิตา วิเชียรปัญญา. **การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๗.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น ๒๕๓๕.
- _____. **การวิจัยเบื้องต้นแก้ไขเพิ่มเติม**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓.
- บุญหนา จิมาโนง และ ฤดี แสงเดือนฉาย. **รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๕๑.
- เบญจมาศ เมืองเกษม. เรื่อง **การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ธนาคุณความดีเพื่อเสริมสร้างสังคม อยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย**, ๒๕๕๗.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษา. ใน **รายงานการประชุมเรื่องวิสัยทัศน์และ ยุทธศาสตร์ทางการปฏิรูปการศึกษา:วาระแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.
- พยัต วุฒิมรงค์. เรื่อง **วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้และ The Competing Values Framework (CVF)**, ๒๕๕๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ). กล่าวว่า การจัดการเกี่ยวกับการศาสนศึกษาเป็นกิจการที่สำคัญยิ่ง ของคณะสงฆ์, ๒๕๔๐.
- พระมหาเปรม โอภาโส (กองคา). เรื่อง **ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน**, ๒๕๔๑.
- พิสนุ พองศรี. **วิจัยทางการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- มาร์ควาต์ (Marquardt). อังโน เจษฎา นกน้อย และคณะ. **นันทาทรศนะการจัดการความรู้และ การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- ยามาซากิ (Yamazaki) อังโน สุวรรณเหรียญ เสาวภาคย์และคณะ. **การจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์ (๑๙๙๖) จำกัด, ๒๕๔๘.
- รศ.ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. **อ้างอิงใน องค์การแห่งความรู้จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ**.
- วสันต์ ลาจน์ทีก. **การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔**. **การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.
- วิง (Wing). อังโน บุญดี บุญญาภิและคณะ. **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- วิลาวุธย์ มาคุ้ม. **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๙.

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้.

กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเข็ญ, ๒๕๔๙.

สมศักดิ์ คงเที่ยง และคณะ. กระบวนวิชา EA 734 การบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

อนงค์ ปันทะโชติ และคณะ. การบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่. **การค้นคว้าแบบอิสระ**

การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐.

อรรถกถาหมัชฌิมนิคาย อุปริปัญณาสก. ได้วินิจฉัยการอันตรายาน (ความสูญหาย) ๓ ประการ. มหาวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

แอนเดอร์สัน และศูนย์คุณภาพและผลิตภัณฑ์สหรัฐอเมริกา (Anderson,A and AmericanProductivity& Quality

Center. (APQC). 1996). อังโน บุญดี บุญญากิจและคณะ. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การ

ปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

ฮอสเปอร์ อังถึงโน มาโนช เวชพันธ์. นับเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ

ซึ่งอาจจะโดยการนึกได้ มองเห็นได้ หรือได้ฟังความรู้นี้ เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้,

๒๕๓๒.

Agranoff. กล่าวว่าในการจัดการความรู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร, ๒๐๐๗.

Cumming & Worley. กล่าวว่า การเก็บรวบรวมความรู้ต้องอาศัยเทคโนโลยี, ๒๐๐๑.

Marali, กล่าวว่า **การแลกเปลี่ยนความรู้.** เป็นการนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับบุคลากรในองค์กรนำไปใช้

ในการแก้ปัญหาและพัฒนางาน, ๒๐๐๑.

Marali. **การจัดเก็บความรู้เป็นการนำความรู้ที่ฝังลึกในคน.** Tacit Knowledge, ๒๐๐๑.

(๔) บทความ:

จันทร์เพ็ญ จันทวี. บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการจัดการความรู้. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี,

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม ๒๕๕๐).

ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา”, ๒๕๕๑): ๒๔๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๔๙): ๓๘ – ๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**ใน พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก

จำกัด, ๒๕๔๔): ๒๒๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). “หัวใจพระพุทธศาสนา”. **พุทธจักร**. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕, (พฤษภาคม

๒๕๕๐): ๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). “ธรรมานุชีวิต”: **พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓๔,

(กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔): ๓๑ - ๓๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). “หัวใจพระพุทธศาสนา”. **พุทธจักร**. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕, (พฤษภาคม

๒๕๕๐): ๗.

พระอุบาสกเถระ. **วิมุตติมรรค**. แปลโดยพระเทพโสมภณ (ประยูรธมฺมจิตฺโต) และคณะ. (กรุงเทพมหานคร:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ระวี ภาวิไล. **หัวใจของศาสนาพุทธ**. “บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่องหัวใจของศาสนา”.

ธรรมสถานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรกฎาคม ๒๕๒๘): ๑๗ – ๑๘.

วิจารณ์ พานิช. **วารสารศูนย์บริการวิชาการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓, (ประจำเดือน
กรกฎาคม - กันยายน, ๒๕๕๖).

ศรัณย์ ชูเกียรติ. **เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการ “องค์ความรู้” ในองค์กรกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จ
ภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบัน**. ว.จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ (มีนาคม ๒๕๕๑): ๒๐- ๒๕.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. **“มัชฌิมาปฏิปทา: สายกลางสองมิติ” ในคอลัมน์ธรรมะใต้ธรรมาสน์**, (หนังสือพิมพ์
ข่าวสด, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙): ๒๙.

(๕) เอกสารต่างๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

กรมการศาสนา. **เอกสารสำหรับใช้ประกอบประกอบการพิจารณาเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร:
กรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักเกณฑ์การคัดเลือกข้าราชการตัวอย่าง**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๖.

กองบาลีสนามหลวง. **แนวคิดการจัดการศึกษาเรียนรู้ของพระสงฆ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา**, ๒๕๔๘.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการความรู้**,
กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, ๒๕๔๗.

เข้มชาติ ไชยโฆหาร. **“การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๓”**,
รายงานการศึกษาอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

ทวี ศันสนีย์พันธ์ และ เดชา พวงงาม. **“การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑” ใน เอกสารวิชาการ การวิจัยทางการศาสนา**,
กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๔๗. (บทความย่อ).

บุญหนา จิมนั่ง และ ฤดี แสงเดือนฉาย. **“รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอน
ศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”**, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา,
๒๕๕๑.

พระครูนิเทศกิจจาทร (วันชัย สามารถ). **“เรื่องการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการ”**. การดำเนินหน่วยอบรม
ประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นามิบุ๊กส์
พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นามิบุ๊กส์พับลิเคชั่นส์
จำกัด, ๒๕๓๐.

วิลาวัลย์ มากุ่ม. **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ,
๒๕๔๙.

สถิติข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นครสวรรค์: ประจำปีการศึกษา, ๒๕๖๐. ครั้งที่ ๑

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร: ธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๘.

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้. (ม.ป.ท.), ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ ๒๕๔๓, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. กล่าวถึง “การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้” ทำได้หลายวิธีการโดยกรณีเป็น Explicit Knowledge, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. คู่มือการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความ เป็นเลิศในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ก.พ.ร., ๒๕๕๐.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา. การจัดการความรู้สู่วงจรคุณภาพที่เพิ่มพูน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา, ๒๕๕๖.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ, Knowledge Management การจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๘.

Nonaka& Takeuchi และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. การกำหนดหรือการบ่งชี้ความรู้ Knowledge Identification

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

โรงเรียนศรีรังควิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onabgo.th/index.php?option=com_content&view=article&id=210:2010-01-30-07-21-43&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

โรงเรียนบาลีไตรปิฎกวัดโพธาราม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://watphotharam.net/pusb/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑]

โรงเรียนบาลีไตรปิฎกวัดโพธาราม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onabgo.th/index.php?option=com_content&view=article&id=211:2010-01-30-07-25-16&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onabgo.th/index.php?option=com_content&view=article&id=214:2010-01-30-07-31-20&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].

- โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=213:2010-01-30-07-29-13&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- โรงเรียนวัดศรีวังศรีวิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kiriwong.ac.th/index.php/2011-02-17-10-03-30> [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=212:2010-01-30-07-27-33&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365 [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=216:2010-01-30-07-34-36&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=209:2010-01-30-07-16-02&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=215:2010-01-30-07-32-47&catid=69:2010-01-16-04-47-32&Itemid=365. [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.wattakfa.com/> [๒๐ เมษายน ๒๕๖๑].
- ลักษณะของความรู้. “กระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้”. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/hunsa.com/hlubkuv/article/26744.search?dciam>. [๑๑ กันยายน ๒๕๖๐].
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.km.or.th/kmi-articles/prof-vichampanich/28-0001-intro-to-km.html>. [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].
- สายันต์ แสงสุริยันต์. เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ku.ac.th/e-magazine/knowledge.html> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

(๗) สัมภาษณ์:

- สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ วัดส้มเสี้ยว, ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวิโส, ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวังศรีวิทยา, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระปลัดบุญญวิชัย บุญญาโกโม, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวาปีรัตนาราม, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ บุญณสิริ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา, ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระมหาวชิษฎ์กัณฑ์ ปฏิภาณกวี, ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนศรีนภเชตวิทยา (วัดตากฟ้า), ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระราชวรเมธี, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการโรงเรียนบาลีไตรปิฎกมอศศึกษาวัดโพธาราม, ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ:

- Agranoff, Robert. "Managing within Network: Add value to Public Organization" **Washington, D.C.** Washington, D.C Georgetown University Press., 2007.
- C. O'Dell, C. Jackson Grayson, Jr. and N.Essaides. **"If Only We Knew What We Know: The Transfer of Internal Knowledge and Best Practice"**, The Free Press, USA., 1998.
- Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing** (4th ed.). New York: Harper & Row, 1971.
- J.L Chatzkel. **Knowledge capital**, New York: Oxford University Press, 2003.
- J.R. Schermerhorn. **Management**. 9nd ed. New York: John Willey & Sons, 2000.
- M. Marquardt. **Building the Learning Organization**, 2nd ed. Palo Alto, CA :Davies - Black, 2002.
- R. Agranoff. **Managing within Networks: Add value to Public Organization**. (Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2007.
- Tiwana, Amrit. **The knowledge management toolkit: practicecal techniques for building a knowledge management system**. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2000.
- Toyama, Ryoko. **The Importance of leadership in knowledge management**. In **Asian Productivity Organization**, Tokyo: APO, 2002.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ,
รายนามผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑. พระมหาชัย วัฒนัจตมโล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา
๒. พระมหาปกรณ์ ปณฺญาวุฑโฒ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา
๓. รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์
๔. รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์
๕. ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์

รายนามผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ให้สัมภาษณ์ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

๑. พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม
ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์
๒. พระครูนิปูณวรานุกิจ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
วัดส้มเสี้ยว ต.ท่าจั่ว อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์
๓. พระครูปลัดกมล จันทวีโส	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคีรีวงศ์วิทยา
ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์
๔. พระปลัดบุญญวิรัช บุญญาโม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา
ต.หนองโพ อ.ตากาลี จ.นครสวรรค์
๕. พระมหาวิษณุกันต์ ปฏิภาณทวี	ผู้อำนวยการโรงเรียนศรณเขตวิทยา (วัดตากฟ้า)
ต.ตากฟ้า อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์
๖. พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา
ต.วัดไทร อ.เมือง จ.นครสวรรค์
๗. พระมหาไพโรจน์ จันทปญโญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม
โรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต ต.บ้านมะเกลือ อ.เมือง
จ.นครสวรรค์
๘. พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา
ต.นครสวรรค์ออก อ.เมือง จ.นครสวรรค์

ภาคผนวก ค

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
โดยผู้เชี่ยวชาญ,
ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Try out)

**แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อการวิจัย
เรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์**

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำรวจ “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” จึงหวังอย่างยิ่งว่าท่านจะเมตตาให้ความอนุเคราะห์ตรวจแบบสอบถามตามความคิดเห็นที่เป็นจริงที่สุด ส่วนคำตอบและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของท่าน จะนำไปหาค่า IOC : (Index of item objective congruence) ในงานวิจัยในครั้งนี้

๒. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้จากท่านไว้เป็นความลับ และมีให้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

๓. แบบสอบถามมี ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ใน ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ๔) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๕) การเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๗) การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขารวมเป็น ๔๙ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงความเป็นจริงให้มากที่สุดตามความคิดเห็นของท่าน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระพัพ อาสโภ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ข้อที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ						แปลผล	
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม		ค่า IOC
๕. ประสบการณ์ในการทำงาน									
	ต่ำกว่า ๑๐ ปี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	๑๐ – ๒๐ ปี								
	๒๑ ปี ขึ้นไป								

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านว่า ข้อคำถามใดตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ตามความคิดเห็นของท่าน ซึ่งระดับในการพิจารณา มี ๕ ระดับ โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล	
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC		
๑. การจัดการความรู้ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา										
๑	โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้	
๒	ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่อ งานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ของนโยบายโรงเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้	
๓	ผู้บริหารกำหนดให้มีการจัดการความรู้ ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้	

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๔	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดเตรียม รายละเอียดของเนื้อหาสาระคำสอนที่ เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อสร้างความสนใจและความต้องการ การเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	มีการร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน เพื่อช่วยกำหนดความรู้ที่ใช้ในการพัฒนา งานให้เกิดประสิทธิภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	โรงเรียนมีแผนการจัดการความรู้ ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรม ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมาย ของการจัดการความรู้	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒. การจัดการความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา									
๘	มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ ต่างๆ อยู่เสมอมีการนำความรู้ มาวางแผน ปรับปรุงกระบวนการ ในการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัย และเพิ่มประสิทธิภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	มีการกำหนดนโยบายหรือร่วมกำหนด นโยบายให้ผู้สอนตั้งใจสอน แสวงหา แนวทางในการสอน เพื่อประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรทุกคน ในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการแสวงหา ความรู้/ความคิดใหม่ๆ ทั้งในและนอก ระบบการทำงานปกติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๑๑	โรงเรียนจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่ รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๒	ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียน ของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นใน การแสวงหา ความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่ง ความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๓	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ได้รับ การศึกษาเพิ่มเติมและฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญในวิชาที่ สอน มีความสามารถในการถ่ายทอด อย่างผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้เรียน สามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๔	โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และค้นหาความรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา									
๑๕	กำหนดความรู้ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำ การจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดการความรู้ อย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๖	โรงเรียนมีเป้าหมายการจัดการ ความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้ของ คนในโรงเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๗	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีศีลธรรมจริยธรรม อยู่เสมอ และเป็นนิสัย ทำให้ผู้เรียนสามารถไปใช้ ประกอบอาชีพสุจริต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๑๘	โรงเรียนมีการวัดประเมินผลตาม สภาพจริงครอบคลุม ตามหลัก ไตรสิกขา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๙	มีการปรับโครงสร้างของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมี ประโยชน์ต่อการจัดการความรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๐	มีการปรับกระบวนการทำงานให้ สอดคล้องกับกระบวนการจัดการ ความรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๑	มีการสอบถาม ตรวจสอบ และ สะท้อนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน องค์กรและการทำงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔. การจัดการความรู้ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา									
๒๒	ผู้บริหาร มีนโยบายให้ผู้สอนมีการ จัดทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ เกิดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๓	มีการรวบรวมและจัดเก็บเอกสาร ที่เกิดขึ้นในองค์กรให้อยู่ในรูปแบบที่ ง่ายต่อการนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ของ บุคลากรในองค์กร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๔	มีการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเข้าใจ และมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบย่อยๆ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๕	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนสำรวจ ติดตาม และประเมินผลการเรียนของ ผู้เรียนและการประยุกต์ใช้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ						ผลรวม	ค่า IOC	แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕				
๒๖	สนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะโดยการ แก้ไขปัญหาและการใช้ความรู้จาก การปฏิบัติงานของตนเองด้วยสติและ ปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑		๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๗	มีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวน เหตุการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมารักษา จุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการ ปฏิบัติงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑		๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๘	ส่งเสริมและสนับสนุนให้รวบรวม ความรู้ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R2R)	๐	+๑	+๑	+๑	+๑		๔	๐.๘	ใช้ได้
๕. การจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา										
๒๙	สนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบสืบค้น ข้อมูลที่สอดคล้องและสนองความ ต้องการของบุคลากร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑		๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๐	ผู้บริหาร มีนโยบายจัดหา และจัดสร้าง สื่อและอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาและ ส่งเสริมการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑		๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๑	ส่งเสริม การพัฒนาและใช้นวัตกรรม ด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือใน การพัฒนาความรู้ตลอดจนสามารถ เชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารความรู้ทั้ง ภายในและภายนอก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑		๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๒	มีเว็บไซต์ความรู้ (Knowledge Portal) เพื่อทำให้บุคลากรสามารถเข้าถึง และเรียนรู้ได้อย่างสะดวก	๐	+๑	+๑	+๑	+๑		๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๓๓	โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามความแตกต่างและความถนัดของแต่ละบุคคล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๔	ผู้บริหารสนับสนุนเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในทุกระดับ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๕	จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้สำหรับบุคลากรและผู้สนใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖. การจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา									
๓๖	ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการถ่ายทอดความรู้โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๗	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ใช้วาจาสุภาพ นุ่มนวลในการสอนและอบรมนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๘	มีเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น Lotus Notes หรือ Share Point เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๙	มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นร่วมกันโดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับเหตุผลของกันและกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๔๐	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ฝึกอบรม ผู้เรียนพูดอย่างรอบคอบระมัดระวัง สมเหตุสมผล ฝึกแลกเปลี่ยนความคิด ถกเถียง อภิปรายอย่างสร้างสรรค์ ทำ ให้พัฒนาตนเอง แก้ไขตนเองและ ส่วนรวม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๑	มีวิธีการแบ่งปันความรู้และส่งเสริมการ เรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร (เช่นระบบการ หมุนเวียนงานระหว่างแผนก ระบบการ เรียนรู้ในขณะปฏิบัติงานแบบมี โครงสร้าง)	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๒	ส่งเสริมและให้การสนับสนุนให้นำ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ จัดทำฐานความรู้เพื่อความสะดวก ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗. การจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา									
๔๓	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรม ผู้เรียน เรียนด้วยความมีสติ รู้ว่า กำลังเรียนอะไรอยู่ รู้และเข้าใจในสิ่ง ที่เรียน ซักถามให้เกิดความเข้าใจเพื่อ พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔๔	ผู้บริหารกำหนดให้ครูฝึกอบรมนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอน ด้วยเหตุผล สามารถเชื่อมโยงความรู้ เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในเรื่องนั้น ๆ และสามารถบูรณาการวิชาการด้าน ต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นเหตุ เป็นผล	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๔๕	มีการผสานความรู้ หลักศาสนาและ วัฒนธรรมในชีวิตและการทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและคงอยู่ได้ ยั่งยืน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๖	มีการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถในการนำ ความรู้มาวิเคราะห์ หาเหตุแห่งปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่ตรงจุดเพื่อ ประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๗	มีการจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากร ทั้งสายสนับสนุนและสายวิชาการ บุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อนำมา พัฒนาความรู้ในการทำงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๘	มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการ อบรมทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดเวลา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔๙	ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของ หน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุน ให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการ จัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อขอข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง : โปรดบรรยายละเอียดแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่เห็นว่าเป็น ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๑	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการกำหนดความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการสร้างและการแสวงหาความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้เป็นระบบของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๖	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการเรียนรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของตอบแบบสอบถามฉบับนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล..... อายุ..... ปี
 ระดับการศึกษา.....
 ตำแหน่งปัจจุบัน.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 ที่อยู่..... ตำบล..... อำเภอ.....
 จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....
 วัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา..... น.

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยคำสัมภาษณ์ ๘ ข้อดังนี้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๑	การกำหนดความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ควรมีอะไรบ้าง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕	ผลรวม	ค่า IOC	
๒	ท่านคิดว่าแนวทางในการสร้างและ แสวงหาความรู้ใดบ้างที่จะนำไป ประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ตาม หลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	ท่านคิดว่าการจัดการความรู้ให้เป็น ระบบนั้น มีประโยชน์อย่างไร ในการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	ท่านคิดว่าการประมวลและกลั่นกรอง ความรู้ จะนำไปสู่การพัฒนาการ จัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างไร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	การเข้าถึงความรู้จะส่งผลต่อ การจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างไร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	ท่านคิดว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยน ความรู้ จะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด ต่อจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	ท่านคิดว่าแนวทางการเรียนรู้มีผล อย่างไรต่อจัดการความรู้ ตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๘	ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้รับความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี ณ โอกาส นี้

(พระพัยพ อาสโภ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์:

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถาม
เพื่องานวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์”

.....

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE.
```

Scale : ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	30	100.0
Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized items	Nof items
.877	.877	49

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
กำหนดความรู้1	3.77	.774	30
กำหนดความรู้2	3.63	.615	30
กำหนดความรู้3	3.80	.847	30
กำหนดความรู้4	3.50	.630	30
กำหนดความรู้5	3.83	.592	30
กำหนดความรู้6	3.70	.877	30
กำหนดความรู้7	3.67	.802	30
การสร้างความรู้1	3.43	.774	30
การสร้างความรู้2	3.73	.740	30
การสร้างความรู้3	3.93	.740	30
การสร้างความรู้4	3.57	.679	30
การสร้างความรู้5	3.70	.837	30
การสร้างความรู้6	3.60	.724	30
การสร้างความรู้7	3.70	.702	30
ความรู้ให้เป็นระบบ1	3.67	.802	30
ความรู้ให้เป็นระบบ2	3.67	.547	30
ความรู้ให้เป็นระบบ3	3.73	.740	30
ความรู้ให้เป็นระบบ4	3.57	.728	30
ความรู้ให้เป็นระบบ5	3.67	.758	30
ความรู้ให้เป็นระบบ6	3.77	.626	30
ความรู้ให้เป็นระบบ7	3.80	.805	30
การประมวลความรู้1	3.60	.814	30
การประมวลความรู้2	3.70	.794	30
การประมวลความรู้3	3.50	.731	30
การประมวลความรู้4	3.40	.724	30
การประมวลความรู้5	3.63	.765	30
การประมวลความรู้6	3.80	.714	30
การประมวลความรู้7	3.63	.718	30
การเข้าถึงความรู้1	3.67	.802	30
การเข้าถึงความรู้2	3.53	.629	30
การเข้าถึงความรู้3	3.70	.837	30
การเข้าถึงความรู้4	3.47	.860	30
การเข้าถึงความรู้5	3.63	.669	30
การเข้าถึงความรู้6	3.57	.679	30
การเข้าถึงความรู้7	3.50	.820	30
การแบ่งปันความรู้1	3.60	.894	30
การแบ่งปันความรู้2	3.47	.629	30
การแบ่งปันความรู้3	3.40	.770	30

การแบ่งปันความรู้๔	3.60	.855	30
การแบ่งปันความรู้5	3.73	.583	30
การแบ่งปันความรู้6	3.73	.907	30
การแบ่งปันความรู้7	3.37	.669	30
การเรียนรู้๑	3.50	.777	30
การเรียนรู้๒	3.63	.718	30
การเรียนรู้๓	3.53	.681	30
การเรียนรู้๔	3.53	.681	30
การเรียนรู้๕	3.80	.664	30
การเรียนรู้๖	3.57	.728	30
การเรียนรู้๗	3.70	.651	30

Reliability coefficents

N of Case = 30

N of Items = 49

Alpha = 0.877

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารพระปริยัติธรรม และศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๒. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้จากท่านไว้เป็นความลับ และมีให้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใดผลการวิจัยจะเสนอเป็นภาพรวม เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารและจะได้นำข้อมูลไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารต่อไป

๓. แบบสอบถามมี ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ใน ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา ๔) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๕) การเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา ๗) การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขารวมเป็น ๔๙ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงความเป็นจริงให้มากที่สุดตามความคิดเห็นของท่าน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระยัพ อาสโภ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้ ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

- ☐ ชาย
☐ หญิง

๒. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า ๓๐ ปี
☐ ๓๐ – ๔๐ ปี
☐ ๔๑ – ๕๐ ปี
☐ ๕๑ ปี ขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

- ☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท
☐ ปริญญาเอก

๔. ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ

- ☐ ผู้บริหาร
☐ ครูผู้สอน
☐ เจ้าหน้าที่

๕. ประสบการณ์ในการทำงาน

- ☐ ต่ำกว่า ๑๐ ปี
☐ ๑๐ – ๒๐ ปี
☐ ๒๑ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

คำอธิบายนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ไตรสิกขา หมายถึง การฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักการศึกษา ๓ ประการ คือ

๑. ศีล หมายถึง การฝึกในด้านพฤติกรรม การจัดระเบียบระบบความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความกตัญญู การตรงต่อเวลา การมีระเบียบวินัย การเว้นชู้ ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำใหตนและผู้อื่นเดือดร้อนข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า “ศีลสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาอบรม ขั้นศีล

๒. สมาธิ หมายถึง การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจให้เหมาะสม ความตั้งมั่นตั้งใจ เอาใจใส่มีใจจดจ่อในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวทั่วพร้อม อย่างมีสมาธิ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในองค์กร

๓. ปัญญา หมายถึง การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา การรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบคิด การต่างๆ สร้างสรรค์ การจัดการความรู้ การคิดวิเคราะห์เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวทั่วพร้อมเรียกว่า “จิตตสิกขา” ขั้นสมาธิ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านว่า ข้อคำถามใดตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ตามความคิดเห็นของท่าน ซึ่งระดับในการพิจารณา มี ๕ ระดับ โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

๕	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีการจัดการความรู้ในระดับ	น้อยที่สุด

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. การจัดการความรู้ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักไตรสิกขา						
๑	โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น					
๒	ผู้บริหารมีการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของนโยบายโรงเรียน					
๓	ผู้บริหารกำหนดให้มีการจัดการความรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					
๔	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดเตรียมรายละเอียดของเนื้อหาสาระคำสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อสร้างความสนใจและความต้องการการเรียนรู้					
๕	มีการร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน เพื่อช่วยกำหนดความรู้ที่ใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ					
๖	โรงเรียนมีแผนการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน					
๗	โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายของการจัดการความรู้					
๒. การจัดการความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักไตรสิกขา						
๘	มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่เสมอมีการนำความรู้มาวางแผน ปรับปรุงกระบวนการในการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัยและเพิ่มประสิทธิภาพ					
๙	มีการกำหนดนโยบายหรือร่วมกำหนดนโยบายให้ผู้สอนตั้งใจสอน แสวงหาแนวทางในการสอน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน					
๑๐	ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้/ความคิดใหม่ๆ ทั้งในและนอกกระบวนการทำงานปกติ					
๑๑	โรงเรียนจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๒	ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน					
๑๓	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ได้รับการศึกษาเพิ่มเติม และฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญในวิชาที่สอน มีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน					
๑๔	โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้					
๓. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักไตรสิกขา						
๑๕	กำหนดความรู้ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำการจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ					
๑๖	โรงเรียนมีเป้าหมายการจัดการความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของคนในโรงเรียน					
๑๗	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดี มีศีลธรรมจริยธรรม อยู่เสมอและเป็นนิสัย ทำให้ผู้เรียนสามารถไปใช้ประกอบอาชีพสุจริต					
๑๘	โรงเรียนมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุมตามหลักไตรสิกขา					
๑๙	มีการปรับโครงสร้างของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประโยชน์ต่อการจัดการความรู้					
๒๐	มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้					
๒๑	มีการสอบถาม ตรวจสอบ และสะท้อนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรและการทำงาน					

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๔. การจัดการความรู้ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักไตรสิกขา						
๒๒	ผู้บริหาร มีนโยบายให้ผู้สอนมีการจัดทำกิจกรรม ประกอบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดองค์ความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้					
๒๓	มีการรวบรวมและจัดเก็บเอกสารที่เกิดขึ้นในองค์กรให้ อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ของ บุคลากรในองค์กร					
๒๔	มีการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเข้าใจและมองเห็น ความสัมพันธ์ของระบบย่อยๆ ทั้งภายในและภายนอก หน่วยงาน					
๒๕	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนสำรวจ ติดตาม และ ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนและการประยุกต์ใช้					
๒๖	สนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะโดยการแก้ไขปัญหาและ การใช้ความรู้จากการปฏิบัติงานของตนเองด้วยสติและ ปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด					
๒๗	มีการมอบหมายให้บุคลากรทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อนำมารักษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการ ปฏิบัติงาน					
๒๘	ส่งเสริมและสนับสนุนให้รวบรวมความรู้ และจัดเก็บ อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนางานประจำ งานวิจัย (R2R)					
๕. การจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ตามหลักไตรสิกขา						
๒๙	สนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบสืบค้นข้อมูลที่สอดคล้อง และสนองความต้องการของบุคลากร					
๓๐	ผู้บริหาร มีนโยบายจัดหา และจัดสร้างสื่อและอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้					

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓๑	ส่งเสริม การพัฒนาและใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ตลอดจน สามารถเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารความรู้ทั้งภายใน และภายนอก					
๓๒	มีเว็บไซต์ความรู้(Knowledge Portal) เพื่อให้ บุคลากรสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้อย่างสะดวก					
๓๓	โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้ในรูปแบบที่ หลากหลายตามความแตกต่างและความถนัดของ แต่ละบุคคล					
๓๔	ผู้บริหารสนับสนุนเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในทุกระดับ					
๓๕	จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้ สำหรับบุคลากรและผู้สนใจ					
๖. การจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักไตรสิกขา						
๓๖	ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การถ่ายทอดความรู้ โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และ ทักษะต่างๆ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา					
๓๗	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ใช้วาจาสุภาพ นุ่มนวลใน การสอนและอบรมนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ ความรู้และแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน					
๓๘	มีเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน เช่น Lotus Notes หรือ Share Point เป็นต้น					
๓๙	มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น ร่วมกันโดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับเหตุผลของกัน และกัน					
๔๐	ผู้บริหารมีนโยบายให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียนพูดอย่าง รอบคอบระมัดระวัง สมเหตุสมผล ฝึกแลกเปลี่ยน ความคิด ถกเถียง อภิปรายอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ พัฒนาตนเอง แก้ไขตนเองและส่วนรวม					

ข้อที่	การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๔๑	มีวิธีการแบ่งปันความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร (เช่นระบบการหมุนเวียนงานระหว่างแผนก ระบบการเรียนรู้ในขณะปฏิบัติงานแบบมีโครงสร้าง)					
๔๒	ส่งเสริมและให้การสนับสนุนให้นาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำฐานความรู้เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
๗. การจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา						
๔๓	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอน ฝึกอบรมผู้เรียน เรียนด้วยความ มีสติ รู้ว่ากำลังเรียนอะไรอยู่ รู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียน ซักถามให้เกิดความเข้าใจเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น					
๔๔	ผู้บริหารกำหนดให้ครูฝึกอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่สอนด้วยเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในเรื่องนั้น ๆ และสามารถบูรณาการวิชาการด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่าง เป็นเหตุเป็นผล					
๔๕	มีการผสมผสานความรู้ หลักศาสนาและวัฒนธรรมในชีวิตและการ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและคงอยู่ได้ยั่งยืน					
๔๖	มีการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ในการนำความรู้มาวิเคราะห์ หาเหตุแห่งปัญหา และวิธีการ แก้ปัญหาที่ตรงจุดเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น					
๔๗	มีการจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรทั้งสายสนับสนุน และสายวิชาการ บุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อนำมา พัฒนาความรู้ในการทำงาน					
๔๘	มีการส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้าน เทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา					
๔๙	ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการ จัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อขอข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง : โปรดระบุรายละเอียดแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่เห็นว่าเป็น ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๑. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การกำหนดความรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๒. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การสร้างและการแสวงหาความรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๓. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๔. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๕. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การเข้าถึงความรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๖. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๗. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ การเรียนรู้ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้ง
นี้เป็นอย่างดี ณ โอกาส นี้

(พระพัยัพ อาสโภ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

แบบสัมภาษณ์ารวิเพื่อกจย
เรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อเรื่องการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นในเรื่อง ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์จะมีความหมายและความสำคัญต่อการวิจัยในครั้งนี้

๒. แบบสัมภาษณ์นี้ มี ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยคำสัมภาษณ์ ๘ ข้อ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....ฉายา/นามสกุล.....อายุ.....ปี
 ระดับการศึกษา.....
 ตำแหน่งปัจจุบัน.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 ที่อยู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....
 วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.

[illegible]

๒. ท่านคิดว่าแนวทางในการสร้างและแสวงหาความรู้ใดบ้างที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าการจัดการความรู้ให้เป็นระบบนั้น มีประโยชน์อย่างไร ในจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าการประมวลและกลั่นกรองความรู้ จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕. การเข้าถึงความรู้จะส่งผลต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ จะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่าแนวทางการเรียนรู้มีผลอย่างไรต่อการจัดการความรู้ ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๘. ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ใน
ครั้งนี้เป็นอย่างดี ณ โอกาสนี้

(พระยัฟ อาสโง)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิจัย

ประมวลภาพการสัมภาษณ์ผู้บริหารเพื่อการวิจัย

สัมภาษณ์ พระราชวรเมธี, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม
ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระครูนิปูณวรานุกิจ, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
วัดส้มเสี้ยว ตำบลท่าจิว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระครูปลัดกมล จันทวิโส, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศิรวงศวิทยา
ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระปลัดบุญวิวิช ปุณณกาโม, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา
ตำบลหนองโพ อำเภอตากถี จังหวัดนครสวรรค์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระมหาวิชัยกัณฑ์ ปฎิภาณกวี, ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนศรีนภเขตวิทยา (วัดตากฟ้า)
ตำบลตากฟ้า อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระมหาชัยวัฒน์ จตตมโล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา
ตำบลวัดไทร อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ จนฺตปญฺโญ, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม
โรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต ตำบลบ้านมะเกลือ อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์
เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระมหาประเสริฐ ปุณณสิริ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา
ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ/สกุล : พระพัยัพ อาสโณ (สังวรลี)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : วันอาทิตย์ ที่ ๒๗ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐
- สถานที่เกิด : ๗๙/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลสายลำโพง อำเภอนาทะโก
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๖๐
- การศึกษาปริญญาตรีธรรม : พ.ศ. ๒๕๕๐ นักรธรรมเอก, คณะนศรสวรรค์
- การศึกษาสายสามัญ : พ.ศ. ๒๕๔๐ มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าตะโกพิทยาคม ตำบลคองคา
อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์,
- : พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์,
- : พ.ศ. ๒๕๕๙ พุทธศาสบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
วิชาเอก รัฐประศาสนศาสตร์ (พร.บ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์
- เข้าศึกษา : เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๙
- อุปสมบท : ๗ มีนาคม ๒๕๔๗ วัดสายลำโพงใต้ ตำบลสายลำโพง อำเภอนาทะโก
จังหวัดนครสวรรค์
- ที่อยู่ปัจจุบัน : หมู่ที่ ๑ วัดสายลำโพงใต้ ตำบลสายลำโพง อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์
๖๐๑๖๐ โทร. ๐๘๗-๓๑๓๘๙๐๐
- : Mail : yesrecurp.yap27@gmail.com